

ჩვენი მწერლობა

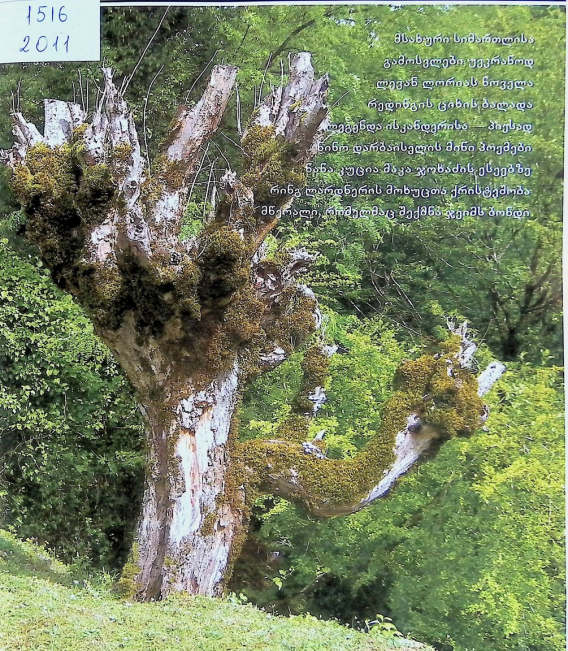
გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

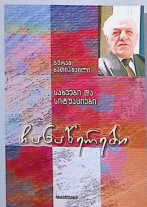
24 ივნისი 2011 №13(143)

1516
2011

მსახური სიმართლისა
გამოსვლები უეკრანოდ
ლევან ლორიას ნოველა
რედინგის ციხის ბაღადა
ლეგენდა ისკანდერიისა — პიესად
ხინო დარბაისელის მინი პოემები
ნანა კუცია მაკა ჯოხაძის ესეებზე
რინე ლარდნერის მოხუცთა ქრისტეშობა
მწერალი, რომელმაც შექმნა ავიმის პონდი

„ინტელექტი“ გთავაზობთ

შინაარსი

განთავსებულნი განთავსდებიან	2	როსტომ ჩხეიძის გამოსვლიანი უპასუხობა
ვსაბრუნო-ინფორმაცია	5	ლია კუხიანიძე „მედიკოსების ნიჭი მინდა შემოვინა“ (მოამზადა ნატა ვარადაძე)
წიგნები და წიგნები	6	ნანა კუცია „ღარბაული სულბანის“ სალგუნად (მაკა ჯოხაძის ესტუმბის კრებული „სამოთხე უსიყვარულოდ“)
პროზა	15	ლევან ლორია პარდისშარი, გრამატიკის მისი ანუ არათავისუფალი პარადი
პოეზია	19	ნინო დარბაისელი შიტა ბრძენის (მინი-პოემების ციკლი)
ახალგაზრდობა ან კი თემატიკა	24	ირმა ჩინჩალაძე „უნივერსიტეტი უნივერსიტეტი ვინა ვარ, რა ვარ...“ (24-ე საჯარო სკოლის ლიტერატურულ-მუსიკალური საღამო)
დავით აღმაშენებლის მემორიალი	24	ნიკა თევზაძე მინარაღი, რომელიც ვაქცინა ჯიშის გონი (აღიქვანდრე ფლემინგი)
დრამატიკა	28	სოფიო ჯაფარიძე „მთის ვეზუბი“ („სტრუქტურული ბადაბა“ ანუ სურათები მიღმაცხველის პოეტის მურღვა არდოტელის ცხოვრებიდან)
გონივრებათა სიმართლა	37	ეზოარ კვიციანიშვილი არნივი და პახალა (ჩემი პირველი ფოტო)
თავისუფალი სიხარული	39	მანანა ტურიაშვილი გამგვირავდა და უჩვეულო... (ოთარ ჩხეიძის „მამაშვილობაში“ სცენარე)
მუსიკა	41	მარი ონეშაშვილი ანანაშვილი „თსუ — გორაკა“
რეპორაჟი	42	ელენე ამალაშვილი „რომ არ ამოვრავს ხალხში ნაღველი“ (ლევან დისკანდერისა — პიესად)
ქრონიკა	47	ნინო მახვილიშვილი ღარდავლი მთლიანობის აღდგენის ცდა და უფრობის ნაცრისშარი პროფილი (ნიკოლოზ ჩუბინიძის მოთხრობა „...ეცევი, თუ გინდა...“)
ახალგაზრდობა ან კი თემატიკა	52	რა გითხრათ, რით გაბაზარდეთ? რინე ლარდერი მონსტროს ქრისტაშვილი მანანა არველიძე მსახური სიხარულინი (არქიმანდრიტი სოგრაძე ქულები)
განთავსებულნი	62	მალხაზ ხარბეია ბაძღვა და მარტინალია რედიგის ცინის ბადაბა
მუსიკა	63	

ორკვირული ჟურნალი
დამფუძნებელი „ილიონი“
მისამართი: თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41
რედაქცია - (995 32) 96_20_62
რეკლამა - (995 93) 65_93_68
გაერცვლება - (995 77) 11_24_30
ფაქსი: (995 32) 96_20_62
E-mail: info@mtserioba.ge

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკა
საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის 17
საბუნებისმეტყველო-მეცნიერებათა ინსტიტუტი
საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის 17
საბუნებისმეტყველო-მეცნიერებათა ინსტიტუტი

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი
პოეზიის რედაქტორი - მაკა ჯოხაძე
კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატროშვილი
მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფარულია დიხაიანი - მალხაზ იაშვილი
სტილისტი-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბაძე
ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარედაქციო მენეჯერი - ეკა ბუჯიაშვილი
გაერცვლების სამსახური - ლევან კვიციანი
გარეკანზე: „ოლე, ოლე, მარტოხო...“ (სოფელ ბუთის შემოგარენიდან)
ფოტოგრაფი - ბაბუა ალუდაურისა

„ჩვენი მწერლობის“ მომდევნო ნომერი გამოვა 8 ივლისს

ერსტომ ჩხეიძის გამოსვლა უპარსოდ

უჩვეულო სსსპილი

ყოველთვის თავისებურად მოქმედებდა, განა არა, ჩემს ცნობიერებაზე რაზმინდრანათ თავორის „ბენგალი-ის“ დასასწყისი:

— ამ წიგნში შეკრებილი წერილები ჩემი ლიტერატურული ცხოვრების ყველაზე ნაყოფიერ ხანას მოიცავს, როცა მე დიდი და კეთილი განგების წყალობით ნაკლებად ცნობილი და ახალგაზრდა ვიყავი.

იდუმალად უფრო გვრძობდი ამ სიტყვებში განივებულ აზრსა და განცდას, თორემ ვერ კიდევ არ შემქმლო დამუფასებინა თავორის შეგონების მთელი მშვენიერება.

სწორედამდე შეგონების. წერაგის ეგონება ეს მხოლოდ პირადი განწყობილები-სა ან თუნდაც შეხედულების გაზიარება.

ამდგრადც წრფელია „კიტანჯლის“ შემოქმედი და მისი განცდის უშუალობა და სიცინცხლად ძალაუნებურად უნდა მიგვახებდრებდეს უწილს იმ ხანასთან გა-მითხოვებით, როდესაც დიდი და კეთილი განგების წყა-ლობით ნაკლებად ცნობილი გახლდათ. მწერალს სიტაბუ-ეკსთან დამოკრებაც ძალიან ანაღვლებს, რასაკვირველია, მაგრამ ეს „ნაკლებად ცნობილობაც“ მნიშვნელოვანია მისთვის, რალაც უჩვეულო და მოსახატრებელი ყოფა, რომელსაც უკვე ელარაფრისდიდებით ევლარ დაუბრუნ-დებდა.

თავშასაფრად ეგულება, სულის მოსთქმელად. და ესეც დიდ რამეს ნიშნავს მისთვის.

მაჟოვოდ ცნაურდებდა, თუ როგორ ამძიმებს ცნობი-ლობის ტვირთი.

გრძნობთ გვრძნობდი ამ შეგონების ფარულ აზრს, მაგრამ დაფასება რომ ვერაც არ შემქმლო?!

თუმც ადრე თუ გვიან ეს დროც უნდა დამდგომოდა.

ზურაბ კიკნაძის ჩანაწერების ციკლის ერთი ნიმუშიც „სახელი და დიდება“ („24 საათი“, 2011, 27 მაისი) ამ მოვ-ლენის ირგვლო ტრიალებს და რამდენიმე მაგალითსაც მოიხმობს, რათა უფრო გათვალაზინოვდეს უცნობად დარჩენის არსიც და წარუვლი სიდიადიც, სრულიად და-მორცხული ამქვეყნიური სიდიადისაგან.

ცუდია, გამოჩენილი კაცი რომ ხარო, — ირწმუნებოდა „შპოლელი პაპა“, — იყო დრო, როდესაც ღარიბ-ღატაკებ-თან ერთად დაგვებტებოდი ქალაქიდან ქალაქად და ერ-თხელ კორეული რაზი ფინასას ქალაქში მოხებდი დე-უასანაღვლას, რაბიმ სუფურაგო მიგვერია, სათითაოდ და-სურა სტუმრებს და ტკბილული ჩამწურვა, ჩემთან რომ მოვიდა, ფეხზე ამავყნა და მუზღულ მაკოცაო.

როდესაც იგი ცნობილი კაცი შექმნებოდა, კვლავ ეს-ტუმრებდა რაბის ქალაქს შაბათის ვასატრებლად, და საუცხოო სამოსელში გამოწყობილი გამოეცხადებოდა რაბის და მივალმებოდა. ის კი გაიღიმებდა და ჰკითხაე-და: ვინ ხარ, საიდან მოსულხარო?

— ნამდვილად არ არის კარგი, ცნობილი რომ ხარ, — ამ სინანულით აბოლოვებდა „შპოლელი პაპა“ თავის ნამ-ბობს, ზურაბ კიკნაძე კი ხასილდური სწავლანიდან კიდევ

ერთ ნიმუშს რომ გაიხსენებდა (არცა მაკრძამა (ხასიდების მოქადაგმე) შეატყო, რომ ცნობილი გახდა, შევედრა უფლის და სობოვა, ვაგმილა მისთვის, თუ რა დანაშაულ-სათვის ერგო მას ეს სასჯელი), დასტუნდა, რომ სწორედ ეს ცნობილობა იყო ქრისტიანი ასკეტებისთვის ყველაზე შე-მანუხებელი, რასაც გაუზობდნენ და რომლის თავიდან ასაცილებლადც ქვეყნიდან ქვეყნად გადახებენ უზებდო-დათ, რომ რაც შეიძლება შორს გასცლოდნენ საკუთარ ქვე-ყანას, რათა დაეინებულიყვნენ ამ სოფელში, მტკერივით ჩამოეფერთხათ წარმავალი სახელი და დიდებაო.

მოუტურ ენახეს ეს განცდა და რწმენა ასე გამოითქმის: ნუ დავიზარხო ჩემს მამულში, ჩემთა წინაპართ საფლ-ავეებს შორის... ნამირად ჩამოვეხსნათ, რომ ეს სტრიქო-ნი სხვაგვარად განმარტებისკენ უფრო გვიბძგებს...

ჩანანერში ამ ქრესტომათიული სიტყვების ნაცვლად სხვა ქრესტომათიული სიტყვებია გახებენეულო, გორმეი მერწულე თავის ბიოგრაფიულ ქრონიკაში გრივოდ ზამ-თელს რომ ათქმევინებს: ან პატრიკა ხებდედა და პატრიკისა-გან (სასჯელისაგან) მემინისო.

— ამ მიმმა აყარა სამშობლოდან თორმეტი ასურელი მამა, თუმცა პატრიკ უცხო ქვეყანაში ვერ გაქმენეს. მათ დამიქვირტეს სახელი და დიდება ქვეყანაში, რომელიც მათი სამშობლო გახდა.

და რალა დარწმუნდით გარდა იმისა, რომ სინანულით მოეგონებინათ თავიანთი ცხოვრების ის ხანა, როდესაც დიდი და კეთილი განგების წყალობით ნაკლებად ცნობილი იყვნენ.

ქრისტიანულ ასკეტობაზე არასოდეს დამიბდა თავი, მაგრამ ერთხანს კი გამიზნდა გაუნდებელი სურვილი უჩინრად ყოფნისაც და სოფლიდან სოფლად და ქალაქი-დან ქალაქად ხეტიალისაც, რათა მოვალეობებს არ შევე-ბოქე.

არც ცნობილობის ტვირთის დავემძიმებინე და არვეუნ-ხებინე ოდნავადაც კი.

სწორედაც ოდნავ, რადგანაც ჩემი ამჟამინდელი ყო-ფითაც „ნაკლებად ცნობილი“ შორის უფრო ვიკვლის-მები და არც არასოდეს დამემუქრება ცნობილობის საფრ-თხე.

მაგრამ ესეც რომ შემანუხებელი?

ერთნაირად შემიძლია გავერიდო როგორც ამქვეყნი-ურ, ისე იმქვეყნურ სახელსა და დიდებას და უჩინრად მე-ვეფარო რომელიმე მიყრუებულ სოფელს.

და თუ იქაც ვერ გავიტიანე თავი, როგორც მეოცნებე-ბა, იქნებ სოფელ-სოფლაც ვებტვალდე, ვნებათ ძველ დროის ასკეტებში და ვნებათ ბესაც ხარასაულის ამბა ბესარიონივით, უნებურად რომ დამსგავსებია ქრისტიან ასკეტებს, თუმც ამ მსგავსებას არაფრად დაგივებ და თავის გზას მიმეღვეს და მილაპარაკობს...

ზოგს მაინც რა ბედი აქვს!..

პერსონასაც და პოეტსაც, რომელსაც შეუძლია თა-ვისივე პერსონას შეფაროს და შეეინთოს.

მე კი... მე ნეტა რომელი ოცნება ამხდომია, მაინცდა-მაინც ეს რომ ამიბეჭდეს...

ჭეშმარიტების ძიების ძარღვია

ტოლსტოის ფერმას მოპანდან კარამჩანდ განდი, მოგვიანებით მიაბატნად აღიარებულ, უფრო შეთვისებდა, ვიდრე არჩილ ფორჯაძე. თავიდან ორივე ერთნაირად აღიერებოდა და ლეე ტოლსტოის მოძღვრებით, რაც საიბლედ მოიჩვენებოდათ ვარეგნული მორთულობის გამოი-სობით და ვერ შეამჩნევდნენ, ქრისტიანობისა და სოცია-ლიზმის ბელოვნურ შერწყმას რომ წარმოადგენდა, შეუ-თავსებლის შეთავსების ამაო ცდას, მოჩვენებითი ხიბლის გაფანტვის შემდგომ ერთბაშად რომ დაკარგავდა ზეგავ-ლენას ადამიანებზე და ისტორიული მნიშვნელობაღა შერჩებოდა.

არჩილ ფორჯაძე აქი სრულიად გა-მოიერდა ამ დოქტრინას და ტოლსტოე-რი ახალშენის მტრობების წყალობით ეროვნულ მსოფლიმდევრობაშიც ღრმად გაერკვა, საკუთარ პოლიტიკურ მრწამსშიადა ინამა, და მშობლიურ ენასაც პირველად ახლა შეხედა იმ მოზინებით, რაც ნიშნავდა, რომ მის ნიაღსაც დაუბ-რუნდებოდა და სინანულით გაიხიენებ-და თავისი ცხოვრების იმ ხანას, როდე-საც ქართული ენის დაინეყება უბედუ-რებად სულაც არ მიაჩნდა რუსულ ენის თავეფიარებულსა და დაიმეფებულს: ისეთი ენა შემისწავლია სრულიყოფად, ჩემი ქართული ანკი რაში წამადგებო-დაო.

რას წარმოადგენდა, ეროვნულ-გამა-თავისუფლებელ ბრძოლის წინამძღოლობა მას რომ უნ-და გადმოებრებინა ილია ჭავჭავაძისაგან და დაუშორი-ლდებლობის რწმენით დაპირისპირებოდა რუსეთის იმპე-რიას.

მისი ბრძოლის გეზიც და მეთოდიც ძალიან ჩამოგვავს მაპატმა განდის ბრძოლის ზხას ინდოეთის თავდასაღწე-ვად ბრიტანეთის იმპერიისაგან, სატიაგრაჰად რომ მო-ნათლავდა. ეს სანსკრიტული გამოთქმა სიტყვა-სიტყვით «ქეშმარიტებაში შეუპოვრობს» ნიშნავდა და განდიმ სა-მოქალაქო უარობის განმსაზღვრელად გამოიყენა, როდე-საც პოლიტიკური თორიანა შეიშუშავა ჯერ კიდევ სამბ-რეთ აფრიკაში ყოფნისას, იქ მცხოვრებ ინდოელთა თემს განსაჯდელი რომ დაემუქრა, თუცე შეეინროება არც მა-ნამდე აკლდათ.

განდი მოგვიანებით განაცხადებდა, ჩემი ცხოვრების ყველა მთავარი მოღვენა თავდათან მამზადებდა ბრძო-ლის ამ მეთოდისათვის, თუცე სატიაგრაჰად ნოდებულს პრინციპი უფრო ადრე ჩამოყალიბდა, ვიდრე თვით ეს ტერმინიო.

ამ ცნების აღსაწერად გუჯარათული იყენებდა ინგ-ლისურ ფრზას „პასიური წინააღმდეგობა“, მაგრამ ევ-როპულთანაჲ საბრძოლას აღმოაჩენდა, რომ „პასიური წი-ნააღმდეგობა“ შეტრამებულად ექნებოდა იყო გაგებული, და რათა ინდური მოძრაობის ქეშმარიტი არსი უფრო ნათე-ლი გამხდარიყო, ეროვნული ბრძოლისათვის ახალი სახე-ლი უნდა შეერქვიათ.

ძალიან შეეცდებოდა, მაგრამ ახალ სიტყვას ვერაფ-რით ვერ იპოვნდა.

ამიტომაც „ინდიან ოპინიონის“ მკითხველებისათვის კონკურსის გამოაცხადებდა და გამარჯვებულთათვის ნო-მინალურ პრემიასაც დაანუხებდა.

მაგანალად განდი სიტყვა „სატიაგრაჰას“ შეთხზავდა და პრემიასაც მოიპოვებდა.

ტირმინი რომ უფრო ვასაგები გამხდარიყო, მაპატმა განდი მას „სატიაგრაჰად“ გადააკეთებდა და ასეც დამკ-ვიდრდებოდა სამუდამოდ.

სწორედ ამ ბრძოლის ისტორია გახლდათ სამხრეთ აფ-რიკაში განდის ცხოვრების ისტორია, ანუ ჭეშმარიტების ძიების თავგადასავალი აფრიკის კონ-ტინენტზე, დეტალურად რომ გაიშლე-ბოდა მის მხატვრული-დოქტრინულ რო-მანში „აგტობიოგრაფია ანუ ჭეშმარი-ტების ძიების ზხა“, ქართულ სერეცეშიც რომ გამოჩნდებოდა ლელა დუმბაძის ჩინებული თარგმანისა და „ქართული ბიოგრაფიული ცენტრის“ გამოცემის წყალობით იმ სურიაში, ფრად ატკორ-ტეტული სახელწოდება რომ ამწვენებს: „ადამიანები, რომელთაც შეეცვალეს მსოფლიო“.

მაპატმა განდი უდავოდა იმ პირო-ვნებათა შორის, რომელთაც დიდი ზეგავ-ლენა იქონიეს კაცობრიობის ბედზე და აღარც გვივიკის ალბერტ აინშტაინის დიფირამბული სიტყვები: მაპატმა გან-დიმ ერთადერთად შეძლო იმდროინდ-

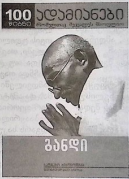
ელი დასავლური ძალადობისათვის დაკვირვას კიტიბნა მხოლოდ სადა, ადამიანური თვისებები — ამით მან გაუს-ნრო ყველა ეპოქას და მსოფლიოს ყველა პოლიტიკოსზე მალა დადგა. მოვლენ თაობები და შესაძლოა არც დაი-ჯერნო, რომ ოდესლაც დედამიანზე დადიოდა ასეთი ძე-ხოიციელოი.

მისი აგტობიოგრაფია თავისებური ქრესტომათიაა არამარტო პოლიტიკოსთათვის, არამედ ზნეობისა და ადამიანის უფლებათა დამცველთათვის, თუცე თვითონ — გადაჭარბებული მოკრძალების გამო — ამ თხზულებას ასეთ მნიშვნელობას სულაც არ ანიჭებდა და ეგონა, მთლად უსარგებლო არ უნდა იყოს მკითხველისათვის ჭეშმარიტების ძიების თანმიმდევრული აღწერა, ოღონდ სიტყვი გახვეული ჩემი ჩრევეტი არაინც უნდა მიჩინოს უტყუარად, ხოლო ჩემს მიერ აღწერილი ექსპერიმენტები მხოლოდ ისე უნდა განიხილებოდას, როგორც ერთგვარი მაგალითები, რათა მან თვითონაც შეძლოს საკუთარი ცდების ჩატარება თავისი შესაძლებლობებისა და უნარის მიხედვითო.

ჭეშმარიტების ძიების ზხა როგორ წარმოადგინო?

ამ ზხაზე აუცილებლად უნდა გამქრალიყო რისხვა, ეგონიში, სიძულვილი და სხვა მსგავსი გრძობები, თო-რეც სხვაგვარად ჭეშმარიტება მიუნდომული და ჩემობი-და.

— ვნებებს აყლილ ადამიანს შეეძლება კიტიბი

ზრახვები ამოძრავებდეს, გულწრფელიც იყოს, სიტყვით სიმართლეს ამბობდეს, მაგრამ ის ქვემარტობის ვერსიას დებს მიანეთს. ქვემარტობის ნარმატიკული ძიება ნიშნავს ისეთი ურთიერთსაინაზამდეგო გრობობისაგან თავის დაღწევას, როგორებიცაა სიყვარული და სიძულელი, ბედნიერება და უბედურება.

ესეც ქვემარტობის ძიების პროგრამა, რომლის საფუძველშიც ეროვნული მისწრაფება ძევს, ამოზრდილი იმ მსოფლმხედველობაზე, რომელსაც მშობლიური ენა გააღუფსნის ადამიანს.

განდის ხშირად მოსვლია კამით იმის თაობაზე, თუ რამდენად მიზანშეწონილი გახლდათ ანდა პირიქით — საზიანო — ბავშვისათვის ინგლისური განათლების მიცემა. მას ყოველთვის მიაჩნდა, რომ ინდიელი მშობლები, რომლებიც შვილებს დაბადებიდანვე ინგლისურ აზროვნებასა და ლაპარაკს ასწავლიან, შეუღლებაც ღალატობენ და სამშობლოსაც, რადგანაც ამით ბავშვებს ერის სულიერ და სოციალურ მემკვიდრეობას აკარგვიანებენ და, ამდენად, ქვეყნის სამსახურისათვის გამოუსადეგარს ხდინან.

ასე რომ სწამდა, ამიტომაც ელაპარაკებოდა შვილებს სულ გაუფრთხილად.

უმტკიცებდნენ: ამით ბავშვებს მომავალს უფუჭებ, თუ მათ ისეთ უნივერსალურ ენას, როგორიც ინგლისურია, თავიდანვე შეასწავლი, ცხოვრებაში სხვებთან შედარებით მეტი უპირატესობა ექნებათ.

იბუნებდა არ ჩაადგებოდა ასეთ რჩევებს, ის კი არა, წლები რომ გაედიოდა, თავისი რწმენა კიდევ უფრო განუმტკიცდებოდა.

— შესაძლოა ჩემი შვილები არასრულფასოვანი განათლების გამო დაიჩაგრნენ, მაგრამ დედა-ინის ცოდნა მათაც გამოადგათ და მათ სამშობლოსაც, რადგან ისინი არ შეგანან იმ უცხოელებს, ვისაც უფლად დავემგვანებოდნენ, მშობლიური ენა რომ არ სწოდნოდათ.

მთავარი ესაა, ინდურ ენაზე რომ გაეცნოთ გონების კარი და აქედან აღიქვს და გაიაზრეს სამყარო, თორემ ინგლისური ენაზე სრულიად თავისუფლად ლაპარაკიდან და წერდნენ, რაკილა ყოველდღიურად უწევდათ ინგლისელი მეგობრების წრეში ტრიალი და ცხოვრობდნენ ქვეყანაში, რომლის სალაპარაკო ენაც ინგლისური გახლდათ.

შვილებსაც ღალატობენ და სამშობლოსაც...

ზვიად გასასბურდია ქართული ბავშვების რუსულად აღზრდას ეწვევა ტყვეთა სყიდვის შეადარებდა, რაღა ბავშვების მოტაცება და მონებად გაყიდვა აღმოსავლეთის ბაზრებზე და რაღა მათთვის რუსული განათლების მიცემა... სულიერადაც არავითარ მსგავსებას იჩენდა თავის ინდიელ ნინამორბედთან და ამიტომაც გაისმოდა ხშირად ჩვენი ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობის იატაკქვეშეთიდან ამოსვლის შემდეგ მამაკბანის სახელეც და სამოქალაქო დაუმორჩილებლობის მოთხოვნაც.

და თუ დასავლეთის პოლიტოლოგები და ისტორიკოსები დაბეჯითებით აღნიშნავენ განდის სატიარებას თეორიის გაღვანას ამერიკის შეერთებულ შტატებში მარტინ ლუთერ კინგის სამოქალაქო მოძრაობაზე, ამ რწმენი ძალდაუტანებლად ჩაერთვის ჩვენი გასული საუკუნის 90-

იანი წლების მიჯნაც, დაგვირგვინებული საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს აღდგენით.

ტრაგიკულად დასრულდებოდა ამ ბრძოლის ნინამძლოლის ბედი, ისევე, როგორც თავის დროზე მამაკბან განდისა, ვისაც — საღამოს ლოცვის ამისარულებად ბირლას ტიპირასეც მშვიდ ნაბიჯით ნინავალს — მოვლოდნულად უცნობი ახალგაზრდა პინდუ მიეჭრებოდა და ისე დაუთოქებდა, თითქოს კურთხევას სთხოვოს, მაგრამ უცერად მის ხელში რვეულკერი იცლებებდა და სამი გასროლით მხოვან ნინამძლოლს ძირს დასცემდა.

— რამ, რამ! (ღმერთო, ღმერთო!) — ამის ამოთქმსად მოახერხებდა განდი და სულსაც განუტყევებდა. „რისთვის დამიტყვეო“ — ეგებ ისიც ამას შეეშუდარებოდა უხეინავს, ამბულური სულის ხიორცმსხმული გამოვლინება ღმერთმოდებულ დროში, ნებისმიერი სულდების მოკედინება ან მასზე ძალადობა საკაცობრიო დანაშაულად რომ მიაჩნდა და — ქადაგად გადაცქვეული — ყოველთვის ცდლობდა ადამიანი დაერწმუნებინა თავის სიმართლეში, თავზე კი არ მოეხეია-თავისი აზრები.

და თუ ტოლსტოის ფერმის სულიერი ჩამომავლადაც მიაჩნდა თავი და კიდევ ენაყებოდა ხე თანხიარობა, სინამდვილეში შორს გასცდენოდა ამ დოქტრინისა და ფერმას და ამიტომაც გადააქცია თავისი შრწამში იმ პოლიტიკურ თეორიად, რომელსაც თავს შეაფარებდა ყველა უფლებპარული ერი, რათა გადაჯიშება-გაქრობის ნინამდე მდგარს საკუთარი თავში მოქცია ის სიმძნედაც ენერგია, რაც გადამწყვეტი აღმოჩნდებოდა დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში.

მამაკბან განდის აქამდე მხოლოდ დიდ ეროვნულ მოღვენებად და პოლიტიკოსად რომ ვიცნობდით, თურმე არანაკლებ რანგის მწირობელიც ყოფილა. ამიტომაცაა ასეთი შთამბეჭდავი მის მიერ ნარმისახულ პერსონაჟად შეტყერეა, ის მრავალფეროვანი ხასიათები, ნებისმიერ რომანს რომ დაშეენდებოდა. ზნობრივი თვალსაზრისით კი მისი ავტობიოგრაფიული რომანი სახინუმოა ყველა შემუარისისტიხათის, უშთავერესად საკუთარ პორტრეტთა და გამოვლელი გზის შეღამაზება-გადაქრთებით რომ არიან გაროლინი. და ასეთ დროს არამარტო პიროვნულ სინრფულედ, არამედ მამხილებლადაც გაისმის განდის სტრიქონები, რომლის ეჭვემუვალ დადასტურებადაც ნარმოდედა მისი „ავტობიოგრაფია“:

— მე არ ვაპირებ მიეჭმელო თუ შევალამაზო ჩემი რომელიმე უგვანი საქციელი, რომლის მოყოლაც აუცილებელი მგონია. იმედი მაქვს, მკითხველს მოლოდინ გაეცანოს ყველა ჩემს მანიკერებას და შეცდომის. ჩემი მიზანი ის კი არ არის, რომ თავი მოვანოზო, არამედ ის, რომ აღწერო ჩემი ძიება სატიარებას ხელოვნებაში. საკუთარი თავის შეფასებისას ვცდები ქვემარტობისათვის შეუკელი ვყოყ და ამასვე მოვითხოვ სხვებისგანაც.

ცხადია, ძალზე ძინელია — თუ სულაც შეუძლებელი არა — მამაკბან განდის სინრფულესა და სიმართლეს მივადნითი შემუარული ჩანაწერებისა, მაგრამ ის კი აუცილებელია, რომ ჩვენს არსებობაში მისი სიღის ყოველც ვეგრძნობთ, რათა არამარტო ზილთას ადარ შევეპოთ ქვემარტობის ძიების გზაზე და თვითმხილავაც და მონანიებაც აუცილებლობად დავსაბოთო.

ლია კუხიანიძე

„ყველაფრის ნიჭი მინდა მქონდეს“

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესი გაჭირვება-დღი მდგომარეობა?

- უიმედობა
- სად ისურვებდით ცხოვრებას?
- დროებით ყველგან
- რა არის უმაღლესი ბედნიერება?
- ცხოვრების სხვადასხვა ეტაპზე სხვადასხვა რამ
- თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?
- რუსთაველის ავთანდილი, როსტომ იბრაიმი თთარ ჩხეიძის „პორიაციდან“, ბექა ამილახვარი ჯემალ ქარჩხაძის „ზებულონიდან“, ალექსანდროს უფროსი მძა, შინინის, გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველიდან“ და სხვანი.

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

- ყველა, ვისაც საქართველოზე მაღლა არავინ და არაფერი დაუყენებია.
- თქვენი საყვარელი მხატვარი?
- იმპრესიონისტები. ყველაზე, ყველაზე მაინც ვან გოგი, კლიმტო

— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?

- როცა მიმიძის-ბეთხოვენი, როცა არა-მოცარტი.
- რომელ თვისებას აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— სიტყვის გაუტეხლობას, სიმშვიდეს, ხელგაშლილობას, იუმორის გრძობას, შიშის არქონას, ყველას იმედად ყოფნას, დაბაჯრულის გამოსარჩევას.

— რომელ თვისებას აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?

- კარგ დიასახლისობას, სიმშვიდეს, ერთგულებას, მუსიკის, პოეზიის განცდას, ყველაფერს, რაც კარგ ვაქვს გააზრდევიანებს.
- რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მომხიბვლელი?

— ერთგულება.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?

- გაკეთების ჩატარება. სადღიების გაკეთება. კითხვა და ინტერნეტით „მოკვლევა“.
- თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— დედაჩემისააირი, ანუ ესეთი, არასდროს რომ აღარ ვიქნებო.

— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?

- ერთგულება და უსამართლობის არ შეგუება.
- რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?
- ერთგულებას.
- თქვენი მთავარი ნაკლი?
- ბევრი ნაკლი მაქვს, ვერ გამოვარჩევ.
- თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?

— ცხოვრების სხვადასხვა ეტაპზე ბედნიერების გაგებაც სხვადასხვანაირია, ამტყამად, შეიძლება ითქვას: „უბედური არ ვარ, მაგრამ აღარც ბედნიერი ვარ“.

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

- იმერში საყვარელ ადამიანებს თუ ვერ შევხვდები.
- როგორი გინდობათ ყოფილიყავით?

— როგორც უნდა ვყოფილიყავი, ისეთი ვარ.

— თქვენი საყვარელი ფერი?

- ყველაფერი მიყვარს, რასაც თვალს აღიქვამს.
- ყვავილი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?

— ვარდი.

— თქვენი საყვარელი ფრინველი?

- ბულრა, მერცხალი. იხვი კი არა და, როგორც იმერეთში ეძახიან ეკატი, კიდევ ჩემს ქუჩაზე გზკაპული მეზობლის ბატები (კიდევ პყავს ნეტა?)
- თქვენი საყვარელი მწერალი?

— თთარ ჩხეიძე, ვიარე, ვიარე, ვინ არ მიყვარდა, ვინ არ მივგრებდა გულს, ახლაც მიყვარს, მაგრამ თთარ ჩხეიძე სახლში დაბრუნებასავითაა, სადაც ისევე ყველა მელის, სადაც ყველაფერი ცრემლმდებ ტყბილი, მტკივნეული და მშობლიური.

— თქვენი საყვარელი პოეტები?

- ბევრნი არიან.
- საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალები?

— ვერ გამოვარჩევ.

— საყვარელი გმირები რეალურ ცხოვრებაში?

- ილია, ილია, ილია, ყველა, ვინც სულიერი მეშვეილდრა.
- საყვარელი გმირი ქალი რეალიზიაში?

— თამარი.

— საყვარელი სახელი?

- ცირა, მაიკო, არჩილი, ონისე, ნანო, მამია.
- რას ვერ იტანთ ყველაზე მეტად?

— უსამართლობას. ღირსების შელახვას.

— ისტორიული პიროვნება რომელმაც თქვენი ზიზი დაამსახურა?

- სამშობლოს სხვისთვის დამმონებელი ყველა ისტორიული პიროვნება თუ ჩვენი თანამედროვე.
- საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი შეტნაკლები აღტაცებისა?

— დიდგორის ბრძოლა.

— რეფორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?

- დავით აღმაშენებლის რეფორმების შემდეგ მსგავსი მნიშვნელობის რეფორმა არ მახსენდება (ოპ, უკაცრავად, ჩვენი გამარბნიყვებელი განათლების რეფორმა რეფორმ ვამიართა...)
- ნიჭი, რომელსაც გინდობთ ფლობდეთ?

- ყველაფრის ნიჭი მინდა მეონდეს, რაც არ მაქვს. განსაკუთრებით მათემატიკისა და ფიზიკის.
- როგორი გინდოდათ რომ მომკვდარიყავით?
- რწმენაში იგი გამაღიერებელი, რომ იქით უფრო მიმხაროდნა.
- თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?
- ისეთი, როგორიც დღევანდელი საქართველოს შვილს უნდა ჰქონდეს.

- ქმედებანი, რომლებიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?
- გულწრფელად დაძვებული შეცდომები.
- თქვენი დევიზი?
- ამაზე არ მიფიქრია. უდევინოდ ვცხოვრობ.
- თუკი ოდესღაც შეზღვედით დიპლომატიის, რას ისურვებდით, რომ მას თქვენთვის ეთქვა?
- გაბატონი, იმიტომ რომ შენც მიყვარხარ.

სუთაბი და წლები

ნანა კუცია

„დარბეული სულგის“ საღბუნად

არაფი არს, რომელმანცა ქმნა სიტკობობა, არაფი არს მიერთამდე.

(რომელებოა 3, 12)

იყიდებოდა წვენი სამოთხის ფრკამენტები. (მაკა ჯოხაძე)

„სადაც ზღვა და ცის დასავალი სიტყვის უთქმელად გრძნობენ ერთმანეთს“, — დიდებულად განმარტავს პორიზონტის არსს გალაკტიონი.

„რაც უფრო ვინროა პორიზონტი, მით მეტია მღელვარება.“

რაც უფრო ფართოა პორიზონტი, მით მეტია ნარმოდეგენა საკუთარ თავზე. რაც უფრო ფართოა პორიზონტი, მით უფრო ნაკლებია ნარმოდეგენა საკუთარ თავზე.“

„პანა რუსიპირსაც ისეთივე მონინებით სხედან [ადამიანებში], როგორც ოკეანის პირას და ლეთიურ პორიზონტებს გაუფურებენ“, — ნერს მაკა ჯოხაძე იპორიზონტის ირმა რატინისეული ქართული თარგმანების შესახებ ესეიმი „დემონები და მფარველი ანგელოზები.“

ნერლი ერთი „პანა მედალიონიანია“ (თავად მაკა ჯოხაძისიული სიტყვათმეიანმება) დიდი, ნათელი ტკივილით გაჯერებული მშვენიერი ნინგისა „სამოთხე უსიყვარულოდ“ (სიტყვები, 2009, რედაქტორი — როსტომ ჩხეიძე). ანოტიციათმევა განმარტებული სათაურის არსი:

ერთი მხედრით, პარადოქსული სათაური მაკა ჯოხაძემ შემთხვევით როდი დაარქვა თავისი ესეებისა და ლიტერატურული ნერილების ნინგს ისევე, როგორც ვერცერთ შემთხვევით სიტყვას ვერ მხედრებით მის მხატვრულ სამყაროში. როგორც მწერალი და როგორც პიროვნება, ყველაზე დიდ საფრთხეს სწორედ სიყვარულის უკმარობაში ხედდაც. ამიტომ, რომ არა მხოლოდ სამყაროს ყოველნამიერი ხედვა, არამედ მაკა ჯოხაძის მესსიერბაც კი დიდი სიყვარულითაა გაფუნთილი. ეს სულაც არ ნიშნავს გულშინერყოფილ, ბეჭმურ ინფანტილიზმს ან გულმავინყობას. პირიქით, მისი მძღვარი, ანალიტიკური გონება ნერის პროცესში სიყვარულს სიბრწნედ აქცევს

და, ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე, ძალიან ბუნებრივად გაჯერებს, რომ წებისმიერი სამოთხე უსიყვარულოდ ნამდვილი ჯოჯოხეთია.“

„სამოთხე უსიყვარულოდ“, ავტორისეული მინანდრით, ესეებისა და ლიტერატურული ნერილების კრებულა, მაგრამ ფანრული დეფინიცია აშკარად ვერ განმარტავს, ვერ მოიცავს ნინგს ფერთა უმდიდრეს პალიტრას. გრჩება განცდა, რომ ცალკეული ესეები კრიკა კენტეხიცი ქმნიან სამყაროთა ერთიან, ფერადოვან მოზაიკას. ყოველი ფერი თვითკმარია, განუყოფრებელი, ერთადერთი. აქ ფერი აქვს ყოველს — ადამიანს, სიტყვას, საგანს.

„გაქვს უთვალავი ფერითა“ — უზუსტესია უნივერსუმის რუსთველისეული აღქმა. იგივეა მაკა ჯოხაძისეულიც — ზოგადქალაქული.

უფლისმიერი, უზურველი ფერადონება კრძალვით, მადლიერებით, ბედნიერებით ავსებს სულს — შემოქმედისადმი.

შემოქმედისადმი კრძალვით და მადლიერებით დანერილი ნინგია „სამოთხე უსიყვარულოდ.“

აქ ყველაფერი მაღალი ესთეტიკითაა დატვიფრული — ფორმაც და მინარსიც: უმშვენიერესი პეიზაჟია გაჯერდაზე (უნებლიეთ მავონდაც რუსთველისეული „ერთმა ვეფხის ტყაისა“ — ვიზუალური საფარველი, სულიერი არის დამტვენილი) — პორიზონტზე „მამავალ მზეს, ჩაბავალს“ იმარხავს თავფურცელი, პორიზონტი კი ის სარკადული, იდუმალი ალაგია (გლაკტიონისეულს გავიმოკრებთ), სადაც „ზღვა და ცის დასავალი სიტყვის უთქმელად გრძნობენ ერთმანეთს.“

„უცნაურობა და უთქმელობა“ საკრალურის მაღალი ნიალი.

„უკანასკნელი სხივები ურჩი“ სადაფისფერ, მისტიკურ შუქში ხვევს მინურვილ დღეს, მინაბულ ზღვას.

„იჯერებ, რომ წყალი პოეტია“.

ნათელი ნათელებს ულამაზესი მეტაფორა წინდა ნერილშია — კორინთელთა მიმართ უპისტოლეში პავლე მოციქული განმარტავს: „მამანი ჩუენი ყოფილი ღრუბელსა ქვეშე იყვნეს და ყოველი ზღუასა განხდეს და ყოველთა მოსეს მიერ ნათელ-იღეს ღრუბლითა მით და ზღვითა“ (1 კორ. 10, 2).

„შუბ ბუდისაკენ მიდიოდა“ — მშვიდა გიორგი ლეონიძისეული განმარტებდა დაისისა, სოფლის ნარჩაველობას რომ უნახესადა შეახსენებს, „რომლითა ასხენან“ თვალნი.

მზის მშვიდი შუქისენ შერამიპყრობილი, მარადისზე ყურად მოფიქრალი, მშვენიერი სილუეტი (ალბათ, თვითონ აგტორის) ის აუცილებელი დეტალია, რომლის გარშემოც ნაკლები იქნებოდა მშვენიერი პეიზაჟი. „ცარიელა საფე ქვეყანა უადამიანოდ“ — ესეუ ქართული, მშვიდი, მაღლიერი მსოფლაქმის ანამტირევიცა.

ჩამავალი მზის ყურ, მიანდულ ნათელში, მშვიდი, ლევიდა ზღვის „პირსა პირისპირ“ (მასთან, მასში და მარტო) იკეთება კონტური — „პორიზონტზე მდგარი, დაისის მენამულ შუქში“. — არა განზრუნადა მინიერი სხეულისა, არამედ, უპირველესად, სხეულისა, რომელიც ტაძარი სულნიმინია („ტაძარი ღმრთისანი ხარი და სული წმიდაი დამკვიდრებულ არს თუენ შორის“ (I კორ., 3, 16-17)).

ეს საკრარული თანაყოფნა, თანხმირება ადამიანისა ზღვისთან, იმავდროულად, მაღალ მარტობასაც რომ გულსხმისა, აღბათ, უსაზღვრო სტიქიონსაც როგორ ეხატება, ეძიერფასება...

ალბათ, ისევე როგორც — „იყოს პატარი, ვით უნახესი რატი კოლირი.“

ღრუბლით და ზღვით ნათელღებული, მარადისს გაუყურებელა, გატყვინება. დედოფლური (იმავდროულად, მშველური) მისვლა, მიახლება ქმნილების გვირგვინისა დიდებულ სტიქიონთან — განმნათლავთან.

პეიზაჟზე მოშველი მხოლოდ სულია — ნიტოვი, დახეენილი, მოფიქრალი არსისა და საზრისზე. სხეული მარჯანისფერ, გამჭვირაველ შიფონში ჩაყურებულა, „შემოსილი გამჭვირაველ ბლონდებით“, სრულიად განსხვავებული ზღვის დამარტველი, სტიქიონებთან კადნიერი ლეგიონის ურცხვი სიმშველისაგან.

მარჯანისფერი ნარნეაც ნიგნე — მდნარ ოქროსფერზე, ზღვის სადავზე დაფიქნით — ანტიტორებს „ყდის პასტორალური ნეტარების“ შეგრძნებას და, იმავდროულად, „მშუბარების ეკლემით ისე იჩხვლიტება, როგორც ბიბლიური მცენარის — ქრისტისისხლს დაგარანდლ როგორც მთოულენდლად ამოსკდება ხოლმე სისხლისფერი ყვავილის წვეთები“.

ზღვა უთავალვ ფერად ქმნილი სამყაროს ერთი ფერთაგანია (იქნებ, უსალვ ფერთადა პირველი), წვეთი შესაქმედელი წყლისა, „სული ღმრთიან რომ იქცეოდ.“

მაკა ჯოხაძის ნიგნე ყველაფერზე „სული ღმრთისა იქცევა.“

„ქითხევის მორწმუნე კასტისათვის“ ნერს მაკა ჯოხაძე. იმლება, ინსლება ზღვარი კრიტიკულ ნერილს, მხატვრულ თხზულებას, პატიოგარდიულ მსოფლაქმის შორის და იქნება თვისებრივად ახალი, განსხვავებული ტექსტი (უფრო — მეტატექსტი), ყველაზე ნალებად რომ კრიტიკულ ნერილს ჰკავს, უფრო რომანს — მრავალშრიანს,

კონტრაპუნქტში რომ აერთიანებს ხმებს, ფერებს, ტექნიკებს, „მრავალრეგისტრიან თხზულებას, რომან-პარტიტურას“.

მწერალ-ესეისტი არც მხოლოდ კომენტატორია, არც მხოლოდ აღმნუსხველი — უფლის ქმნილება, მსგავსი და ხატი, შესაქმის პირველი დეტებიდანვე რომ დავეალა პატრონობა სრულიად სამყაროს, ანუ — უსაზნო პასუხისმგებლობა მივმადლა.

სწორედ ამ პასუხისმგებლობით, პატრონის მითოლოგიურ, მოსიყვარულე გულის ნერს მაკა ჯოხაძე. აქედან — უფულო განჯვის, გულგრილი კომენტარის, მნიგნობარ-ფარისხველის ქედ-მაღლური ტონის ნაცვლად — მაღალი ინფირ „მალისა და მაღლად მხედისა.“

წიგნი არც „იხმებით“ ექსლუსივაბაა, არც მშრალი ანალიზი („სულის ანატომირება“), არც „ციტატების ტიკტიკი“ (გლავკტიონი).

მაკა ჯოხაძე ენდება მკითხველს, თანავემოქმედებს, თანამოაზრედ აღიქვამს. მისთვის „კრიტიკა ლიტერატურაა, ხელოვნება“ — მაღალთა მაღალი საუბარი — საკრალური საკრალურზე.

მწერლის სტილი „ერთგვარი მედიუმი, გამჭარი მზესა და მინას შორის, ცასაგითა, მზის ნენგრეას ნრო ფილტრავს და აკავებს“ (კრიტიკოსის მიერ ერთ-ერთ ნერილში თთარ ჩხვიტებუ თქმული უზუსტესად მიესადავება თვით მაკა ჯოხაძის მხატვრულ ხელნერსა და ზნეობრივ პოზიციას, გენო კალანდის „რეკვიემის“ სტილზე ნათქვამი: „ეს რწვეადობა, ეს ლიცილი, ეს სინატივე, აღბათ, ზღვიდან მოდის [წიგნის ყდისკული ზღვა მაგონდება ისე] — ნაკი, სახეობრივად გასაოცარი, უაღრესად ესთეტური, მოულადენილ და ვადამდეტი“ [158].

მაკა ჯოხაძის სტილის უარსსთიესი ნიშანი — „სისადავე — ყველაზე მოამბექტავი სემპული“.

„ყველა დიდი მომღერალი მღეროდა ძელიდან“, — საჯარო ლექციაზე უზრძანებია ნოდარ ანდლულაძეს (ესეი „მშვიდობიანი დამეება“).

მაკა ჯოხაძე „ძელიდან“ ნერს, არქაული სიღრმეებიდან ამომუქდება მისი მზოური, მწველი სიტყვა [კორეკვიორი: „ბგერა შეაღწევს იქ, სადაც ვერ შეაღწევს მზის სხივიც კი“. „ბგერა“ ანუ — მზოური სიტყვა].

სიტყვის საკრალური არსის წვდომა მაღალია, მაკა ჯოხაძეს სწყალობებია ეს მაღლი და უფლის მაღლიერია. ეს მაღლიერება ყოველ სტრიქონში იგრძნობია.

სიტყვის საკრალურობის მგზნება, მწიბად მამებისას დაიძმნმებს: „სიტყვის დაცემით იწყება კაცობრობის დაცემა, რაც იმში მდლოპარობს, რომ სიტყვა მივნიგად გახდა „სხვა“, გახდა ტყუილი, სინინალმდეგო თვისი აზრისა და მნიშვნელობისა. ეშმაქს არ შეუქმნია ახალი, ბორტო სიტყვები, ისე, როგორც არ შეუქმნია და არც მექმნე შეუქმნა სხვა სამყარი, როგორც არ შეუქმნია და არც შეუქმნია შექმნას საერთოდ არავერი. მისი ტყუილის მითელი ძალი იმპაბა, რომ მან არსებული სიტყვებით შექმნა სიტყვები „სხვაზე“, მოახიბლა მათი უზრუნველბა და ბორტების იარაღად აქცია, ამიტომ მისი მსახურნი ყოველ-

თვის ნაქურდალ ენაზე ლაპარაკობენ, ანუ ენაზე, რომელიც ღმერთს მოჰპარეს. მთავარი სიტყვის შინაარსი კი არა, სიტყვის სინონიმია... ხსნა ღმერთისთვის სიტყვების დაბრუნებაში (მაშა აღესქანდრე შვეხანი).

რწმენით, რწმენის „სისახსითა ვადიდოცლიცხული“ მაკა ჯოხაძის ლიტერატურული ნერვები (კიდევ — თითქოს „ამოვტაქომ, ოხერო, თორო ღებნა, ვკვებოდეს“ ფინით, საკუთარი სიტყვის მზიურობის შეგრძნებით).

პირველივე ესეი (სისხლიანი მეტაფორა) პირველივე სიტყვით, „მოდა...“ (ყოველი აბზაცის დასაწყისში რომ შეირდება, რეფრენად იქცევა) ავტორისა და მკითხველის საკერძო ერთობას, თანამოაზრობას გულისხმობს და იმ ბედნიერ ტრადიციასაც მოგვაცხადებს, მწერალი რომ მკითხველს კამერულ სივრცეში ინეცედა, შეიზარებდა, „საღმერთოზე, საღმერთად გასაგებზე“ ერთად დასაფიქრებლად, სინერგიის მაღალი სულის გასაბრწყინებლად; „შომპყრენით საინონი ეგე სასმენელნი თქვენნი და უფროსიდა საცნობელნი ეგე ყურნი გულისა და ვიწებთა თქვენნიანი განამარტონი სმენა და მასთანელ ეცნენით სიტყვათა ამით ჩემთა, რამეთუ ქრისტესთვის არიან... შეინყარეთ კარავსა გავიასა თქვენისა და სახავე განაგონი, რამეთუ შენეხავე უფლავსა დამკვიდრებელ ასოთა შინა თქვენთა“.

„შო, დავსჯეთ, ტარიელისთვის ცრემლით გავისო...“ — მაღალი, საკრალური სათქმელის „მასპინძელსაქმნელად“ ინეცედა მკითხველს რუსთველი (ტარიელის სულისძებნევიდეს ისტორია ზომ ინიციაციის, თეოზიის პარაბოლა იყო და არა ინდოეთ-არაბეთ-ბატავთ-მულაზანზარის, „უცხოთა ხელმწიფეთა“ ჭრილი ამბავი).

სახანისისეული „შომპყრენით“, რუსთველისეული „შო“, ილიასეული „ოცი, მკითხველო“, თუ მაკა ჯოხაძისეული „მოდი“ იმ შორეული, მარადიული წვევის ანამოტივია, საღმუნად რომ ეფინება, ეფინება სულს: „მოვედი ჩემდა ყოველი მამერადნი და ტვირთმძიმენი და მე განაგისუფო თქუნ“ (მათე 11, 28).

(ეს დანიშნულნი და ერის აღზრდილნი საუფლო სიტყვის მასპინძლებად მოინატრებდნენ თანამუთისოფელეთ, თანამემამულეთ, იმ დიდ ინტიმს შეაბნებდნენ, უფლისმიერი სამყაროს პარამონის სინონიმი რომაა [ერთად დაზუსტება — პარამონია გამოირიცხავს ფილოლოგიის, გულსიტყვილით კონსტრუქციის ნიშნად: „ადამიანი როგორღაც ზემეტებად გაუმზიარდა სამყაროს. დაიკარგა ის რიდი, რთაც ადრეული საუკუნეების ხელგეგინი აიტივანდნენ და განიცდიდნენ ბუნებას... შექმნა ერთგური ილუზია იმისა, რომ ადამიანს ცველავრის ცოდნა ხელგეგინება, ყველაფერი გასაგები და ამოსხროდა“.

მწერალ-ესეისტის ფაქტური მხერვა, მოაზროვნე გული უნათლესი ნიგნის იმ მარადიულ ტკივილს ირეკლავს, მოციქულისეულ დამოძღვარს რომ უნაძირკვლავს: „სიბრძნე ამის სოფლისა სიციფე არს წინავე ღმრთისა, რამეთუ წერილ არს: რომელმან შეიპყრნის ბრძენნი სივერავითა მათითა და კულად იტყოს: უფალმან უნების შობავანი ბრძენიანი, რამეთუ არიან ამა“ (1 კორ. 3, 18-20).

წინდა ნიგნთა ტონს ირეკლავს მაკა ჯოხაძის წერილთა ტონი.

დიდი სიმშვიდე (სიბრძნის, „სიბრძოლის, ამაღლების სიმშვიდე, სათნოებიდან, სინათლიდან, სიკეთიდან დაძ-

რული“, ყუჩი კამერულობა, ღრმა ნედლობა ტრაგიკულის არსისა და მიზნში გამოარჩევს ესესიტის სტლს („ძრითადედ, კლასიკისა ვაზრუნდები და წინადა მამებს ეკითხულობ“, — ერთ-ერთ ინტერვიუში ბრძანებს და ენგადის სადღი ძალუმად იგრძნობა კიდევ უკმრთიო ეკუბის მაღმ ნიაღმ) თხზულ სტეებში, თეთიკარ ნიველებს რომ მოჰგავს, ერთდროულად „სააღბომო სიმშუბუქესა და სოსაც“ რომ დაიმარხავს და დარდიო გატენილი გულის დაუტყვეულ ტკივილსაც (ქართული სტილი — „სიღბო ნაქსოვისა და სიმტკიცე ნაქედისა“).

ტრაგიკული ფაქტის კონსტატირება (კონსტატირება — კლასიკისა და წინადა მამებისაგან შეთვისებული პორუთენებლით): „ინტიმი კედება სამყაროში, რაც იმას ნიშნავს, რომ ინტიმი კედება შემოქმედებაშიც, ინტიმი კედება ლექსშიც, როცა ინტიმი კედება ქალსა და კაცს შორის, ბუნებასა და ადამიანს შორის, ეს ნიშნავს, რომ ლოკალიზირებული ინტიმის ხარჯზე კედება უფრო გლობალური, უფრო დიდი ინტიმი — ინტიმი კაცსა და სამშობლოს შორის. დღეს, როგორც წყალი, ისე საჭირო ამ ტიპის ინტიმით, ამ სიყვარულით გაცხადებულ ურთიერთობა, მაგრამ იგი, როგორც სოლის ტემპი-მწარე კვამლი, ტახტით მიიწევა სადავც სიერცემი და ქრება. სხვა შემთხვევაში, ისე ღრმადაა ჩაიძრული ამდენი ცოდვის დატრიალების მერე, რომ ჩნდება ილუზია — იგი არასოდეს დაბრუნდება, მხოლოდ ნარსულში ჩარჩა, იქნებ, საერთოდ აღარც არსებობს. დღეს თითქოს უკვე ნარმოუდგებელია, მოვიდეს პოეტად და თქვას, ერთი შეხედვით, უბრალო, მომფრეებული სიტყვები: „ჩემო მარკო ქვეყანა“ და ეს სიტყვები, როგორც ხელი დაღლილ მხარზე, ისე მოშვების თავის მონევილ სამშობლოს. ამ ხელის მოხვევას და ამ გამხმევენას, დიდსულოვნებასთან ერთად, დიდი უცოდველობა სჭირდება და დიდი სინანულის განცდაც, რომელიც სიყვარულთან ანუ ღმერთთან დაბრუნების ერთადერთი გზაა“.

ერეული ამონარიდი კონტესტაციდა მაკა ჯოხაძის პორეწული და ეროვნული მრწამსისა, ზემოხსენებული სახუნისგებლობისა, უფლისაგან სამყაროს პატრონად დადგინებულ ადამიანს რომ წყალობობია — თავისუფალს (თავისი სულის უფლავს) და მამულის ღამისმთველს.

სასუბსიტიციულობის გრძნობავე დაასმევივნებს ესესისტა რიტორიკულ კითხვასაც: „რატომდა წერა ასე ძნელი?“ დასასყებელია და „დამაფიქრებელი“ ეს მოკრძალებს და რიდი სიტყვისადმი, როცა წერა ასე გაიიოლეს, „ჩაღად უწით“ წერის ბედისწერული არსი.

შემთხვევითი რიდი წყვილებდა პიროვნული და ეროვნული — ეს დაწყებულბა საკრალურია მოაზროვნეთათვის, არადა, როგორც ესესიტა წერს, „მოვალს ვაში“, როდესაც „კოსმობოლიტიზმს, როგორც პირობიტებს, ისე აღიქვამენ ინტელექტუალები, ანუ ძველი სახელი რომ ვიხმართო მათი მისამართით — მიწინობარ-ფარისელები. ამ თვალსაზრისით, მე უნუფუო პიოცინცილად ვრჩები, რადგან ფუტკარსაც კი ეროვნულობის ჭრილიდან ფუკურებ და ასე მგონია, საწინის საუფლოში გამოკვეთილი მათი ვარძისა, პანი თაღები, სიმტკიცული სარკვენი, ფიჭის უფრეწული წყობაც კი საერთაშორისო სტანდარტებს არ ემორჩილება, არქიტექტურის თვალსაზრისითაც კი ეროვნულია.“

უკეთესად გვაგა ბრძანდება: „მეცნიერები და გენიოსე-

ნი გვიხსნიან გზას კოსმობოლოტიზმისაკენ, მაგრამ — მხოლოდ პატრიოტიზმის, ნაციონალიზმის მეშვეობით.

წარსულის საკრალური ნათება მთავარზე და უფროსს, მთავარს აგზნებინებს გულით მზიანად: „ლოტის ცოლივით უკან ვიბრძვები, თითქოს იგავი ჩემისათვისისთვის არ იყოს ნათქვამი. რატომ იბედები? ნუ იბედები!“

არ გვიშინა გაქვავების?! მემონია, მაგრამ ხსოვანას რა უყურ? — ხსოვანა ხომ უფალმა მიწალოდა?.

ყოფილი და ყველაფრისადმი ინტელექტუალის და, იმადროულად, გულისმიერი დამოკიდებულება გამაოარჩებს მაკა ჯოხაძეს. ხელოვნება (სიტყვისა — მით უფრო) მისთვის (როგორც ქვემაროტი ხელოვანისთვის) „აღსარების ფორმა“ და აღსარებადვე აღიქმება სიტყვები: „მე ჩემი განცდები და სიმართლებები მჭირდა ყოფილთვის და, რაც უფრო მემანებება წლები, მით უფრო ვაძლევ თავს უფლებას, თუნდა ჩემს წარმოსახვამ... მთელი ეს აქივები, აკუნული და დარბეული სამყარო ვანებო და გავკურთხიანო“.

წარმოსახვა და აჩივრის, დარბეული, აკუნული სამყარო — ის ანტიპოზიციები, მოაზროვნის ცნობიერების და ყოფიერის რომ ქსოვს. წარმოსახვით იწყება აჩივრის, დარბეულის, აკუნულის კურნება, ქაოტური სამყაროსათვის კოსმორი ნესრის მიჩქება, რაც არის კიდევ ადამიანის „დამინოვლება და საღმრთო ვალი“.

მაკა ჯოხაძის წერილების კითხვისას არ გტოვებს განცდა, რომ ის მხოლოდ კონკრეტულ დროსა და სივრცეზე, კონკრეტულ დროსა და სივრცისათვის კი არა მხოლოდ, უფრო — მარადისობისათვის წერს, მარადიულ ღირებულებებზე, რომელთაც „ანელი ვერ ენია“, რადგან ესეები მარადიულ სინათლეს ირეკლავს, დაუღრმობელი ნათელის ანამიცრევი აივანს.

დროსა და სივრცის პარადიგმებს სანუთრული ორიენტრება იაზრებს მწერალი: „ვერ ვიღებ, ვერც ვიგებ კოსმორ თეორიებს დროსა და სივრცეზე. მათი ზოგადობა იმედნად მტკენს გულს, რომ გონების მიჩლუნვებს. მე მემინია სიჩლუნვის. ჩემთვის სივრცეც ეროვნულია, ალბათს ვამბობ დროზე“.

მუხანა მატყვარიანისადმი მიძღვნილ წერილში მაკა ჯოხაძე დროის პოეტისეულ გაგებაზე საუბრობს (რაც, იმადროულად, თავად მისეულ აღქმაცაა დროისა): „მუხანის პოეზიაში დრო მთლიანია და არა დანაწევრებული — წარსული, აწმყო და მომავალი. მთელს მის არსებაში დროის ფაქტორი თითქოს ისეთსავე ხელშეუხებელ დაუბრუნებლს [აჩივრით, აკუნული, დარბეული სამყაროს] ანტივებს — ნ. კაკ, ანუ პარამონიას მოითხოვს, როგორც ღვთის მიერ შექმნილი სამყარო და, როცა ეს ასე არ ხდება, იგი გრძნობს საფრთხეს, გულმკაცრუნობის მიმართ მკაცრობა და დაუნდობელი: „ხარ მოკლებული წარსულის გრძნობას, როგორც, საერთოდ, უახინ ყველა“.

წარსულის გრძნობა — დღევანდელი საქართველოს ყველაზე დიდ დეფიციტი. წარსულის გრძნობას სჭირდება ცოდნა, ცოდნას — შრომა, შრომას — სიღრმე — რწმენიდან მოსული ქმრ. „ქორი შრომინებასა შეიქმნ, ხოლო მოთმინება — გამოცდილებასა, და გამოცდილებით — სასიკეთოსა ხოლო სასიკეთობას არა არცხობის“ (რომ. 4, 4-5) — თითქოს ბიბლიური გვესტოდან სწავლობების მაკა ჯოხაძეს სტილის სისადავე, მომჭირნეობა სიტყვისა და

დაწურულობა ფრანსისა — ნ. კაკ. დღეს სიდრჯისთვის ვის სცალია, ისეთი ციხე-ციხელებაა — სულ სხვა ტემპია, ზეარელობა, პროგრესული სინაზის მათყუებელი, როცა ირვლავ ყველაფერი მოსწრებაზეა: გაცნობაცა და გადაინყვებაც, სიყვარულიცა და სიწოდულიც, საფლავის ქვაცა და სანთლის დანთებაც... სანთლის დანთებაც კი...

სწორედ ეს სიტყავე, არადარბაისლური მოსწრავება („სოფელი მოსწრავებით ირღვევა“ — წმინდა ნერილისეულს ტრაგიკული რეფრენიით გაიმეორებს მაკა ჯოხაძე წერილიდან წერილში „სხვადასხვა, არახალ, ძელთა ჭირთა“ კონსტატირებისათვის) არის „უახნობის“, უფრობის უპირველის ნიშატიც, ანტიონიმი საღმრთო ახანარობისა, თავისუფლებისა, მხოლოდ ქვემაროტივის მსახურებისას რომ მოემდებლებათ კაცთაგან უკეთესთ (შეიცავართ ქვემაროტივს და ქვემაროტივებმ განგათავსულეთ თქვენ“).

ყოველი ნიგინ, ტლო, მელოდია, რომელსაც თავისი ფერადი და მელოდორი ციხების თემად (მწირობა ეს სიტყვა ამ კონტრესტში) ირვებს მაკა ჯოხაძე, სწორედ ქვემაროტივის, მარადიულის ანარეკლია.

მხოლოდ ჩამონათვლი თემებისა, აეტორებისა:

ესმა ონიანის უნაბისფერი, მწუხრისმზეჩაღვრილი, „ენდროსფერი, საღადგომო კვერცხის სინათლის ვარიაციები“ (ამავე ფრისაა მისი პოეზია, თუ შეიძლება ლექსს ფერი ჰქონდეს. მაგრამ აკი არის რუსთველთან: „მა მარინფერი გაუბდა“).

თემო ჯადარობის აჭაისფერი, ავადმყოფი ყვივით, მენაქული, შავი, რეპანისფერი, თამბაქოსფერი ტონალობის“ ტლოები.

ირინა აბაგადაძის ტრაგიკული ფოტოები, ბავშვობანართმულითა („ქვიშის კარიკრის გენერლების“) ბავშვობას რომ ირეკლავს.

„ბავშვობაში ცა არის ცისფერი, მზე არის მზისფერი და ადამიანსაც ადამიანის ფერი ადევს. ეს მერე იწყება გაფერადება, როცა შუადღის გვიმრებს ციხელი აღარ უკიადია, ფულარობი აღარ იხობრება ბუქანჭოტი, ღამეულ მღუმარებაში ტქნობამეპარული სული ქვიშის ყვავილიეთი ჩამოიღლება“, — უბედნიერესი ხანის ევისტისეული აღქმა, რომანის პასაჟს რომ უფრო ჰვავს.

ეს კი მივლდ დე უნამუნთა: „არა ადამიანის არ ღირსება ორჯერ, რომ სხვადასხვა ქვეყანაში ქვეყნადოს ბავშვობა. ბავშვობა მხოლოდ ერთხელ და ერთ ქვეყანაში შეიძლება განიცდიდ, მერე კი — ყოველწარად ვცადო, როგორმე შეინარჩუნო იმ ქვეყანაში მზინ ბავშვადყოფნის დრო, რათა გახებ პოეტო, რადგან სწორედ პოეტია ის, ვის სულსაც ყველაზე მეტად მსჭვავთებს ბავშვობის მოგონებები“.

თემთაგან ერთი უკეთესი — ოთარ ჩიჩიძის „პორიაცი“ — „შობის მღუმარე ხმაურით გატენილითა რომანი; ტრაგეკულ სცენას ამოწერს ესეისტი — ნიკუმა ჩაჩინიის და ირინეს საუბრას“.

„თქვენ გმირი მოგზიბლავდათ. ყველას ხიბლავს გმირი. ვაცვალს, რომ გარდასულა დრო გმირობისა. — დრო ყოველთვისაა, ოღონდ გმირები არ არიან ყოველთვისა“.

უზუსტესი კომენტარა: „გმირობა, ადამიანის ბუნებასთან ერთად, განცვლის ძალით აღსერსულა და არა საუთარ ბუნებასა და განცვლებაზე ძალდატყუებითა“.

შუბის მაცა ფოხბაძისეული განმარტებუ უზუსტსტია: „შუბი — თავისუფლების ვალაი, დიდი აღზევების დროსაც კი [რომ] გერადერს უზერებდა თავის მდებო წარმომავლობას“.

როსტომ ჩხეიძის წიგნის ესეისტისეული შეფასება: „აქტუალური სინიჯით წიგნი უფრო ბიბლიური მდინარის მძივდ ტალღებს გამოყოფილ კალათის წააგვას, რომლის წიაღშიც მარადიული ჩვილილი ჩანოლილი სიტყვაა, რომლისთვისაც მხოლოდ ნამდვილი მებადურები ირჯებიან და ფხიზლობენ“. როსტომ ჩხეიძის ესეისტისეა — „ჯანსაღი რეაქცია — არაჯანსაღი მოვლენების მიმართ.“

„ღია ტრილობის პირისპირ დამტოვებელი“ პროზა რეზო თაბუკაშვილისა — ტრადიციული, პარადოქსული, უსაზნაო ტკივილით გაჯერებული მოთხრობების კრებული „შევი, არ ამოხვიდე!“

„ღორების სიკვდილს სწორედ ამ პარადოქსული მოწოდებით უპირისპირდება თაობის საუკეთესო წაწილი“.

რეზო თაბუკაშვილისავე უწინაღობა ახალი საუკუნე (გარეყდა — „უცნაურად მშუბური შეიხაი — შუბის პურის წარპალიანი, ობმოკიდებული ზედაპირი. ქვეყანა, სადაც პურის და ღვინის ამგვარ „პატივს“ მიაგებენ, დასაღუბავადა განწინაურული“.

მარიანა ნანობაშვილის მოთხრობები და კვლავ — გულისმირი (არა მხოლოდ გონისმირი) კომენტარი — „ამ ომებით, მინისტრებებით, ტერორიზმით, წარღვევებით, პრავმტარშითა თუ ემანსიპაციით გადაღვლილ სამყაროში მშერალი ქალი კვლავაც ხატავს ჩვილის ამდონებს, მადონებს ყრბით ხელში. ერთი ციკლია მოთხრობის ნაკითხვის შემდეგ, როგორც არასდროს ადრე, ისეთი ვულსტიკივილით გვიხატავს ლოცვას უნათლავ ყრმათათვის“.

ღამა ბუღაძის „ყვითელი“ — „შზე — ღვთის ხელი, ჩვესს კვლავზე დადებულ“.

ზაღა სამადაშვილის — წიგნის გურმანის დახვეწილი პროზა, ძველი იტალიური ფილმების „მოშიხილავი ღარიბული სიხალავათის“ დამმარტველი;

ბიბლიური სიმძვიდით გაჯერებული მოთხრობები რეზო ინანიშვილისა — „ამღვრული მარტის დღეებზე, იანერის ყინვებზე, გვიანი თემზდგომის თორთელის თო მთუ მოღონდელად მოსულ თიულზე, გაზაფხულის პირველი კვირტის ჩუმ გადასკდობაზე, კამკამა, ბრდღელია ზზე ზე“. წინადადებ შეიკვლავს ესეისტს ამ დღეებულ შემოქმედს.

როიალის შავ-თეთრი წიაღმად ამოსხდარი ლეგატის რკალი, მწუხარე იეროგლიფი — სილ-დო-მი — „სო-ღომს“ რომ ერთიმება გვიც აღზაზიშვილის ტრადიციულ, მაღალი ფიქრით დაყურსულ რომაშიან.

„წარღვრის წყლებით ამღვრულ ყოფაში“ — ეთერ თათარაიძისა და ამირან არაბულიის დიდებული წყვილი, სიკვდილის მაღალი ესთეტიკის მგზნები, და საოცარი წიგნი „შენღვნილი მოშიხსენიეთ“ — ბედნიერი საფლავები მშობელ მინაზე, სადაც „ოქროსფერი ხოდაზიშვილის დღეღავენ და ისფერი ნაკადულეზიც მოიღვნიბან“.

პანია მერდლიონებად აკინძული მყუდრო შეხვედრები „წვენი მწერლობის“ მყუდრო დარბაზში, ფიქრები (ვიცავთ „მედალიონთა“ აკინძვის ესეისტისეული თანმიმდევრობას) ნუნურ ჯანელიძის, გრიგოლ (კობა) რობაქიძის, ჯანსაღ ჩარკვიანის, ქეთევან შენგელიას, ვახტანგ ჯავახიძის, ელსო კალანდარიშვილის, ვია ფოხბაძის, რუსუღან

წინწინაიძის, რეზო ესაძის, გენო კალანდიას, წინწილ ჭანკვეტაძის, ემზარ კვიციანიშვილის, ცირა ყურამიშვილის, დადი ფანჯიკიძის, ლიანა ელიავას, შალვა საბაშვილის, ზაურ გერგეგავას, ნინა კუპრეიშვილის, ლია სტურუას, მაკა ლდოკინენის, ლელა სამინაშვილის შემოქმედებაზე.

უბრალო, მშრალი ჩამონათვალაც კი სახელებისა, სახეებისა წარმოების ესეისტის ინტერესთა უფართოების სპექტრს, ლიტერატურის გურმანის მაღალ გემოვნებას და (გაემორებთ ზემოთქმულს) უდიდეს პასუხისმგებლობას კვლევების.

პოეტურ დასკვნას (ცისფერყანწლებზე თქმულს) ესეისტის დაეცესებები: მთარზოვნები, კაცთაგან უკეთესნი, „ცისფერი ალზე მეტფაორებს აცხობდნენ“.

ქართული ჟურნალისტიკის მეტრის — ნოდარ ტაბიძის მონუმენტური პორტრეტი (ესეი „დიადი ინტრო“) კლასიკური ნიმუშა იმისა, როგორ უნდა გვიდებოდეს ღირსეული მეგობრივი ღირსეულ მოძღვარს, დიდი სინათლე — დიდ სინათლედ ვეგვრებოდეს.

უცხოელთა ნაწარვესაც მიუგვრობა ესეისტის დაკვირვებული მზერა — შესეს ივავსაც „წყველავრულიანი საკითხავის“ საფუძვლად აქცევს მაცა ჯობაძე: „ვანა შემთხვევით არსებუნ ევროპული ვეგვტარიანელები მინიერ საშოთხე მაინცღვამინც მცირე აზიამ? სამოთხეში ენატიფებიან [ერთფაოს], რათა ვანერიღონ პრავაბტული ევროპის ბოროტების ყვაილებს — სექსისისა და ნილიზმს... იქნებ, იმდროინდელ სამხრეთს, ჰესესდროინდელ აზიას, სურნელაიან მინისა და არმობტული ხილის ვარად, ვერავ შემორჩენილი მქონდა ურთიერთობადა მისტური ხიბლი?“. ნერიუს მიუბღვნის „ჩვენი დროის აბოს“ — არტურ ლაისტს, საიკავი უცხოელს, რომში, ნეაპოლური სიმღერების მოსმენისას რომ აღეძერის უცნაური „ნაღველი საქართოლოზე“.

ჯობრან ხალი ჯიბრანის „იესო, ზე კაცისას“ დახვეწილი კომენტარი: „უმეცარათა ამ გაღვრეამი ყველაზე მეტდ დედა შემეცოდა, რომელსაც სჯერა — „იესომ შვილი წარათვა“.

იაპონური სამყაროს ნება-ნება შესუთქვა — ულანაზესი ნერილი „დემონები და მფარველი ანგელოზები“ — უძველესი პოეზიის ირმა რატანიისეული თარგმანის ნატიფი კვლევა.

ტურტულიანეს სიტყვების მაღლის კონსტატირება: „სული თავისი ბუნებით ქრისტიანია“.

დროისა და სივრცის საკრდური ერთიანობის აღმქმელი, ესეისტის წერს: „დრო და სივრცე ჩემთვის იმდენადაა ღირებული, რამდენადაც თავიანთ თავში ლანდ-შაფტს, პეიზაჟს, ხასიათს, მოღონებს აირეკლება“.

რომელ ლანდშაფტზე არ უნდა წერდეს მაცა ჯობაძე, სულის ლანდშაფტის კონტურები იკვეთება, ამ ლანდშაფტზე — მაღალი სინათლები, წარუტელი ფასეულობები, ყოველგვარი კაენის გამჭქარველი.

ანას ლექსიდან დიადასტურებს ციტატას:

მო [კვლავ ეს საკრდური „მო“ — ნ. კ.], დამამებ, მიხარ, მამამე კაენით მოცულს, დამიყვავე და მომეფერე, ჩემო მებია, მე შუამი მასკავს.

მერე კომენტარი, ტრადიციული სიღრმით გამოჩენულ-
ლი: „როგორი ბავშვური და ამიტომ ძლიერი ინტუიციით
აღმოაჩენს ანა კალანდაძე ზუსტ მიხამარის იმ ადამიანისა,
ვისაც უნდა გაუმხილოს ეს სასწრაფო კვეთა, ვინც ღრისა ამ
გამხელისა და ვისგანაც მოელის კიდევ დამშვიდება“.

[თავად საოცრად ახალგაზრდა ბებია-სესიტი წიგნს
შეიღობილოს — სანდრო კერვალიშვილი უძენის, რო-
გორც კრებული მხანაურიდან ირკვევა].

„ღრისია ამ გამხელისა“ — ფრაზა-კონსტრუქცია იმავე
დაკარგული ინტიმის, პარამონიის მოხატრებაა.

ღეთისმოსავი ბრძენი ბებიაც ზაირა არსენიშვილის
რომანიდან „რეკვიემი“ იმ მარადიულ სიბრძნეს იმარსავს,
რასაც რწმენის მადლი ღვრის სულში.

კოლხაბან დატყენილი შეიღობილი ემუდგება ბე-
ზის, არ შეიძლება ანოფელესი გამოვალკო, „ლოცვებს
ყველა სულიერისათვის“. მკვლევარი ამონერს ფრაგ-
მენტს: „გენაცავალის ბებია, უძალდეს შეხმატკბილებას
შენი ბეჭებისთვის ხომ ვერ დავარდევით... ვისაც რომელი
სულიერი მოეჩვენება მავნებლად, ის რომ ამიომთოს, ხომ
დაიორი მაამარო და ყველაფერი აქეთ-იქით განიწეა!“

კომპონენტის ოჯახის ზანგ გადის, მოხუც დღეზის
აგონებს მაკა ჯოხაძეს „მარადი ბებია“, — „ყველასა და
ყველაფერისათვის წინასწარობის აღმდგენელი, მარად
მოფუსფუსე და მზრუნველი ქალი, ის ღვთაებრივი საძირ-
კველი, რომელიც სულიერი მინისტერებისა და ეპოპულე-
რი ქარიშხლების დროს ნოეს კიდობანით დაცულობის
სრულ გარანტიასა და იმედს ქმნის“.

„ეცილიზმის სატანური ენერგეტიკა“ ვერაფერს
აუღებს ამ მადლს — მზრუნველობის, სიყვარულის, თავ-
განწირვის ღვთაებრივ უნარს.

„როგორც მინა გეოგრაფიულ რუკასთან შედარებით,
ისევე სამოთხის ქრისტიანული გაგება კაბინეტურ ფი-
ლოსოფიასთან შედარებით. ზოგჯერ რუკა მინაზე უფრო
ღამაზად გასაოყურება, მაგრამ რუკაზე ვერასოდეს ამო-
იზრდება თავთავი და ვერასოდეს ამოხუტის ნაკადული“
— წმინდა ნიკოლოზ სერვის დამონებმა იმისთვის სჭირ-
დება ესეისტი, სულიერ ლანდშაფტს მიაპყროს მზერა —
თავისი და მკითხველისა.

მაკა ჯოხაძის ლანდშაფტები სულიერი, უკეთ, მაკა
ჯოხაძე ასულიერებს ლანდშაფტს [ქურთის, ქვეთი ხორ-
მანი და წყალნი მავნებელი“ (ანუ საწუთროფლნი, რო-
მელთა მშმელთაც კელავ მონსერდებთა), ხანძისი „მალ-
ნართა“ და „წყაროი კამოი“, „ჭელთა წყალათასა“ და ვარს-
კელათა თანამეაღალათამი აღელენილი კოსმოური სავა-
ლბოლო ავთანდილიასა და „კლდემ მხოლოდ ერთხელ
სთქეას“ დედებული ფონი იმ სულიერი ლანდშაფტებს
ირკვლავს, მარადისობის მშისფერი ელემენტისთვის რომ
შემზადებს ცაცის დალაღულ სულს, იმ მონატრებას,
რომლით აძირვლინიც „სუმიდეც იგინი სულიერისა მისგან
კლდისა, ხოლო კლდე იგი იყო ქრისტე“ (1 კორ., 10, 4)].

სულიერი ლანდშაფტები უცნაურად პავს გულის-
მომწვევლელ ქართულ სახაზებს (აქვენიან ყველაფერი
მშვენიერიო“, ტყვის გერმანული არტური რეზი ინანიშ-
ვილის ნოველიდან („სამაგრი“) პართული თავადის ასულს,
თექვსმეტე წლის ბებერი დედოფალით რომ ილიენდა.
დედოფალური, ტრაგიკულ-მშვენიერი თავადის ასულის

პასუხი: „რადგან ყველაფერს განწირულების შუქი ადგას,
არა?“ [რ. ინანიშვილი, პატარა ბიჭი ვაჭრობათაზე.
რამდენიმე ფრაგმენტი ლანდშაფტის მაკა ჯოხაძისე-
ული ადქმისა (მა მწერალთა ნაწარგვის ესეისტიკული
კომენტარი):

მთა „ტრადიციების, წინუბის, ღრისების, სულიერი მწე-
ბის არქული ნაკრძალი“, ვანგებს რომ დააცარიელეს, მოსახ-
ლეობის აბსოლუტური უმრავლესობისათვის რომ „რეზერვე-
ციებში“ — ქალაქებში მოეყარათ თავი [თითო კორნესში „თი-
თო-თითო სოფელი ცხოვრობს — უმარავ ზემოდ, უსასაფლ-
ოდ, უუკლისოდ“ — პოეტისა დამონებებს ესეისტიკი].

მშვენიერია ამერეთის ფერდობების ჭაღრაკული სიბ-
რძნე“, სისადავითა და უბრალოებით დაყურსული პეიზა-
ჟები კლიმატისა [კინახათ ჩვენს მშრალბაში სხვი-
ლი მშენილით ასეთი ვახარება და სიამაყე? — ნერდა რე-
ვაზ ინანიშვილი უღლიამ ფულკენრზე, აღტაცებულად რომ
დარჩენილიყო „მოხუცითა და ზღვით“. მაკა ჯოხაძისათ-
ვის სხვისი მშენილი აღტაცების უნარი მრუშადღებია
უფაღს და ეს სასეპით ბუნებრივია. ლალი ავალიონის
მშვენიერი წიგნის („დაეთი კლიმატისთვის ბუნდური თვა-
ლი“) რეცენზიაში აღნიშნავს: „თრისთირადღე მდლობისა
და დამუშავების სურვილით ხდება სრულიად მუშმრევე-
ლი დეტალებისა და ნაწარგების სამზოზე ამოხუტვა და
აეღარება. მაგალითად — როცა აწრიონებული წინილის
ნისკარტზე ნაღებული მასპინძლის თითები არასოდეს
შევიმწევიდა და, თურმე, იმერული სტუმარმასპინძლობის
რა საიდუმლოს ინახავს იგი? მანანა კვაჭანტირაძის „გა-
მეორებულ“ აღტაცებით ამონერს უზუსტესს: „არა მგო-
ნია, თანამდროვე ფილოსოფია უკეთ ერკვეოდეს ესე-
ტილოგურ პრობლემებში, ვიდრე ეპისტოლეთა ავტო-
რები, რადგან ეს უკანასკნელი კონკრეტულ საქვს ავე-
რებდნენ — სინათლე და რწმენა შექონილად აღმოაჩინა
შმიშთა და ექვით შეპყრობილ გონებაში“. ყოველ რეცენ-
ზიაში — „სხვისი მშენილით ვახარება და სიამაყე“.

ზღვის პეიზაჟი ხშირია მაკა ჯოხაძის სულის ლანდ-
შაფტში.

ზღვა „სალამანდრას თვალვით ნამდაღურმ იცვისის
ფერს, ხან ზურმუხტოვანია, ხან ფიროზისფერი, ხან მენა-
მული, ხანაც — სულაც თეთრი, როცა გაიღურსება, გამ-
ტყვარდება, პანია ქორქებს ფითრად მოიჯდება ზურგზე...
ნიადაგი — დამყოლი, მუნიანი...

სიემონ ქანანელი აფხაზეთში განისევენებს, მატათა —
გამონიშ.

აჭარა და აფხაზეთი — შავი ზღვის ორი მხარე, რო-
გორც წმინდა ნინოს ჯრის გამლილი ფრთები“.

„რამდენჯერ მომიდგეს ყური ვარდისფერ ნივარაზე,
ზღვის ხმაური რომ გამეგონა. დღეს არც ზღვა პაექს და
მზის მენამულ შორიზონტზე აღარც ბიჭები მოჩანან“.

[„სუმიდეც არა არიან“ — ბესიკ ხარინაულის ლექსის
ტრაგიკული რეფრენი].

„სურის ნივარებში ზღვის ხმაური არაა გამომწვევეუ-
ლი“ — ციტატები, ბიბლიური წინასწარმეტყველის პი-
რუთენლობით დაბეჭდილი: „დავია სოფნის დაცემით,
აფხაზეთის დაკარგული გამომწვეული ტკივილი... აფხაზე-
თის ომი — ქვეყნის საუკეთესო გვიზონდი რომ შეინარა,
გულანთებული ყაბულები გამობები მიხამამაროუ-

ლად გააუფასურა და ნავერულ ომში ცინიკურად ჩამორიგებული გენერლების ჩინებით დუმილი იყდა“.

მიმი, მართალი, პორუთენელი და მწარე სხვა კომენტარები: „ჩვენმა „ელიტურმა“ ქალბატონებმა თითქოს აფხაზეთი კი არა, მხოლოდ „ზაგარა“ დაკარგეს, შვის მაგიერ, ისტორიულად იღებენ ლაზერულ აბაზანებს, ათწუთიან სამოთხეებს ეფიციენტიან იისფერ სპექტრით შესუდრულ სარკოვადებში. ფარაონთა ცოლობანას თამაშობენ შავტუხა ნეფერტიტებში“.

სამართებელით ბასრი ფრაზები — დიდი ტკივილის ანარქიკები.

და მინც იმედი — „იქნებ, მოხდეს სასწაული“...

...სხვა ხილები:

ველიც ლანდშაფტის ნაფლეთია.

ყანაში შეცურებულ გავიზნების ბატეა ოთარ ჩხეიძის „ოდიფრადიდან“ მკაცრ ჯოხაძის უღამაზეს ცესიში აირეკლება (პოეტური, მძვინვინო სათაური — „ნარმაველობის საკეველი“).

უაღრესად ტყავი, მოკვეთილი დასკვნა: „როგორ შეიძლება, ამ უშიშართეს მოლიანობას, სრულყოფილების ნეტარ შეგრძნებას ტყუილბუნბაოდ იმეტებდეს ღმერთი?“!

ქართულ პეიზაჟებში (მაგალითად, თემო ჯავახიძის ტილოებზე), მკაცრ ჯოხაძის დაკვირვებით, „სხები ძალიან მკვანან ადამიანებს“ („ვამლის ხეების სუსტი ხარება“), და სულაც არ გამოიყოფიან ისეთი სიმწიფეთა და სტატუსურობით, როგორც იაპონურ გრავიურებში, ან ჩინურ ფერწერაში, სადაც ნებისმიერი ხე, საერთოდ ბუნება, ლანდშაფტი შრიბსავით ასაკვეცი, დროებით სამშენის თეატრალიზირებულ შთაბეჭდილებას ტოვებენ“.

ერთი ციტატაც ესეიდან: „მუხა დიდი ცვაივლია“, — თქვა ერთხელ ვროლმ ახელდანიანმა“. მკაცრ ჯოხაძე უფრო თხილდება სიღამაზეს — ფრაზაში, ნახატში, მკვლელაში ჩაღვრილს — და ამგვარი ციტაციით ბედნიერებაში შევიზარებდეს მკითხველსაც — სულ სხვანაირად, სულ სხვანაირს ხედავ სამყაროს.

მკაცრ ჯოხაძეს შეუძლია, მოძულბული, განამებული ლტოვილი ქალის იდუმალი, უღამაზესი პორტრეტი შეტყუროდა აქციოს: „უცხო შავ ფრინველს მკვავდა შორიდან, ოდესღაც მშვიდ, კრიალა ტებში ნებიერად ნაცხოვრებე გადს“.

ხშირად დანაკუნებული, დაფლეთილია სულის ლანდშაფტი.

ანტონ ჩხოვიის ჩანაწერს დაიხატურების ესეისტი: „არ არის პაპა და დიდდა კელავ მარადი დიდდა — ნ. კ., არ არის ძველი ხატები და პაპისეული ავეჯი, მყურეობას ეტყობა, რომ აკლია წარსული, აკლია ტრადიცია. არ არის სახატე, ან, თუ არა — ძალიან ღარიბი და აქაურებია, უღამაზრო, მოურთავ-მოუკაზმავი, არ გააწინათ ზე-ჩვეულებანი, ავეჯე შეუმბეჭეეთა, თითქოს ოჯახი საკუთარ სახლში კი არა, ვინმესთან იდგეს, ან ჩამოსულიყოფს და აქაურობას ეკერ ვერ შეუცნობოდეს. არ არის კატა, ზამთრის ლამპი არ ხშიანოს ქრუსულა და, რაც მთავარია, არ არის სამშობლო“.

მინიერი ლანდშაფტი მკაცრ ჯოხაძისთვის უბრალოდ პეიზაჟი როდია, სამკვიდროა, იმ შორეული, უნათლესი სამკვიდრების ანარეკლი, ოდესღაც რომ „პირს პირისპირ“, ახლაც კი — მხოლოდ „საჩრქოა და სახითა“ უჭერტო (1, კორ,

13), მარადიულობის დამწერებელი, ლანდშაფტი, ტრაგიკული ფიქრისთვის რომ აღძრავს მოაზროვნეთა: „გადავეჩვიეთ არა მხოლოდ შთებისა და ზღვების, შორიზონტებისა და ჩანქერების, კლდეების, უფსკრულების, ტყეებისა და ოკეანეების, გამოცვალებების, მღვიმეების, ხეობების, ქალებისა და ქაობების, ველ-მინდვრების, ქარებისა და ქარბოლების მოსმენას [ლია უსმენდა და შეისმენდა: „თქვენს ხმებში გვირბობდი მე რალაცას ნაცნობს, მშობლოურს“ — ნ. კ., არამედ, მირველ რიგში, გადავეჩვიეთ ერთმანეთის ყურისგაღებას, ფიქრისა და დარდის გაჩრეგას, სასწარმკვეთის, სხარულისა თუ მწუხარების გაზიარებას, შეზინებისა თუ რიგარების სუსხიან ფრთლას, ვულკანების შორეულ დაფლილს თუ მოახლოებული ზეგების გუგუნს“.

გულიცემის მოსასმენად ვილას ცხალია „ხმაურსა და მძინვარებაში“ მიეღოს საყვარელი ჩანთქმელი“.

ის განცდა, კაცებრივი ცოდვის გამო რომ მთელი ბუნება დაიწყებდა, მინამ კვალი და კუროსთავი აღმოაცენს, რადგან მინამდის კაცის სული დაიფარა ეკლითა და კუროსთავით.

მარამ იქვე (ციტატის გაგრძელება): „დაჩრდილი მუსიკიდან ისევე ამოდის პარმონია, როგორც მოსაკედავი სხეულებიდან — სული“ — სული ანუ მთავარი, ხმაურისა და მძინვარების გადაშფარავი, უნახესი მელოდია....

სხესი (სხვა მწერლების) ლანდშაფტიდანაც უნათლეს ფრაგმენტებს ამოკრებს მწერალი-ესეისტი: „მკვლეს უფლის ვენახებში ერთი ვახვი არ წაუტყვევია“ — ვეა ხორხალის ბოლო სტრიქონის მიაკვრებს მზერას.

ციკენ მზირალს, ესეისტს უყვარს მინაც, აკი „მაცხოვარს, ცასთან ერთად, მინაც ახსოვდა, უყვარდა თავისი ფესვიც. წინ, ფესვებისაკენ“.

ფესვი არ არის რა, თუ არა მარადიული წარსული, რომლის ხსოვნის ხარისხზეც დიდადაა დამოკიდებული ანწყოსა და მოამაგლის ბედი“.

სიბრძნე მინდა წერილისეულია: „არა თუ ძირი იგი გვიერთიავს, არამედ ძირს მას შენ“ — (რომავალია 11, 18).

მკაცრ ჯოხაძეს არ ევიწროება თავისი ლოკალი — არც დროითი, არც სივრცული (საკვების კი არ არის, პატარა კაცი იყო და დიდ სამშობლოს ეძებდა, აქაქის ის არის, დიდი კაცი იყო და პატარა სამშობლო გიყვარდეს“ — მარადიულ საკითგარზე წერდა კონსტანტინე გამსახურდია).

„საქართველოში ღირებულებები ზნეობრივ-მატერულ მესხიერებაში ძვესო“, უზუსტესად შეინიშნავდა უცხოელი მკვლევარი (გიორგი ვარცი, საქართველოს კოსმოლოგია, არალი“).

ზნეობრივ-მატერული მესხიერება განსაზღვრავს მკაცრ ჯოხაძის მრწამსს — „სხოვნის რა ვუყო?“!

სხოვნის რა ვუყო, რომ „სამშობლო“ და „ჭეშმარიტება“ ანტიწიგნივად არასოდეს უტყვევია, სასწორის პინებზე არასოდეს დაუდგეს ქართვლის, არასოდეს აუნონია, რომელი რომელს აღემატებოდა, რადგან ჭეშმარიტება გულისხმობდა სამშობლოს, სამშობლო — ჭეშმარიტებას — უფლი-საგან სწავლებობდა ორგვე, უფალივით განუკვეთიელი.

მარამ „ინტელექტუალური გლადიატორების ხანაში საბედისწერო გამოდგა ინტელექტუალური ჭიდაობა, რადგან ჭეშმარიტება და სამშობლო იმ სიბითა მათყოფლობა, რომელია გადაკვეთა ჯვარს ქმნის და მათი დაცოლუ-

ბაც ისევე აბსურდულია, როგორც ჯვრის შემადგენელი, ცისა და მიწისაკენ, ლეთისა და მოყვასისაკენ მიმართული ერთკუთხედიანი და პირიზონტალური სხივებისა”.

სამშობლოსა და ქვეყნობის მკრეხელურ დაპირობირებას მოჰყვა ტრადიციული ხილვაც: «ტყვიების წვიმის გადარჩენილი ილიასა და აკაკის ძეგლი — ამდენ მკედარში — ორი ცოცხალი (როგორც ზევის გრივალში ცოცხლად დამარხულ სოფელ ჟამუში — ხელუხლებელი საყდარი)».

სამსუხაროდ, ფანტასმაგორიული როდი, აბსოლუტურად რეალური ბილვა, მეტიც — ქვეყნობისა და სამშობლოს ცნებების დაპირობირების ხილული შედეგიც. სხვა ისეთი ფრაგმენტი: «როცა ილია და აკაკი გყავს, დავცული ხარ, შენი ხალხის ერთადერთსა თითქოს არაფერი ემუქრება. ეს იმასა ჰგავს, სინერისა ტომ არ გემშინა, სანამ დედა გყავს ცოცხალი» — მშვიდი, მადალი ცოდნა, რწმენამდის აბალებული.

მაკა ჯობაძის ესეკი თითქოს მზა სცენარებია, რეჟოთაბუკეტის დიდებულ ფილმ-ნოველების მსგავსი, პიროვნებას, ამბავს, ეპიზოდს რომ სამუდამოდ დაგამასხორებს («რა ვუყო სიზუნასა?»), შენად გიქცევს, დაგაფიქრებს და გაფიქრებს არა ნამიერად, სამუდამოდ, რადგან ადამიანი «სსოფნად რეაქცია» (აქსიომად თუ აფორიზმად ნაჭედი, ოღონდ მაინც — «ნაქსოვის სიღობს» დამმარხველი).

არა ჰგავს განა მზა სცენარის ეპიზოდს (ან — თვითკმარ ფერწერულ ტილოს) პასაჟი ესედან «მშვიდობიანი დამევაბა» [შემთხვევითი როდი, რომ აღნიშნულ პასაჟს, როგორც მადალი გემოვნების, ხევისა ზნეობრივი რაკურსის ბრწყინვალე ნიმუში, განსაკუთრებული ყურადღება მიმაკრო იოსებ ქუმიანიძემ «ინტელექტის» დარბაზში შეკრებილი საზოგადოებისათვის წიგნის წარდგინებისას]:

«ანტიონის კადრებშიც ცხადდება თითქოს ჩემ თვალწინ ყველაფერი. ასაკოვანი ბატონები და ქალბატონები მდებარეობენ უმოდიან. იმდენი მონივნება და იდუმალებება მათ ნაბიჯებში, სკაბის გამონევის მანერაში, ჩამოსხდომში, მარაოების რხევებში. დარბაზისკენ მოხუცები თითქოს შეუქმნელით მოინანილოების მისაღებად შემოხულან საჯარო ბიბლიოთეკისკენ [წოდარ ანდულოაძის საჯარო ლექციაზე — ნ. კ.]... მინამ დაკარგა ჩვეულებრივი მიზიდულობის ძალა მათთვის, ... მენეჟერება: მათი უწონა-

მარამიანი და პრიტანოტი
კახკას წერილებს გაიყოფა

ფრანკ კავკას 100 -ზე მეტი წერილი და ბარათი, მიწერილი და ოტლასადმი (კავკას უმცროსი დეზოდან ერთ-ერთი, რომელსაც მწერალმა მრავალი წერილი მისწერა. სხვა ორ დასთან ერთად ოტლა პოლანეთის საკონტრაბანდო ბანაკში დაიღუპა მეორე მსოფლიო ომის დროს.

გერმანიამ და ბრიტანეთმა გაიანაზღა. დოქუმენტები მონაცვლეობით შეინახება ოსფორდის უნივერსიტეტის ბოლიანის ბიბლიოთეკასა და ერთმანეთს ლიტერატურულ არქივში.

ბოლო 40 წლის მანძილზე კავკას გზავნილები ოქსფორდში ინახებოდა. მაგრამ დაახლოებით ერთი წლის წინათ მწერლის შთამომავლებმა განაცხადეს, უნდა წერილ ტექსტების ეს კოლექცია აუქციონზე უნდა გაეცხადებინათ. ბოლდინის ბიბლიოთეკა, რომელსაც დოქუმენტების სრული კოლექციის მფლობელობა ჰქონდა პრეტენზია, უმარაოდ აღმოჩნდა, შეეძინა ერთად ყველა წერილი.

საკვივს თანამშრომლები ცდილობდნენ კერძო ინვესტორთა მიზნად, მაგრამ უშედეგოდ მაინც ინგლისელებს დახმარების წინადადებით მიმართა გერმანიის ლიტერატურა და ფინანსურ მხარდაჭერაში კოლექციის ნაბეჭარი მოთხოვა. შესყიდვის ფასი არ სახელდება. ასევე გასაიდუმლებულია წერილია ზუსტი ჩამონათვალი, რომელიც გადაეცემა გერმანიის.

დო სხეულები პიერში დაფარვატებენ, ოღონდ არა მაგალისეული უწყინარი ჯადოსნურობითა და ბავშვურობით. თითქოს ლევან ქლოშვილის მერცხალური არსტოკრატია ხავერდგადაკრული საფარბლებიან ნამოყვენს, ვენური სკამები გამოცვალეს და უკანასკნელი ფატიონები (ელმანზური, გულისმომხვეველი სინდვამა, არაფროთი რომ ჰგავს გალაკტიონისეულ, შემარწმუნებელ უკანასკნელ მატარებელს», მხოლოდ — გალაკტიონისეა ომინიშუსს, რაღაც ისეთის დამარხვებს, პოსტული «ნევერ-მორის» — «ამიერიდან აღარასოდეს» სურენებს რომ ამოიყოლებს, ძვირფას სახსოვრად დაგრჩება, სასახლედ და სატყუარად», გავაძლებენ გავუშვებს, შეუთვლებელს შევაძლებენ ბინებს... — ნ. კ.) ტრიალი მონდორზე მოუყარეს თავი, ფერადოვან, უზარმაზარ ბუბტებს გამობმულ მონრულ კალათებში ჩასვეს და ცისკენ გაუშვეს* (ლიანა ელიანას სონემას* ტრადიციულ-მშვენიერი პასაჟიც გაკერებია მესტიერებაში — ნ. კ.).

სომ ასეთი ტრადიციული პასაჟი, მაგრამ მაკა ჯობაძის დასავთი ხელოვნება და მოაზროვნეს, აქვს იდუმალი უნარი, უკიდურესის აღწერისასაც კი, თვით ყველაზე ტრადი მინდორზეც*, მიუხაფრად არ დატოვებს ადამიანები, რომლებიც მისთვის მხოლოდ პერსონაჟები როდი არიან.

განა მშვენიერი დასასრული არ იქნებოდა ფილისის სცენარისათვის ესეს სტრიკოვნი: «ცისკენ გაფრენილი ასაკოვანი მუსიკოსები ფრთხილად გადმოდიდოდნენ ფერადი კალათებიდან და მინაზე მქვიდობიან დაშვებას ულუცავდნენ ერთმანეთს»?

ან განა ნოველად არ აღიქმება პასაჟები მარადონაზე, ზუბოლა და მარცხზე, ვინ განმარტავს უკეთ დამარცხებულმა კერპის ტრადიციას: «სახიფათოა, იქვე ეროვნულ სიამაყედ, სიმბოლოდ, რადგან ეროვნული სინდისი მარცხს ვერ ეგუება, რადგან მარცხი ყველაზე დიდ ტრადიციასაც სანახაობად აქცევს».

მხოლოდ გულთ მოაზროვნეს თუ დასცდება მსგავსი: «[მარადონა] მარცხის გამო კი არა, მარცხით მოგვიცილი ტანჯვის გამო დატოვა ჩემზე წარუხლებელი შთაბეჭდილება. ეს არ იყო მისი პირადი მარცხი — ეს მისთვის ეროვნული იმარცხის ტოლფასი იყო.»

თითქოს ლესინგის «ლაოკონის» სტრიკოვნიც კვითხულობდით...

ყველა და ყველაფერი მნიშვნელოვანია მკაცრად ფლობის მოახლოვნივს გულსათვის. არგენტინული ამბავიც ქართულ პარაოლოდ იქცევა მასთან, ქართული ტიკილის „თარგანებდა.“

„ხელახალი შესვლა სიცოცხლის ნაკადში“ — ალბათ, ამ სიტყვებით (ცოტაბა მანანა კვაჭანტირაძის „გამეორებე-ბი“) შეიძლება დახასიათოთ სიცოცხლისადმი მკაცრად ფლობის უნაპირო სიყვარული, განმწმენდისა და განახლების მარადიული უნარი, უფრო — მაღალი.

ესეებში წარმოჩენილია მოახლოვნივს დამაინებებს სულიერი არსი.

ჩვეული ლაკონურობით განმარტავს ესეისტი: „თან დაბატრებენ დიდ განცდებს. ბევრს კითხულობენ, ცოტას ჭამენ. არსებობისთვის საჭირო ნივთებსა და საგნების რაოდენობა მინიმუმამდე დაყვანილი და ეს ხელმოწყობილობით კი არაა განპირობებული, იმ ცვაბი პრიორიტეტებით, რომ სულიერი სანების ამკარად ჩრდილავს ნივთიერს, სხეულგებრივს.“

„არნათლად ნათელია“ ამ ესეების ფერი, განათება (მიხეილ თუმანიშვილი იტყობა უკეთ: „სცნა არ შეიძლება განათით, როგორც სადგური ან მალაზია“ [ეპიგრაფი „არტისტული ქუთათისისა“]).

მაკა ჯობაძეს სწამს, რომ ადამიანები შეინარჩუნებენ მათგან — პარმონიას, სხვის და ცრემლს თვალგბში. აკი „კუნძულები პორტრეტების საუკეთესო ნიმუშები გამომწვევად დასერილმა, დანაწევრებულმა ხანის საკეთებმა თავისი აგრესიულობით ვერაფერი დააკლო თვალგბში — სულის სარკეს“.

„უწყის, საიდან მოდის (სიცოცხლის ნაკადში ხელახალი შესვლის) მარადი მაღლი: „ქართულმა ცნობიერებამ არაფერი მიიღო ისე გულმუხრავად და ნებყოფადებით, ისე არაფერის მოდერიკა ქედი, როგორც მართლმადიდებლობას“ [ეს „გულმუხრავდება“ პირდაპირი მონადეება მოციქულისა: „სულითა მდულარე იყვიენით“ (რომ. 12, 11)].

მენაწება ყოველი „აპნა მდალიონი“ — ყოველი ნერილი, ყოველი ფრზა, დიდებული, ნატიფი, რომელიც ვერ ამოვნივს. მთლი ნივნის გადამერა იქნებოდა უპირიონ... დიდებულიად უთქვამს გრიგოლ ორბელიანს: „ან ეს, რაცა ვსთქვი, რადა ვსთქვი, თუ, რაც მიწოდდა, ვერა ვსთქვი?“

„ენერ ამ სტრიქონებს და ვაცნობიერებ უსუსერ მცდელობას, რგორმე გადმოვიც ამ ლექსის შემადარუნებელი ტრადიკადა“, — წერს მკაცრად ფლობის უნაპირო პერიფრაზი — ვაცნობიერებ უსუსერ მცდელობას, როგორმე გადმოვიც მკაცრად ფლობის ნივნის უნაპირო, თვალისმომჭრელი სინათლე — სინათლე დიდი ტიკილისის, სულის მდულიერების.

უბრალოდ გადმოვიწერ: „ჩემი სამშობლოს შემხედვარე, ჩემი პირადი ბედნიერება ხშირად ისეთივე შემპირბულია და დარიბული, როგორც გალატვიონის უცნაურად სვედიანი სტრიქონები: „მოუხალოვნი ბავშვები სკოლისკენ მიიჭარბან“.

ასეთი პასაჟი კომენტარს ვერ იგუბებს. უნდა დუმდე და ცრემლებიც ჩაიბრუნო. ეს საკრალურის ველია.

ასეთი პასაჟებით სავსეა წიგნი.

„სამოთხე უსიყვარულო“ თითქოს მიბლოური ტექსტია, სულ რომ უნდა იკითხო, აბზაც-აბზაც, სტრიქონ-

სტრიქონ, სიტყვა-სიტყვით, დაიგეგმოთ თაფლივით (ტიკილი რომ ფაშით-ფაშ სამსალასავით გაპრეცია), „სოფლის ტიბილ-მარე კვამლივით“ (ცრემლიც მოგვაროს და ნებულობს, რომ სოფელში, მოსწრაფებით რომ ირღვევა“, ადამიანს მაინც სწავლობებში მაღლი, მარადიულივით იფიქრო, მარადისთვის სიმყურდრე მონადეტოს, დრტივისას გული არ გაიქვევოს და უბრალოდ, ძალიან უბრალოდ თქვას

(ზაღლ სამადაშვილის სტრიქონებს ამონერს ესეისტი და მასვე დავესესებთ):

„შინ ვზივარ უკვე. ლეკვი ფეხებთან მიწვეს. ვილაც უხილავს ვეკამათები: „ვერ მოვართვი. როგორც არ უნდა გამიჭირდეს, რანაირადაც არ უნდა გავლიზიანდე, ბრახიან სტრიქონებს ვერ ელირსები ჩემგან. ხომ ვარ სენტიმენტალური?!“ გე რა არის, უფრო სენტიმენტალური გაჯებდი“.

სენტიმენტალური, ანუ — გულით მოახლოვნივს, მოახლოვნივს თავად უკეთესი. სიმშვიდეს, გულით აზროვნებას სინბრენ ესაბირეკლება: არს, რომელი იძიებს და სჯის“ (იოვანე 8, 55).

ვაქასეული დარდიანი ირონია — „სისხლის ნათხების სწორად გვიჩნს ქალაქს ნათითხის მელანი“ ნივნის ვარცეცხის მზერისას (ბოლო გვერდზე სისხლდადენილი კალამია ვაქასეული) აღარ გაკრება — მკაცრად ფლობის სტრიქონებს მართლა გულის სისხლითაა ნაწერი, „სისხლით, რომელშიც სულია“ (ლევ. 17, 11).

„თქვენი ღვთაებრივი ცრემლის ნევეები ხშირად წუშპეში გადავიწერეთ“ — სწერდა მკაცრად ფლობისათვის (ყოველი ქართველისათვის) სათაყვანებელი ანა თამაშდრევი კრიტიკოსებს.“

მკაცრად ფლობის კრიტიკოსთა „ამ თაბუნისა“ არაა.

ის არ „განჩრტვა აბლონი“ მისი მწამსით (ამოლონერი ცალკეულ ციტატებში):

„ხელელების ნიმუში უნდა იგრძნო, უნდა გადაგვეღოს. მორჩა და ვადავდა. ეს საქმარისია. ძალიან ხშირად ამ გრძნობას აზანათებს აბლონი ვანჩრტვა, რყვის და აქინებს, როგორც ცრემლის სინმინდეს — მისი ქიმიური ანალიზი“.

„მოეზია პირჯერის წერაა, ლოცვაა და სულის მოთქმა“.

„დემონებისგან ყველაზე უფრო გასასტავებელი სულების დაჯობაბასა და დამაბებს ისევე ღვთაებრივი მუსიკის ანგელოზები ცდილობენ — სისხლიან გულგბზე თეთრი ფრთების გადაჭარბებით“.

„თეთრი ჯვარამის ნატურმორტები პატარა საყდრებით, პატარა სალოცავებით იდგნენო“, წერს ესეისტი.

მკაცრად ფლობის ესეებიც „პატარა სალოცავებით, პატარა საყდრებით იდგანან“.

კითხულობ ესეების უნათლეს ნივანს.

„ყოფიერების აუტენილ სიმსუბუქეში“ პრუსტისეული „სუნანის“ დაცილი ბოლის მჭრქალი სურნელი“ გელერება თითქოს...

P.S. მზებრან მატყარიანზე ესეისტი თქმული უზუსტესად გამომხატავს მთავრეკლებებს, თავად მკაცრად ფლობის უნათლესმა ნივანს რომ აღვიძარა: „ეს ნივანი ჩემი სიყვარულია, ჩემი განცდა და ემოცია. შევისრუტე, ჩავიხუტე, სული მოვიტევი“...

ლევან ლორია

ვარდისფარი, ბრატელაბიანი მაიკა

აწუ
არათავისუფალი პარკა

ეს ამბავი შეიძლება არც დაიჯეროთ, მაგრამ ამაზე ბევრს ნუ იწერებოდათ. მთავარია, რომ ნამდვილად მოხდა. ერთ ჩვეულებრივ, არც ქოლ გაიმორჩულე, მზახა დიღას კაცე — დაახლოებით იმ ასაკის, როცა კაცს ვერ კიდევ შეიძლება ახალგაზრდა ვუწოდოთ — უზმოზე, პარამუტით გადმოხტა თერთმეტსართულიანი სახლის მეთორმეტე სართულიდან, ანუ სახურავიდან. მიზეზი? მიზეზი კი იმდენად გაცვეთილი, სიახლესა და ორიგინალობას მოკლებულია, რომ მეტი არც შეიძლება. მოცაბთ, ერთი ნუთით, ახლა უცხო სიტყვათა ლექსიკონში ვნახავ, რომელი უცხო სიტყვა შეესაბამება გაცვეთილს, სიახლესა და ორიგინალობას მოკლებულს. ვნახე კიდევ. ფრანგული სიტყვაა — ბანალური. რაღაც სურვილიც არ მაქვს ეს ბანალური მიზეზი ვთქვა, მითუმეტეს, რომ ასე გაცვეთილ-დაფხურებულა, ამიტომ არც ვიტყვი, არა, უფრო სწორად, არც დავწერ. ინტრიგა. ცოტა ინტრიგა ხომ უნდა იყოს. აი, ესაა საქმე.

მეგობრები მიჯნურს ეძახდნენ. მუდამ შეყვარებული რომ იყო, ალბათ იმიტომ. დაიბადა თუ არა, ბებიაქალი შეუყვარდა. კიდევ კარგი, ბებიაქალი კაცი არ იყო. ერთი კვირის შემდეგ შინ რომ მოჰყავდათ, კინაღამ გადაფორინდა, იმდენი იტირა. აბა, მაშინ ვინ წარმოადგენდა, რომ მიჯნური უკვე შეყვარებული იყო. ეს ყველაფერი ადრე, მაგრამ ახლა რა ხდება? რა ხდება და ხტება, მიფრინავს. რატომ-ღაც მაინც და მაინც თერთმეტსართულიანი სახლის სახურავიდან, არ ჯობდა ეთვინოს კომკა ამოერჩია? ან კიდევ და, ძალიან თუ არ უნდა მოკვდეს, უამრავი დაბალი სახლია. ისე, სიკვდილი თუ გინდა ადამიანს, რას წვალობ და ადინარ ამ ეთვინოს კომკაზე, ან თუნდაც თერთმეტსართულიანი სახლზე! დავილად ვწიხვას. ხო მოვა? მერე ორობები აივსება წელით და გადაიქცევა გუბედ. ჩაყავი მერე ამ გუბები თავი და ნუ ამოყოფ ხუთი წუთი, თავისუფალი ხარ, საერთოდ ვერ ამოყოფ. არც თერთმეტსართულიანი სახლის სახურავზე დაგქრდება ასეულ და არც ეთვინოს კომკაზე — არა რა, ეს თავისუფალი, ასე კონტექსტადან ამოგდებულად, არ უნდა დაშენდეს, მაგრამ ანი რა? ნაშლი? ვერაფერი... ფურცელზე ხი მარა, თავში ნაშლი?

— მუდამ, ანუ თორმეტ საათი იყო. ზუსტად ამ დროს დარეკა ტელეფონმა. ასე კარგად იმეორე ასხოვდა, რომ რომელია სატელეფონო არხი (ბატონო ენ, აჰ შეიძლება ყოფილიყო თქვენი არხის რეკლამა) საათს არეყენებდა, საინფორმაციო პროგრამა იწყებოდა ალბათ, თავში ამ ეპიტრაფებოდა ყურმილის ალბა. თუ ვინმე ახლობელი ჰყავდა, ყველა მოზი-

ლურზე ურეკავდა. ეს ალბათ ან უცნობია, ან... თორმეტი ზარის შემდეგ (საქმე რომ არაფერი ჰქონდა, ზარებს ითვლიდა) ყურმილს დასწავდა, ვინ არის ასე გულმოდგინე!

— დიახ!
— ანდუყაფარს სთხოვთი — საამო ხმა იყო.

— ანდუყაფარი ვარ! — თქვა უცბე. გუინა-ლენს სთხოვთი, რომ თქვეთა, გუინა-ლენს ვარო, იტყვო და სიცოლსაც დაინყებდა. იცრუა. ხმა იყო ისეთი, ამ ნუთში ძალიან უნდოდა ანდუყაფარი ყოფილიყო...

...მეთერთმეტე სართულის გასწვრივ უცბე გაახსენდა, რომ ბინამი, რომელიც მეთუ სართულზე ჰქონდა, კომპიუტერი დარჩა ჩართული. დარჩა და იყოს, იმის დედაც ვატირეო, გაიფიქრა — ბოლო-ბოლო უთო ხომ არ არისო. მერე გაახსენდა, უთოც რომ ჩართული იყო. თუმცა ისიც გაახსენდა, რომ უთო ამასწინათ გადაენევა. კი მაგრამ, თუ გაფუჭებული იყო, რაღაც ზაერთეო? — საკუთარ თავს დასვე კითხვა. აბა, რაეო, შეყვარებული კაცი რას არ გააკეთებო, დასკვნა გამოიჩანა და გაუხარდა კიდევ, რომ უთო გაფუჭებული იყო. რა პატარა რამეა საჭირო კაცის გასახარად. მერე კიდევ ისიც იფიქრა, სულ ცალ, ამ შემთხვევაში მარცხენა ფეხზე არ მქონია უთო და კომპიუტერიო, რომ იმავე ფეხზე სარტყლის თოქვას გამოცეო. სარტყლის თოკი რას გაკლებდა, როგორც მისი ძმაცაცო ადარნასე იტყვოდა, მართლაც და ამხელა ამბალს. მიჯნურთან ქეიუი უყვარდა ადარნასეს და საერთოდ შეყვარებული კაცი კაი კაცია, იმად რომ: „სიყუარული ღმრთისაგან არს და ყოველი რომელსა უყუარდეს ღმრთისაგან შობილ არს და იცის ღმერთი“ (1 იოანე 4,9).

... გოგომ გაიცინა. მიჯნურს შეემინდა. შეემინდა, რომ ყურმილს და კიდევდნენ და მარტო დარჩებოდა. ისე შეემინდა, როგორც ერთხელ ბაზარში, ხუთი წლისა, მაშას რომ დაეკარგა და მარტო დარჩა. უამრავი ხალხი ირეოდა მის ირგვლივ, მაგრამ მაინც მარტო იყო. ისაა, — „დედაო“, უნდა ეხვალდო. რომ მაინც მოვიდა...

... მეთუ სართულის გასწვრივ, სადაც თვითონ ცხოვრობდა, უცბე ყვავმა გადაუჭრა გზა. მორინაგებისაგან გაგონილი უქონდა, ცუდის ნიშანიაო, და სამჯერ, ზოღიში და, გადაინატა. ყვავმა ამრეზით გამოხედა, — ეს რა ცრუმორინაგე ვინმე ყოფილაო და ფრენა გააგრძელა. მიჯნურმა, „მეო რომ კაი ჩიტი ყოფილიყავი, ზაქარას და ქუთევანს ქორნილს არ ჩაუშლიდი, აბია შენზე, რაც მერე დავგმართაო“, — და ორივე ფეხით გამოეღო თოქვას...

...ახლა უკვე პირველი მოვარდებოდა ხოლმე ტელეფონს. ყველას აუკრძალა ტელეფონთან მისვლა. რა თორმეტი ზარი. ნახევარ ზუმერზე ალბათუი ჰქონდა უკვე ყურმილი.

— მე ვარ, — ეტყოდა გოგო.

— ხო, — ჩაუვარდებოდა ხმა.
 — რას შერებ? — ჰკითხავდა გოგო. იცის კი რას შერება? არ იცის, ან რა უთხრას. უთხრას რომ ლექსი დაწერა მასზე. ვაი თუ იმან უთხრას, „გიჟპოეტა ხომ არ ხარო?“ მწარედ ახსოვდა ეს. ერთი გოგო მოხსნიდა ძალიან. ერთხელ მთანმინდის პარკში უკითხავდა ლექსებს სტიქისა თუ თავისა და იმან უთხრას ასე და მარბათივით ტვიპილი ძმრად გადაიქცა უცებ. მაშინ ხომ საერთოდ დაკარგავს. რას დაკარგავს? ხმას?

— შეგვადე? — ჰკითხა უცებ.
 — როდის? — ჰკითხა ხმამ. როდისო? როდისო! როდისო, ე. ი. შეგვადე. ე. ი. ის თანახმა მას შეგვადეს. როდის? რა თქმა უნდა დღეს...

...მეტხრე საბოლოოს გასწვრივ რატომღაც ადგილები მოისინჯა, სადაც მოულოდნელად მოსანდევო აღმოაჩინა და უცებ გაახსენდა, რომ წვეულებაზე იყო მიწვეული. ერთი პირობა იყოფრა, რომ ეტბებოდი, სად ეტბებოდი, რას იფიქრებენ, წვეულებაზე რომ არ მივალ, ალბათ თუცა ტრანად ჩამითვლიანო. ჯერ წვეულებაზე ხომ არ ნავსულიყავი, ბოლოს და ბოლოს ეს სახლი სად გამეძეცვია, და ცოტათი მურცხვა, მაგრამ სპორტული პიჯამო ეცვია და ასე მარლავს ხომ არ ნავალი. იქვე მეზობელს სარეცხი ჰჭირდა გაფენილი, რომელიც უცებ გამშრდიყყო. სანამ თოქებს დაღვნიდა თავს, უფინსა და მისიური შეიშოსა, ასე ვთქვათ სპორტულად გამოიყუცა და გააგრძელა გზა. თან დაფიქრდა ზანგთა დისკრიმინაციაზე, რომელსაც ჯერ კიდევ სამწუნზაროდ აქვს ადგილი, ზოგიერთ ასე ვთქვათ და განვითარებულ ქვეყანაში, უხასიაღმეოფოებად რომ მოაქვთ თავი. რა დაამაყა ამ ხალხმა, ძღწრთმა შვად თუ დახადო? მერე თომა ბიძია გაახსენდა კიდევ და გულაჩუქებულმა კინადამ ტირილი დაიწყო. რატომღაც კინობი მოუნდა გაფრენა და გაიფიქრა, ნეტა კენიანი თვითმფრინავები თუ დაფრინავენო. ერთი აეროპორტი უნდა გადავრეკო პირდაპირი რეისი თუ არის კენიანო და აეტოკალშით ჯვარი გაიკეთა მარცხენა ხელის სამწენებელი თითის ზურგზე — არ დამაინყდესო. იქ უცებ რამდენიმე ჯვარი იყო და ნეტა ეს ჯვრები რაღაცე გაეკეთეთ, დაფიქრდა. თან აეროპორტმა „ბრეტელეზიანი მიაკა“ გაახსენდა და კიდევ მეტად დაფიქრდა, ახლა თქვენც დაფიქრდით ცოტა, რა ბრეტელეზიანი მიაკა მოუნდაო...

— დღეს არ მავალია. — დღეს არ სცალია. მამინ ხვალ, ხვალ, ხვალ!

— ხვალ?
 — კარგი, ხვალ. — ე. ი. ხვალ ნახავს. ხვალ, როდის იქნება ეს ხვალ. ალბათ ხვალ. კიდევ კარგი არ უთხრა, ზეგო. ცუდად ჰქონდა დადცილი. ერთხელ რადიოში მსტავახეს მუშაობა დაიჯდა. მენეჯერს ჰკითხა, ხელფასი შექმნება? კით. როდის? ზეგო. დაიწყო მუშაობა, ორი თვე იმუშავა, ზეგ აღარ მოვიდა და გაანება თავი...

...მერვე სართლის გასწვრივ, გასანიავებლად გამოტანილი მეზობლის ვერსაგეს კოსტუმი დღანადა და დაფიქრდა, წვეულებაზე სპორტულ სტილილ ნასვლა უხერხულიაო, თუდღაც იმიტომ, რომ იქ პრეზიდენტის დაცვიდან იქნება რამდენიმე წარმომადგენელი, თან ორი დეპუტატიც აპირებს მოსვლასო. ის კი არადა დამატებით ერთ-ერთი უცხო ქვეყნის ელჩიც შეიძლება მოვიდეს და ეს

უცხო კაცი ვინ იცის ჩემს მეზობაზე რას იფიქრებსო. იქვე მეზობლის 40 წელს გადაცილებული, გაუთხოვარი მამიდა აივანზე ყავას სვამდა. დაქალი ჰყავდა სტუმრად, რომელიც ყავის ნაღვეზე მარჩილობდა, მეორე დახს რა მანსები ჰქონდა გავცოი ის ერთადერთი და განუშეორებელი, რომელზეც ოცნებაში შვლია შეგნებული ცხოვრების არც თუ შვირი ნაწილი. ის იყო ფინჯაგანამ ანცრო, დიდი თანამდებობის და პატარა სიმაღლის, შესამჩნევად მსუქანი, მაგრამ ნარმოსადეგ და მდიდარ კაცს გაიცნობო, რომ ქორამოვარდა და შექვა-ქულილი დაიწყო. მიჯნურმა, რომელმაც ამასობაში კოსტუმშიც მოასწრო გამოსვლა, ამ პარამუტის ნაშობებს, ქოლგა მაინც ნაშობელი, რუსები რომ „ზონდიკს“ ეხაზიანო, მაგრამ ახლა უკან ხომ არ ამბრუნდებოდა, მითუფეტეს გაგინდილი ჰქონდა, აუკან დახრებოდა, უფლის ნიშანიაო. თუქვა ისიც გავცინა, უკან თუ მებრუნდები, სამჯერ სარკეში უნდა ჩაიხედო და ერთხელ თმა დაიფარცნობო, მაგრამ სარკეში ყურება დიდად არ ეტანავევბოდა, მითუფეტეს, რომ იქ დიდი-დიდი საკუთარი თავი დაენახა, რომელიც ნოლზე ჰქონდა გადაპარსული და თმას როგორღა დაივარცხნიდა. უცებ კიდევ ერთი ანდაზაც გახსენდა, როგორც ქუხს ისე არ ნეიშობა, ამ ღირს უკან ამბრუნება, იქნებ სულაც არ განვიმდესო. ანდაზაზე კიდევ თან ციციამვილის ციტატა აევიკავა, რეიგანზე რომ თქვა ერთხელ: ეცხობო, ბატონ რეიგანს დაეწერება ქართული ანდაზა, რაც მოვიცა დავითაო, ყველა მენი თავითაო, და სულ ცოტათი დამშვიდდა...

...გოგომ: ალექსანდროვის ზღაძი შეგვადეთო. ჯერ ქაშუეთმა უნდა დამარტვიანოს, თუ ნეტავ რატომ მაინც და მაინც იქო, — გაიფიქრა.

— როგორ იცინო?
 — ვარდისფერი ბრეტელეზიანი მიაკა მეცმევა და უფინსები, — უთხრა ხმამ, — შენ როგორ იცინო?

— შავი ფეხსაცმელი, შავი მარტალი, შავი მისიური, — ძლივს თქვა. თან გაიფიქრა, ახლა თუ მკითხა, შავს ხომ არ ანებებ, დავილუბო. პრინციპში არაფერსაც არ ანებებოდა, ძმაცაცების დამჯვარ აკომულატორიან ავტომანქანებს თუ არ ჩავთვლით, ისიც ხანდახან. გადარჩა...

...მეფიდე ისრითულ ჭყევა-ქუბილი შენყდა, ქარიც ჩადგა, მაგრამ ახლა მინისცრა დაიწყო, რომელიც სულ ერთი ამ დიდი-დიდი ორი ბაზი იქნებოდა. მინის ბიძგი, თუ რჩება, მხოლოდ სამშა თეგმა იგრძნო აივანზე მდგარ აკვარუშში და იქვე არხინიდა ნაშობილია კაცამ. თვითონ ამ დროს ჰაერში იყო და რას გაიგებდა. მსხვილი კაპრონი თოკებში გაბლართულმა აივანზე ფირმა „ადიასის“ ბოტასები შენიშნა. უცებ გაახსენდა, რომ საშინაო ფლოსტებიც ეცვა და იფიქრა, წვეულებაზე ასე ფლოსტებით ხო არ ნავალ, რაღაც ამ ფლოსტებზე ვერსაგეს კოსტუმი არ მიდიო. თან ამ ულჩების ამპარო რომ იცის, ნაღვეშიც საკუთარ ქვეყანაში ამაღვრა, წვეულებაზე ხალხი ფლოსტებით დაფილსო, და მოვჭყვინა თავს მხოლოდო მასმტბითო. ბოტასებში, სამწუნზაროდ, ფეხი არ ჩავივდა. რა არის ეს, ხალხი კოსმოსში მიფრინავს, მე კი ბოტასებში ფეხი არ ჩამადისო, გაიფიქრა და თვითონ გაიფიქრა უთქვამს. ისევ ფლოსტებით გააგრძელა გზა. თავისუფლება უყვარდა, როგორც „ირმების გუნდს წყარო ანკარა“ და ქვამარლიო. ახლა კიდევ, ფეხზე ბოტასების მოჭერას უზნობო, ანუ „ბეზრანზერა“ ფლოს-

ტუბი“ ერშია. ჩავალ თუ არა დაბლა, ერთი კარგი ბიზნეს-გეგმა უნდა შევადგინო და ისეთი ბოტასების გამოშვება დაეწყო, ყველა ფეხზე მიდოდეგსო, გაიფიტა...

...მთელი მეორე დღე იმას არკვევდა, პრეტენდებიანი მოკა რა იყო. მალაზები ჩამოიარა და ბოლოს მიხვდა, რომ ეს იყო მთავა, რომელსაც უბრალოდ თასმები ჰქონდა. მერე ფერის აზრზე რომ მოსულიყო, ყვეალების ბაზრობაზე მივიდა და: ერთი ვარდისფერი ვარდი მომეცითო, გამყიდველებს უთხრა. თორმეტჯი კაცი მოვარდა უცებ და სამი ქალი, ყველას ხელში ვარდისფერი ვარდი ეჭირა. ყველა სხვადასხვა ფერი იყო და ყველა იხახდა, ვარდისფერიო. მაგრად დაიბნა. ყველაზე ვარდისფერი მომეცითო, დაიძახა მოვარდისფერო ვარდებით ალგამემორტყმულში. საპასუხოდ თვარამტივემ ერთად დაიძახა, ესაა ყველაზე ვარდისფერიო, და ყველას ყიდვა გადაწყვიტა...

...მეექვსე სართულის გასწვრივ აივანზე საბავშვო ასანყობი რკინიგზა შეამჩნია. უცებ სადაღაც გაგონილი ამბავი გაახსენდა, სოლომონ ბრძენთან მეზობელი ქვეყნიდან რომ მივიდნენ ქუჩის საციობხავად. ზედავენი, თეთრი წვერით შემოსილი, დარბაისელი მოხუცი, ხელში ხის ჯოხი დაუჭერია და ცხენობანას თამაშობს. „ესაა სოლომონ ბრძენიო?“, — გაუკვირდათ სტუმრებს. „თუ მართლა ბრძენი ხარ, მოგვხედუე თუ კაცი ხარ, შორი გზიდან მოვედითო“. — საცეცხურით აუუსიათ. იმას უთქვამს, მაცალეთ ცოტა ვითამაშო, ბავშვობის ვადა გამდისო. რაც აინტერესებდა, ყველაფერზე დაწვრილებითი პასუხი რომ მიუღლიათ, უკითხავთ: — ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ თუ ასეთი ბრძენი ხარ, რა არის ვრთობი ხელში რომ დარბობხარ პატარა ბავშვივითო?“. „ესო, ზო ვითარბი, ბავშვობის ვადა გამდისო“. — უპასუხია ბრძენს. მასაც უცებ შეეშინდა, ბავშვობის ვადა არ გამოვიდგო, და თამაში მოუნდა. პატარას რომ კითხავენდენ, რომ გაიზრდები, რა უნდა გამოხვიდეო, თავიდან ამბობდა ვიბგირიო, ამაზე რომ ყველა იციონდა, ვინაა თქვენი დასაცინიო. მაშინ უკვე აღმზრდელი უყვარდა საბავშვო ბაღიდან. სიზმარშიც ესიზმრა ერთხელ, თითქოს ის და მისი აღმზრდელი ჯვარს იწერდნენ. მაგრამ ეკლესიაში სანამ შევიდოდნენ, მანამდე გაელეკიდა. წინა დღეს იგვე აღმზრდელმა მატარებლობანას თამაშის დროს წინ დააყენა: — „მემანქანე შენ იყავიო“. მაშინ იგრძნო მკერდთან საბოძო, ძალუმი ღობინა. ამის მერე ოცნებებში შენ ასანყობი რკინიგზა ჰქონდა, მაგრამ ამას ხმაშავდა არ ამბობდა, სად ვიბგირი და სად მემანქანეო. თან იმას ხომ არ იტყოდა: შევეარეული ვარო. ახლა

რომ დანახა აივანზე ასანყობი რკინიგზა, ცოტა ხომ არ შეთამაშაო, გაიფიტა, მაგრამ ისევე ნეველება გაახსენდა და გზა გააგრძელა...

...თხუთმეტკვე ვარდი ეჭირა ხელში. რომელიმე ფერი ხომ დავითხვევაო. რამდენიმე მოვიდა და კითხა: ვარდებს ხომ არ აყიდია. ერთი შირობა გაიფიტა: ნება რამდენს მომცემდნენ, პატარა მოგება რომ მენახა, არ იქნებოდა ცუდიო, მაგრამ მაინც არაო. გოგოს შვიდ საათზე უნდა შეხვედრდა. უკვე რვის თხუთმეტჯი ნუთი იყო და ამ ოპერაციუბისათვის უბრალოდ დრო არ რჩებოდა. ამ დროს გოგოც გამორჩნდა. შორიდანვე მიხვდა, რომ ის იყო. გოგოც მიხვდა, რომ ის იყო და გაელეკა...

მეხუთე სართულის გასწვრივ ბინაში ტელევიზორი ჰქონდათ ჩართული. ახალი რეალითი შოუ „ამტანი“ გადიოდა. ამტანი გოგო ამტან ბიჭს იხივდა ხმით უფვიროდა, გაიფიტა, სადადა რომ ამბობენ, ლეკვი ლომისა სწორია, ძუ იყოს თუნდა ხვადიაო, და კაცობრიობის მთელი ძლიერი ნაწიერის (იქ პულს, მიწუს რამდენიმეც გამოკლებით, ამ გამოკლებებში ერთი ინტელისელი გვი „სერვიც“ ენია) მაგიერად შერცხება. რა არის ეს, ნახატი ფილმი მაინც ვაიდოდეგსო! — იფიქრა, ცოტა გულს გადაეჯულღუდეო. ოთახში არაიენი ჩანდა რომ ეთხოვა, ვადართუე, და ახლა ის ვაუკუვადდა, თუ ოთახში არაიენი არ არის, მაშინ ტელევიზორს გინდა უყურებესო, და ხელი ჩაიჭრა...

მხატვარი ცირა პაპინაშვილი

ნია. ამასობაში იქვე აივანზე პიანინოზე შემოწყოლილი „ლოიდის“ ფირმის ზუსტად თავისი ზომის ფეხსაცმელი შეამჩნია. კალმეი გამიგია პიანინოზე (გამოცანა გაახსენდა სადაღაც გაგონილი, გარეგანდ შავი, შედენდა წითელი, პიანინოზე დეეს, რა არის? — კალმეი. რატომ დეეს პიანინოზე? ჩემია და სადაღც მინდა იქ დავდეგ), მაგრამ ფეხსაცმელებს პირველად ხეხედე პიანინოზე, პიანინოს კიდევ აივანზეო, ფეხსაცმელი კარგად მოერგო, ახლა ერთ ბეთპოცენის „მთვარის სონატასაც“ დაუკრავდა კაცი, დრო რომ მქონდეს და დაეკრა ცოცადეო...

...ამის მერე ყველაფერი შეიცვალა მის ცხოვრებაში. უფრო აზრანი გახდა სიცოცხლე. გაათენდა უხაროდა. დაღამება წყინდა. ძილი არ უნდოდა. სურდა სწრაფად გაათენებულიყო. გოგოსაც შეეტყო ცვლილება. მერე იყო პირველი კოცნა — ზოოპარკში. ჯერ ნაყინი ჭამეს. მერე გოგომ: ტურქმენზე ხომ არ დარჩილა. ხოო, მივხერხება და უცებ აკოცა. თან გაიფიტა, ახლა ერთი სილა თუ გამიშავდა, მერე რაღა ვენაო, და კიდევ აკოცა. სულ არ ნაღვლოდა ახლა მივხერხეო, სასიამაოო ვრთობილი იქნებოდა თუ არა. ტურქმენი კი მარწყვივით ტკბილი ჰქონდა გოგოს -

მარწყვის ნაყინი ჭამენ. აკვირებულ მარტორქას შერცხვა და თავი შეაბრუნა. სილას გადაარჩა...

...მოთხუე სართულის გასწვრივ იფიქრა, რომ მიგდევარ, სად მივდივარ, დიდი-დიდი მიწაზე დავეკარდე ან დავფრინდეთ, მეც კი ტიპი ვარ, აღზევების მიანც ნავსულივადი ბროლის მარლის მოსატანად, მერე დაებრუნდებიდი და ჯერ დიდას გადაეხეობოდი და მერე შეილხა და ცოლსო, მაგრამ დედა ბაზარში იყო ჩასული, და შეილი არ მკავდა, იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ მუულები არ მკავდა და გაიფიქრა, ვისლა გადაეხეობი, ბარემ ცოლი ხომ არ მომეყვანათ. ისეც ბრეტელებიანი მაიკა გაახსენდა და მეორეჯერ ჩაიქნია უკვე ჩაქნეული ხელი, რომელიც პარაშუტს გამოედო. ეს პარაშუტი რაღად მინდოდა, დროა მგონი რგოლი ხელი გამოეკრაო, მაგრამ მერე იფიქრა: აბა მერე არ პარაშუტის ამქცივი და ჩანთაში ასე ლამაზად ჩამდეხი ვინ არისო, და რგოლზე ხელის გამოკრა გადაიფიქრა. მერე უცებ წარმოადგინა, რომ მექრანის ბოლოსაა შეუღლებსთან ერთად და ყოფილი შემოყვარა და: დაგლეწავე ახპროცენტანაო, — გაიფიქრა. — აქეთ რომ დამძღვროს? რას მერჩისო, ისიც იფიქრა და: სული თუ დამეცვა მიწაზე, კარატეზე უნდა დაიწყო სიარულიო. მანამდე კი ერთი უნდა გაევიფო, ეს მუხრანის ბოლო სად არისო...

...ყველაფერი ბრწყინვალედ მიდიოდა. ალბათ მალე მშობლებსაც გაიცნობს. მერე მივა და გოგოს ოჯახში და ვინც საბილი დახედება, იმას სისხვის გოგოს ხელს. მოიკცა, გოგოს შინ რეზონტი თუ ექნა და უცებ „მალაირი“ რომ დახედეს, მაშინ? მერე რა? არ შეიძლება სასიამაო „მალაირი“ რომ იყოს? ნუ, რაღეს მოთფერებს! მერე ალბათ ქორწილაც იქნება. დიდი არა. მოიღობ შინაურები. ჟურნალისტების გარეშე, სანამ ერთხელ...

— ახლა რაღაცა უნდა გითხრო?

მიყვარეს გულმა რაღაც ცუდი უგრძნო. საერთოდ უცნაურად იქცეოდა დღეს გოგო. თითქოს თვალებში არ უყურებდა. ნეტა რა მოხდა? ნუთუ სხვა... არა, ეს შეუძლებელია, ეს წარმოუდგენელია...

- ვისმენ, — ძლივს ამოღერდა.
- ოღონდ დამპირდი, რომ არ გამოიბრაზდები.
- ხო.
- რა ხო.

— არ გაგობრაზდები...

...მესამე სართული. ისეც სარეცხის თოკები. მერე უცებ მიწაზე ბელურები შენიშნა. რომელიცინ თაზე არ დაეცა. კედელზე და აუქმს! ძახილი დაიწყო. ამ ძახილზე თავიანუ კორპუსში ახლახან ოჯახთან (დედა და მამა) ერთად გამოსულმა მწვერივმა ქალიშვილმა გამოხედა, რომელიც ყველა მნიშვნელობით ქალიშვილი იყო. არ უნდადა, მაგრამ მაინც გააქცა თვალი მისი ლია გულისპირის ქალბილმა იგრძნო რა მიყვარის მშურის საგანი და თან ორი, მორცხვად დაფარა ხელი მისისიპოვით (დაგლობრივ ამერიელთა ენაზე რომ დიდ მდინარეს ნიშნავს) გაშლილ სახლგარს ხელი. თან გაკვირებული უყურებდა: ვინ არის ეს კაცი, ან ჩემ სარეცხთან რა ხელი აქვს, ან ჩემ საკონტესთან რა თვალი, ალბათ მეზობელიო, ეტყობა ამას, მეზობლის ქალს ხელს ნუ ახლებ, არ გაუგიაო. მიყვარება, აბა ეს შეყვარებული კაცი სად ვინებდებიო, გაუგჯარდა საკუთარი თავს. ვინც ახლა მე სად ვინებდები? იქვე გასცა თავმა პასხვი. აბა სად მიდი-

ოდა, რომ მიდიოდაო, — დებატებში გადავიდა უცებ, მერე უცებზე მოხდა, — ახლა გოგო ალბათ კავკასიონის მთებს უყურებებსო, ნეტა ფუნჯარასთან თუ ზის მიანცო. თითონაც გახებდა კავკასიონისკენ, მაგრამ ირგვლივ კორპუსები იყო მხოლოდ. მერე ისეც მწვერივ ქალიშვილს შეხედა, ოღონდ მიზეზე არა, ახლა ხელებზე, იფიქრა, ამ თითების პატრონი ბაბს კი დაუსკრავს, მაგრამ ბაუეს გაკეთება და ბადრიჯნის შეკაზმა გაუჭირდებაო, აი დიდი-დიდი ჭაფი დააცხოსო. ჭაფა და ბაუეზე გაახსენდა რომ უზმონზე იყო გამოსული ბინიდან, ახლა კარგი იქნებოდა კეცზე შემწვარი ნინილა, კეცისეც ხაჭაპური, კარგი სანებელი, შემწვარი კარტოფილი ნივგზით და ზედ კარგი აფესაო. პრასია არა აუცილებელიო, მაგრამ არკი აწყვედაო. ისე საინტერესოა, ეს ჩემი ახალი მეზობელი, აივანზე რო ასეთი მწვენიერია, სამზარეულოში როგორი სანახავი იქნება, ბოლოს და ბოლოს ხომ ყველამ იცის, რომ გზა მამაკაცის გულისა, კენ კუჭზე გადისო, კარგი იქნებოდა ერთი შემეშინებინაო...

— ხელს თორმეტ საათზე ამერიკაში მივფერინავ ერთი წლით, — თქვა გოგომ. ამერიკა? ამერიკა! ამერიკა. ტრეფიციანი. ახლა რა ქნას. არ გაბრაზდეს? მაშინ რა ქნას. ერთი წელი. შინ დღე, ღამეც...

- რატო?
- სასანველოდა.
- ერთი დიბლომი ხო გაქვს?
- ხო, მარა...!
- მაგრამ არ ვიცი. შენ ამერიკაში არ ნახებდი, თორემ...

— გაბრაზდა.

- თორემ?
- თორემ ავალ და სახლის სახურავიდან გადმოვხტები.
- მაშინ პარაშუტით გადმოხტო. — გაეცინა გოგოს.
- კარგი, პარაშუტით გადმოვხტები.
- ხო სულელიწო. ერთ წელიწადში დაგვრუნდები.
- არ ვსულელიწო.

— მოკლევ ხვალ თორმეტ საათზე მივფერინავ. ვამოცილებ? ჩემთვისაც ვაგავცნობს ხომ გინდოდა?

— მე თორმეტ საათზე გადმოვფერინდები ჩემი კორპუსის სახურავიდან, არ გამაცილებ? ხო, ჩემი სახურავის მტრედებს ვაგავცნობ, კარლსონსაც, სახლში თუ იქნა... — თქვა ისევ.

— ესე იგი არ მაცილებ? გმადლობო, — გოგოს ალბათ ჰგონია, მიყვარული ხუმრობს.

— არაფრის, მშვიდობით... — ეს გუშინ იყო. მეტი არც არაფერი უთქვამთ, ასევე დაიცოდნენ... ატყდა ომი. სადღა მშვიდობა...

...ახლა კი სულ ორი სართულია მიწამდე. მეორე სართულზე ლეიბები ვაგმალათ გასანიაველბა. მიყვარება: აბა ეს რა არის. საერთოდ სად იყურება ეს მერია, გამოფენით აქ ლებები, კაცი ნესიერად ვერ გადმომიბრაზარ და რამე ვერ ვიტყვინაო. აბა, ცოტა თუ არ ვიტყინე, ტიპიული თუ არ ვიგრძენი, თუ არ ვიგრძენი, რომ ცოცხალი ვარ, მაშინ რაღაა სიცოცხლეო. ამაზე უფრო ენებარმა რომ არაბაა მათხობა ერთხელ და არაბაამ სამყურე რომ გადმოხტავდო, მგონი მაშინ დავიბტყერიო. ბოლო-ბოლო უკან ხომ არ ავბრუნდევ და თავიდან ხომ არ ვაგდმოვხტეო, თან იმ მხარეს, სადაც სარეცხი თოკები არ არის, თუმცა ახლა სადღა საარეცხის თოკები, უფრო სწორად იყო, რა

არის ეს, ხალხს თავისუფალი ვარდნის საშუალებებს არ აღ-
 ლევენ, პარაზიტის რგოლის გამოწვევაც კი ვერ მოვასწა-
 რით, რომ უცებ ბრეტელეზიანი მაიკა დაინახა, ვარდისფე-
 რი, ბრეტელეზიანი მაიკა და მასთან ერთად გოგო. შემინე-
 ბული მორბოდა, მაიკა არა, გოგო... მაიკაც...

... გიჟი ხარ, — უთხრა გოგომ და ტირილი დაიწყო.
 მიჯნურმა ხელები მოხვია და გულზე მიხებტა. რა სა-
 ზიზღარი ვარ. ჩემი ახალგაძმოსული მეზობლის გულის-

პირისკენ როგორ გამეცქია თვალიო?! — გაიფიქრა და გა-
 ნითლდა. ჰოპლა, ჩვენ ვცოცხლობთო! — ასე განითლ-
 ბულმა დაუნყო გოგოს დაწყნარება და, ერთი ნუთით ბავ-
 შებმა იქით მიხედეთ — აკოცა. გოგო კი ტირიდა...

ან ეს მიჯნური რას ხტებოდა?!.. ან ამ გოგოს რა ატი-
 რებოდა?!... ვერ გავიგე... ვერაფერი ვერ გავიგე...

უპ, რა ცხელა! ლუღს დაღვედა ახლა კაცო...

— ძმაკაც, ორი ლარი არ გაქვს?!

აოქონია

ნინო დარბაისელი

ვიტა
 ბრეჰის

ARS LONGA ანუ გის!

აი, ეს არსება,
 ეს საცოდაობა,
 საბანქეშო შემქერალი
 და თავწამალული...

მწვევე „პადაგრებზე“
 ყოველდამ რომ ვადებ საღბუნებს,
 ახლადგადიემებულს
 ხერხემლის გამართვაც რომ არ შეუძლია,

ვის გინდათ,
 ვის გინდათ,
 ვის გინდათ,
 ვის!

ვინც შინშემოსული გზადაგზა იშორებს
 ფეხსაცმელს, შარვალს და
 მიმოყრის ძირს,
 და ამბობს ყოველდამ „მორჩა, ეს ბოლოა!“
 ვინც გადაეჩვია
 უსამლოდ ძილს.

ვინც თავის ჩემოდნებს არასდროს ალაგებს,
 და აბაზანაში სველ ნიონდებს ყრის.
 რა – რად ღირს,
 დღემდე რომ მაინც ვერ გაიგო,
 ცნობა რომ არ იცის ღამის და დღის.

ეი, თქვენ, ქალბეო,
 ლამაზო ქალბეო,
 ქერა, ლურჯთვალბეო,
 თქვენ, ტანმოქნილებო
 თანაც ფერმკრთალებო,
 გემოთ აღტაცება,
 გეყოთ ვნებიანი ვარდნა და დაცემა!
 ვის გინდათ
 გაძლება
 ასეთი ქმრის?

ანდალუზიაში
 ახლა საღამოა,
 მზე ჩადის,
 ფოთლებში
 ნიავი ქრის...

აქ, ჩატანუგაში ნელ-ნელა თენდება.
 ცოტაც და, ჩათვლებს საჯარძელში,
 პლედამდე ხელის გადაწევა კი ძნელია!
 ის როგორ იყო?
 პო!

„გული და მგონია, გაჩერდა საათი.
 რა ნელა მოძრაობს ნუთების ისარი.
 მოხვალ და დამათრობ,
 მოხვალ და დამათრობ.
 მითხარა სიტყვები სიყვარულისანი!“

მეტე აღარ მახსოვს.
 კედელზე კიდა ახალი აფიშა:
 შავგურემან პროფილს
 ოდნავ გინათებს თაფლისფერი.
 გიულავს თვალი.
 მკერდით ზნექ სიერცქეს.
 აი, ბქნიე შავი მკლავები!
 ხელის მტევნები -
 - თეთრი მტევნები -
 - ფრთები უბუმბულო...
 სცენის იატაკი თითქოს წყლის ქაელია.

Ars longa (ალთ) ორი ტრადიციული ინტერპრეტაციიდან
 „ხელოვნება მარადიულია“ ან „დაღოსტატება – ხანგრძლივია“.
 მე ვირჩევ ამ უკანასკნელს.
 ეს და მომდევნო ოთხი მინი-პოემა პაპოკრატეს ცნობილი
 სენტენციის ჩემული პოეტური ინტერპრეტაციაა.

ზედ ტერფს არ ისივლებ, ქუსლით არ ეხებო და ამ სარუმეში მაინც რომ ხმა ისმის! კაკუნი, კაკუნი, და კიდევ კაკუნი!

ფეხზე ღგას, ინგრევა ინგრევა დარბაზი, გიბმობენ, ყვირიან:

ფლამენკო, ფლამენკო, ფლამენკო, ბი-იის!

პიტა პრაპის

პო, ვიცი, ვიცი, აქ შონევა აკრძალულია, მაგრამ მე უკვე დილას გამწერენ, ბარგიც შეეკარი, ხვალდან ახალ ცხოვრებას ვინყებ, ჩვეულებრივს, ადამიანურს.

ჩემი ბრჭყვიალი ტანსაცმელი არ დამჭირდება, აღარც მათრახი, ალბათ კედელზე ჩამოვიკიდებ, დილაშობებს შორის, ანდა ყველაფერს ავიღებ და ერთად გადავიყრი.

ნახეთ, როგორი თმხუტუტა ბიჭი ვიყავი! დღეს ასე მელოტს სურათთან ვეღარც მიმამსგავსებთ. აი, ჩემი წვეილი ბოკვერიც, ეს – ძუ, ეს – ხეადი. ერთად გვეძინა ვოლიერში. მერე, ხომ იცით, როგორც ხდება, ცირკის მენეჯერს კეთილმოსურნემ შეატყობინა და ამეკრძალა ღამე დარჩენა.

მხეცი და კაცი ერთნაირად თვინიერდება: ცდა, მარცხი, ცოტა წარმატება, მოთმინება, გამეორება,

წინსაფრის ჯიბე – ხორციით სავსე, ხელში – მათრახი, ოღონდ დროული უნდა იყოს ჯილდო-სასჯელი;

დგამიდან დგამზე კამარის შეკერა, ცეცხლმოკიდებულ რგოლში გაბტომა, ხახაში – თავი, –
– ამ რუტინაზე მაყურებელს უკვე ამტყნარებს. მინდოდა რამე ეფექტური, მოულოდნელი, მწვავე და მახვილგონივრული.

გამომივიდა!

შუა ნომერში ვითომ ერთმანეთს დაერეოდნენ, ჩემკენ ღრიალით მოინევენენ, მეორე მხარეს გაეხანრებდი, შფოთავდა ხალხი, აღარსად ჩანდნენ მებანძრებდი. მერე ვილაცა, ვითომდამსწრე გისოსებიდან ვითომდატენილ თოფს მანვდიდა. ძუს ვუმზუნებდი, ნამომართული – ქვაგებობდა, იკლებდა შუქი თანდათანობით, ამასობაში ხვადი ზურგიდან შეპარებოდა, არენა ისევ ნათდებოდა და სინათლეში იმის ნაცვლად, რომ თავს დამცხრამოლოდა, დინჯად დამდგარი მაგდებინებდა თოფს ხელიდან, ტოტს გადამხვევდა, დამსახურებულ ხორცის ნაგლეჯს პირში ვუგდებდი და ორი მამრი ვიდექით ასე და ძუც ფეხებთან აღერსიანად გაგვიწვებოდა. ჭექდა ორკესტრი, ტრიალებდა შუქეფექტები და ზანზარებდა, ინგრეოდა ტაშით დარბაზი.

მხეცი კი არა, ბოლომდე კაციც არ ინდობა. იძიე მერე: ჩვევა გლუპავს, უჩვეულობა თუ მოშურნეთა ვერაგობანი! ძუს დაეუმიხნე, დაებარბაცდი... და ესხა სისხლი არენის ნახებებს.

გვიან მიამბეს, უზარმაზარი რკინის ბადე როგორ გაინგრა, როგორ აიჭრა ხვადი ლომი მაყურებლებში, როგორ დაავლიჯა დედა-შვილი,

* Vita brevis (ლათ.) – სიცოცხლე მოკლეა.

როგორ გავარდა მერც ქუჩაში
და პოლიციამ როგორ დაცხრილა...

გგონიათ,
ჩვენში ისევ ზოპარკს აბარებენ
ცხოველებს, ცირკს რომ აღარ სჭირდება?
თავისუფლებას ანიჭებენ
და არ ადარდებთ,
რა უფრო დიდი სისასტიკეა,
მხეცის განერთნა თუ
უკვე განერთნის დაბრუნება
ისევე ჯუნგლებში.
იქ, თვისტომებში ან სხვა მხეცებში
იქნებ თავიც გაიტანოს,
მაგრამ ერთხელაც,
გული მიგრძნობს,
თუ შორიდანვე სუნი იკრა ადამიანის,
არც დაცხმება და არც სადმე დაემალება
და როცა თოვსაც დაუმიზნებენ,
ნაჩვევი ფილდოს მოლოდინში
შეხედავს ნდობით
და მკერდს შეუმყერს
ძველებურად წამომართული.

**თხალი — გახვრტილი ძიჯა ანუ
OCCASIO PRAECEPT**

ქალაქში ერთი გოგო დადის,
მოუჩანს წელი,
გახერხებულ ჭიპზე უთამაშებს ცისფერი თვალი,
გალიმებისას ეწვრიტება ლოვენი, ხოლო
თვალეში ისე მუქად უელავს, —
— ქილდან ახლად ამოღებული ზეთისბილივით...

ვაითუ მიცნოს,
შემაჩეროს და ვერ გავეცქევ,
ვაითუ ველარ დავემალო ჯანდაბის იქით,
პოდა, თავს დაეხრი,
ვითომ ჩანთაში ვიქექები
და ვიპარები,
მაგრამ სიზმრებში,
სწორედ იმნუთას,
როდესაც ვხარობ,
რომ კომპარიდან სამშვიდობოს გამოვალნიე,
უზარმაზარი,
გარუჯული,
მიშველი ზურგიით მიახლოვდება,
თვალდახელმუა პატარავდება
და დაკრუნჩხული
ჩემს მკლავებში
ნებს გაუნძრევლად ლურჯზე ლურჯი.
გკბენ ნუკათითზე გამწარებით,
არ მოდის სისხლი,
თითების მამით ვეჭაჩები სლიპინა ენას,

* *Occasio praepcept* — აქ მრავალი სხვადასხვაგვარი განმარტებიდან მე ვირჩევ „ზოფათი მყისიერია“.

რომ სასულეზე არ დაეცოს,
ავრთივარ უცხო კიბებზე,
თავდება კიბე,
არ ჩანს ექიმი,
არ ჩანს დედა.
ისმის კივილი უნუვეგო
და მე ვმრისხანებ,
ღმერთო ჩემო, როგორ ვმრისხანებ!
მზად ვარ,
ჩემივე ხელით მოვკლა ეს არამზადა,
სიკვდილს რომ მედავს,
მოვკლა ათასჯერ,
ოღონდ ამ ერთხელ,
ერთადერთხელ გადავარჩინო.

როდესაც ბავშვი ამოასუნთქეს,
დავუჭე თვალი,
გავიპარე და ენეტარები,
ენეტარებდი დაუსრულებლად,
ვიდრე ვიგრძენი ყბაში ვილაცის მწარე ლანანი.

რა ჭირად მოვხვდი,
ნეტა, იმ ზაფხულს ამათ მეზობლად,
რა ბედად მოვხვდი!

გრძნობათა ამბივალენტობა — ჩემი სენია.

ეს კი, შეხედეთ,
როგორ მოდის დღის სინათლემი! —
მოუჩანს ჭიპი,
ჭიპზე — თვალი,
თვალში — შვის სხივი...
უცნაურია, მხრებს რაკომლა ხრის,
რაკომლა ცდილობს,
მკლავთა ბუდეში
წამოჩიტილი წვეცილი ბარტყი თბილად ჩამალოს...

ჩემი თვალი — ქვის ქვეშ!

**ჩხან — მოკლტისტური ანუ
EXPERIMENTUM PERICULOSUM**

— იცოდე, უკან გზა არ არის!
უცებ ვილაცამ ჩამჩურჩულა,
ვიდრე მოვბრუნდი,
ზურგიდან მაგრად ჩამიხუტე.
(აქ — შეკვლევა,
ფრგოლა შიშით და სიხარულით).

როდესაც ვინმე გეუბნება:
„სულ არ შეცვლილხარ“,
გასაგებია.
საკუთარ თავში
ვერც შენ ანებე იმ ანაბეგვებს,

* *experimentum periculosum* (ლათ.) ცდა სამიშია.

უბსოვარ დროში
უცნაურად რომ განათებდა.

ამბობდნენ ჩვენზე,
რომ განუყრელი ნწყვილი ვიყავით.
რა მარტივია,
გოგო-ბიჭს შუა კავშირი იგრძნო
და სიყვარულად ჩაუთვალა!
სინამდვილეში სულ სხვა, —
დიდი და საშინელი გვაკავშირებდა,
სხვის ვგულისხმობდით,
როცა ერთმანეთს ვუჩურჩულებდით:
„იცოდე, უკან გზა არ არის!“
გავეძებრებოდით ყველას ხელიდან,
ვიკეტებოდით,
სინებულეში
მხოლოდ პატარა სანთელს ვტოვებდით,
რომ გაგვეჩნია ის საიდუმლო ხელნაწერი
და ყველაფერი საკუთარ თავზე გამოგვეცადა.

— გახსენი თვალი!
ნუ დაე ეკრანს?
გააკრიალე!
გამოჩნდა ვარდი?
რა ფერია?
ახლა ფურცლები შეუსწორე,
შეისუთნე,
ერთიანად ვარდით აივსე!
მზე საით უდგას,
მარჯვნივ, მარცხნივ თუ შუაში?
დაახივე,
დაახივე,
შუქში გადანე,
ნელა გამოდი,
ნელა,
ნელა დახურე თვალი!

ექსპერიმენტებს ვაგრძელებდით,
ნინ ნაენიეთ,
ერთმანეთს მუდამ ვამოწმებდით,
ფერთხილობდით და თავსაც ვემართავდით,
ვიდრე ნაწერში არ მივალანით რეცეპტამდე
და არ ვიშოვით ბალახ-ბუღახი,
რალაც ფესვები.
ეს ყველაფერი
დაბალ ცეცხლზე დიხანს ვადუღეთ,
გამოგვივიდა ხის ნებოსავით აყროლებული,
სითხე მუქმწვანე,
მწარე და ბლანტი.
სულ პანანინა ყლუპი მოვსევი,
სულ ერთი ყლუპი
და ამოსუნთქვაც ვერ მოვასწარი,
რომ გულსრქევამ თავზე დამასხა.
— იცოდე, უკან გზა არ არის, გზა აღარ არის!
ჭირის ოფლში შესმოდა ხმები,
მოჩანდი ისე,
თითქოს წყლის ფსკერზე განოლილი

და ფართოდ თვალებგახელილი
მზეს ავცქეროდი.

იმ დღეს დამთავრდა ყველაფერი.

ჩვენ ატეკრძალა ერთმანეთი,
სხვა გზა არ იყო,
ვცადეთ გვეცხოვრა
და შევეერიეთ ყოველდღიურ ადამიანებს
და შეხვედრისას
ერთმანეთს მუდამ თვალს ვარიდებდით
და მუდამ გვრწმობდით,
ორივე ჩვენგანს
ყოფამ როგორ გადაუარა!

იცოდე, უკან გზა არ არის!
ნინ?
ვინ რა იცის!
მოდი,
ერთხელაც,
საბოლოოდ გაეხსნათ ჩაკრები,
ისევე ავივსოთ მოლისფერით,
ნარინჯისფერით,
დაც, გაგვიყდეს
მოქანავე თეთრი ძაფები,
დავყაროთ ძველი სხეულები
და მოკრიალე ისფერში მოფარფატენი
ოქროს დინებას შევეუერთდეთ სამარადისოდ!

„პერიოპია“ ანუ IUDICIUM DIFFICILE

რა სჯობს, აქ იჯდე —
— აეროპორტის პატარა ბარში,
ასე უსმენდე წყნარ მუსიკას
ყელმოფონილი,
და შესცქეროდე ლუდის კათხას,
შიგ ბუმტუკები ზედაპირისკენ
ზოლებად რომ მოთამაშობენ
და საუბრობდე სანდომიან ქალბატონთან.
ერთია ცუდი —
— მონევა რომ არ შეიძლება.
ნუ ნერვიულობთ,
რომ იგვიანებს უსაშველოდ თქვენი რეისი
და ტრანზიტული მგზავრი — უკვე კონტროლგაგლილი
შუშის ციხეში ხართ უაზროდ გამომწყდეული.

რა სჯობს დროებით შეყოვნებას შორი მგზავრისთვის,
როდესაც იცი,
ადრე თუ გვიან,
ბოლოს ყველა ადგილზე მივალით,
ხოლო მანამდე
სრულიად უცნობს გავედობი,
გადაეხსნები,
მერე გზებში გაიყრება,
შენი ნათქვამიც, —
— გულის დარდს რომ ამოიყოლებს,

* პერიოპია - (რუს.) წინაკიანი არაყი.

„უნივერსალთა უნივერსალი ვინა ვარ, რა ვარ...“

თბილისის 24-ე საჯარო სკოლამ კიდევ ერთი ღამეზე ფურცელი შემატა თავის შემოქმედებით ცხოვრებას. ლიტერატურულ კავშიმ „ქარაიანი“ IX კლასის მოსწავლეებმა წარმოადგინეს ლიტერატურულ-მუსიკალური კომპოზიცია „უნივერსალთა უნივერსალი“. ვალაჟი-დიდნი რუმის სტრიქონები, ბრწყინვალედ თარგმნილი ვახუშტი კოტეტიშვილის მიერ, რეჟერენად გასდევდა საღამოს.

აღმოსავლური მუსიკის პანგებმა სტუმრები მისტიკურ განსჯობას მოუახლოვა და დაიწყო კიდევ აღმოსავლური სიბრძნისა და პოეზიის ზეიმი.

კომპოზიცია წარმოდგენილი იყო ორ ნაწილად. პირველი ნაწილი დავით ბარნული გამოხატულებებისა და იგავების თხრობას, რომელიც ძირითადად აგებული იყო უდავოდ ლირებული კრებულის - „სიბრძნე მინიატურაში“ - მიხედვით (კრებულის იდეის ავტორი ვია მურღულია). ამ ნაწილისთვის პირობითად შეიძლება გვეწოდებინა სამ რელიგიური დაწერებული სიბრძნე. მეორე ნაწილი კი რობაიების კითხვას მიეძღვნა.

საუკუნეთა სიღრმიდან გამოზობილ იგავებს და ეკთილმობენ რობაიებს დიდი გულმოდგინებით და შთაბრუნებით კითხულობდნენ მეცხრეკლასელები: დავით მაზმიშვილი, თამარ და ნიკა ლურსმანაშვილები, ქეთევან ბურჭულაძე, ანი გოგიაშვილი, ბექა ფარაჯანიშვილი, თამარ მახარაძე, ნუცა გოცირიძე, თიკო კორინთელი, თამარ სალარიშვილი, ნინო მანთაშაშვილი, ელენე ებრაელიძე და ანი ჯაფარიძე; შევესტკლასელებმა მარიამ როსტომიძე და ანი და სალომე უსვანჯიამ ცეკვით დაამშვენეს საღამო.

მონდობებმა გამოიღო კიდევ სასურველი შედეგი: დამსწრენი აღფრთოვანებას ვერ მალავდნენ.

კომპოზიციის სულისჩამგებლმა, 24-ე საჯარო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგმა, არაერთი პროექტის ავტორმა თამარ ბარისაშვილმა კიდევ ერთხელ შეძლო ჩვენი სასაზოვნოდ გაცდება. მისი მოღვაწეობა ყოველთვის გამოირჩევა აკადემიურობითა და პროფესიონალიზმით.

თამარ ბარისაშვილმა მადლობა გადაუხადა დამსწრე საზოგადოებას ახალგაზრდა მონაწილეთა შიშარდაჭერისათვის. სიტყვით გამოვიდნენ: 24-ე საჯარო სკოლის დირექტორი ვია მურღულია, დედუბის წინიდა გიორგის ტაძრის წინამძღვარი შამა ანტონი (ხანაძე), აღმოსავლეთმცოდნე დიკა სულაძე, რუსთველოლოგი ლია კარიჭაშვილი, პედაგოგთა და მეცნიერთა თავისუფალი პროფკავშირების თავმჯდომარე შაია კობახიძე, მოსწავლეთა მხატვრული დაოსტატების ხელმძღვანელი ბუღა მამინაშვილი, კლასის დამრიგებელი თამარ ტაბატაძე, პედაგოგები, მშობლები.

აღმოსავლური აღმოსავლეთია, დასავლეთი - დასავლეთი და ისინი ერთმანეთს ვერასოდეს შეხვდებიან“ - რადიკალური კოალიზის ეს ყბადღებულყოფი ფრაზა იმ საღამოს არაფის უხსენებია და, როგორც ჩანს, არც იყო საჭირო, ვინაიდან შერჩეული იყო სხვა კონტექსტი: აღმოსავლეთი მჭვრეტელობაა, დასავლეთი - პრაგმატიზმი.

საქართველო კი ამ ორი სამყაროს გზაჯვარედინი.

ნიკა ჩინჩალაძე

ჯამუშობა უძველესი პროფესიაა. მსტორეები ვერ კიდევ ანტიკური ხანის ქმნილებებში გვხვდებოდნენ, თუმცა იმხანად არ არსებობდა წინამოებები, რომლის ძირითადი თემაც დაზვერვის მუშაობის გაშუქება იყო. საამისი პირობები პირველი, განსაკუთრებით კი მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ წარმოიქმნა.

- სამყარო ორ სამკედრო-სასიცოცხლოდ დაიპირპირებულ ბანაკად გაიხილა, - წერს ცნობილი ბულგარელი მწერალი ბოგდან რაინოვი, - ორივე მხარის მიერ პირველი იარაღის ფლობამ შეუძლებელი გახადა ახალი ომის დაწყება, რადგანაც ეს სამყაროს დასასრულის ტოლფასი იქნებოდა. მთავარი აქტენტეი საიდუმლო ომზე გადავიდა. ამან განაპირობა კიდევ „ჯამუშური რომანის“ შექმნა. ასე უნდავეს კრიტიკოსებმა ლიტერატურულ ნაწარმოებებს, რომლის ძირითადი თემაც დაზვერვის მუშაობის გაშუქებაა.

კანონზომიერია, რომ სწორედ ამ დროს გამოდის არენაზე ინგლისელი მწერალი იენ ლანკასტერ ფლემინგი (1909-1964). სწორედ მის სახელს უკავშირდება ახალი ეპოქის შექმნა.

ნიკა თევზაძე

მწერალი, როგელაგე უქმნა ჯივის ბონდი

შურალისტი მზარაპეი ხდება

ფლემინგი მდიდარ ოჯახში დაიბადა. ამიტომაც ბრწყინვალე განათლება მიიღო. სწავლობდა იტონის სახელგანთქველ ელიტარულ, შემდეგ კი სენდჰერსტის სამხედრო სკოლებში, მიუნხენისა და ენევის უნივერსიტეტებში. ამან განაპირობა როგორც მისი ზნეობრივი კოდექსის, ისე პოლიტიკური მრწამსის ჩამოყალიბება.

- ის დაზვერვითი ანტიკომუნისტი და მემარჯვენე იყო, - ამტკიცებენ ფრანგი მწერლები ბუალო და ნარსეკეა, რომელთა კალამსაც ეკუთვნის შესანიშნავი მონოგრაფია „პოლიციური რომანი“.

ფლემინგმა შრომითი საქმიანობა ჟურნალისტობით დაიწყო. 1929-32 წლებში მუშაობდა მოსკოვში, როგორც „სანდ ტემისის“ კორესპონდენტი. შემდეგში ამტკიცებდა, რომ შეხვდა და ინტერვიუ ჩამოართვა სტალინსაც. ფაქტებით ეს არ დასტურდება. თითი ინტერვიუ დაბეჭდილი არავის უნახავს. ასევე არ დასტურდება, თითქოს იმხანად ფლემინგი საქართველოში ჩამოსულიყოს. მოგვანებებით, როგორც უკვე ცნობილი მწერალი გახდა, ერთ-ერთი ინტერვიუში ვინაყხავდა:

- მოსკოვში მუშაობისას შევიტყე, რომ სტალინი გორიდან იყო. უდიდესი სურვილი დამეზულა ამ ქალაქში ჩავსულიყავი და დამეთვალყურებინა.

შოაბერხა თუ არა ამ სურვილის აღსრულება? ამის თაობაზე მწერალი დუმს.

მეორე მსოფლიო ომის დროს ფლემინგი ინგლისის სამხედრო-საზღვაო დაზვერვის შტოს ანისტეტნიკია. მან პირადად შემოუხაა ნაცისტური გერმანიის წინააღმდეგ რიგ

სპექტოპერაციის გეგმა. ამ დროს ცხადელი წარმონდარ როგორც მისი ფანტაზია, ასევე ინტელექტი.

— იენ, თქვენ მწერლობის უდავო ნიჭი გაქვთ, — განუცხადა ერთხელ შეფმა, — გირჩევთ ავანტიურული რომანების წერას მიჰყოთ ხელი.

ომის შემდეგ ფლემინგე ერთხანს აშშ-ში მუშაობდა. მას ინგლის-ამერიკის დაზვერვის შორის საქმიანობის კოორდინაცია ევალებოდა. ფლემინგის ლიტერატურული ნიჭი ამერიკელმა მეგობრებმა აღნიშნეს;

— ისე ვირტუოზულად გავმავს სპექტოპერაციებს, როგორც გამოცდილი მწერალი რომანის სთქვებს. თუკი მან სამწერლო ასპარეზზე ბედით არ სცადა, ეს დიდი ცოდვა იქნება.

როდესაც საიდუმლო სამსახურში ხარ, მწერლობისათვის ცოტა დრო გრჩება. ფლემინგმა ცენტრალურად მოსვლა მხოლოდ იქიდან გადადგომის შემდეგ გადაწყვიტა.

— ჯერ კიდევ ომის დროს დაიბადა სურვილი დამწერლობაში მშრომლობა და უცვლელ სიკვდილზე, — იგონებდა შემდგომ ფლემინგი, — არც მაშინ, არც ომის შემდგომ პირველ წლებში არ მქონია შესაძლებლობა ლიტერატურაზე სერიოზულად მეფიქრა.

სამსახურიდან გადადგომის შემდეგ კი საამისო შესაძლებლობა გაიზარდა.

აულესანდრე ფლემინგი

306 იუმ ჯეიმს გონდის პარტოტიანი?

პირველ რომანზე მუშაობა ფლემინგმა ყველასაგან მალულად დაიწყო:

— დარწმუნებული ვიყავი, რომ ჩავფლავებოდი, — იგონებდა შემდგომში, — ამიტომ თვით უახლოეს მეგობრებსაც კი არაფერი გავანდე. მხოლოდ ცოლმა იცოდა, რომ რომანის წერა დაეინცა...

მეუღლეს ფლემინგმა განუცხადა: ნაწარმოების გმირი ჯეიმს ბონდი იქნება, სუპერ-აგენტი, რომლისათვისაც არაერთი დამარცხოება არ არსებობსო. ქალი სექსუალურად მოილევა:

— განა ასეთები არსებობენ?

— ჯეიმს ბონდს ჰყავდა თავისი პროტოტიპი, ეს სიღნეო რელია.

რელიის სახელი კარგად იყო ცნობილი როგორც ინგლისში, ისე მთელ მსოფლიოში. მისი ნამძვილი გვარი ზოგ მუნდ რომანებში გამოდებოდა. დაიბადა ოფისში, გაურკვეველ მიზეზთა გამო გადაიხვეწა ინგლისში, სადაც მიიღო რელიის გვარი და საიდუმლო სამსახურში შევიდა. პირველი მსოფლიო ომის დროს გერმანიის გენშტაბში დამკვიდრდა. 1918 წელს კი ფარულად ჩააფიქრა მსოკოეში, რათა მონესყო გადატრიალება და დაემთო ბოლშევიკები. ეს მცდელობა

მარცხით დასრულდა, თუმცა რელიის შეპყრობა ჩვენ ვერ შეძლო.

„მსოკოეში ყოფნისას რელი თვალნათლივ დარწმუნდა, რომ ბოლშევიზმი საფრთხეს წარმოადგენს კაცობრიობისათვის, — წერს მისი ბიოგრაფი რობერტ ბროუს ლოკარტი, — ამიტომ მთელს თავის დროს საბჭოთა რეჟიმთან ბრძოლას ახმარდა. რელი იყო პირველი ევროპელი მსვერნი, რომელმაც პროფესიად კომუნისტთან საიდუმლო ომი აირჩია“.

დიდი ბრიტანეთის შამინდელმა მთავრობამ უარი განაცხადა რელიის დაფინანსებაზე. მიუხედავად ამისა იგი განაგრძობდა ბრძოლას საკუთარი რისკით. როდესაც ფელიქს ტერეინსკიმ შექმნა ფსევდო-ანტიკომუნისტურ ორგანიზაციათა ჯგუფი, რასაც შემდგომ ეწ. „ალტერნატიული მთავრობის“ შექმნა მოკევა (მოკერაცია „ტრესტი“), რელი იყო ერთადერთი, ვინც ამტკიცებდა, ყველაფერი ეს საბჭოთა უშიშროების მისტიფიკაციაო. მანვე ზუსტად ახსნა ამ პროოკაციის მიზეზი: ტერეინსკის ხელისუფლებაში მოსვლა სურსო, ყველაფერი იმით დასრულდა, რომ რელი მოსკოეში გაემგზავრა, სადაც დაიღუპა კიდევ. მისმა ვიოაჟმა განაპირობა არა მხოლოდ „ტრესტის“ მხილება, არამედ ტერეინსკის ნაადრევი სიკვდილი.

— რელი მარულაც საოცარი კაცი იყო, — ევერი დაუტრა ფლემინგს ცოლმა.

— ბონდი მათთან ვერ მოვა, — თავი გააქაქნია ფლემინგმა, — თუცა გარეგნულად და ხასიათითაც ჰგავს. ისიც რელივით ლამაზი, ჭკვიანი და ძლიერი, ამტკიცებდა ქალებში უხარმამზარი ნარმატებით სარგებლობს, უხადოდ ფლობს ხელნართული ბრძოლის ილეთებს, ყველა სახის იარაღს, მისთვის არ არსებობს ცნებები „მეშინია“, „მეუღლეშა“ და მსგავსი.

ცოლი ინტერესით უსმენდა. ფლემინგი დღიხანს და გატაცებით ლაპარაკობდა.

— დაზვერვის საქმეებში მართლაც ჩინებულადა ხარ ჩახედული, — უთხრა ცოლმა, — ვნახით, როგორი ლიტერატორი გამოვა შენგან.

ჩემი საყვარელი მწერალია ფლემინგი, საყვარელი გმირი კი ჯეიმს ბონდი!

ბონდზე ანუ აგენტ 007-ზე დანერული პირველ რომანს „კაზინო როიალი“ ერქვა. მასზე ფლემინგი დღიხანს და უდიდესი რუდუნებით მუშაობდა. როდესაც დაამთავრა, პირველად ცოლს აწვინა.

— რა საშინელებაა! — შეიცხადა ქალმა, — ასეთი საშინელება ცხოვრებაში არ წამიკითხავს!

ასეთმა შეფასებამ ფლემინგი დათრგუნა:

— დაეწვავ! — ნამოხიბა მან, — ამის შემდეგ ჩემგან მწერლობაზე სიტყვასაც ვერ გაიგონებ!

— მოიცა, მოიცა, რატომ უნდა დანება? — შემოფოთდა ქალი, — იქნებ ნანარმოები პროფესიონალი ლიტერატორისათვის გეყენებინა?

— ეგლა მაკლია სასაცილოდ ამიგდონ!
ცოლმა მითხვ გაიტანა თავისი. „კაზინო“ ფლემინგის უნდაობას, მწერალი ულიამ პლომერს აჩვენეს. მას წიგნი ძალიან მოეწონა.

— მომილოცავს, იენ! ჩინებელი ნამუშევარია! აუცილებლად დაგებედათ! გილოცავ!

— როგორ ფიქრობ, ყმანელები ამ წიგნს გულთბილად მიიღებენ?

— ეგ რა შუაშია?

— მეგონა მოზარდებისათვის სათავგადასავლო მოთხრობა დაგენერ-მეთქი.

— შენი ნანარმოები ნებისმიერი ასაკის მკითხველისათვისაა განკუთვნილი. ჩემი აზრით, ბესტსელერია საიში მოხვდება.

პლომერის პროგნოზი ახდა. „კაზინო როიალი“ უზარმაზარი წარმატება ხვდა. ის რამდენიმე ენაზე ითარგმნა. ინგლისში (და არა მხოლოდ ინგლისში) დიდო თუ პატარა ჯეიმს ბონდზე ალაპარაკდა. ფლემინგიც მსოფლიოში ცნობილი მწერალი გახდა.

— ხომ გიბიხარი, დანვა არ გინდა-მეთქი! — ეუნებოდა ცოლი, — ჩემს აზრს რა მნიშვნელობა აქვს. მთავარია, წიგნი კრიტიკოსებმაც მოიწონეს და საზოგადოებამაც!

— მამ გაგრძელებასაც დაგენერ! — მიუგო ფლემინგმა.

მთელ წიგნს ბაზარზე გამოაჩინა „გოლდფინგერი“, „აღოქტორი ნო“, „რუსეთიდან სიყვარული“, „ოპრაცია „ელვა“, „მისი უდიდებულესობის საიდუმლო სამსახურში“ და ა.შ. აგენტ 007-ზე ეგზიტილი რომანთა სერია 14 წიგნისაგან შედგება. ყველა მსოფლიო ბესტსელერად გადაიქცა. გამოიცა ფრანგულად, გერმანულად, იტალიურად, იაპონურად, ესპანურად, შვედურად, თუმცა კრიტიკოსები განასიურებთ „გოლდფინგერსა“ და „რუსეთიდან სიყვარული“ გამოყოფენ. ჯეიმს ბონდით მოიხიბლა ყველა: მოზარდი თუ ხანმოქმელი, ინტელექტუალი თუ უბრალო მუშა, თეთი აშშ-ს მამინდელმა პრეზიდენტმა კენედიმაც კი პრეს-კონფერენციაზე განაცხადა:

— ჩემი საყვარელი მწერალია ფლემინგი, საყვარელი გამირი კი ჯეიმს ბონდი!

ტრუმფი მართლაც საყოველთაო იყო.

ახალი დროის გმირი

დასავლეთშიც ყველას ენაზე ჯეიმს ბონდის სახელი ეგერა. იუ გაამაჟურა წარმატებულმა ეკრანიზაციაშიც. აგენტ 007-ის სახე ეკონომი ბრწყინვალედ განასაზიერა შონ კონერიმ. შემდგომ ბონდის თავგადასავლები არაერთგ ზის იქნა ეკრანიზებულ, მაგრამ კონერისეული ბონდი დიდმდე საუკეთესოდ ითვლება.

აგიოტაგი, რაც ფლემინგის რომანებსა და მათი მიხედვით გადაღებულ ფილმებს მოჰყვა, არნახული იყო. „სანდი ტაიმის“ წერდა:

— საიჯარია! ყველას სურს თუნდაც რამდენადმე მარინგ წააგვედეს ჯეიმს ბონდს!

მარინგათანამა ბიზნესმენებმაც უმალ აუღეს ამას აღ-ლო. დასავლეთში გარნდა: ბონდი-კრემი, ბონდი-ვისკი,

კოსტიუმი-007, კრიტიკოსები თავს იმტრევდნენ და ევრატოტი ეახსნათ ასეთი ტრუმფის მარტებზე.

„ფლემინგის რომანების სქემა მარტებია: ლამაზი, ძლიერი სუპერ-მენი, რომელმაც სასტიკი და ვერაგი მოწინააღმდეგე (ბონი შემთხვევაში რუსეთის დაზვერვის ოფიცერი) უნდა დაამარტოს, მას ვვდრე უშევენებს ლამაზი და უმისმარი ქალბატონი. ზოგჯერ ვერაგი მოწინააღმდეგეის როლშიაც ლამაზი ქალი გვევლინება, ასეა თუ ისე ბოლობოლო ყველაფერი პუფი-ენდით მთავრდება. ბონდი ამარტებს მტერს და დროს ატარებს მორიგ ლამაზსანთან. დაეუმატოთ ისიც, რომ საუეტრები ხშირ შემთხვევაში ზღაპრულია და რეალობასთან არაფერი აქვს საერთო. მიუხედავად ამისა ჯეიმს ბონდზე დანერული ნიგები მსოფლიო ბესტსელერებად გადაიქცნენ. რატომ?“

კრიტიკოსები მიუთითებდნენ ფლემინგის როგორც მითხრობელის ნიჭზე, იმაზე, რომ მკითხველს მოსწონდა ის მსუბუქი პარადულიობა, რაც ჯეიმს ბონდზე დანერული ყველა რომანს ახასიათებდა. ზუღარი და ნარსეცაკი წერეს: „ფლემინგმა შექმნა მთელი ეპოქა, ესაა ზღაპარი შიო-ნაიჭე. თუკი ძოღმა პირველი თხზავდა ჰაპარებს ისტორიულ თემაზე და ამიტომაც დარჩა ლიტერატურაში, ფლემინგმა ეს დაზვერვის სფეროში განახორციელა. თავის ზღაპრებს ის მართლაც უდიდესი ვირტუოზულობით თხზავს, ამიტომაც მის ნიგებზე ყველა ასაკის მკითხველი ეტანება. ამან განაპირობა კიდევ ტრუმფი, მეტყე, იენ ფლემინგის სახელი დარჩება ლიტერატურაში, ისევე როგორც დარჩება მისი გმირი ჯეიმს ბონდი“.

ყველაზე დამაჯერებელი ახსნა ალბათ ფედერიკო ფელინის ეკუთვნის:

— ფლემინგმა ვერ შექმნა მალაქის მონის ლიტერატურა, მაგრამ შექმნა ტაიმი. მან ზუსტად დაიჭირა ადამიანის ოცნება, ყველა მამაკაცს სურს თუნდაც რამდენიმე მარინგ წააგვედეს ჯეიმს ბონდს, ყველა ქალს კი — ბონდის მსგავსი საყვარელი ჰყავდეს. ამიტომაც აგენტ 007 უკედავია, მასზე მუდამ იქნება მოთხოვნილება...

მართლაც ფლემინგი ვირტუოზი მეზღაპრე გახლდათ. ზღაპრები კი არა მხოლოდ პატარებს, დიდებსაც სჭირდებათ. ფლემინგამდე პოპულარული იყო მელოდრამატული, ისტორიული-ავანტიურული ლიტერატურა ან ვესტერნი, ზღაპარი შიონაყის თემაზე კი არ არსებობდა. ახალი ეპოქის შექმნაში ფლემინგს ნამდვილად ვერაგინ შეეცილება.

მსოფლიო პონდიანა

— იმან, რომ ახალი ეპოქის შექმნა ჯეიმს ბონდის სახელთან იყო დაკავშირებული, კრიტიკაში დაამკვიდრა ტრუმფი „ბონდიანა“ — წერს ბოგომილი რაინოვი.

„ბონდიანაში“ ბედი ზოგიერთმა სერიოზულმა მწერალმაც ცდა. ულიამ კინგელი ეიმისმა დანერა „ჯეიმს ბონდის დოსი“, ხოლო ფლემინგის სიკვდილის შემდეგ კი გამოაქვეყნა აგენტ 007-ის თავგადასავალია გაგრძელებეც („პოლკოვნიკი სანი“), თუმცა მთავარი ნელელი მის განიფთარებაში შეიტანეს მათ, ვინც სერიოზულად მუშაობდა „ჯეიმსური რომანის“ ეპოქაში.

ფრანგი მწერალი ჟერარ დე ვილიე აქვეყნებს რომანთა ციკლს სას-ის შესახებ („მისია ზაგრებში“, „სუკი სუკის წი-

ნააღმდეგ“ და ა. შ. სადაც უცვლელად იმეორებს ფლემინგისეულ სტემას. იგივე შეიძლება ითქვას მის თანამებამულე მაივალ ოკლერზე, რომლის კალამაც ეკუთვნის „ბონდიანის“ სტილიმ შექმნილ ტრილერებზე („ფურთხიბლდი ბუჯაკ-არელის“ და ა. შ.), ინგლისელი მწერალი გ. ტომის აქვეყნებებს თავის „ხუჯის ლეობარდს“, ხოლო ა. მაკლინი რომის „პრეზიდენტის თეთროფრანგი დაქვამა“. ბონდიანს სტელ-ნა დაწერილი დეტექტივის ინგლისელი ოსტატის დიქ ფრენსისის ზოგიერთი ნაწარმოები (მაგ. „სასიკვდილო რეისი“). ფლემინგის გავლენას ვერ ასცდა დეტექტივის ამერიკელი დიდოსტატი უილიამ მაკ-გივერნიცი, რასაც მონუმბს მის მიერ შპიონაჟის თემაზე შექმნილი ზოგიერთი რომანი („აღმოდებული ტანკერი“, „მუშაღებული არაფერია...“). ბონდიანა ჩნდება ისეთ ქვეყნებშიც, სადაც მანამდე დეტექტიური თანრი სუსტად იყო წარმოშობილი. ამის ნათელი დადასტურებაა შედეგ მწერლის იან გიუს რომანები: „ნითოი მამალი“, „დემოკრატიული ტერიორისტი“, „ერის ინტერესებისათვის“... შგავსი პროცესები მიმდინარეობს მწერეკაში, ესპანეთში, იაპონიაში და ა. შ.

— ბონდიანამ მართლაც მთელი მსოფლიო მოიკცა, — წერდა ბოგომილ რაინოვი.

ფლემინგის რომანებმა საინტერესო გზა განვლეს სსრკ-სა და მის სატელიტ ქვეყნებში. ვასაგებ მიზეზია გიომ აგენტ 007-ზე დაწერილი ნივთები აქ აქრისებლი იყო (ბონდი ხომ საბჭოთა სუსს ეჭვიფლოდა და ამბარებდას). ამიტომაც ფლემინგისა და მისი გმირის განქქებებზე აქ მთელი ბობლიოთეკა დაიწერა.

— საბჭოთა კავშირში ვერ შენიშნეს, რომ ფლემინგი ნადავრების შემთხვეული იყო, ამიტომ მას და მის გმირს ხამდვილი იმი ვამოუცხადეს, — წერს ა. გორანინი.

ამ განწყობლებითაა დაწერილი სკოროდეკოს სტატია „ბელგისტივის სასიათონი სამამლაი — იენ ფლემინგის ჯაშუშური რომანი“ (ინონსტანბანია ლიტერატურა, 1967). ბონდის განქქებებში თავისი ნეილი შუტანა ისეთმა სეროი-ხულმა მველევარმაც, როგორც მიაა ტურნოვმა გახლდათ. მისი სტატია „გმირის მოვალეობის შემსრულებელი — ჯეიმს ბონდი“ 1966 წელს „ნოვი მირმა“ დაბეჭდა. ბონდის განქქებებს ტუროვსკიამ დიდი აფვილი დაუთმო ნივთი „უგმირ-ოქოქის გმირები“. მამინდელი რუსი აბტორებიდან ყველაზე ოპიქტური ალბათ ინგლისური ლიტერატურის მველევარი, პროფესორი ივაშოვა გახლდათ, რომელიც წერდა: „ფლემინგი ნადავლიად რეაქციონარია, მაგრამ უდავოა მისი როგორც მთხროველის ტლანტისა“.

სსრკ-ს სატელიტ ქვეყნებშიც: ბონდის განქქებებზე უამრავი ძალ-ღონე დაიხარჯა. ბულგარელმა მწერალმა ანდრეი გულიაქიმ დანერა „რომანი-პასუხი“ „ავაქუმ ზახოვი 007-ის წინააღმდეგ“, სადაც თავისი გმირი ავაკუმ ზახოვი ჯეიმს ბონდს დაუპირისპირა. თუმცა გულიაქიმ ნადავლიად არ ყოფილა ორიგინალური. ეს ხერხი პირველად ფრანგმა მწერალმა მორის ლელანამ გამოიყენა, რომელსაც ასრულეუპენი შერლოკ ჰოლმსს შეჰყავდა („ასრულე ლუიპენი შერლოკ ჰოლმსის წინააღმდეგ“). შეფარებულ ლიბერალურ პო-ხიცაზე დაეს უწერელი ტ. კოსსტევი, რომელიც მონოგრაფიკაში „დეტექტივის ანატომია“ აგენტ 007-ზე დაწერილი ნივთებს საბავშვო ბელეტრისტიკადა აღიქვამს. აგრესიულ ანტი-ბონდურ პოხიცებზე დგანან რუმინელი ჰ. ზინკე, პოლონიელი ე. პუტრამენტი და ა. შ. ამრავად სსრკ-სა და მის სა-

ტელიტ ქვეყნებში ფლემინგი და მისი ჯეიმს ბონდი ოფიცი-ალურად გადასცეს ანათებან. მოუხდავად ამისა აქ არსებობდა და დიდი პოპულარობითაც სარგებლობდა „ჯაშუშური რომანი“. ესპანამისად არსებობდა „ბონდიანაც“.

თავის დროზე სსრკ-ში უდიდესი პოპულარობა პოევა ვადიმ კოვენიკოვის რომანმა „ფარი და მახელები“. ერთ-ერთ ინტერესული ელადიმერ პუტინი აღიარებდა, რომ ჩეკისტებმა სწორად ამ ნივთის გავლენით გადაწყვიტა. ნანარსტობის გმირი საბჭოთა მზვერავი ალექსანდრე ბელუვი ჯეიმს ბონდის რუსი მშაა. კოვენიკოვმა უცვლელად გადმოიღო ფლემინგის სტემა და სიუჟეტური ხერხები, განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მისი რომანი ბევრად იდეოლოგიზებულია. იგივე შეიძლება ითქვას იულიან სემიონოვის ნანარმოებებზეც, საიდანაც წარმოვიდგავ ახალი საბჭოთა ჯეიმს ბონდი — ისაევ-სტალილიკი. ფლემინგისაგან განსხვავებით სემიონოვს არ ამახვილებს მზხადარის როლი. მას აქვს შექმნება დოკუმენტური პროზის შექმნაზე. ამიტომაც დაუნობლად ადგებს თავის გმირს ისტორიული მოვლენების ეპიქენტრში. შტარლიკიც ხან უცვლელს პოლინურ ქალაქ კრაკუსის ისინის ნაცისტთა აფეთქებისაგან („მაიორი ვიზრი“), ხან პიტლერეთა მიერ იუგოსლავიის ოკუპაციამო მონანაღობს („ალტერნატივა“), ხან რამლის პიმღერ-აღმდისის მოლანაკეებს („გაზაფხულის ჩეიდმეტი გაელეკება“). ამგვარი ფსევდო-დოკუმენტური პროზის მიზანი ნათელია: განაღმდოს საბჭოთა ჩეკისტის სახე და საზოგადოებამო დაამკვიდროს ისტორიული მოვლენათა საბჭოური ინტერპრეტაცია.

„ბონდიანის“ სტილშია შექმნილი მზვერავებზე გადაღებული საბჭოთა ფილმებიც: „ვარინტი ომევა“, „ელადმი მვეაკომრეს“, „სამამდე შემომება“, „სახელმწიფო სახეკვანი“ და ა. შ. სუბერმენის რომლი აქ ჩეკისტია, რომელსაც მხარს ასევე ლამაზი, ტკიანი, მოხერხებული მეგობარი ქალი უშმევენს. ზოგჯერ ლამაზი და ვერკა ქალბატონი მტრის აგენტის რომელი გვევლენება. ერთა სიტყვით „ბონდიანის“ აქსესუარები სრულადაა გამოყენებული.

შგავსი პროცესები მიმდინარეობს ე. წ. „სოციალისტურ ქვეყნებშიც“. პოლინეთში ქვეყნდება ანევი ზახისის (ზიგვეტ საფინისა და ანევი შჩიპერსკის ფსევდონიმი) მოთხრობების ციკლი. ისინი თავმოყრილია კრებულში „მი-ზანი, რომელიც სიცოცხლე შეტია“. მათ მიხედვით გადაღებულიც სერიალი (მთავარ რომლი სტანისლავ მიკულსკი) თავის დროზე უდიდესი პოპულარობით სარგებლობდა თბილისშიც. აბტორებმა ხელუხლებლად გადმოიღეს ფლემინგის მთელი სტემა. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მათი გმირია პოლინური მზვერავი ია-23, რომელიც კაპიტან კლოსის სახელით გერმანელთა შორის მოქვედებს.

„ბონდიანის“ სტემითაა შექმნილი ანევი შჩიპერსკის რომანი „რეისი ნომერი 616“, რომლის მიხედვითაც ასევე გადაღებულია ფილმი „სავივის მოტაცება“, იგივე შეიძლება ითქვას რუმინული დეტექტივის მტრის პ. ზინკეს ნანარ-მოებებზეც („დაკარგული ბილიონები“, „მანტაჟი“, „ობიექტი ნომერი 515“ და ა. შ.), თუმცა ჯეიმს ბონდის რუმინელი ძმის კომისარ მიკლოვანის სახე მწერალმა პოპულარმა შექმნა. მიკლოვანმა ნარმატებით გადაინაცვლა კინოგერმან-ზეც, სადაც მისი როლი სერგეი ნიკოლავსკუმ განასახიერა. ფილმთან „პოლიციის კომისარ ბრალს სდებს“, „პოლიციის კომისარ და ბიუშა“, „რეკამში“, „სუფთა ხელმეობა“ თავის დროზე უდიდესი პოპულარობით სარგებლობდა

თბილისშიც. ცნობილი რუსეთის ელდარ რიაზანოვი 1990 წელს წერდა:

— ბონე და მის ავტორი ჩვენთან ერთსულვონად შეაჩვენეს. ამანე დროს ალტაცებთ მივიღეთ მოძმე რუმინეთში შექმნილი ფილმები კომისარ მიკლავანზე. აქ ხელვლებულადაა შენარჩუნებული არა მხოლოდ ბონდიანას აქტესურები, არამედ გადმოღებული ცალკეული სცენებიც.

ამრიგად „ბონდიანას“ მძლავრი პოზიციები ჰქონდა მონინაიმდევ ბანაკშიც. თანამედროვე რუსი მწერალი ლეონიდ მლუჩინი, რომლის კალამსაც გუთენის მხვერავებზე დაწერილი არაერთი ნივნი, ამის მიზეზს ასე ხსნის:

— არსებობდა ორი გზა: ან დახვერვაზე რომანების წერა უნდა აგვეკრებოდა (როგორც ეს სტალინის ეპოქაში ხდებოდა), ან უნდა შევგუბოდით, რომ „ბონდიანას“ ჩვენთანაც იარსებებდა. რაკი რომანები მხვერავთა თვავადასავლების შესახებ გამოდიოდა და უდიდესი პოპულარობითაც სარგებლობდა, არსებობდა ბონდიანაც.

ამრიგად, ფლემინგმა (მოხუცდავად აკრალეისა) უდიდესი გავლენა იქონია „ჯაშუშური რომანის“ განვითარებაზე სსრკ-სა და მის სატელევი ქვეყნებშიც. 1990 წელს ამამი ყველა თვალნათლევ დარწმუნდა, როდესაც მოსკოვში ოფიციალურად გამოიცა აგენტ 007-ზე შექმნილი რომანები.

ჯეილოში

წარმატებამ ფლემინგს თავბრუ როდი დაახვია. ყველა, ვინც მას ახლოს იცნობდა, ამტკიცებდა, ოდნავადიც არ შეეცვლილა, კვლავინდებურად ახსოვს ძველი მეგობრები და მათთან ძველებურად თბილავ. თავის ლიტერატურულ ქმნილებებზე ფლემინგი არც თუ მალავი აზრისა გახლდათ. ერთ-ერთ უკანასკნელ ინტერვიუში ამბობდა:

— უნდა განვასტავოთ ერთმანეთთან ამავედროი ლიტერატურა და საკითხავი, ის, რაც მე შეეჭმენი, არის საკითხავი და არა ლიტერატურა.

ფლემინგს, როგორც ჩანს, გულით სურდა „ნამდვილი ლიტერატურა“ შეექმნა. სიცოცხლის უკანასკნელ წლებში მან გამოისცა ფსიქოლოგიური მოთხოვრებათა კრებული. მის კალამს გუთენის საბავშუო მოთხოვრებებიც, მაგრამ ლიტერატურაში დარჩა ჯეიმს ბონდის შეეჭმენილად.

ფედერაციი ფელინის პროვოზიხე გამოითლდა. მანდმა განავრო სიცოცხლე ფლემინგის სიკვდილის შემდეგაც. არაერთმა მწერალმა გამოაქვეყნა აგენტ 007-ის თავგადასავალთა გავრძელება. გამოდიოდა და გამოდის ახალ-ახალ ფილმები ჯეიმს ბონდზე, ზოგი ფლემინგის რომანების ეკრანინაციის ახალი ვარიანტი, ზოგიც ბონდის თავგადასავალთა გავრძელებას წარმოადგენს. აგენტ 007 ვაზენინა ავლანეთში საბჭოთა ოკუპანტებთან საომრად, ანგოლასში, სადაც ადგილობრივი პროსაბჭოურ რეჟიმს უპირისპირდება და ა.შ. ერთ-ერთ უკანასკნელ ეკრანისაში ჯეიმს ბონდი ტერორისტებისაგან კასპიის ნავთობსადენსაც იცავს („მთელი მსოფლიოც არ კმარა“). ფლემინგი დიდი ხანია გამოდევნილდა, მისი გმირი კი კვლავინდებურად ახალგაზრდა, ლამაზი და ძლიერი, ძველებური შემართებით დგას თავისუფალი სამყაროს იდეალთა სადარაჯოზე.

კიდევ სად ვაგზავინა? ჯეიმს ბონდს? რა ახალი ფაქტორაკი ვაგაზდებდა? ვის მუქლია გვითხრას ეს?

სოფო ჯავარიძე

„მთის ვეზავი“¹

„ხვესურული ბალადა“
ანუ

სურათავი მიღვასველი პოეტის
მერღვა არდოტალის ცხოვრებადას

ნიკო ზვიადაურს, თიქუნით მურღვა არდოტელს, უფლის ნებითა და მეგობრების წყალობით, წლები წინაა, პირიქითა ხვესურეთის საზღაპრო და საარაკო სოფელს, არდოტში, მისივე ოჯახში შეეხვდა. ამ დროიდან ვიქცი ხვესურეთის „ამანათადა“ და მეგობრობის ლიბოც ასე გაიჭრა.

გაზაფხულზე, თოვლი რომ აქირფებდა და დათოვსჯურის უფლებტხილი გაიხსნება, მაშინვე არდოტელსკენ ვიღებთ გეხს; შემოდგომით კი ვიდურ სითეთრის მდუმარება მოიცავს მითა საუფლის, ისევ მურღვას არწივის ბუდესებერ სამოსახლს მივაშურებთ ხოლმე.

ერთ მშვენიერ დღეს, მორიგი სეზონურ-ტრადიციული სტუმრობის შემდეგ, ვიფიქრე — ჩემივცა და ხვესურის სალოცავებიც გამოჩერებოდნენ, თუკი ჩვენს რჩეულ მასპინძელზე, მისგან განავარანარსა თუ საკუთარი თვალთ ნანახ-განცდილზე სხვათაც არ მოუფიქრობდნენ. მისი სიბიბის ამბების მურღვაზე უკეთესი მოამბე კი ვინ იქნებოდა, მაგრამ ძნელად წარმოუდგინა, რავგვარად უნდა დამეყოლიებინა ამ საქმეზე. უჩვეულ მორიდებულობისა და კრალეის ვარდა, მისი ურთულესი და უმკაცრესი გარემოც ერთი ნამით მოცალეობას არ აძლევს მურღვისა და სამი მცირემასპინძლის შვილს პატრონს. მაგრამ მურღვას სასახლოდ უნდა ითვას, რომ ის „მინის ჩვევრასა და ლექსების ბუბუნავს“ ასწრებდა და წლის ნებისმიერ დროს მის კარს მიმდგარი ყველა ჯურისა და რეჟელის ადამიანის მასპინძლობასაც. ზვიადაური საგვარეულო სახლის კარი მურღვას გულით უმდამ ღიაა-ღვთის საჩუქრისთვის“ — სტუმრობისთვის. სტუმარმასპინძლობის ადამი უმალდესია ამ ღირსეული ხვესურისათვის, რომლის თვალი და გმირ წინაპართა თითქმის ოც თაობას გადასწდენია. დაუჯერებლად, მაგრამ უნდა ირწმუნოთ იმიტომ, რომ მურღვა დღესაც მათი ანდერძ-ნამაჟგართი არსებობს, მათ ნამუხბარ მინას რომ წინაა და საგვარეულო კომქის — დარღვეული მურღვათ ციბის — „მონვევრასაც“ ამბობს.

„მთის გამასახულითა“² სახუკვარ სურვილებს კი უფალი ყოველთვის იმსენს. ვიცი, მურღვას ოცნებაც აუცილებლად ახდება, ისევე, როგორც ჩემი დიდი ხნის ჩანაფიქრი მასთან ხვესურეთზე საუბრისა... ერთ დღესაც, სოფლისა და ოჯახის პრობლემების მოსავარებლად თბილისში ჩამოსული მურღვა, ღვთის განცებითი, ჩემთან სტუმრად მიხვდა, მეგობრობის ხათრი ვერ გატეხა და მისი უძიერფასესი დროს რამდენიმე საათივც დაეღვამო ჩვენი საფიქარი კუთხის „გულის საგონ“ ამბებს. აი, რა იამბო მურღვა არდოტელმა:

ერთი მლოცველი მეცა ვარ შენი წყლისა და ქვიშისა.
 ეინა ვარ? — სამასმევერე, არაგველთა ვარ ჯიშისა!
 შენი გაზრდილი ბოკვერი, მტრისთვის შემეკვლევი

თავისა,
 სულს სხვა არ უნდა სტიკიოდეს, თუ არ სამშობლო
 თავისა..

მე ძველი გვარით ქინჭარაული ვარ. ქინჭარას პირველი
 შვილი მურღვა იყო, რომელიც ძველ დროს მონადირე ყო-
 ფილა არდოტში. თავისი ნასყლის
 ნიშნად გუდამის ჯვარში სკამი
 დატოვა, იმ სკამზე მისი ხელის
 ზომაა. სულ შვიდი სკამიდან მეორე
 ჩვენი — მურღვათ სკამია,
 იმის ნიშნად, რომ ჩვენ ვიყავით
 გუდამელ პირველ ქინჭარას ში-
 ნიშნად. ჩემს ნინაპარს გიორ-
 გი ერქვა, მურღვა კი ფშავლებმა
 შეარქვეს, რაც მღვრიეს, გაჯავ-
 რებულს, გაფოთებულს ნინავეს,
 ისეთს, კაცს რომ აღარ დაინ-
 დობს, მამულს თუ ვინმე ათი-
 მევს. ფშავრად მურღვაა, ხევსუ-
 რულად — მირღვა.

ეს ტერიტორიები, როგორც
 ჩანს, „ხმლით ნაჭერი“. ხმლით
 ნაჭერი იმიტომ, რომ მტრობა იყო
 როგორც მეზობელ ჩქენებთან,
 ვიანხებთან, ქისტებთან, ასევე
 ჩვენს ხალხშიც — მთიულეტთან,
 თუმებთან, ფშავლებთან, და ხევ-
 სურები ადგილს ხმლით იფარდ-
 ნენ, მტრის ხმლის მეტი არაფერი
 აჩერებდა. საკვარუდოდ, უკანა
 ფშავის თემებს უნდადათ არდო-
 ტის დაკავება და მამულის ნასართმეველად რომ მოდიოდ-
 ნენ, ეს „ამირღვებული“ კაცი, ჩემი ნინაპარი, ხმლით გვებე-
 ბოდა, მინა-წყალს არ უთმობდა მოხბდურს. ამიტომაც და-
 არქვეს ქინჭარათ გიორგის ზედმეტი სახელი „მურღვა“ და
 ასე დაერქვა „მურღვანი“.

ჩვენი ნინაპარის ნათესავია: „გუდამის სკამი და კითხუ-
 ლი“ ჩემია“, ანუ ამ მინის პატრონი მე ვარო. ასეთები ყყო-
 ფილდართ ჩვენ და ბაისერათ ამირანი, რომელიც ერთ
 დროს ხევსურეთში ჰქვით თავიშეც ყოფილა. ბერძნისთვის
 უცნობია, რომ ის განთქმული ხევისბერიც ყოფილა. ჩვენ
 მისი საღვლიც ვიცით არდოტში და ბაისერათ ამირანის
 დახატოვარი სიტყვა-პასუხიც. შინ შვილი იყო ივანე, ბაი-
 სურანი ივანე, რომელიც, თუღავში პირველი გიმნაზია რომ
 გახსნეს, იქ სწავლობდა. ივანეს შვილი იყო ლევანი, პაპაჩე-
 მის მამა, მიბლისი კარგი მცოდნე და ქრისტიანი კაცი. ამ
 ლევანის სურათი გერმანელებთან, მერცხაბერის ნიღვში
 აღმოვაჩინე.

მე ვიცი დაახლოებით ოცი თაობა ჩემი ნინაპრებისა, ახ-
 ლა ზეთისსამოცინ ვართ, სულ გვარებმა დაფანტულნი: ჩი-
 ტამეული, სალუქარი, თორღვამილი, ზვიადურებიც ვი-
 ყვათი ერთისანი. მერე მე არდოტელი შევემეინე, ქინჭარაუ-
 ლები არიან კიდევ ჩვენი ალალი ბიძაშვილები, ეს გვარის

სხვადასხვა გვარზე რომ დაიქსაქსა, არდოტელად გავერ-
 თიანე, ვველას თავმოყრა მარცხ ვერ შევძელი.

უშუალოდ ჩვენს გვარზე არსებობს 1937 წლის ჩანანერე-
 ბი, რომ ვინც გუდამში, კისტან-ლუბასკარში, შატილსა და
 არდოტში არიან „მურღვანი“, ვველა ერთგვარადელია, ისი-
 ნიც ჩვენი ძმისწულეები არიან. იმ ჩანანერეებმა ეს რუკები,
 განმტოებები, ვინ ვისი განაჯარი, ჩამომავალი თუ შთამომა-
 ვალია. ბარში არ ვიცი როგორ არის, მაგრამ მათი ასეა: დღე-
 ვანდელ დღეს მარცხ არ უნდა დაკარგო და დაივიწყო შენი ნი-
 ნაპარი სად ღოცულობდა, სად
 ცხოვრობდა, რას აკეთებდა, რადა-
 ცას ხომ ტოვებდა, არა? მამულს
 გვიტოვებდა და იმ მამულის შვი-
 ლები ახლა ჩვენ ვართ. უნდა უპატი-
 რონი იმით ნაპატრონალ მინა-
 წყალსაც, თემსაც, ადათსაც.

ისე არ მინდა ვინმე გამიგოს,
 რომ მხოლოდ არდოტზე ვლაპა-
 რაკობ. არდოტია ჩემთვის მთელი
 საქართველო და საქართველოა
 არდოტის. სადაც შენს ერს სჭირ-
 დებთ, შენს ქვეყანას, შენს სარწ-
 მუნოებას, შენს ენას, შენს კულ-
 ტურას, რაც ერის განმსაზღვრე-
 ლი ფაქტორებია, იქ უნდა იყვე და
 სიკვდილისთვისაც, სიცოცხლის-
 თვისაც მზად უნდა იყვე.

არდოტში იყო ორი გვარი:
ქინჭარაულები, ჩემი ნინაპრები
 და ზვიადურთა ნინაპრები — **გი-
 გაურები**. ჩვენ ქინჭარაულები ვი-
 ყავით 1911 წლიდან. აკაცი შანიძე
 იყო პაპაჩემის მამასთან, ივანეთ
 ლევანთან, მას გამოქვეყნებული
 აქვს ჩანანერები — „ქინჭარაუ-
 ლები და გიგაურები“. რუსების შემოსვლის შემდეგ გიგაუ-
 რები ზვიადურები გახდნენ, ჩვენ კი მურღვაზე რუსული
 სუფიქსის, -ვეის დამატებით — მურღვევი. ფაქტობრივად,
 ამით გვარი გაარუსულეს. კამერალურ აღწერებში ნიანება
 მონაცემები, რომ არდოტის საყდარში რუსი სამღვდელი
 მოხბელები გვავრცეს ფარულად -ვე სუფიქსით აღორძენდ-
 ნენ. მაგალითად, ზვიადური არის ზვიადივი, მიწდიკური
 — მიწდიკოვი (მე მიმუშავია ამ გვარებზე). ეს ფარული გარ-
 უსებობა პოლიტიკა იყო, ისევე როგორც ჩქენებთან. ეს
 ხალხი ხომ ფაქტობრივად გაარუსულეს და არამარტო გვარე-
 ბის შეცვლით, ფსიქოლოგიურადაც. ჩვენთან ეს არ მოხდ-
 ბოდა, იმიტომ, რომ ხევსურები სულ სხვა ჯიშისანი ვართ.

მურღვა არდოტელი

თალში მიზნარე ცრემლი ვარ, მამულზე ჩამოსატირი...
ანატორ ვაშთა დენა ვარ, პირღვარულიანი შატილი;
მიცუს თორღვას ციხე ვარ, შავს ქარას გამოშატოლი;
არდოტში — მურღვათ სიმბავრე, უკლო ქარებს რომ

შავტირი;
 ხახბაბოს — ხახთი ხირიმი, ანუთის ქვეზე მქუხარი;
 ზენ გორზე — თალას ციხე, მტრისაგან ნასულუხარი;
 მამლი ვარ, დავითფერული, ყორნების სისლში
 მდულარი...

ხევსურეთში, ჩვეულებრივ, თემები იყო — პირიქითა ხევსურეთი, ანუ მთას იქითა, ახლა მილმანხეცს ეძახიან. აი, რაც ზორბალომდე მოიხს, ის მთასიქითია. არხოტისთემში მთასიქითია. არხოტელუხსა და ჩვენ, პირიქითა ხევსურეთს, მთასიქითელს გვეძახებდნენ არაგვის ხეობის ხევსურები, ანუ მთასიქითლები.

ბუდე (ქუდის) ხევსურეთი კი აქეთ არის, მთის აქეთ. სწორედ ამ ბუდიდან აფრინდნენ ხევსურთ სოფლები და ჩვენი წინაპრები. იყო მუცოს თემი, ანატორის, შატალის, გურო-შატალის, კისტან-ლებაისკრის; ხაზაბოს თემი მთლიანად ფშავის თემს ეკუთვნოდა და ლაშარის საყმო იყო, მას მე-12 თემდაც კი ასახელებდნენ. ვიდრე ფშაველები გადმოვიდნენ ხაზმატე აღექსაურთ მამიშვილობის, მშვიდნი ამ მამიშვილობას ყოფილა.

ძალიან ძველი ხალხი იყო სისაურები ანუ ლიქოკელები, ანატორი შავათია. როგორც ჩანს, მერე გადმოვიდნენ ლიქოკის ხეობაში, ძირითადად ამ თემებს უკონდათ ეს ადგილები დაკავებული, სხვის მიწას არ ითავისებდნენ, თავისას კი არ აღდრისდივებით არ თმობდნენ, არც დაუთმითო, ჩვენც, იმათი შთამომავლებიც, ამ განწყობილებით ვართ: რასაც ჩვენი მამა-პაპები პატრონობდნენ, იმას მოუვარეთ და გაუფრინებდით, სიკეთესღებდაც რომ დაგვეყოფდეს.

არც ვასაკვირია — ცოცხალი კაცი თავის მამულს, თავის ქუესტას, თავის ერს უნდა იცავდეს.

ჩვენსად კი არავენ იცის, როგორ იყო, რა იყო...

„ქართლის ცხოვრებაში“ ჩანს, რომ ეს ტერიტორიები სადაღე მე-10-მე-11 საუკუნეებზე თურქებისა უნდა ყოფილიყო, ტომონიძეა მაგათია (ამის თემა იქნებ არც შეიძლება, ეს მეცნიერების საკვლევი), მაგრამ როცა ჩვენი წინაპრები გადავიდნენ, იქ უკვე მტერი აღარ დახვდათ, ადგილი დავარდნილბოლო იყო. შესაძლოა, მოსახლეობის წინაილი ქისტებიც იყვნენ. არღატში უშუალოდ ჩემი წინაპარი რომ გადასულა გუდავნიდან, იქ ქისტები ყოფილან და შემდეგ, თამარის შროსანებით, იგანე ათაბაგმა რომ ილაშქრა 1212 წლის ივნისში, ივლისსა და აგვისტოში, აი, მაშინ განადევნეს ისინი. ანატორზე იყო თამარ მეფის ცხენის ბაგანი, ჯარიც იქ იდგა და ამ ძურბუკებსაც იქიდან ლაშქრავდნენ, რადგან ისინი, როგორც ჩანს, სამეფო კარსაც უპირისპირდებოდნენ. მკაფიოდ მაინც არ ჩანს, რა იყო მიზეზი ამ დაპირისპირებისა. იქნებ ის, რასაც თამარის მემკვიდრე გვაზიწყებს: აფხოველი ჯვარისმსახურნი არიან და ქრისტიანობას იყვებოდნენ“. შესაძლოა, უფოელი თორღვა ძაგანის მოურავებობა სამეფო კართან — ზედაზენი და მომდებარე ტერიტორიები ხომ ძაგანების გვარს ეკუთვნოდა. მოგვხებნათ, დავით აღმაშენებელმა ლიპარიტ ერისთავს თვალში დასხობა, ძაგანისძე და ახულონიძე კი ფხოვისა და ძურბუკეთში გაეხეზნენ. საეპარაუდოდ, იმ ძაგანისძის შთამომავალი იყო ეს თორღვა ძაგანი, რომელზეც ლექსი ამბობს:

**მარჯვნივ მზე წერებულყოყა,
დარცხნივ კი შთვარის ნალია,
მარჯვლებუბა დაუტყვეს, ბუჭებს უნახეს ჯვარიი,
ამაეს, ამაიყოლა ნავით და ნაკვერჩხალია.**

თორღვისადარი მითოსური გმირი ხევსურებს არ გვეყოლია. მერე ფშაველმა ჩონთამ მოკლა ბორბალოზე, ანდაქში:

**გამოსირია ჩონთამა ისარი შხამიანია,
ვერ მოგხვდა მუცოს ვაზრდილო,
ვერ გვექნა სატკიარია?
გადამირუნა თორღვამა ბარკალი სისხლიანია.
ჯაჭვი რა უყავ, თორღვაო, ძმობილის ნაშუქარია?
დავტოვე იალოვანზე, გაქანდა, როგორც წყალია.**

იელოვანი, მარტყოფის მთები რომ არის, იქაა. როგორც ჩანს, მოდიოდა, ბევარს ადებდა ხშირად იმ ფშაველს — “ანდაქში ამამეზრთინ მენადირენი რვანია, წინ მოუძღვება თორღვაი, როგორც ქორბუფე ხარია”... და ასე... არავინ იცის, ის თორღვა სად არის დაქრძალული. ყველა თემს უყავდა თავისი სახელოვანი კარგი ყმები — ღვთისგან ნაწილიანები, სასწაული ძალის ვეკაცები. ამ ძალსათნე ერთად, როგორც ჩანს, ისინი ძალიან დიდ სიკეთესაც ატარებდნენ... ვეეთი იყო — მურღვით ჯაბრული, მელეკე გორგი ზეიდაური, დიდი პიროვნება. ხალხისთვის უცნობია, ვაჟა-ფშაველას „სტუმარ-მასპინძლის“ ზეიდაურის, ლავაზათ ზეიდაის საფლავი რომ არდღობა. ძმები იყვნენ ლავაზათ ზეიდა და ზუდი, კარგი ვეკაცები და სახელიც გაითქვეს.

ამ ზეიდაურზე ხშირად მიუჭირა და იმაზეც, ზეიდაურად მოხსენიებას ვაჟა-ფშაველამ უფრო რომ შეუწყო ხელი თავისი პოემით, თორემ ისინი ხომ გეგაურები იყვნენ.

**...ტანზე აღარვის ეცმევა
მამ-პაპათ ჯვავის თორებმა;
აღარც მანდილი იქნება,
აღარც ჯარა და თხორები...**

დედის მზრიდან ბებია მყავდა ნანა ზეიდაური, ბასურთ ნანა, სუმელჯით მამიშვილობა². ის მე არ მახსოვს, ან როგორ მემახსოვრება, ამ მობიარობას ვადაყვა, დედაჩემი დარგა შვიდი წლისა. პრდოტში ცხოვრობდა და როცა არდოტს გამოეყო სოფელი ანდაქი, ანდაქში გადავიდნენ. სუმელჯით მამიშვილობა ძირითადად ანდაქშია.

დედის მამა იყო ურჯუტა ნიქთა ბაისური. სხვათა შორის, ამ ურჯუტა ნიქთა ზღმონურა გუდანის ჯვარში, მე ნანახი მაქვს. 1910 წელს დაღუპულა ეს მცოდნე კაცი, უზარმაზარი რჯულისა და ადამის მქონე. ბაისური კი 82 წლისა დაიღუპა, მე არ მახსოვს. აი, ამ კაცის ნაამბობზე აქვს გამოქვეყნებული რუსუდან ხარაძეს თავის ნაშრომებში.

მამის მზრიდან პაპაჩემი 1940 წელს დაღუპულა, მამაჩემი 20 წლისა ყოფილა მამინ. ცული დირტყა მუხლში და, ეტყობა, ინფექცია შეეჭრა. რჯულის კარგი მცოდნე იყო და თან ძალიან დიდი იუმორის მქონე. ხევსურები ამბობდნენ თურმე, რომ — იმედურა ხუმრობას აკარგვიანებს მთელ საცოლინარსო, მაგან რომ არ იხუმროს, მაგისთანა მერჯულე კაცი აქ არ არისო“. მაგრამ ისეთი იყო, ვინც გაუგებდა, იმ ხუმრობას რაღაცას იპოვდა. არცენებდა, ვითომ ხუმრობდა, სინამდვილეში ამ ხუმრობით უზნებოდა, გადასცემდა სათქმელს ხალხს — აგებინებდა, რა უნდა მოხდარიყო, რა უნდა გაეკეთებინათ თუ.

ასეთი ამბავი ყოფილა: მუცოსი თავმესისხლებების რჯული იყო შესარგებელი და ერთ-ერთისთვის უთქვამს: როცა მე მუცოს ციხეებს ვეხვებო, უნდა მიხედო, რომ მშენი საქმე კარგად მიდისო, თან გავიცინო. ასეც მოქცეულა: „

— ეს ციხეები რას გვიანდა კაცო, არ დაიშლილი... მართლაც ყველას ციხეებისკენ დაუნყოფა შერა, იმედურს კი ანსობაში სათქმელი შეუტყობინებია. ერთი სიტყვით, შეურიგებია ეს ხალხი.

მამის დედა იყო ხახიაური ლლა, გაგას ქალი ხახაბოდან. მე მას ვეცნენარო. ძალიან კარგი ბებო მყავდა, სულ ზურგით მატარებდა. როცა წამოვიზარდე, ალბათ, წლისა ვიქნებოდი, პირველად მას ვეჭიდავე და ნავაქციე, დაახლოებით 90 წლის ბებო. მასსეს, როგორ მიხაროდა, ვმღეროდი, ბებო ნავაქციე-მეთქი, და აღარ ვუშვებდი, აღარ ეშორებოდი, ქვეშ მყავდა მოვადებულ ქო ქარიგ ბებო, ტკბილი ბებო. ძლივს მომპარეს... არ მელვინა, თუ ამხელა ადამიანის ნაქცივა შემეძლო.

ბებოჩემი მვიანდრევე ქალი იყო, ბევრი რამ იცოდა. იცოდა სულით ტირილი, ხმით ტირილი. ახლა ხმით ტირილი გვა არის, სულით ტირილი კი სულში წასვლა, გადავივით ხელაპარაკებს, მკითხავივით რაღაცას ვაგმობსემ მკედართა ყოფნის შესახებ ამ სამზეოზე და ძალიან რთულია. ამ დროს ადამიანი, ფაქტობრივად, უგონოდ რჩება, თავის თავს აღარ ეკუთვნის. ასეთი ძლიერი და მცოდნე ქალი იყო ბებო. სამზეუხაროდ, მე მაშინ პატარა ვიყავი, ბაიონასოს სკოლაში ვსწავლობდი და, რომ გადავდებდი, აღარ დამხვდა... არდოტშია დაკარგაღული ბერიდვდა... ცოტა დიდი რომ ვყოფილიყავი, მისგან ძალიან ბევრი რამის ჩანერას შევძენდი.

გადმოცემებით მანაც კი შემომჩნა რაღაცები ზოგი მამისგან, ზოგი ბიძაჩემი ხაძგვასგან — ესეც უხემეტს სახელა, ქისმტური სახელი, ისე კი ხეთისო ვეყენა, იმედურათი ხეთისო. ძალიან გულიანი კაცი იყო, მთებში დაიღუპა.

ბუბოს ერთი ქალი და არი გავი ჰყავდა, სულ ასწავლიდა თავის შვილებს ძველ ამბებს, ანდრეზებს. მოყოლაში ხანდახან ღამებში თეთრად უთენდებოდათ. ცნობილია, რომ ადრე ბესურეთში სასწესო საერთოდ არ სვამდნენ, ძალიან იშვიათად და ხაძეგა-ალექსანი ამ შორივ იყენენ ცნობილები — შექმლით ძალიან პატარა არყანი ბოთლაზე, ფიპიტაურზე, ზამთრის დიდი ღამე გაეთენებინათ. ამ დროს დედაც გვერთი ჰყავდათ. თუ რომელიმე შვილი თბრობისას შევდებოდა, ბებოჩემი ყოველთვის მკაცრად ეტყეოდა, უსწორებდა შევდამებს, ევერ კი არა, ესე იყო...
პაპაჩემის ძმა იყო ლევანი ნიკო. იმ დროს, თიანეთ-დუშეთის მარშის (ორი რაიონის) პოლიციის უფროსის მოადგილე. მისი ბექედი ახლა ჩემთან ინახება. არა მარტო თიანეთი და დუშეთი, მთელი ქისტეთის მთებში — არიქისი, მანისისი, მითოსი, ხილდისარისა და წყალხიტილის თემებშიც მის გამგებლობაში შედიოდა. ძალიან მაგარი კაცი ყოფილა.

ცნობილი ამბავია, ხევსურთმა იცინა, ქისტებმა რომ ქისტები დაიპირეს, თავიანთმა მოსამართლეებმა კი ვერ დაიხსნეს ისინი. ბოლოს არდოტში მოსულან და ლევანი ნიკო წაუყვანიათ. შესულა ლევანი ნიკო და თავისივე ხალხი გაათავისუფლებინა ქისტებს; დიდად გაელენინა კაცი იყო და სამწუხაროა, რომ უბედობლოდ წავიდა. სწორედ მისი სულის სახელი მქვია. მართალია, მე ალექსანი ნიკო ვარ, მაგრამ ხანდახან ლევანი ნიკოსაც მეძახიან.

სულეთის ღმერთებს ვაბრალო...
გულზე მანებვარ ჯავარადა,
სიცოცხლევე, უხნოდ ჩამპარალო..

მე-10 კლასში ვიყავი, უკვე სკოლას ვამბორებდი და თავი დიდი მგეროდა. ერთხელ მამაჩემს შევხვდი. მე ხელი გავუწოდე, მამამ შემომხედა (ძალიან ლურჯი თვალები ჰქონდა მამას) და შეღებულული საზე თითქოს გაყენა: „ შეილო, ხო არ გაირყენიო“, — მითხრა და მეც დაეუშვი ხელი. ისე რომ მამისთვის არც მიკოცნა და არც ხელი ჩამომირთმევია ოდესმე. აი, ასე იყო. შეიძლება, ვინმეს გაუუკროდეს, რატომ იყო ესე?! სამაგიეროდ, ხათრი ძალიან დიდი მქონდა და მაკვს. იმიტომ, რომ იმ სითბოს და მოფერებას სხვანაირად ვერცნობდი — ქვევით, როგორ აქმადებოდა, ამით ყველაფერს ვერძნობდი. მშობელთან, ზუნებრივითა, შვილი ვერსოდეს მივა. კაი კაცი იყო მამა, ხალხმაც იცოდა და მეც ვიკოდი.

მოფერებით დედა კი გვეფერებოდა, მაგრამ არც ის გვაპატებდა რამეს. დედა და მამა ჰყავდნენ ერთმანეთს. „სახელის გულისთვის ხარნ დაჩენილებო, — გვეტყეოდა დედა, — და სახელს გაუერთხილდითო, გახსოვდეთ, ვისი შვილები ხართ, ვინ გყავდათ წინამძებო!“ დედა ობლობით გაზრდილი იყო, მაგრამ დღესაც შეგონილია ილიანით, როგორ იყო: ძველი ამბების მცოდნე, გამომცემი, დამრიკვე-ბული, წყნარი ქალი. ახლაც კი არ ვარ ვაძრევი მიმხედარი, მშობლებმა რამხელა ამაგი გამინიეს და გაგვიჩინეს შეილეს. ყველას გვასწავლეს. იმ დროს ხომ უჭირდათ: სკოლაში გვასწავლეს, უმაღლესშიც და თავის თავზე დაიკაზანეს მთის ყველა გაჭირვება, რომ კაცებდ და ქლებდ დაეჭრინებოდათ ამ სამზეოზე. ამიტომ არა გვაქვს უსულები, სხვა გზით ვიართო. მამა 61 წლისა დაიღუპა; დედა — 73-ისა, სოფელ გამარჯვებაში. მე არ ვიყავი იქ, რომ ჩავედი, უკვე დაკარგაღული დამხვდა. ვერ გამოგზინეს, დააბარეს, მაგრამ ჩემთანამდე არ მოიტანეს ამბავი.

დიდი ხანია, დედა სიზმარშიც აღარ მინახავს. თუ რაღაც შემიძნა მამეს ვასაკეთებდი და დილით ვერ ვიგებ, რა და როგორ ნარემართო, სიზმარში მშობლებს ხილვით ვგებულობ, რა უნდა ვაკეთო. მშობლებით ცუდად ვიყავი. ხილვა იყო თუ რა იყო, არ ვიცი, რაღაცნაირად სხვა სამყაროში გადავდიდი თითქოს და მამაჩემი გამოშეცადა: ვუყურებ, მამაჩემი დავს. მეც წამოვდიხი. ვამფრთხილა: — ამხელა კაცი ხარ, თავს და ოჯახს მიტოვებ, უბედურედ ხალხს ნე ვყვებო. მე კიდევ ასეთი გული მაქვს, მოლიანად უნდა დავიხარყო. ვერ კი ვხარჯავ... მინდა ყველას თან გადავყვე, სხვებიც მაძლევენ ამ საოღალის გამო შენიშნას. მამას პირბას მივეცი — თავსაც მივებედა, ოჯახსაც და სიცოცხლესაც-მეთქი. გონს რომ მოვედი, კვანკალებდ და რაღაცნაირად მრცხენოდა მამაჩემის.

მურღვემ თქვა, არღოდ გაზრდილმა,
სიყრმის დღეები მოვწვევრე,
მთავარ, ცას დაკიდებულები,
თხის ჯიქანივით მოვწველე..

მე სამ წლამდე არღოტის წინდა ვიორგო, სხვაფერს მიმპარეს ჩემმა მშობლებმა: ის იყო ხევსურული ნათლობა — აბა, მირონს არავის ატანდნენ. ისევე ამ უპატრონი ქვეყ-

სახეხვნოს ყოლის წამოლთან
შებრედი აღარ სხედანია
ხან ვიტყვი: სოფლის დაღევა

ნისთვის ვიღაცე კი უნდა ყოფილიყო, რომ მოეწინააღმდეგებინათ კაცის ქრისტიანად აღზობა, ნაკურთხი წყალი იყო, რითიც მომ-
ბალოდ, ასევე საკლავით, და მიზნად უნდა დასდებოდა. „— ვაზარ-
დე დავლათიანი, დღიანი, სოფლისად, თვისისად, მამულ-
წყლისად, საქართველოსად გამოსადეგი და მტრისთვის
თავის შამკველილი“ — იტყვებენ ხევისხეობები და საკლავს
დაკლავდნენ, სისხლს მოგისვამდნენ და ვალდებულნი იყავი
გასულიყავი ომში. ჩემი ნათლია ყოფილა აზრამიძეული მუ-
რა, სკოლის მასწავლებელი. 1963 წელს, არდოტში, დაწყე-
ბითი სკოლა იყო და იქ ასწავლიდა. მასსოვს, პატარა
ბაბულს შაქარი მომიტანა, კუთხეი შაქარი... მოგვიგებით სი-
მართლეს და მერე ეს ნათლია სულ მენატრებოდა.

პატარას ცხენის რბოლება მიყვარდა. ზეაგის გამაგებ-
ვის „პროფესიონალიც“ ვიყავი. გავაკეთებდი კორკობიას
(გუფლას) და დედაგრებები მივიღებ. ერთხელ ძირს გამოტე-
ხილმა ზეაგმა კინაღამ მიმსხვერპლა, ბოლომდე მტკიცედ
ვიჭმე და ველოდებოდი, როდის დამტყვევებოდა. ძლივს
ამომიყვანეს იქიდან, ვიხრჩობოდი, მაგრამ ისიც კარგად
მასსოვს, რკინის ბალითაი ქაშარი მქონდა და გამწარებუ-
ლი იმ ბალთის ვეჭვები.

წელ-წელა კაცებზე ნადირობა დაიწყო. პატარა ვიყავი,
ლტებებსაც ზებრიად რომ ვამბობდი და ვაცივებდი ხალხსა.
ჩემი მასწავლებლის ქორინია ყოფილა და იქ ვიყავი, აღ-
ბათი, ოთხი წლისა. ჩემი ბიძაშვილის ცილის დაცე იყო, ისიც
ჩემზედა, და მაცეკვეს ამისთანა. ვცეკვავებდი ცალ ფეხზე.
როგორ ვიცეკვე, არ მასსოვს, ტყუილბა კარგად. როგორც
ჩანს მერე ეს ვიცი, ჩემი პატარა მენევილიც მომწონდა, გა-
მოფუფქვარ წყალზე და ვამბობ თურმე: „ელისო, ელისო,
წყალზე ნიყო გელისო“. წყაროც იქვე იყო, შებენდარზე ვინ-
კევიდი, ტყუილბა.

წლები რომ გვატემა საქმე უფრო მეტი ჩნდება მთაში.
მაგრამ წერას მაინც ვახერხებდი, ყველაგან ვწერდი: სიბებ-
ზე, ქვებზე, ლამზე... მე-4 კლასში ბარისაბოში ვაგმოვიდი.
საორგანიზაციო კუთხე გვექონდა, კედლის გაზეთი გამოდი-
ოდა და იქ იბეჭდებოდა ჩემი ლექსები. პირველი ლექსი რაი-
ონის გაზეთში 1977 წელს, ქართული ენის პრობლემები რომ
იყო, აი მაშინ, ბელა ნეკრატეშვილი დაიბეჭდა. ლექსი ასე იწყე-
ბოდა: „ერთი ენა მაქვს ქართული, ქართული ენის ქორინი-
დეკარგოთ?!“ რას მეუბნებოდა, რად დაგიბუნებოდა მთი მე...“
მეორე ლექსი „ციხის სიკვდილი“, ზეადაურთ ციხე რომ და-
ინგრა, 1979 წლის 29 ივლისს დღის 9 საათზე, იმას ვუძღვე-
დი. აი, ეგრე წელ-წელა მემოყვავი რაიონებიდან. მერე უზენ-
ვერსიტეტში ჩავაბარე 1984 წელს. იქ „პირველი სიხივ“ გა-
მოდიოდა და მანვე ებეჭდებოდა, პარალელურად „ახალგაზრ-
და კომუნისტში“, როსტომ ჩხიძეთსთან „ჩვენს მწერლობაში“,
„ალმანახებში“, რუსთაველიც ვებეჭდებოდი, თან პოეტებთან, ჩე-
მი სკოლის მსგავს დაამაინებთან მოვხედი ახლოს. მე და ჯე-
ფორილი ზურაბ“ ასე დაეჭვებოდნენ. კარგ სამეცობროში
ვიყავი, მაგათთან ვცოცხლობდი, ვირწინდი იარებს...

მტერმა არ ჩავიქროს მზე-ქრისტეს სათნოლო,
მუხლზე დაცემული გიხმობი რახანია.
ხელს კოპსე ვე სიჩუქე ამორე, გადაპყარე,
ხინდაბოთსი ყარულა, წინინდა ლამაზი..!

ჯეფორ-ხატები ყველა გვიარის ისტორიას ხსნის, ამით ვი-
გებთ, სად ლოცულობდა ჩვენი წინაპარი.

არდოტში ძირითადი სალოცავია — წმინდა გიორგი სომ-
ხოს გორ ბრძანებულები, ანუ ტალაურის წმინდა გიორგი. ვერა
ბარდაველიძეთან არის ჩანანერი, ანდრეხი, (ვისგან ჩინე-
რა, არ ვიცი) თითქოს, სომხეთიდან გამოიწვინდა ეს ჩვენი
სალოცავი. მე ვფიქრობ, ეგ ვინაერთი ტოპონიმი უნდა
იყოს: სომ-ხი — სქელი წყალი. ხი- მავათებურად წყალი,
სომ- სქელი, ე.ი. ტანადეგობი ადგლი. სომხეთიდან არანაირი
კავშირი არა აქვს. ეგ ჩვენთან ძირითადი სალოცავია.

არდოტშია ასევე მთავარანგელოზი, ქვაბასაკედლის სა-
ლოცავი. არდოტშივე, სადაც ლუდი იზარებება, აი, ჩემს სახ-
ლთან ახლოს რომ მენიობა, ეს კოპალა, ლოქოკიდან ვა-
დამობრძანებული, რომელიც ებრძვის და ანადგურებს დე-
კერებებსა თუ ავსულებს. დედაქემის შაპა და მამა იყვენენ მა-
გის გამძლეობები. ხანძარისგან არის წმინდა გიორგის ნიმი;
ასევე სანეერი — გუდაბის საცდად ვაგდომტანილი, რი-
მულსაც დაარ-ამინდს შესთხოვდნენ. ახლა ეს დღესასწაული
დატოვებია ექმის, და დროს საკლავებში იკვლის და წმინდა
დულდება. იქვე, დაბლა, ჭალაში, ლვთისმშობლის, ნუშდა
მარიამის სალოცავია, ჩვენ ბაიბურის ეკლესიათ. ბაიბურე ქრის-
ტიანი ტოპონიმიცა. ეს ლვთისმშობელი ზოდებუნთ ყარაუ-
ლია. ბისო სადაც ქვეია, იქ იყო ამ ხატის დარბაზი.

**უფალო, გადაარჩინე
ყუნწვე მისულეფ ფხოვლები!**

უშუალოდ არდოტში სოფლის დაცარიელება, აღბათი,
მწიანი წლებიდან დაიწყო, რაც იმ დროს უფხოობამ ვაგ-
მოწინა. ვამუშებდით გვიმრებდებოდნენ, გზა იქნებოდა, ხალხი
უკანაც ვაგდომახლდა, მაგრამ მაინც ისევ ისე ვრძელდ-
ებოდა. 90-იანი წლებში, როგორც ჩინა, შევიყვანეთ არდოტში
გზა და სოფლებიც ამან გადაარჩინა, თორემ სულ დაცარი-
ელდებოდა — ოთხი ოჯახი იყო და თერთმეტი ოჯახი დავ-
ტრუნდით ბარდად. მაშინ ოჯახები ზოგს არც ვეკვირბო-
და, მაგრამ მაინც დაგზრუნდით, სოფელი რომ აგველოკინებ-
ინია, გაგვემარებინა. მერე საქმე ისე წავიდა, ზოგს სიმტ-
კიცე არ აღბაჩნდა, ბუნებრივ სირთულეებს ვერ გაუძლო,
ზოგმა — სხვადასხვა პრობლემას, და ისევე ბარისეც წამო-
ვიდნენ. სოფელი მაინც დაცარიელდა. ახლა ოთხი ოჯახი
ვართ. ერთი სული რომ არის, იმასაც მოვაბი ქვეია. ისე კი
ოჯახები, ფაქტობრივად, მე ვარ. მთელი მიწიდანებვის ხეობა-
ში, არდოტში, ჩემი ბავშვებულა არაინა, მუცლოში — ავთოსე-
ნი, შატალი — აპარეკასები.

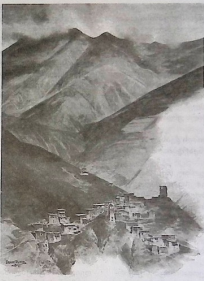
სოფლის უმთავრესი გასაჭირი ისევე და ისევე გზაა. მარ-
შან ხელით გავაკეთეთ, ჯარის ბიჭები მოვეჭმებოდნენ, ტრაქ-
ტორი რომ გავგაზრდა და მუცის ზეითი პრაქტიკულად არ
განმწენილა. ყველაზე საგანგაშო გზის პრობლემაა, სხვა
არაფერი გვინდა. მისასვლელ-მოსასვლელი ყოველთვის
იღივს სირთულეა. იქ ისეთი სხვა რა უნდა ითხოვო კაცმა.

ერთი მცირე შესიცი რომ ყოფილიყო პატარა წყაროებზე,
ეგ დარჩა სა და დარჩა ოცნებებ... ველარ შევენდა... ხიდი
გავაკეთე ლალო ვარდოსანიძის დახმარებით. ურბანისტა
ასოციაციის თაგმჯდომარე იყო მაშინ. ძალიან დიდი სიკეთე
გავაკეთეთ. ერთ საღამოს იყო ჩემთან, არდოტში და მაშინ
წავიხუტე. მაშინვე გაითავისა ჩვენი ხევ-წყლის ტყვილი და
ოცნება — საბ თვეში ყველაფერი რეალობად აქცია (მას შემ-
დევე აღარ მინახავს, ნურაღებს კი მწერდა მთაში). მავ ხიდი
და გზამ ხეობა გადაარჩინა, მერე ვაბაჩერა იქ და სხვა.

ახლა შევიძლია იარსებო, იცხოვრო იმ პირობებში, მიზეზად, მოხვიდე, ზაფხულში სტუმარი ამოვიდეს. ჭირია, ლხინია, რაც ადამიანს გადახედება თავს უკვე ყველაფერს ხედები ამ გზით. უგზოობა ყველაზე დიდი პრობლემაა მთისთვის.

ზამთრის სარჩო-საბადებელი სექტემბრის ბოლოს თბილისიდან მიმაქვს. ხილიც კი მიმაქვს ტომრებით, ბავშვებს რომ არ შემოაკლდეთ და, ბუნებრივია, სტუმრისთვისაც მქონდეს. იქ შეურთობა მაქვს — საქონელი მყავს დაახლოებით სამოცი სული და იმას ვუვლით. თავის ბავშვების მასწავლებელიც ვარ. უნდა ნამოყვებო, მებრალდებიან ეგვიპტე, მთელ იმ მთებში მარტოები არიან გამოკეტული.

სოფელი არდოტი (1895 წ.), გოტფრედ მერცხაბერის ნიგნიდან „კავკასიის მაღალმთიანი რეგიონებიდან“

დამელარა, დამერამლა შენზე ფიქრით ღანწი მარი; შენ არ ჩანხარ და მე ახლა ვარ ვით მუცო ნანწიმარი.

ჩემი ცოლი, მარინა, დაიაურების ქალია, მუცოდან. სიმამრს ვამრბიელი ერქვა. ძალიან კარგი კაცი იყო, დაიღუპა ცხონებული. ის კაცი მამარქმის შვილობარი გაუღდათ. როცა მამა გიორგინიმიდიან, ქორწილიდან მოდიოდა, სადაც თანადა იყო, ჩემს სიმამრთან შეიარა და იმ ღამეს იქ დარჩა. თურმე ბოლო შეგლა ყოფილა. მე ხომ არ ვიციოდი მამონ, რა მოხდებოდა. სვანური ქული ხტონებია მამარქმის და ეს ქული გადასცა თურმე ჩემს სასამამოს და უთხრა: — ეს ქული, ჩემო მგობარო, არ ვიცი, როდის დამჭირდება, მაგრამ დამჭირდებაო“. ფიქრობ, ისე ნათქვამი იყო თუ ბედისწერა? იქიდან ნამოსული დაიღუპა მამარქმი, ცხენი გადაუჯარდა ხიდიდან და 69-ე დღეს ვიპოვეთ. პატარა, ძველი ხიდი იყო, ცხენს ფეხი ჩაუვარდა... ცხენი კი გამოვიდა, მამა დაიღუპა.

მე უნივერსიტეტში ვაბარებდი მამონ, 1982 წლის 22 ივლისს მოხდა ეგ უბედურება. როცა ამბები ასე ჩამოვადედა, ბედი ისე წავიდა, რომ მე მარინაზე სერიოზული ფიქრი დავიწყე, საკუთარი თავს გამოვუტყდი, რომ ოჯახი უნდა შემეშენა. ჩავედით მე და ხეთოსი (არდოელი, სოფლის თავკაცი). ჩემმა სიმამრმა უთხრა, არ ვიციოდი, თუ ალექსაის შვილი ჩემს გოგონზე ფიქრობდაო, მაგ საქმეს მე ვაკეთებო. ბევრი ლაპარაკი იქ არ იყო. იმ კაცმა მოკლედ და კონკრეტულად თქვა. მე შემირცხვა, გავენიოლე და გამოვედი იქიდან. აპარეკა ჭინჭარაული იყო იქ, ჩემი ძვისლი. გამოვიდა და ხელს შენევა, შემოიღ, ნორ გრცხვენია, მკაცრი კაცი არ არისო. მე კი ვუღუნები — როგორ შემოვიდე, ხომ ხედავ, რა თქვა, მუბათრება, მცხვენია-მეთქი. მერე გარდაიცვალა ის კაცი, თავის სახლიდან გადაშვარდა, როგორც ჩანს, კენჭს სახეთქელი დაარტყა. უსეც თვითონ ვნახე, მე ავიცხანე ხელი.

მეც დამნაშავე ვარ... იმ ღამეს გვიან მივედი. მუშები ჰყოლია. არ ვიციოდი, მუშები რომ იყვნენ, მე ქისტეთში მივდიოდი საანდროდ და ღამე მათთან უნდა შეთენებინა. რომ გავიგე ასეთი ხალხმრავლობა, ყამარ მინდოკაურის ოჯახში დავჩრდი. ორჯერ გამოგზავნა ჩემმა სიმამრმა (კაცი), გამოვიდესო. მე ვიფიქრე, მაგის ტოლი არა ვარ-მეთქი, ეს ხათრი ვერ გადავლახე და შევუთვალე — ვერ გამოვალ, მუბათრება-მეთქი. რომ გადასულევაგი, სუფრასთან ვიქნებოდა, შეიძლება არ ასულიყო და გადაჩრჩინლიყო. ასე ვგრძნობ თავს დამნაშავედ.

იმ კაცის ნათქვამი სიტყვა კი გამართლდა. შეიღისთვის, მარინასთვის და ცველასთვის კანონი იყო მისი სურვილი. შევასრულეთ კიდევ წეს-რიგინადა, ნამუსიანად და დღეს მარინა ჩემი ოჯახის დისასხლისაა. კარგად ვარო, ეგრე ამბობს და, რა ვიცი, არც დიაცის ქება შეიძლება და არც თავისა.

დრო მიდის, მე კი ვერ გავფრებით, თქვენ იზრდებით და მე კი ვთავადებო... თქვენა ხართ ჩემი სისხლს ღრვები, მე — მინათ ყანა, ნათავთავები...

უფროსი, გიორგი, 1999 წლის 23 მაისსაა დაბადებული. თანა დაიბადა 2000 წლის 28 ოქტომბერს, 2003 წლის 15 თებერვალს — ლევანი. იზრდებიან, ახლა უკვე კონთ არიან. ცუქლია ის პატარა, მე მამშავავებენ, ფამ-კარს ურევს თავის და-ძმებს. ამასწინათ უფროსებმა წერილები მათწერეს ნათლებეს, ლევანიო გაბრახდა და ტირილი დაიწყო — მეც მინდა ნათლის (ფრანგ შრიავრის — საქართველოში მცხოვრების, ჩემს ქვეყანაზე შეყვარებული გერმანელი ფილოსოფოსი, მთავსაველი და ფოტობოლოგინი — ს.ჯ.) წერილი მიწეროდი, და მე დამინყო სასუქელური, — მამა, რატო არ მასწავლე წერა-კითხვაო?!

მე რასაც ვუწერებ, გიორგის ძალიან უყვარს კითხვა. ნებისმიერ ნივთს კითხოვლობ, სულ ნივთებთან აქვს საქმე, ხეხვები, ისხვლის. თანა ცოტა ჯუღუბოს, თან ვერ ვუწავრდები, შენიშვნას ვერ ვაძლევ და მერყენება მანასთან. ისე ლექსებს კარგად სწავლობს, ორივენი კარგად სწავლობენ. ლევანი, არ ვიცი, რას იზამს. სულ ვუწერები მარინას, ზედმეტად არ გამოთავამო-მეთქი: „შვილი გაზარდე მტროვლად, გამოგაგებოდა მშურადაო“.

თანა, ხეცხუროლე ნესთია, სამწლოშია დაბადებული. ძველი სამრელოები ახლა აღარ არის, სახლში იმშობიარა მარინამ. ხიდის გაკეთების დროს ვეღარ მოვახერხე მუცლდის გადაშვყვანა. ჩემი ბრალიც იყო, მეც ცოტა ჯუღუტი ვარ, ხიდის საქ-

მე უნდა გამეცეთებინა და რუსთაველი ვიყავი ერთი-ორი კვირა, რკინა-ბეტონის ქარხანაში ამონტაჟებდნენ, მერე იმისი გადატანა, ტრანსპორტირება. ამასობაში თოვლიც მოვიდა და ამ უკზობის გამო ვეღარც მუშავედ წამოვიყვანე და კინაღამ მარშიც გავეხვიე. არც ვერტმფრენი იყო, არაფერი იქ არ იყო. კიდევ კარგი, ჩემი უფროსი და, მუხატალი იმყოფებოდა იქ იმ დროს და ის მიხმარა. გადარჩილი, ჯანბრუნობის მხრივ გართულბები არ ყოფილა, ძალიან კი ვუმზღებოდი. მთიერი ქალები ოდითგან კი ვგრე იყვნენ, მაგრამ სიცოცხლესთან თამაში და საერთოდ, სიბრძნევე არ შეიძლება, რაღაცის გამო არ უნდა გააფუტო საქმე, ძალიან ფრთხილი უნდა იყო.

დამიკანრავენ, როგორც სიბის ქვას, სულს, დაუნერი ლექსის პნკარებში...

დამქმნედა ევ ლექსის წერა, ნიჭი იყო თუ რა, არ ვიცოც... ეგრე კი ვარ... უნივერსიტეტი როცა ესნავლობდი, ერთხელ, მისხოვს, ჩვენმა სახელოვანმა პოეტმა ტარიელ ხარხელაურმა კალამი მარუქა და მითარა: — აბა, მაგნ იცო, ნე-რე... ხანდახან ლექსი შეიძლება ვერ დაუნერი, შენგან გუ-ლი მაინც იტყვის რაღაცას... მაინც უნდა ამობეთქოს სულ-ში ლექსის პნკარბა... მერე თითქოს ტკიერი მებსნება, სხე-ულიდან მონყენის სიმძივე მმორდება... აი, ასეთ რავეს გვრძნობ ლექსის წერის დროს.

ლექსი, როგორც კარგი იარაღი, ისეთია. როცა გაგიტარ-დება, იარაღის იმედი გაქვს. ლექსი მშველი, ლექსი სალოცა-ყოფითაა, ნუგეშია, ისტორიაა ჩემთვის. რუსეთისთვის ქვეყანა ერთ და... ერთ კარგად გრძნობს ლექსის ძალას, ის არ შეიძ-ლებდა ბეზარი იყო. ლექსში ისეთი დიდი განცდვაა ჩადებულა, რომ დაგაფორებს, აგაფორებს, აგამღერებს, გაბრძოლებს, ლექსი ვაშრდება კიდევაც... უზარმაზარი რამაა ლექსი. ყვე-ლანე მტედ რაც ჩემზე მოქმედებს, ჰოხიაა. პოეზია ჩემ-თვის მეურნალოც არის და დამაფორებელიც, ამავე დროს, ძა-ლის მომქმნიც. ჩემს სულს ლირია უფრო იტავებს...

ლექსის სწრაფად აღვიქვამ, ლექსით უცხად ვფიქვადები. პოეზია სულის სისხლია, სტრიქონში სტრიქონს ადევნებუ-ლი... ერთი სიტყვა თუ მომხდება გულს, შეიძლება ბავშვი-თი აფრთხედ. რაღაც კარგად რომ არის ნათქვამი, ძარღვი-ანად, მერე ვეღარ ვწყნარდები, შეიძლება სულ ესე ვიარო, გონთ ვეღარ მოვდივარ, მაგას ოჯახშიც მამჩნევნა...

ერთხელ მშველედ გადაჯერებ. გამოვიდი და უფასოდ შევ-თხოვე: თუკი რამე მქვს პოეზიას და ლექსის შემკრნება, გამომარიდე, ნამართლი-მეთქი. ნღები რომ გავიდა, მეუღ-ლედ მეუბნება, — დანერე ლექსებში შე ვასხობა — რა ექნა, ღმერთს ახლა თავიდან ვთხოვი წერის ნიჭი დამიბ-რუნელი? დავაბავე, ასეთი რამ არ უნდა მეთხოვა. დავაჯერ-ე თავი, რომ აღარ შეიძლება წერა. ახლა კი ვფიქრობ, ხომ შეიძლებოდა მეთხოვა — უუკეთესი მანერინიყი?...

ლექსი ნიკო რომ ვახსენე, პაპაქემის ძმა, იმისი ლექსე-ბი აკაკი შანიძის აქვს გამოქვეყნებული, ხალხურ პოეზია-შიც არის იმის ნაწერები. მოგვდავამ ევ უნო, არ ვიცო, სა-იდან. მამარმეძე წერდა ლექსებს ახალგაზრდობაში, და-მშებიდანაც თითქმის ყველანი — ნოდარი⁹, გიორგი.

კაკი რომ უნდა კაცობდეს, ამას რად უნდა ღმერთს, ჩვენ უფრო ჭრელნი ვყოფილვართ, ვიდრე

ყველანი მთისანი;

სანუთრო ბინდი ყოფილა, ჩვენ კი — ფოთლონი ხისანი, ავენთებით და ჩაქვრებით, როგორც ვარსკვლავნი ცისანი.

ადამიანებში მინდა ეპიოენი მარტო მწიბნდა სთობი, უღა-ლატობა, სიკეთე და მეგობრული, ალალი სიუბო. ეს არის ჩემი ყველაზე დიდი თხოვნა, თავი რომ ოხლად არ ვიგრძ-ნო, მთებში იქნება თუ ბარში.

მთები არაფერს ამბობენ, დგანან და გიჟურებენ... ისინი სხვანაირად საუბრობენ... კავშირანი სულსითვის მთები არიან ღმერთები... მაგრამ ძნელია უხალხოდ დარჩენილი ცხოვრება — არაეინ ჩქამობს, არაეინ გხვდება. დაგელის მარტო ცისად მზერა, მთისად, წყლისად, ეს დუმილიც დამღლეულია მეგობ-რები ჩემთვის ყველაზე მონატრებული ხალხია. ერთხელ მარ-ხა ტინტარულმა (ბარისახოს ყოფილმა გამგებულმა, ჩემმა მეგობარმა, თავად კარგმა პოეტმა) მომწერა: ამონყენილია ახლა არღლტ პატარა დანტეო...¹⁰ მწვენიერი ლექსი მომწერა... მე კი ვიჭირობდი, არც მოყენილი ვარ და ლექსებსაც ვწერ, მაგრამ თქვენ რა გიუთი, რომ ვერ გხვდებით-მეთქი.

როცა ქალაქში ჩამოდიხარ და კარგ ადამიანს, კარგ ქართველს შეხვდები, ამაზე დიდი ბედნიერება რა უნდა იყოს: შენს ენაზე, შენს სამშობლოზე რომ აგჩქამდება, შენს ტკიულზე, შენს სიხარულზე, შენს ღმერთზე... მეტი რა არის ადამიანი... როცა დარწმუნდები, ამ ქვეყანაზე ეს ნამ-დვილად სიცოცხლისა და სიკეთისთვისაა მოსული. ბოროტ-ადამიანებთან იმე ვერ ვძლებდი და ვერ ვაძვლებდი; ბოლოს მაინც ცუდად ვამთავრებ მათთან ურთიერთობას.

მესისლუ მტრები არ მავიანან, მაგრამ ისე კი არიან, მე ვგრძნობ, დასახლებლბას რა ახერხ აქვს. როცა ცხრა წელს გამგებლად ვიყავი მთამაგეში, იყო ცილისნამებე, დამარ-ტკიულა, არის ეგეთი ხალხიც. ღმერთსა ხომ იციც და ვინც ნამდვილად იცის ჩემი საქმე — მე საკმაოდ მიმტყეველი ვიყენი უხვად მაგას მასაყვედრობის. დღეს იმ ხალხს პირზე კოცინი ვეხადები, მაგრამ რომ გაჭირდეს — ომი იქნება თუ ნამდვილი გაჭირვება სამშობლოსი, ვერ ეენდობი, იმიტომ, რომ როცა მართალ კაცს ცილს გნამებენ, ეს მართალ ძა-ლიან დიდი დანაშაულია. უბრალოდ იმაზე მწყვეტა გული, კაცი რომ ხარ, დადიხარ ამ სამშეოში, ტინიანი, კარგი კა-ციც ბარ, მოდი, სულითაც ძლიერი იყავი. მაგას განვიფიქ-ძალიანი, როცა ადამიანს სულერიება აქვს და კარგული. სხე-ული კიდევ არაფერი არ არის, მე პირველ რიგში სულს ვე-ძებ ადამიანში, სულის სისხტეკას, სულის სინშინდის.

ჩემი ქვეყნის ბედნიერება მგნატრება. ნტა ეს ძირი გა-დამორღებს, ეს გაყრული დრო ნავიფეს, რომ ხალხმა იცხოვ-როს. ხალხი მტყიცული სულიერად, დაბეჭავდა, ახლა ყვე-ლაფერი ფულთან მიდის. გოგა ოჩიაური შეხვდა ერთხელ, მოქანდაკეს... სადა ინტელექტუალი, დაბოროტეს... კი ბატონ-ი, არის ტკიულური, მაგრამ ჩვენ ხომ მაინც ვიზრდებით, ხომ ვცოცხლობთ... ვინც მამულ-წყალს ერთხელ კიდევ გა-მოაფიხილებს, იმას გაუმარჯოს... შემოცნვა იმ დღეს: უზარ-მაზარი კაცი შემოვიდა და კალმსტრებს ყოფდა. ევეო რამეს მე ვერ გადაკეთებდი. ნავიფეს და იბრობოს სადალა. პატარა კაცმა კიდევ შეიძლება ჩაიაროს, იმდენად თვალმწიკნებში არ იქნება... გოლიანი კაცი კალმსტრებს ყოფდა... ფიქრიც მა-პატრონს უფალმა — შეიძლება რა უჭირდა, მაგრამ არ უნდა გადაესხეჯერდეთ. ცოტავადებით და ფერს ვიკვლით ქარ-თველობა, სულს ვგაერთავთ, ძალიან დიდ სულს.

თავმოყვარეობაც არის — მე მაგალითად ეგეთ საქმეს მორჩენია სადღაც წაიფეთ და ვიძუშაი. მაგისტომ ვერ ეგეტუნი ბერ რამეს. საიდან მოდის ეს ყველაფერი, მიხეზია მთავარი: ხალხი დასახელებულია, ძვეყანა ასამუხებელი გვაქვს და სად არის ეს ამუხებელი. ხელისუფლებამ რააც უნდა გააკეთოს თავის ქვეყნისთვის. კი არ განყნებოთ, კი არ გადავსაფერადებთ მთლიანად, მაგრამ ხალხი ნელ-ნელა მიაჩნ შეცვლილია.

აი, ვუყურებ ჩვენს ახალგაზრდობას, თუნდაც ხევსურობას. დროს ტყუილად კლავენ, მისაღმებაც კი სხვაგვარი აქეთ. იმათი წინაპრები სახელს ტოვებდნენ... ეს ხალხი იესე როგორ შეიცვალა, კაცო. სასმელი, უსაქმურობა... მათი მკედრები ალბათ სირცხვილით იხევიან. ნადი მთაში და შტეშენი რაღაცა. ჩემი სამხილადიდან ვატყობ, ისე არიან გადაგვარებული, რომ ეტ თოპაზ არ გამოევა, არც შრომა იციან — მარტო მოპარავა და ფულის თხოვნა. ფულსაც მისცემ, მაგრამ მე ხომ ამას განვიციდი, ჩაბომ უნდა იყოს და დღემო. ერთი-ორი კი არ არის, მრავალადა. გამოვლენ, მზე რომ ჩავა და დავიან ასე.

მე ერთის ვიცი, რომ ეს სამშობლო გვაქვს მისახედი და ვინც ამ ქვეყანაზე ვართ, ის ყველას მოსაყერებელია. ომი-თა და ბრძოლით ქვეყანა დაფლუქეთ. ისე სიკეთე ვაქეთ. თვითონ ქართული უნდა გრძობდეს, რამდენად შეუძლია თავისი თუ ერთგული საქმის კეთება, თორემ წინ რა გველის, ღმერთმა უნდის მხოლოდ.

ხალხში დიდი სიბრძნეა და ის რასაც ითხოვს, გასათვალისწინებელია. დღეს კი ხელისუფლება ცალკე ჩანს, ხალხი — ცალკე. ამით საკუთარ ქვეყანასაც ველპავეთ და ერთმანეთსაც. ამიტომ ზოგი დავიძობო, ზოგს ვაძიებოთ, საქმე კი უნდა ვაკეთოთ. ჩვენ ძალიან ცოტანი ვართ... როგორი ვარ-მოსაგვინა ამიღეს ისტორიის, ტკივილის, ჭირისა და ვარამის გადაშტან ქვეყანაში ერთმანეთს სახეს უმტრევენდენ და უმტერი სიტყვებით მიმართავენენ? უმეტეს რიგში ისევე ქრისტიანულ სულზე უნდა იფიქროს ადამიანმა. ერთხელ ხარ მოსული და მამონაც თავის ხალხს უნდა დაუპირისპირდე? ურთიერთობილა და მინაობი, რაც ადრე იყო, ღმერთმა გვაპოროს... ხალხის ტკივილია უპირველესად მოსარჩენი. ჩვენმა ხელისუფლებამ ქალაქთან ერთად რეკონიტიც უნდა იცოდეს. ბევრი რამე გასაკეთებელი, მაგრამ რაც სულზეა მისხსნრები, იმას უნდა უშეშობ, მთაშიც და ბარშიც.

**სულში დადიან ტკივილები,
სამველი ამ დროში არ ჩანს...
ვატყობ თავს, უქმად მივიღევი,
დამფარავს ბალახის ფარჩა.
დამლილი ჯვარ-ხატი ქალას,
აიხვ სახლი და ვარი,
აღარეინ აბრუნებს ჯარას,
სარკმლებში თარეშობს ქარი.
დამლილი სოფელი, ბეღელს
შემორჩა საღ კლდეზე ძირი...
დრო თავის სიმუხილეს ახხელს,
მინა გვეუცხ ასეთი მინარი.
საყდარი ჩვენ გვიხმობს შველას —
ლიბის ქვეს ჩამოშლის ტინი.
მარტო ვარ, რა ვუყო სოფელს, —
მინაპართ საწყოფელს ვტიროვ.**

**ძველ კოშკებს სიჩუქმ მწყემსმას,
აღარ ჩანს ბერი და ხალი...
მეტარ-მყვერებს როგორღა დავხედე,
სად არის ამ მინის ხალხი?!**

ეს წლები მიდიან და მიდიან, უკან არ დაბრუნდებიან. უკვე შუაეკობაში მივიდე, მაგრამ სიბერეს თითქოს ვერ ვგრძნობ. იმას კი ვგრძნობ, რომ ძალიან ბევრი მომეხოფება. დაბადების დაღეს ყოველთვის სიხარულით ვხედები. ამავე დროს, იმასაც ვფიქრობ, მშობლებისთვის როგორი ვიქნებოდი, დედა რომ მიყურებდეს ახლა, როგორი ვარ მისთვის?! ეხ, ვნაბობ, დედა მთაში რომ ვერ წაიყვანე. მიმცავდა, მაგრამ ვერ მოხერხდა.

აი, ფიქრის დრო როცა მრძება, ვენეგარ, ვუყურებ მთებს, ან ნანერებს ვკითხულობ, ჩემს ასაკს ვისჩენებ და მგონია, ამ 48 წელიწადში მე ვერაფერი შევქმენი, ვერაფერი გავაკეთე, უქმად მიმიდის ეს სამზუნოს სიარული და გულდანიყვეტილი ვრქობი. რაღაცა უნდა აკეთო კაცმა.

ფოლკლორს რომ გადავავლებ ხოლმე თეატლს — სულ ომებში იყო ეს ხევსური კაცი, თან კარგი ყმაც იყო, კარგი ვაეკაციც, ნაწილიანი, სოფელში საქებარი, სტუმარმასპინძლობაც სანამეზო იყოდა. მოფიქრა, ამ ხალხს ასეთი სახელი ჰქონდა და მუნც რაღაც უნდა ვაკეთო, თავის გამოსაჩენად კი არა, უზარლოდ, გვარს, თემს, სოფელს, მუნს ხალხს რომ გამოაღებო. ერთი კაცი მაინც რომ იტყვის, ტყუილად არ გათარამ ამ წლებში.

რაღაცები მინდა ეს ჩემი ძალა, მონდომება და ბრძოლი-სუნარიანობა გამოვიყენო. ჩემს ხეობაში ჩემს ხალხს მინდა რამე გავუკეთო. ასეთ საქითებში თავდამბალი კი ვარ, მაგრამ როცა საჭიროა, ბევრი რამეც გადამიტანია, ჩემი პოზიციაც არ დამიშთია. მიბრძოლია, დავმარცხებულვარ კიდევ, მაგრამ მართალი ვყოფილვარ.

ხმელი წიფელი რომ ხველი წიფელი იყო, იმანაც კი დატოვა სახელი — ვაგას მოქონდა და დანერა, ფრინველები სხდებოდნენ ზედი. კაცი რომ ხარ და სახელს ვერ ტოვებ, აი, ეგ არის სიყვდილი, აი! სმზუნოს უქმად სიარული არ შეიძლება!

უგულად ნაკეთები იარაფერი მინდა, ბოლომდე უნდა შევენირო საქმეს.

**მნაღია, დაგხარჯო წმინდად შენ,
ჩემო სიცოცხლეც ერთო,
სიმაბრთლე, სიკეთე ვთესო,
პატარა კელაპტრად ვენთო.
ამიჯეს მეც სულის ალატი,
სინმინდე მარგუნე, ღმერთო!**

ჩემი სამხილადიდან ვხედავ, ღმერთო რომ არ მიცავდეს და ჩემი ანგელოზი არ მფარველობდეს, შეიძლება ამ სამზუნოში აღარ ვყოფილიყავი: სანადიროში სიარული, მტერ-მოყვრობა, ხან ის, ხან ის... დაქუთებისკენ, ზეადტანითი ბიძაშვილის, ალუდას საძებნელად რომ ვიყავი, ძლივს გადავტარი. უფლის მუნენდა რომ არა, მე ცოცხალი არ ვიქნებოდი. მადლიერი ვარ და ბედნიერი, რომ უფალმა მომიცა სიცოცხლის ეს სიცოცხლე კი ისევე უფლისა და ქრისტიანობისთვის მქონდეს დასახარჯე.

2003 წელს არდოტის ლეიონისშობლის, მარიამის სახელობის ეკლესიაში მართლმადიდებლობა მივიდე, ქრისტიანულად ვეზიარე ლეივის ნათულს¹. ძალიან უნაძლეუთ და რდიუთ ვიხსენებ იმ დღეებს, ქრისტიანულ ჯერისნერას ტაძარში, რომ-

ლიც თამარ მეფემ ააშენა. იმ ეკლესიაში 1918 წლამდე იყო ნორვა-ლოცვა. ხან წყდებოდა, ხან იყო... თამარ მეფეს ვაერად ჰქონდა, რომ ფოთელი და ქისტები, ძურძუკნი, საქართველოს მტრები იყვნენ, საქრისტიანის ვერ მოგებრუნებო...

ხევისკრი კაცი ყოველთვის იყო ქრისტიანი... ვინც ფიქრობდა საქართველოზე, ვინც დარბობდა მამულ-წყალზე, მწერლობაზე, თავის ქართულ ენაზე, პირველ რიგში, თავის სარწმუნოებაზე... ღმერთმა დალოცოს ყველა ის ჭეშმარიტი ქართველი, ვინც საქართველოს კუთხე-კუნძულებში ქრისტიანობას აერცვლებს.

გული მწყდება, რომ საქართველოში ბევრი კუთხე დამარჩა სანახავი. საინგილოში, კახში ჩახსულვარ — ქურმუხის მდინარესთან, უმბასთანაც მივსულვარ, სადღაც მყინვართან მივახლოვდი... მე ერთ რამეს ვთხოვ: იმ ჭვენი წინაპრების ნაგალ, ნაშუსლარ, ნაოღლარ ადგილებს ნუ დავკარგავთ!

ბედი მოინია, რომ გადავეყარეთ ამ გზაზე ერთმანეთს — იმედისთვის, ნუგემისთვის.

P.S. უკან მიბრუნდა ცოფა არ არისო, — უთქვამთ. ნურც ჩემს რესპინდენტს დასაძრბავთ... რა იღონოს, თუკი წარსული ანმყოსავით ემშობლიურება, თუკი სახელიანი წინაპრები იქ იპაყება და მშობლებიც იქვე ენატრება; თუკი ტალავარ-ყალიფინიანი ხევისურები მხოლოდ მისი ბაღლომისას ამბობდნენ ვაჯკობისას და ერთურთის დანდობისას¹, თუკი მხოლოდ წინაპრები² ამშვერბდნენ მტრის მარჯვენა თვრდეებით დახუნძილულ ქვეციხეში მის მშობლიურ არღოტს³.

როგორ ადრინკის ერთადერთმა მოხარემ ხევისურეთის შირი მინას მისი ხელი მიზარებელი უსუცესები, შევპობრები თუ ვეარ-ჯიმისანი, საზარდადამო მოხსენიების მომლოდინე ვართ „მოწინავე სულენი“?⁴

ვერ იქმს... ამ საშვიოს ის ჭვენყერა არ გაუქნია უფლს — მისი საშური სხვაგან არის და სრულიად სხვაგვარია. ძნელი მამულ-წყლის პატრონად გრწმობდე თავს და გული გიმღერდეს, აკი თვითონაც ვაგრობს: „ხევისური კაცის სიცოცხლე ქრისტე უფალმაც ვერ გაათენაო.“ ამიტომაც არის მისი პოეზია „სისხლის წვიმები და ანათემა...“ როგორ შეგვფოს სოფლის — ერთ დროს ტყეების ფორმოსტის გაუკაცრიელებას, ოჯახის ჩამოზარებას, წლების მანძილზე ვუტადე, გაულდაგულ გაღვებებული კერის მინალებას, ფუძის ანელოზის დამწურებას?⁵

არც უფროა ამგვარ რეალობასთან დახვეება... მთას შეწირული კაცის გონება სხვაგვარად სვრის და ჩარბავს: ახლი იგი (არა მხოლოდ საცხოვრისით) ოფიციალური სტატუსითაც მესაზღვრავ. საფიხეებზე განაფულ მის თვალს არავინ გამოეპარება — წინაპართ ნაქონი სისხლითა და ბლლოთი დაატყობს ცუდას — მტრობას, მოყვარეს — მაცეთობას... გამოიტყვებით, მეც ხევისურეთის ზანაწერილაზე, ცა-მინის საყარზე შეიმედება და მეამაყება არღოტის მითად ამოვარდნილი⁶ ეს გულანთებული, მარადიული საფიქრალი „ნასულწუხარი“ დავლათიანი მთიელი — მტრისად შეუწინაღვი ვაჭას ზვიადთურით რომ შეპბლავის მშობლიურ ხევე-ყურეს: „ბოლნთ არ შევეკერი ზავითაო...“

„მთის ეემაგზე“, მურღვა არღოტელზე მინდოდა ცკოდ-წოდა... და თვითონვე ვეამბობინე, ახალუხლებმა კარგად რომ უწყყდნენ ჩვენ დროთა გმირი და „მიღმახევის პოეტების მეფე“⁷

1. ვემაგი — ყარაული; მტრის მოსასვლელი გზის მცველი.
2. ანანათი — სხვა თემიდან მოსული უცხო, თემს შეეკლდე-ბული.
3. ხოს გამასახული — ლეთის გარეწილი.
4. გულის საგონი — სადარდელი, საფიქრალი.
5. სიბული — საკითხავი კაცი, რჩეული, რჯულის კაცი.
6. ზტეოთა თავი — სასამართლო, სადაც ზტობენ. ამის უფროსიც ყოფილა, ე.ა. გამოჩეული კაცი.
7. მამიშვილობა ანუ მამანი — ჩვენ ამას გვაროდან განმტოლებს ვედაბით. ერთი გვარიდან განმტოებული ახლობლობა, ქვეყარო, აი, მაგალითად, თუ ღმერთმა ენას გაგრძელებდა ჩემი შვილ-პოლო, იტყვიან, რომ ისინი არიან ნიკონი. შევიდა თათბის მერე ესენი უკვე სისხლით მორდებინა, კაცის თავი ადარ ედებო. ათინის მესამოს⁸ ვედაბით, როცა მტერ-მესისხლებმა ხევაა, იქ კი უკვე წელდება ის სიმძიმე, მტერი მერ იმედინად პასუხს ევარ მოგთხვას.
8. უმედბოლო — უძეო, უშთამომავლო.
9. ზურბა ვაფარნიც — პოეტი, პოეტური ორენე, მარადახალი წარსის⁹ დამაწარმელი და ხელმძღვანელი, გამოცემლობა „ამირანტების“ დამფუძნებელი, მრავალი პოეტური კრებულის რედაქტორ-გამომცემელი. მურღვა არღოტელის უნაღოესი შეკობარი, ხევისურეთის ქობა. 1995 წლის 10 ნოემბერს, 30 წლის ტრავიკულად დაიღობა ხევისურეთში, სოფელ ხახხატთან.

10. ნოდარ არღოტელი — ენათმეცნიერი, ფილოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი, პოეტი, ხალხური სიტყვიერების შემკრები.

11. 2003 წლის 30 აგვისტოს — საქართველოში ისტორიული მოვლენა მოხდა. ფშავ-ხევისურეთის იმგამინდელმა ეპისკოპოსმა, მუჟე იგუდელმა, სოფელ არღოტში, მიმდინებელთა საყოველთაო ქრისტიანული ნაღობსა აღასრულა მდინარე ბლღოში (მაიტის წყალში) არღოტის ლეთისმშობლის ეკლესიაში კი მიწვეული ზარება მიიღეს და ვეარო დაინერეს პირიქითა ხევისურეთის სოფლებს: მტეოს, არღოტის, ხახხატის და ანაქის მცხოვრებლებმა. ვერინბარის დროს ზოგიერთს 3-4 შვილიც კი უყავდა. სხილველს თბილისიდანაც უამრავი სტუმარი ესწრებოდა. ამ საზვიოს დღეს მიედი ხეობისა და ჩამოსულითა მასპინძელი მურღვა არღოტლის ოჯახი იყო. სადღესასწაული სუფრის გამძღოლი კი — მატეოსის მკვიდრი, მთქმელი, მომღერალი, ხევისურეთის მუისტიორი, ხალხური სიტყვიერების მკვლევარი, მეცნიერი და პედაგოგი მიხლე ჭინჭარაული (ლექთა მისა). სწორედ ამ დათქმულ გულსმობას თბილისისა მურღვა არღოტელი.

12. ანდაგამი — ძველი დრო.

13. არღოტის ციხეს, თურქულ, 40-იან წლებამდე ეკავა მელე-ჯო გორგი ზვიადურის მიერ საურჯულოედან მოტანილი 16 ქანტის ბეჭდინი ხელი.

სოფელი არღოტი

ემზარ კვიციანი

არსივი და გახალა

ჩემი პირველი ფოტო

22.04.2011. წლების მატებასთან ერთად, სულ უფრო და უფრო მეტად დაუბრუნდები სურვილს, კედლი ვნებდე, ნამცეც-ნამცეც ადვოკატი და გატაცებული ის, რამაც დიდი ხნის წინ ჩაიჭრა, უდაბნოს ყვირილი ხილსასეთი დატრიალებულ დროის მორეცხი სამუდამოდ გაუჩინარდა.

პატარა შემთხვევაც თუ მომეცა ამისა, ზედიდან არ ვუშვებ, ვცდილობ, ფერგადასულ, მტკვრნაყრილ დღეებსა და ფანჯრის მიწაში გატყვევებულ ღამეებს როგორმე პირვანდელი იერი დაუბრუნო, მაგრამ ისიც მასსოვს, რაოდენ ძნელი მისაღწევია ასეთი მიზანი და გასმორბეული უძილობისგან ანწინა წერვებს იმითა ვიმშვიდებ, რომ უკეთესი ვერაფერი მოვისწავნებ.

ახლა კი საქმეზე უნდა გადავიდეთ, თუკი შეიძლება საქმე უნორის იმგვარ ჩხარკედლობას, მე რომ დამწმენდა. იმასაც მიხედვრლი ვარ

— წელის ნაყვას მიახლოებული ჩემიველი გარჯის თავი და თავი მიზეზი ძველი დროის (მეცამეტე საუკუნე) ერთი საუკეთესო იაპონელი პოეტისა და ესეისტის დაკვირვებისა არ იყოს, მონყენილობაა, უფრონა, გულმოკლულს, ხალხსდაკარგულს, სიბერის ჭამს ერთობ ხშირად რომ მეუფლებდა. შემოიწონა ახირებათა შორის, ეს ყველაზე უწყინარი გახლავთ, რადგან მისით ბოთლის არაფერი შავდება.

ჩემმა კეთილზე კეთილმა ბიძაშემოდა, დედაბაბუს მისწულმა გულიკო იწაბემ (მას უყვარს ძველი სურათებისა და ფერტილის სათუთად შენახვა) ამ გაზაფხულზე გადმომცა ნოტიო, სადღე მამამისს, ვანი იწაბეს, ჩემს ბიძას, მთლად ჩელი (ეს აღბათ ჩემი პირველი ფოტოა), გულზე ვყავარ მიხუტებული. შუადღის ძილი მოთავებული უნდა მჭონდეს. ბიძაშემი თითონაც ახალი ნამომდგარი ჩანს სანილიად. თეთრო, მოღვლილი პერანგი და ასეთივე თეთრი ტრუსები აცვია. მეც პერანგისაზარა ვეგავარ (მიკვირს როგორ არ მისრიალდებოდა მოცულებული ქუსლები) მის შიშველ, მარცხენა, ბალნიან ფეხზე, რომლის მუხბი მოლურული და მარჯვენა ფეხზეც გადადებულა. არჩინი და ბახალა! — იტყვი, როცა ამ ზომიერად ბუნდოან ფოტოს დახვდები. ახალგაზრდობაშევე გამულტრებული, ჩასუკნილი ბიძაშემი, ჩემ გვერდით, დედაცეს შავეს, სახეზე შეკაეებული, ნაღველმეპარული ღიმილი აღბუტდვია. ისეთი სასოებით ვყავარ ჩაბლუჯუ-

ლი, ამკარად ფიქრობს, უბრალო ვინმე არ გამოვიდოდი, მაგრამ რას ვიზან — მარტო მას ხომ არ გაუფრთხილ იმდელ, სხვა ჩემიანებსაც ვუშტყუმე. ვის შეეძლო მაშინ იმის თქმა — რამდენი აუსრულებელი სურვილი უნდა დამწმენდულიყო ამ ციკენა, თითო სხულში. ვერც იმას იგუშანებდნენ, მოწიფულობაში, რა დამბუგველი ცეცხლი შეერთებოდა (თანაც რამდენჯერ) ჩემს ისედაც მდულარე, ადღევილ ტვინს.

ექვსი თუ შვიდი თვისა (ჩემი გამოთვლით, 1936 წლის გაზაფხულია, ავბედითი, სისხლის ტბების დამყენებული ოცდაჩვიდმეტი წელი ახლოდებია), ცხადია, ფეხზე ვერ დადგებოდი (ქუსლები დამისრიალდებოდა მის მუხლზე) და ბიძაშემს მარცხენა ხელი ჩემს მკერდზე აქვს შემოჭობოლი. მე მარჯვენა ხელი მის მორგევიით კისრზე მოდებს, მარცხენა — ვანბა გამაყრილი (ეს ჩემმა სიპატარავემ და უშნობამ განაპირობა). კინკრინოზე მუცლის თმა, ფაფუკი ღუნული ნამომწლია. თველებში ნაადრევი, ემპაური სხივი მკერდის, გაუბნედავ მელნიშება. ვიწყოფები „აოუს“ თქმის ასაკში, ჯერ სათამაშოებისა და ვამ-ჭურჭლის მტკვრევის პერიოდს არ დამწყებია. ნაპირზე ამოგდებულ თევზივით კი ესხმარტალებ, თუ არ ვამაკავეს. ისე ჩანს, სურათის გადამბლბა თითვეი გაატკაცუნა ანდა მუხბედოიანი სახატუნო აახმანია, რათა ნაშით ჩემი ყურადღება მიექცია, გავეციინებინე, მოუსვენარი, ბუნდოან ამომიჭარი ბარტყივით აფრთხილებული. ამ სურათზე, მართლაც, ასაფურნად გამხსნელებული ჩიტისგან დიდად არ განვსხვავდები.

მოცუცუნელი, ღიმილისგან შეტეხილ სახეზე სრულებით არ მემჩნევა, რომ მთელ ცხოვრებას მიმიდან მონწყებლასა და ფრთების ნატერამი გავატარებდი. მერედა, რას მივალნიე?!.. თუნდაც ამსრულებოდა ეს აკეიაცებული სურვილი, ვერაინ იტყვის, ვიგემბდი თუ არა ბუნდოანობას, რაც, საბოლოოდ, მხოლოდ თავის მოტყუება, მოჩვენებაა.

რას ვიფიქრებდი მაშინ, არადრის მემცნობა, ახალგაზრდასივრცე, ქათმის კვერთხებს მიმიდან მონწყული, გასაქანი არც მერე რომ არ მემცნებოდა; ზედიზედ დატეხილ უმედურებათაგან გაოგნებულს, სუნთქვაგადაკეტვით, სიმწირისაგან, რამდენჯერ უნდა მემცნებოდა კინკრინოზე უფრაც კედელზე ისედაც გარტეხული თავი. ამის გახსენებისა, შემუშებულის, სისხლჩაქცეული მუხბი ახლაც მწერის. თუ არ ვცდები, არანაირი განსაცდელი არ დამაქლებია.

ოთახი, რომლის ერთი კედელი ამ ფოტოზე მოჩანს, ჩვენი ღარიბული ბიძის ნაწილია. აქ ზოგიერთი რამის თქმა დამჭირდება. ჩემს ახალმუღღებულ მშობლებს, ექიმებს, თავსებაფარი რომ შეპირობათ ამისთვის სანაჭებო პროცენება, მიელ ფოთში სახელგანთქმული უნჯარო ქველიშქმელი, ოდესდაც ხე-ტყის ქარხნის მუშატორნი, ნიკო ნიკოლაიშვილისა ძალზე დაახლოებული ადამიანი, ბაბუაშემი აპოლონ იმანაც ვაისარჯა, ვიდრე, განუკითხავი რეპრესიების ქამს, სრულიად უდაბნაშულის, არ დამაბტიმრებდ-

ნენ და გადასახლებული, 1942 წელს, ყარაგანდის ბანაკში გარდაიცვლებოდა.

ბაბუარქმს თავისი ინიცირი ვაჟისათვის საცმად თანა მითუცია და დაჯილდებობა, ვერაზე (ვერსოვიკისა 13, ახლანდელი ახვლედიანის ქუჩა) მდებარე აგურის სასამართლო-ინჟინერის თანეზე, სადაც სამრეცხაო იყო (ალბათ სახლ-მმართველის წინასწარ მოუღებარაკა), ორი ოთახი დაემუ-ნებინა სამზარეულოთი.

ბიძაჩემი ვანო, ლალი, დროსტარების მოყვარული ახალგაზრდა კაცი შესდგომია „პრარაბობას“, მაგრამ იმ სახელდახელოდ მოფიხილი ორი ოთახის მშენებლობისა, ნავარუდებზე გაცილებით მეტი ფული შემოხარჯვია — ხშირად ქვიფობდა თურმე ძმაბიჭებთან და დედაჩემისგან გამიგონია — როცა ასე თუ ისე ყველაფერი დამთავრდა, გადახერხილი სხვენიდან ორი სატვირთი მანქანა ლეონისა და არყის ცარიელი ბოთლები გაეზიდეთ. იმ ბინაში, ათე-ული წლების მანძილზე, რკინის ხეველი, სახანძრო კობით ამოფიხილი, სადარბაზო შემოსასვლელიან არაგეთილი კაშვირი არ გვექნდა. მამაჩემის დაბატონების შემდეგ ჩვენი ვასაცოდებდებოდა, წელში გატეხილი ოჯახი სადაც გადავიდოდა. როდესაც იგი, 1956 წლის ზაფხულში, შორეული გადასახლებიდან დაბრუნდა და, როგორც პედაგოგმა, საქვეყნოდ მოიხვეჭა სახელი, ამოვიხუთეთ. სამოთხიანი ბინა შემოგვთავაზეს, მაგრამ დედაჩემმა არ მოი-სურვა საპურთალოზე გადასვლა. ფასადის დასუბინივებ-ლად, მშენებლობის ნებართვა რომ აგველი, კეთილი, გავ-ლენიანი ხალხი დაგვეხმარა — სხვენი სახავეტროდ ავი-ნი, კორდოროდ და ორი ოთახი შემოგვეხმარა; სადარბაზოს დაბეტონებული ქერიც ამოგვტყეო, ავამბალე; კიბის სა-ფხურებიც დავაგებე (ანამდე ისეც ბიძაჩემი გვერეცდა მე-ურეხობის, კარგი ხელისნები მოგვეყვანა) და, როგორც იქნა, ადამიანურად ამოსვლის საშუალება მოგვცა.

ბიძაჩემს, მწერლობის და წიგნის მოყვარულ ხელგამ-ლოდ კაცს ყოველთვის სხვანაირი მადლიერებითა და სინა-ნულით ვგოვონებ. ხშირად უთქვამს, ჩემს მუღებზე მეტად, როგორც ჩვენი დიდი ოჯახის პირველი შვილიშვილი, შენ მიყვარდი. ეს შეიძლება მთლად ასე არ იყო, მაგრამ ძა-ლიანი შორსაც არ იდგა სიმატობისგან; რითაც შექმლო, მიუდან მანებეტრებდა, განსაკუთრებულ სითბოს და სიყ-ვარულს ამტკავებდა ჩემ მიმართ. ერთ რამდენადმე უკ-როსულ ამბავს მოვიხიბო.

მასობის დედაჩემის მონაყოლი — სადილი უნდა და-მეზნადებინა. მამინ სამი თვისა იქნებოდა და ვანოს ვთხო-ვე, თბილად შეფუთული, პაერზე გაეყვანე. ნახევარი საათ-ის შემდეგ ოთახში რომ შემოვიხედე (მამაჩემი შინ არ იყო) და ჩემი ძმა პაპიროსს ქაჩავდა, დაუფიქრებ: ბაღანა რა უყავი მექეთი! შეტეხუნდა. ორივენი გარტ ვაგვარდით და რის ვეხედე — ვიფქებთ დაფარულ ფუნფულა საბან-ში გამოსვული, იმ ყინვამი, ღია აივნის იატაკზე გაემწივნე. ხმას არ იღებდა, ტუჩების ირგვლივ ქორბლი გჭონდა მო-ფედული, ნესტობიდან ორთქლი ამოგდებოდა. აუღვასეთ-ქილმა შემოგვიფუნე ოთახში, გათოშილი ლოყები დაგიზი-ლიდა, გაათათე. შიშით გკვდებოდა, ფილტვების ანთება არ დაგმართოდა, მაგრამ გადავიარჩინე.

საფიქრებელია, იმ საფათურაკო შემოსხვევის მერე, დე-დაჩემი ღვილდ ძმას ნაკლებად ენდობოდა, მაგრამ გამო-ზაფხულზე, როცა დათბა, ბიძაჩემმა ისეც მომიგდო ხელში

პატარა სახედალი (ეს მისი საყვარელი საალერსო გამოთ-ქმა იყო), თორეხისათვის შემოთამამა, ამბავთთავა; ჩვენი ერთად ყოფნა, სამატკლებოა კიდევაც აღბეჭდა ფორზე და ახლად გავხდი იმ შექერებულ ნაშის მხილველი...

რა უცნაური რამ არის კაცის იღბალი! სასწაულით გა-დარჩენილი სურათის გადაღებიდან ზუსტად ნახებოდა სა-სუკუნეში გაიარა და 1986 წლის ზაფხულის დამსუთველ დღეს, ვაკეში, მეცხრე საავადმყოფოს პალატაში, დიხბეტისგან ლონგმიხილ, განგრენადამართებულ, მომავადვე ბიძაჩემს თავზე ვადექი, ჩემი ჭკუით მიწდოდა მუნუგემუნა — გა-მაგრდი, რა გჭირს, ვანო ბიძა-მეთე, შეუცვლად. იმოდენა ვაკეცა ცქითინი აუვარდა, კიციცი, რაც მჭირს, მუნუი მიღ-ქება, ამას გადავყვებო და იმ ფეხზე მიმანიშნა, ფოტოზე შიშველი, ისეთი ჟანსალი, დაკუნთული რომ უქანას.

ალარ ვიცოდა რა მეთეცა. კულ-მეთე, ნათესავები, მე-გობრები, მისგან ნიადაც განუწყურელი, ძმად შეგულბერი მამაჩემიც არაფერს აკლებდნენ, გაუსლახვარი დეგომარე-ობა რომ შემსხუტებოდა, მაგრამ საშველი არ ჩანდა, ბე-დისგან გაიწინა. ზოგადად ორივენი მშველდოსნები ვი-ყავით; მე — ოცდაშვიდ, ის — ოცდაათ ნოემბერს იყო და-ბადებული, სამი დღე გვაშორებდა ერთმანეთისგან და სწორედ ოცდაათ ნოემბერს, მისი დაბადების დღეს (სკვანი საზარედ ეტეცა, წრე შეკრა) ამ თურთ კაცს ვასაფლავებ-დით. მამაჩემმა კი ჩასძახა სუღარავადაფარებულს, კუბო-ში მოვლს — ვანო, მალე მე შენთან ვინებოდა და ასედაც მოხდა, ერთ წელიწადში მივაქე ვასყვარებელი ცოლისძმისა. ფიქრით, მღელი ჩემი არსებით იმითთან ვარ. დამე არ გავა, ძილბურაში მყოფს, თვალწინ რომ ამ არამდგენ და არ მიველურს ესოდენ ახლობელ, წინდა ამჩინებლს...

ვიყრე კონვერტში ჩავდებდე და მაგადის უჯრაში შე-ვიწახვედ მარცხარული ფოტოგრაფის ნაკლებ ხარისხიან, ფოკუსში არცთუ ხეირიანად ჩასმულ სურათს, გული არ მიზამს, ერთხელაც არ დავებოდე გაკვირვებულმა, სასია-მოვინდე აფორიაქებულმა. გაქრევებულთათვის ლუქის გამყოფი ვეკაცისი, ვანო იმანძის ღონიერი მავის მიღმა ფათეხობს, ფეთქავს ჩემი ნამცეცა გული. ასე წრიალებს მნიფე ზორბლის ყანაში შექებრისგან დაფუტებული მწყე-რი. მარცხენა ყური თვალნათლივდა გამოკვეთილი, მარჯ-ვენა — ჩრდილის მოქცეული. უნებურად ვბრვივებ პანი, ნერვებშიმდგარ ტუჩებს. ამ დროს ალბათ პრინციპისარც-ვლისტლდა კიტი მექრება და დანიშლებული წუნა მევაგება, თმცა გარეგნად არ ვიძინებ. ისეთი ვრანობა მიწინე-ბა — ამ ფრთხლად, ფეხუდამდე ჩვილს ერთი სული აქვს, ცად აჭრის და შიშით დაოქრვილ ლაქვარდებში ტორო-ლასათვი შეიფორნილიოს. ნეტამც ასე მომზადარყო.

სიოიფდ დიით ადრე, როდესაც პირველად დახეხე ამ სურათს, რამდენიმე სტრიქონი ერთბაშად მომეძალა, კი-დეცა დაგასათაურე — „ძველი ფოტო, რომზედაც ერთ წლისაც არა ვარ“ (რა მიზარდა?) და ბარზე აუქვდ და-ვურთავ:

ჩვილობის ღრუბელს ქარი გაავენება,
ქარსვე ვაყვება შენი ჭყლოპინი;
თარზე ნაჭრები შრება საფენოა,
ალბოდ, თითქმისდა იყო ოფინი...
ახარე ნერგი, მზუნახსურები,
ბილიკი ია-ვარდით მოფინე!

ერთ რამეზე კი უნდა გავუნანგყნდე ჩემ თავს — მე ვერ შევიძლი იმის მოფიქრება, რაც, სულ სხვა შემთხვევაში, გენიალური იაპონელი მწერალი ქალის მურასასა კი სიკიბუს (X ს.) ერთმა უბრალო ფრანგმა დახატა: უბნოდა მომიღი-მარი ჩვილის სახე...

მშვითაოდ დედამბედა დედე, ნაღველი რომ არ შემომან-ვეს გულზე. საამისო მიზეზიც მაქვს. რა იქნება, დედე-მამის

დანატოვარ, წიგნებით გამოტენილ ბინაში ერთი ამნიარი ბიჭი მაინც რომ ჭყიოდეს, ჩემი შეილიშვილი, მოგამული გუნება მაინცე გამომიკეთდებოდა; ჩანაცრებულ თვა-ლებში იმედის სხივი ჩამიდგებოდა, ნელმოაც გავიმარბე-ბოდი, ახლა რომ ვარ, იმაზე განუზომლად მეტ ფხას გამო-ვიწეხ. მთლად არ მიმატოვებს, ოდესმე ალაბთ მეც გად-მომხედავს უფლის მონყაელ თვალი.

თეატრალური სიხალხნი

მანანა ტურიაშვილი

გამჭვირვალე და უჩვეულო...

იმეითია მწერალი, რომლის ნო-ველებიც ისეთი თეატრალური ანუ სახიფათო იყოს, როგორც ოთარ ჩხეი-ძეს აქვს. ანშოში დაწერილი ზნა „აქვს“, ჩვენთვის ძვირფასია, რად-გან ამ შემოქმედის ნაღვანი ნარ-სულში არ ითქმის — ოთარ ჩხეიძის ყველა ნაწარმოებ ცოცხალია და არსებობს. შოთავარია წიგნი გაგადა-ლო და დაეწაფეთ ქართულ სიტყ-ვას, მდიდარ ლექსიკას, შხოლოდ მი-სუნდა და განუშორებელ სტილს, გა-ინავარდებთ შმობოლოურ სიერცემში და თითქოსდა ჩვეულ ამაბაში ზო-გადეკაცობრიო პრობლემებსაც შე-ეხებთ, რომელიც ყველა ერში, თუ ქვეყანაში შესაძლოა მომხდარყო.

რეალობაში მწერალი ხედავს იმას, რასაც, ჩვენ ჩვეულებრივი მოყვადენი ვერ ვამჩნევთ, შესაძ-ლოა ვამჩნევთ კიდევ, მაგრამ შე-მოქმედის „პასუხი“ რეალობაზე უფრო მეტი სიმძაფრით სვამს პრობლემას, რომელიც ამგვრად მამაშვილობას ეხება. XX საუკუ-ნის მშ-იანი წლების მეორე ნახევარში, უჩვეულო იუმორით მოწათხრობი ოთარ ჩხეიძის ნოველა „მამაშვილობაში“, მწერლის სიცოცხლეშივე მიხილ ჯეჯახიშვილისა და გრი-გოლ რობაქიძის ნაწარმოებების გვერდით დადგა.

ოთარ ჩხეიძე ნოველაში მამის პირით წერს: „მამაშვი-ლობაში შეჩერებობას რა უნდაო“. შვილი კი ილია ჭავჭავა-ძით უსწორებს: „დედაშვილობაშიო“. მამა პასუხობს „დე-დაშვილობა და მამაშვილობა რას გაუყვიაო“.

ეს პრობლემა ვითარდება, თითქოსდა უბრალო ამბით, მამას შვილი ნამოყზარდა და ღვინის კასრზე მონილედ ჩა-უდგა. აქედან იწყება იუმორით აგორებული მწერლის სიტყ-ვა-პასუხი, რომელიც მონოლოგივით ჩაგენებით. ოთარ ჩხეი-

კოტე შავია (მამა) და ნიკა კვანტალიანი (შვილი)

ძე, ამ შემთხვევაში მამაც არის და შვილიც. მათ კამათში კი ორივე მართალია. მწერალს უყვარს ღვინოზე „მებრძოლი“ ეს ორი პერსონაჟი და „მამაშვილობის შეჩერებობაზე“ პასუხს არ სცემს, რადგან ორივეს თავისი სიძარბოლე აქვს.

რეკოსორმა ოთარ ბალათურამ ამ მოთხრობის მიხედვით მსახიობებთან ერთად პიესა დაწერა, თუმც არ დაუკარგავს არც მწერლის მთავარი სათქმელი, არც ფრანზის ნყზბა და ლექსიკა. „ლიტერატურული თეატრი“ დიდი ხანია მოღვაწეობს, ამო-ტომ შემთხვევითი არ არის, რომ სპექტაკლი „მამაშვილობაში“ სწო-რედ რომ ლიტერატურის მუზეუმის თეატრალურ დარბაზში დაიდგა.

მცირე სცენაზე სოფლის ატ-მოსდეროს ყფითი რეკვიზიტი მიგაჩნებნებთ. ერთი პატარა ლო-ბის წწულთან მოსაუბრე ქალები კი სოფლის ამბებს არჩევენ. მათი საუბარი ქართლურ დიალექტზე იწყება, ხოლო შემდეგ სპექტაკლი მონიანად კახურ დიალექტზე აგებულნი. მსახიობები ნაირა გე-ლაძე და ნათია სამანიშვილი სოფლის ჭორიკენებიდან რძალ-დედაბიოლად გადაიქცევიან. ოთარ ბალათურამ ასე შემოიყვანა ორი გმირი ქალი, რომელიც ნოველაში არაა, და მამა-შვილის კამათს უფ-რო მეტი ქმედითობა შესძინა, რო-გორც სიტყვის, ასევე მსახიობურ ქცევათა მრავალფეროვნების თვალაზრისით. მოქმედ გმირე-ბი სახელმთი არ მიმართავენ ერ-თმანეთს, ასევეა ნოველაშიც. ნარმოდგენაში ოთხი პერსონაჟი:

მამა, შვილი, დედაბიოლი და რძალი.

მამა (კოტე შავია) შეუღს ელოდებს. თოფით შევარადე-ბული მსახიობი კუნძზე აბტება — ის არის, რომ უნდა გაისრო-ლოს და დაფიქრდება „ბიჭია თუ გოგო?“ — გაისროლოს თუ არა? „ბიჭია“, მამაკაცების სისულტე უ. წ. გვარის გამგრძელებ-ბელსა და დამმარბავზე, უთქმელად; ქვეტექსტით... მასურე-ბელს ენიშნება — ეს ხომ ქართული სინამდვილე. ოგმორით, მსუბუქი გაკილვით გვაყიწყდება, რომ „დეკვი ლობისა სწო-რია, ძუ იყოს თუნდა ზეადია“, დაწერილია, ჩაბეჭდილია, მაგ-რამ ვენეტკურ კოდს ერთი გვინოსა ალაბთ ვერ შეცვლის.

შვილი (ნიკა კვანტალიანი) იზრდება, მამა გადაწყვეტს, უნდა დაეაქორნიო... ცოლი (ნაირა გელაძე) დუმლით

ხედება, აყალბავაილის გარეშე. რიბზე სად არ იციან, მაგრამ ქართულ-კახეთის ქალისა და მამაკაცის ურთიერთობობა განსხვავებულია დეკს. ქალი ყოველთვის უსუქვედ მორჩილებას თამაშობს, არ პასუხობს, მხოლოდ გულში თუ ვაიფიქრებს „თავში ქვა გიხლი, გინდა და გააკეთე“. ამ ნიუანსისათვის მსახიობს და რეჟისორს „ჩაეფლავა“ და კახური იუმორის სახით ვლინდება. თერთ კაბაში შემოსილი ტანკენარი და ნითელყოყბა პატარადლი (ნათია სამანიშვილი) ჩემოდნით ხელში შემოდის. დედამთლი უდრტყენვლად ხედება, მშვიდად, ზედმეტი ემოციების გარეშე. ნათია გვლად მშვენიერ სულის აკეთებს. ის ხელს შეივლებს ჩემოდანს, არიქა, ექვანარბო, და მისიერად „ანონის“ — ქვეტუტით „დიდი მზითევი არ მოუტანია“.

საინტერესო ტეტიოდი თამაშდება, როცა დედამთლი რძალს სახლ-კარს ათვალერეზინებს და თან სხვადასხვა ტრნალობაში უშორებს „ახლა ეს შენია“. ნიუანსებზე აწყობილი ეპიზოდით უსიტყვოდ იკეთება ქვეტუტის ახლა შენთვის განმომლოცინა მთელი სახლი — ირმომე და იყავო?, თან ხელში კაბობის საკევე კალასის მიიქრებს. თითქოს არაფერი არ ხდება, მაგრამ მსახიობთა ფილგრანული თამაშით რძალ-დედამთლის პატარა „ომი“ იწყება. იუმორით აღვიქმება საპატარძლო კაბაში ჩაცმული რძლის პირველი სამუშაო — ქათმების ასაჭმელად დაიბების“ სცენა. დედამთლის წყნარ „პრძანებაზე“ თუ როგორ უნდა დაუძაბოს ქათმებს „ძიბა, ძიბა“, რძალი ეჯიუტება „ძიბ, ძიბ“. მხოლოდ ერთი ასო „ა“, რძალ-დედამთლიანის ჭიქილად გათვლიცევა. კვლევ ტრუდი თამაშდება, რომელიც ახალგაზრდა მსახიობის — ნათია სამანიშვილის — ნიჭს ავლენს. ის თავისებურად ეძიბის. მას დედამთლის განვრთნილი ქათმები „ქსუხუხუხ“ და იმდენად აგრესიული არიან, რომ შემხინგული პატარძლი კუნძზე ახტება, ოღონდ არ მიეცნენ, და დედამთლის „პან-გებზე“ გადადის: „ძიბა, ძიბა“. ქათმები დანერდნენ, რძალი უკვე დედამთლს ემორჩილება. ეს აღბათ ნაწ ნუთიანი ეპიზოდი, მაგრამ შეეფიქლია მთელი ისტორია ავტოგრაფიო.

მთუხედავად იმისა, რომ ქალების როლებზე ბევრი რამ შეგვიძლია ვიამბოთ, რეჟისორი ოთარ ბალათურიანი მაინც არ სცდება ოთარ ჩხეიძის ნოველს და ძირითადი თემა მის მიზეზდვით ვითარდება. მსახიობი ქალები რძალ-დედამთლიანას ამბებს ქს ქწინა, მაგრამ ძირითადად „აკაცების“ პერსონაჟების განვითარებას „ეხმარება“. თუმც ავტორის ნოველის ტექსტებსაც დინამიკურად, სადაც საჭიროა, ახმარებდა. ანუ რეჟისორი მწერალსა წარმოაჩენს და თავის ნამუშევარსაც. ის ფაქიზად ეპერობს ტექსტს და ახლბათ დიდი მუშაობა დასატარა, რომ ვასცენურეზიული თხრობა ავტორის ტექსტთან თანხვედრილი ყოფილიყო.

მამა და შვილი ქეიფობენ და ქეიფობენ... ყოველ ღამე, თავთავიან აფსონობთან ერთად, რძალ-დედამთლის გამოაქვით და გამოაქვით ერთი და იგივე მებრე — გამოაკვეთილად მწვადი და შოთი შურენი. სპექტაკლი და ნოველა მსა-ჭამაზე არ არის. უბრალოდ ნამოზრდელი შვილისა და მამის კონფლიქტება. მათი ბედნერების მთავარი საზრდო ღვინოა და ეს არის განხეთქილების მიზეზიც. მწერალმა ქართველთათვის სერიოზული, მაგრამ ზოგადად ოჯახური კონფლიქტის მსუბუქი საბაბი აორჩა — მამა-შვილის „პრობლე“ ღვინოზე. ეს რომ ყოფილიყო მამულები, სახლი, პოსტანი, მამის ნოველა ასეთი კომიკური კი არა, ეს უკვე ტრაგიკული იქნებოდა.

შვილის ურჩობით გაფიცებული მამა (კოტე მგვიია), კონფლიქტს აწმევაებს და იწყება ეს გაუთავებელი დამაძ-

ლება, გასწავლე, ფეხზე დაგაყენე. ენაკეიმატი შვილის პასუხები (ნიკა კვანტალიანი) ლოკურია, ზუსტად და იმდენად რეალური, რომ მაყურებელს ან თავის თავი, ან მეზობელი, ან აბლობელი ან რამე სხვა ნაცნობი ამაზიკა გაასწავნებდა... მაგრამ ბოლოს, მამის ჩინური ნეეთიეთი ჩამახილი, შვილის „უშაბნობობაზე“ სადღურავი, ამსურდის თეატრის იუმორს ემსგავსება:

„ — ვიცო, რა უშადური შვილიცა ბრძანდები, ვიცო, იმასაც რო აიხირებ ვითომც რომ მე არც შემოქმენიარა...“

— შევიქმენიარა.. დღიტრანბახე, ვითომც რომ ოპიზარით მოიგახტვარ და მავივარაყვებოვარ... შე, შე, შე... შემომხედე ერთი რას ვგეგრა, კარგად შეშომხედე...“

მსახიობი ნიკა კვანტალიანი (შვილი) ოთარ ჩხეიძის ტექსტს თითონი ყვება, ოღონდ პირველ პირობ. მსახიობი, მამისა და მაყურებლის თვალში ნელ-ნელა იცვლებოდა: დალბდებოდა, მარცხენა მხარო უკან რჩებოდა, ლპი ნამომბურტყებოდა... მუბლი უბრტყლებდებოდა. მსახიობთა იმპროვიზირებული პარტნიორობით ხედავდით შვილს, მამის თვალის ახელას — უბნო ქვეტუტისტი „ნთუთ აქამდე არ ეთციოდ — ეს რა მახინჯი ყოფილა“. მამა თავზე ხელს იტყობცავს, ეს რა შევექმენო. შვილი გამარჯვებულია — კიდევ ერთხელ დაუმტყვია სიმარტყე კოტე მგვიიასა და ნიკა კვანტალიანის მტუტი მსახიობური იმპროვიზაციის გამოვლინების მშვენიერი სანახაობაა.

სპექტაკლის მსვლელების ერთი საათის მანძილზე ზუსტად გათვლილი ამოცანების იმპროვიზირებული ეპიზოდების კასკადი საერთო მიზარულებაში მიმდინარეობდა. კომიზმის ჰიკ უკვე მამის თეთმკვლელობის მცდელობა იყო. კოტე მგვიია ნივინში, კუნძზე ზის, ოღონდ ქოლკი ხელში და ანდეროს წერს. მაყურებელს ეცინება და ფიქრობს: თუ თავს იკლავს ეს კაცი, მამ ნივინში ქოლკა რაღად უნდა? თითქოს უშინმწველო დეტალით, რეჟისორის ფაქიზად შემოაქვს ომორი. აი, თოქოც გააზნადა... მამა ფებს იორებს, ყვინდება, აი ახლა გამოიხედავინი, აი ახლა და... ეს თამაშოც დამთავრებდებოდა, მაგრამ არაიენ არ იხედება (ეს ნაწილი ნოველსავე არ არის, რეჟისორის ჩამატებული). გაისმის ჩილი ზავშვის პირველი კვილი. მამა უცებ პაპა ვახტა, ცხოვრება შეიცვალა?.. მაგონარ რეჟისორი მამის კოთხვაზე „ბიჭო თუ გოგო“, შვილი პასუხობს: „ბიჭები, ტყულები“. კომედია გრძელდება... და ასე იქნება დაუსრულებლად, სანამ ვიარსებთ მამაკვილობაში...

სპექტაკლი მორკენების დიალოგით მთავრდება:

„დედამთლი — აგერ რას გუებნებოდი, ტყუოდა შვილი... რძალი — არა, ქალი, რას გუებნებოდა, ტყუოდა მამა... დედამთლი — რა ვიცო, რა ვიცო, ყვებდებუნე, ყვებდებუნე თეთიეთიშურადა.“

რძალი — მე კიდენა მგონია, არც ერთი იყო მართალი, არც ერთი იყო მტყუანი.“

ამ თითქოსდა უზრალო დიალოგით, რომელიც მწერლის ფინალურ ტექსტთან აზრის სიმწყობრით ძალიან ახლოს დგას, შეგვიძინებთ ბალბურ სიბრძნეს, რომელიც ფილოსოფიურ განხილადობას ახლენს — ყოველ კაბაში, მამაშვილობაშიც კი, ყველას თავის სიმარტყე აქვს და ასე იქნება მამადა.

ოთარ ჩხეიძე — შე აუტ ვავიხინენე და ასე დაწერე, რომ იცურეთი არ მგონია მართალი და რო არც მტყუანი არ მგონია არცერთი. — არც იმამაზადა, არც ახლა მგონია“.

რა უბრალოა, სადა, მაგრამ როგორი ბლბა და უჩვეულო...

მარი ონეზაშვილი

ანსამბლი

„ტსუ – გორდელა“

საკრავებიანი გოგონათა ფოლკლორული ანსამბლი „ტსუ – გორდელა“ 2007 წელს დააარსა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბაზაზე ანსამბლ „ურმულის“ სოლისტმა თამაზ მამალაძემ. იგი რვა სტუდენტი გოგონასგან შედგება. ესენი არიან: სოფო ქირია, ანა გულედანი, თამუნა ალადაშვილი, ქეთი კვიციანი, თვა ქირია, ნატალია ბაბაშვილი, ნინო კაციტაძე და ნათია ხმალაძე.

თითოეული გოგონა განსაკუთრებული ვოკალური მონაცემებით გამოირჩევა და ყველა საკრავზე უკრავს. პროფესიონალი მომღერლები და ფოლკლორისტიები მათ პროფესიონალიზმს განსაკუთრებით აღნიშნავენ.

ანსამბლის ხელმძღვანელის თამაზ მამალაძის თქმით, ანსამბლში თავიდან 13 წევრი იყო, შემდეგ გარკვეული მიზეზების გამო რამდენიმე გამოაკლდა... გოგონები მუსიკალური სასწავლებლებიდან შეკრიბა, სადაც თითოთს ასწავლიდა.

მისი თქმით, ანსამბლის წევრების არჩევისას განსაკუთრებული კრიტერიუმი არ პუნიათ. ყველა გოგონა თავისებურად ნიჭიერი და გამოჩრეული იყო. ანსამბლის ჩამოყალიბების შემდეგ კი თავდადებული ვარჯი დაინახო, რამაც საბოლოოდ „გორდელა“ ამ დონემდე მიყვანა.

„დღეს რასაც ისმენს მსმენლები, ეს ყველაფერი ტიტანური შრომის შედეგად მოვიდა. ძალიან ბევრს ვემუშავოდით, რომ თითოეულს ამა თუ იმ ინსტრუმენტზე ასე დაეკრა და ასე ემღერა. თითქმის ყველა ინსტრუმენტზე უკრავენ“ - აღნიშნა თამაზ მამალაძემ.

მათი სერიოზული დებოუტი 2007 წელს ფესტივალ „არტ-გენზე“ შედგა. შემდგომ უკვე ყველა ფოლკლორული ფესტივალის მონაწილეები იყვნენ. ყველაზე დიდი წარმატება 2010 წელს ისევ „არტ-გენზე“ მოუტანა. მათ ფესტივალთან დასთავაშა შემოიარეს მთელი საქართველო და „არტ-გენის“ ერთკნით ტურშიც სოლო კონცერტი გამართეს. ყველა მათი გამოსვლა მსმენლების განსაკუთრებულ ემო-

ციას და ოვაციას იწვევდა და არ ყოფილა შემთხვევა, მსმენელს „გორდელასთვის“ დამატებით რამდენიმე სიმღერის შესრულება არ ეთხოვა.

ამას მოჰყვა „მეზავრებთან“ ერთად რესპუბლიკის მოედანზე გამართული კონცერტი, სოლო-კონცერტი უნივერსიტეტში, „სხვა კონცერტი“ ფილარმონიაში. ყველაზე დიდ წარმატებად ფილარმონიაში გამართული გამართული კონცერტი მიიჩნევა, რომელიც მოწინავე კონცერტში მონაწილეობას მიიწვევდა, რომელშიც ანსამბლი „ერისონი“, „რუსთავი“ და სხვა ცნობილი ანსამბლები და მომღერლები გამოდიოდნენ. ამ კონცერტზე „გორდელამ“ ნუკრი კუპანაძეთან ერთად იმღერა.

ანსამბლი ამჟამად ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-ის ერთერთი პროექტის „თქვენი მოუს“ ბენდია.

„გორდელას“ გამორჩეული თავებისმცემელი ვალენტა ქართული ხმების“ სოლისტი დათო არჩვაძე. მისი შეფასებით, ყველაზე მეტად, რაც ამ ანსამბლში მოსწონს, ეს არის გოგონების პროფესიონალიზმი, ახალგაზრდული მუხტი და მუსიკისადმი ასეთი სიყვარული.

„თითოეული მათგანი პროფესიონალია, როგორც ვოკალურად ისე ინსტრუმენტებზე დაკვირვებით. თავისებურად გამოჩრეულები და ძალიან ფექტიურები არიან. თითქმის ყველაწარსაკრავს ფლომენ. ამ ყველაფერს დიდი შრომის შედეგად მიაღწიეს. მათი ხელმძღვანელი თამაზ მამალაძე განსაკუთრებული მუსიკოსი და პედაგოგია. მან უამრავი ნიჭიერი ახალგაზრდა აღზარა, რომლებიც ახლა ძალიან

ნინა რიგვი: ნათია ხმალაძე, ნინო აბულაძე, თვა ქირია, თამუნა ალადაშვილი, უკანა რიგში: სოფო ქირია, ქეთი კვიციანი, ნატალია ბაბაშვილი, ანი გულედანი

წარმატებულები არიან. განსაკუთრებული მადლობა ამ ადამიანს კიდევ ერთხელ, რომ ასეთი საოცარი, ნიჭიერი და პროფესიონალი გოგონებისგან დაკომპლექტებული ანსამბლი შექმნა. მე პირადად „გორდელას“ არცერთი კონცერტი არ გამომიტოვებია. მათი განსაკუთრებული თავისებურებები ვერ და ყოველთვის აღფრთოვანებული ვრჩები, როგორც ცეცხლს ანთებენ სცენაზე და როგორ აყვავებენ მუსიკას. სასიხარულო კიდევ ისაა, რომ ყველა სიმღერა თავისებურად, ახალგაზრდული მუხტით მოაქვთ, რაც კომპლექსურად ძალიან ხიბლავს. მათ კონცერტებზე დარბაზი ახალგაზრდები-თაა საესე და „გორდელას“ თითქმის ყველა სიმღერა ზეპირად იცინა. მისარია ისიც, რომ ეს ანსამბლიც ჩვენი ანსამბლის – „უნივერსიტეტის“ – მსგავსად სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბაზაზე დაფუძნდა. მიუხედავად იმისა, რომ ზევნი ადამიანები „ქართული ხმები“ გვქვია, ანსამბლი „უნივერსიტეტის“ დღემდე ახსოვს მსმენელს. დარწმუნებული ვარ, „გორდელას“ უფრო მეტი წარმატება ელის და ქართულ სცენაზე დასახლებული ადრიალი დაიკავებს“ - აღნიშნავს დათო არჩვაძე.

ელენე ამბლობელი

„რომ არ ამოშრეს ხალხში ნალველი“

ლევანდა ისკანდარიისა — პიესაღ

...რომ არ ამოშრეს ხალხში ნალველი ბატონიშვილის ალექსანდრესი“, — ნერდა ტიციანა ტაბიძე თავის გრძელ და არათანაბარ ლექსში, სულაც ამ ერთ სტრიქონად რომ ღირს.

ეს არის ტიციანი...
ვის არის ჩვენი ტრაგიკული ყოფაც — არ ამოშრეს ხალხში ნალველი ალექსანდრე ბატონიშვილისა, ვისი სახელიც სამშობლოს თავისუფლების სიმბოლოდმდე აზიოღულა და საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენასთან გაიგვიხუდა. ამ ყველაფერს ქურნალ ჩვენი მწერლობის* სალონიშ გამართულ წარდგინებაზე გაისხენება როსტომ ჩხეიძე, რადგან სწორედ ალექსანდრე ბატონიშვილის ხატოთა შთაგონებულად მისი პიესა „ლევანდა ისკანდარისა“ (რედაქტორი შაჟა ჯოხაძე), რომელიც ავტორის პირველი ცდაა დამატურგობის თანში. პიესის ქარგად აღებული რეალური ამბავი, რომლის შესახებაც რეალური პერსონაჟები მოგვითხრობენ.

ალექსანდრე ახმეტელს უნდა, რალაც განსაკუთრებულად დადგას — ქაქუცა ჩოლოყაშვილზე ფიქრი არ ასვენებს, ოღონდ ის დროა — 30-იანი წლები — როცა გამოირცხლებულია ეს შეძლოს და ამიტომაც რალაც ისეთი უნდა, ისეთი... პერიოდი — ქართველი ხალხის დაუმორჩილებელი სულისკეთების გამომახატელი — მის შემოქმედებით სტილისავე რომ სრველია. ერთხელ, საუბრისას, პავლე ინგოროყვა თავის მოსაზრებას გაუზიარებს იმის შესახებ, რომ მერანი შთაგონებული ალექსანდრე ბატონიშვილის სახელით. ნიკოლოზ ბარათაშვილზე გამოქყვენებულ მონოგრაფიაში იგი ამას არასად ნერს, უბრალოდ აღნიშნავს: ყოვლად შეუძლებელია ასეთი თავისუფლებისადმი ლტოლვით განმსჭვალული ლექსი შთაგონებინა ილიკო ორბელიანს — გაორებულ პიროვნებასო. ოღონდ აქ წყვედა მსჯელობა, რადგან ის დროა, როცა არ შეიძლება ალექსანდრე ბატონიშვილის სახელის ხსენება, მითუმეტეს მისი გამოყვანა შთამაგონებლად „მერანისა“... და ამ მოსაზრების გაზიარების შემდეგ სანდრო ახმეტელი იღვას იპოვებს — ასე და სწორედ ასე, მერანისებურად უნდა დაწერილიყო პიესა ალექსანდრე ბატონიშვილზე.

ასეთ დროს ჩნდება ასპარეზზე გიორგი შატერაშვილი. 23 წლის ნიჭიერი მწერალი, რომელსაც სანდრო ახმეტელი ამ პერიოდიული პიესის დანერგვის შესთავაზებს.

ის დათანხმდება, მაგრამ... იქერენ, რაკილა ლექსი უძღვნას ქაქუცა ჩოლოყაშვილისათვის. დამოფრულ მიძღვნას მიუძღვეს ამოუსხინა — იქ, „წემოთ“. ვერც თავისმართლება უშველის — ნინციღლები „თ.ჩ.“ თამარ ჩოლოყაშვილს გულისხმობს, ვეტრე ამ ქალსო — ვინ დაიჯერებს, რომ „მერანის“ თავისუფლების წყურვილით გამსჭვალული სტრიქონები მხოლოდ და მხოლოდ სატრფიალო რითმები.

მაღველ დაიჭრენ და დახვრეტენ სანდრო ახმეტელსაც. გადის ხანი და გადასახლებიდან დაბრუნებული გიორგი შატერაშვილი ამ ყველაფერს ოთარ ჩხეიძეს მოუთხრობს.

ასე იკარგებოდა პავლე ინგოროყვას მოსაზრება, რომელიც არ დაინერა;

ამბავი პიესისა, რომელიც ვერ დაიდგა; ბუდი სპექტაკლისა, რომელიც ვერ შედგა.

იკარგებოდა, ქრებოდა... უნდა გადაწყობოდა ეპოქას, მაგრამ რატომ უნდა დაკარგულიყო, თუკი შეიძლება ნახსილებები გამოგვეგლოჯა იმ ეპოქიდან.

ჩვენ ხომ ვიცით, როგორ დაწერდა მას გიორგი შატერაშვილი;

როგორ დადგამდა სანდრო ახმეტელი; და და, დაწერილიყო პიესა შეუქმნილი და დაუდგმელი სპექტაკლის ტრაგედიაზე.

ახლებურად დატრობებულიყო სახელი ალექსანდრე ბატონიშვილისა. მითუმეტეს, რომ იმ დაუწერილი პიესის ტიციელი, პოლიტიკურმა რეჟიმმა რომ შეინარა, დიდი ხნის წინათ განსწრნოდა და ახლა სულ სხვაგვარად გაიარა გულსა და გონებაში, ძალდაუტანებლად წამოტიკტიკებულიყო მოდერნისტული ხანისა და სტილისტიკისათვის ნიშანდობლივი — პიესა პიესაში: ხან ხორცმცემსმული, ხანაც ამაო სწრაფვა.

როსტომ ჩხეიძის თქმით, ასეთია ამბავი, რომელიც საფუძვლად დაედო პიესას „ლევანდა ისკანდარისა“;

სურვილი, რომელმაც ამ ფორმით ათქმევინა ეს სათქმელი;

ერთ-ერთი ნამქუზებული კი საამისოდ იოსებ ჭუმბურიძე ყოფილა... სწორედ მისი იღვა იყო შექმნა ლიტერატურული კომპოზიცია ამ ლევანდის გასაცოცხლებლად. მისთვის მოუძიებია მასალად როსტომ ჩხეიძის... და, შეადგა, შექმნა პიესა, რომლის დაწერაზეც ვეტროს არასოდეს უფიქრა, მოუხდებოდა იმისა, რომ საამისოდ მუდმივად უზიბებდნენ, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც მისი ნიგებების მიხედვით წარმატებით დაიგვა რადიოსპექტაკლები, ქუთაისის სახალხო თეატრმა კი ალექსანდრე ორბელიანი ოპერის სცენაზე გააცოცხლა. თუმცა ამაზე — ცოტა მოგვიანებით, ვერ კი მაია ჯალიაშვილი ხსნის შეკრებას და ამბობს:

— ამ პიესაში გვხვდება უძვირფასესი სახელები: მიხეილ ჯავახიშვილი, სანდრო ახმეტელი, კოტე მარჯანიშვილი, პავლე ინგოროყვა, გიორგი შატერაშვილი, ოთარ ჩხეიძე... ამ პერსონაჟებად შემიღიან ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, გიორგი მაზნიშვილი... ეს არის პიესა პიესაში, ამ თვალსაზრისით, ძალიან საინტერესოდ არის თანამედროვეობა და ნარსული ერთმანეთზე გადაჯაჭვულობა.

მიიდა ერთ-ერთი საგულისხმო ეპიზოდი გავიხსენო:

გიორგი შატბერაშვილი ოთარ ჩხეიძეს სთხოვს, დაწეროს პიესა ალექსანდრე ბატონიშვილზე. ოთარ ჩხეიძე უარობს და პირობით, მას სთავაზობს, დაფიქრდეს ამ იდეაზე. ჩვენი ვიცით, რომ ოთარ ჩხეიძეს არ დაუწერია ეს პიესა, მაგრამ დანერგა სხვა პიესები, რომლებშიც ალექსანდრე ბატონიშვილის სული ტრიალებს.

პიესის ამ ეპიზოდში გვხვდება ფრაზა, რომელსაც გიორგი შატბერაშვილი ეუბნება ოთარ ჩხეიძეს, მე კი მინდა ეს სიტყვები როსტომ ჩხეიძეს ვუთხრა:

„გვებ მაინც შენც გეფიქრა, სულსკვეთება უკვე იცი, იდეაც, ზოგადი ქარგაც, სტილისტიკაც... მა, გვებ, გვებ... გვებ შენ დაგვწერა ეს პიესა ალექსანდრე ბატონიშვილზე“.

მითუმეტეს, რომ პირველი ნაბიჯი ასეთი წარმატებულია.

– პიესამ პირველივე ფურცლებიდან მიიქცია ყურადღება პერსონაჟების გამო. მითხრეს, რომ რომელიმე ეპიზოდს უნდა წაშეკითხა, მაგრამ ძალიან გამაჟიკრდა არჩევა. ვიფიქრე, გადავული და რაც შემიძლება, იმას ნაეიკითხა-მეთქი, – ამბობს მსახიობი ზურაბ ცინცქილაძე, იმასაც რომ დასძენს: სიაშინების ვითარებაში ამ პიესის რომელიმე გმირს, ოლონდ რომელს, ჯერ არ ვიცოი.

საბოლოოდ არჩევანს მაინც ერთ-ერთ დრამატულ ეპიზოდზე შეაჩერებს – საუბარზე ლაერენტი ბერიასა და სანდრო ახმეტელს შორის.

...და კითხულობს.

კითხულობს თავისი ხავერდოვანი ხმით, რაღაცნაირი სხვანაირი მუხტი, იმ მკითხველის ექსპრესიით, რომელმაც იცის ქართული სიტყვაც და მისი ფასიც. ...და კიდევ ხსნის მსამეფლისათვის ამ მწვავე დაბლოკს შრეებს, მსახიობის ოსტატობით გვიხატავს პერსონაჟთა ხასიათებს და ხელისფლებზე გვემუბება დრამატული ეპოქაცა და ამ ეპოქაში მცხოვრებ ადამიანთა ტრაგიზმიც. ალბათ ამიტომაც ვიცისიდან მნიშვნელოვან ფრაზებს რომ გაიხსენებს **გია მურდულია**, ამით დაიწყებს:

– ეპოქა პატოისან ადამიანთა სიტყვებში“ – ეს სიტყვები ისე განსხვავდება ფარისეველთა და კონფორმისტთა სიტყვა-ფიქრისაგან, როგორც ფორსმანის ნახატში მის ეპიგონთა ნახატისაგან.

რატომ ჰქვია „მონტაჟი ორ მოქმედებად და ათ სურათად დაწერილი პიესის ტრაგედიაზე“ რატომ „მონტაჟი“? და რა „ტრაგედია“ – იკითხავს ბატონი გია და თავადვე უპასუხებს:

– ეს მონტაჟია იმიტომ, რომ ერთი ითქმება მრავლით – ათივე სურათი თითქოს კალედოსკოპს ქმნის, მაგრამ ეს სიმრავლე ერთი ნიშნით არის აღბეჭდილი – ტრაგიკული ნიშნით. თითქმის ყველა მოქმედი გმირი საკუთარი ცხოვრების ტრაგეიაზე განასახიერებს.

მისი თქმით, ეს არის დიდი ადამიანური სევდა თავისუფლების დაცარგვისა და არარსებობის გამო... და მთელი პიესიდან გამოსჭყვივის აზრი, რომ თავისუფლების შემცველი მარადიულად არაფერია, მაგრამ მისი მოპოვებისა თუ დაბრუნების გზაზე, ერთხანს, თავისუფლება-დაკარგული ადამიანის ბოლო თავშესაფარი ღირსება... და ეს გმირები ქართულ ღრსებებს განასახიერებენ.

ბატონი გია საგანგებოდ გამამხვილებს ყურადღებას სურათზე, ლაერენტი ბერიასა და კოტე მარჯანიშვილის დიალოგს რომ ეთმობა და პარადოქსის საშუალებით ნათელს ხდის საბჭოთა რეჟიმის არსობრივ აბსურდულობას. ყველაზე დასამახსოვრებლად კი მიიჩნევს ახმეტელისა და ბერიას „დეუტს“ (და „დეუტისა“), ახმეტელისეულ „შეთამაშებას სიკვდილთან“, გამორჩეულობის სიხარულიც რომ არის და ტრაგიკულიც.

ეპოქა და მისი იდეოლოგია იხატება ბერიას ფრაზაში – „გლითოტინას თავზარდამცემობა უნდა დარჩეს, მაგრამ პეროიკული სიკვდილის საშუალება უნდა მოყუსპოთ... გმირის ნაცვლად საბეღალატეხილი დამწამავე უნდა შეთვისაზოთ ხალხს“ – რომელსაც ვიცა მურდულია ასე განახოგადებს:

– ყველა მოძალადემ კარგად იცის, რომ იდეა ადამიანის გარეშე მკვდარია, ან შესაძლოა კარიკატურად იქცეს. განმარტებელი ადამიანის დამარცხება ძალიან ხშირად იმდენი დამარცხებასაც იწვევს კარგა ხნით.

ახმეტელის იდეა კი...

ეს არის მერანის, როგორც თავისუფლებისა და ღირსების ეროვნული „მხატვრული მუდმივას“ სახება, რომელიც დროსა და ადამიანებში მოგზაურობს. და ღირსების დროშაც ძირს არასოდეს დაეცემა, რადგან ყოველთვის გამოჩნდება მეორე ადამიანი, რომელიც მას ხელახლა აღმართავს მთელი ერის დასანახავად.

იგი ძალიან სიმბოლურად მიიჩნევის იმას, რომ შარათაშვილის „მერანი“ შესაძლოა ილიკო ორბელიანს კი არა, ალექსანდრე ბატონიშვილს უკავშირდებოდეს, რაც სრულიად ახალი რაკურსით წარმოაჩენს, ახალი შინაარსით ავსებს ლექსს. ეს ახალი პარადიგმის შექმნაც არის იმავდროულად.

როსტომ ჩხეიძე და მაია ჯალაშვილი

და ბოლოს:

– პიესას იწყებს და ამთავრებს ორი კაცის საუბარი – ფრონსმანის ნახატებისა და თარის სვედიანი მელოდის ფონზე...

ეს ორი კაცი გვიჩვენებს, რომ ფიქრი სიცოცხლის განმტკიცება და გააზრება მისი სრულყოფილი ფლობისა და გამაზნავის არსებითი ნიშანია. სამჯერ ორი სიტყვა, „მე ვგრძნობ“, „მე ვფიქრობ“ და „მე ვხედავ“ დიალი დასაწყისია მეოთხე ორი სიტყვისა: „მე ვმოქმედებ“.

მაცა ჯოხაძე:

„აღლეს, როდესაც მთელს მსოფლიოში თეატრი შემოქმედებით თავისუფლების ერთგვარ პოლიგონად იქცა, როცა სპექტაკლი ექსპერიმენტებისა და ტექნიკური პროგრესის მთელი სპექტრია ჩართული (ფოტოგრაფია, სლაიდი, ფილმი, კომპიუტერი, ელექტრონული მუსიკა...), ეს ყველაფერი, თუ დიდი მასშტაბის რეჟისორთან არა ვგაქვს საქმე, ხშირად ეკლექტიკად გვევლინება. სადღაც ქრება გმირებისა და პერსონაჟების ხასიათები, მათი ინდივიდუალობა. უფრო მეტიც – აღარ ჩანს პიესის ავტორის სულისკვეთება, იდეა. აღარ იკვეთება და იკარგება რეჟისორის სათქმელი.“

საქართველო, რა თქმა უნდა, გამომავალი არ არის და პირველ ტაბზე აშკარა კიდევ თეატრალური მოდის ამ ტენდენციას... ამიტომ ხშირ შემთხვევაში სანახაობითმა მხარედ დაჯანსაღებულია, ფიქრი, განცდა, ემოცია. მე ვფიქრობ, რომ ამან წლების მერე გამოიჩინა ნოსტალგია ინტიმისა, რომლითაც ოდითგანვე ხასიათდებოდა თეატრი. ინტიმი სვეცისა და პარტურს შორის, მსახიობებსა და მაყურებლებს შორის.

თქვენ კარგად მოგახსენებთ, საქართველოსათვის, ასეთი პატარა, უძველესი კულტურის მქონე ქვეყნისთვის, თეატრს რა მნიშვნელობაც აქონდა. რელიგიასთან, ხელოვნებასთან და კერძოდ დიდ ლტერატურასთან ერთად თეატრმაც უზარმაზარი როლი შეასრულა სულიერების დაგვიდრების სფეროში. ჩვენი მენტალობისა და ურად დარჩენის საქმეში. სამწუხაროა, რომ თანამედროვე დრამატურგიაში ამ თვალსაზრისით თანდათან დათმო თავისი პოზიციები. ეროვნული ღირებულებების, როგორც მარადიული ღირებულებებთან განუყოფლობის – ცნობიერად თუ არაცნობიერად. მეჩვენება, რომ დათმო თეატრმაც. საყოველთაო გლობალიზაციის თავებრუნდხვევ ტემპში კი ამ თვალსაზრისით ეროვნულ ცნობიერებასა თუ ხელოვნებას არცთუ ისე მცირე საფრთხეები ემუქრებიან. რატომ იყო, რომ ამდენი პიესა დაიდგა ბოლო წლების საქართველოში და მიიქცადა მანქანა „ქაქუცა ჩოლოყაშვილს“ პქონდა ასეთი დიდი წარმატება და სრული ანალოგი. თავისთავად ეს იმას მოწმობს, რომ მითოვნილება, ნოსტალგია განადგავს არა უბრალოდ დადებითი გმირებისა, არამედ ღირსების გრძობისა, იდეალებისა, რომლებიც თვალსა და ხელს შუა გააქრება.

როდესაც გრუმამა თავისი პიესა წასაკითხად მომიცა, განახარდა, ფუშანით ვიგრძენია, რომ მისგან პიესა შემთხვევით არ დაინერგებოდა. რადგანაც ეს ის ღანრია, როცა

შენ კი არ ეძალეები მას, არამედ თვით სათქმელს მოაქვს ეს ფორმა. რისტომ ჩნები, მოგახსენებთ, კარგად იცნობს XIX-XX საუკუნეების პერიოდს. შეუძლია არა მხოლოდ ფრანზ დიონისხოფერის საწინაო ამბეტელისა ან პავლე ინგროვსკის, არამედ ინტონაციაც და ის ნიუანსებიც, რომელიც პიესის დიდ ხიბლს სძენს. ამიტომ ჩვენს თვალში ნაწვეული ცოცხალი გმირები დიხატება. როცა, თქვითა, ბერია და მარჯანიშვილი საუბრობენ და ამბეტელზე ჩამოვარდება სივანე, უფროსი კოლეგა ისეთ დახასიათებას იძლევა უმცროსისას, რომ თვალდახელშეუ ყველა ის სკანდალური მოქმედა-მოქმედა ამ ორი დიდი რეჟისორის, მათი ურთიერთობის ირგვლივ რომ ტრიალებდა.

უცნაურია პოლიტიკური რეჟიმიც, ნებისმიერი ეპოქისა და სახელწოდების... ადამიანური ვნებებისა არ იყოს, რეჟიმიც ცვალებადი და მარადმდინია. მოუხედავად დარჩატიზმისა, ტრავიზმისა, ეს რეჟიმიც ერთგვარ „სასარგებლო“ ფუნქციასაც ასრულებს. ერთგვარ ტესტის ნარმოადგენენ ადამიანური ბუნების გასახსნელად. მოუხედავად ე.წ. თავისუფლებისა, მტკაღ ტრავიკულ დროში გვერებს ცხოვრება, რადგან სწორად თავისუფლების ნების გაგება იქნა ყველაზე მეტად დამახინჯებული და უკუღმართად გამოყენებული. როგორც ვარგავის, ისე შინაგანი ცენზურის, სინდისის ხმის (იგივე ღვთის ხმის) სრული მოშლა. თავისუფლება, როგორც ყველაფრის ნებადართულობა, როგორც ალერაბსნილობა.

და აი, ასეთი „სამიში“ თავისუფლების ეფს, როცა ნამდვილ, მარადიულ ღირებულებებს წარღვნიტ ემუქრება ცრუ მოძღვრებათა, ცრუ იდეალის წინაღობი, კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი და მეტად საჭირო მხატვრული ნაწარმოები შეიქმნა რისტომ ჩნების მიერ. არავიგულის აღძრინება რისტომის მიმართებაში, რომ ყველა მისი ახალი ნიგნი თითქოს დროის კონტექსტს ითვალისწინებს, სულზე მისწრებასაკითია. ესეც ღვთის ნებით ხდება, რა თქმა უნდა. მისი სხულებები, მონოგრაფიები, პოეზიოფილი რომანები, ესეები ზუსტად იმ დროს ჩნდება, როცა თითქმის პიკს აღწევს ჩვენი სულიერი და ფიზიკური ცხოვრების ტრიზისი. სწორად ამის გათვალისწინებით, ალბათ ასმავად სასიხარულოა, რომ უკვე პიესის ფანრში სცადა მათ თავისი ძალეები და, ჩემი დრმა რწმენით, წარმატებაც მოახლოვდა. ახლა მთავარია თეატრმაც გაითვალისწინოს მის მიერ დაწერილი პიესების არსებობა, რადგან ჩვენ ვიცით, რა როლი ითამაშა თავის დროს ქართულმა თეატრმა ერის გამოვლივების, ეროვნული ღირებულებების დაცვის საქმეში.

რა უნდა ითქვას დღევანდელ პროცესებზე, როცა გლობალიზაციის თავებრუნდხვევ ტემპში ჩართული საქართველოში ასევე თავებრუნდხვევი ტემპითა და ენერგიით მიმდინარეობს ეროვნული ფიციოლოგიის, ეროვნული მენტალობის სრული მოშლა და განადგობა. სწორედ ხშირ შემთხვევაში ხელოვნურად დაქარებული ამ პროცესების შესაჩერებლად მსგავსი პიესები, დარწმუნებული ვარ, სასიკეთოდ და დახვედით როლს შეასრულებს. ახლა მთავარია ასეთივე სულისკვეთების, ინტერესებისა და გახედულების მატარებელი რეჟისორები გამოჩნდნენ, რომლებიც სხვათა შორის გამოვლივებით „ექებენ“ და „წუნუნებენ“ ეროვნული დრამატურგიის დეფიციტზე“.

ელისო კალანდარიშვილის თქმით კი, პიესის ნაკითხვისას თითქოს ჩვენს თვალწინ გაივლებს მთელი ეპოქა თავისი მნიშვნელოვანი პერსონაჟებით. კიდევ ერთხელ რწმუნდები, რომ ტირანია და დიქტატორა, ნიჭისა და ღირსების ჩამხშობი, თავისუფალი სულისკვეთების წინააღმდეგ მებრძოლი, თითქოს გამარჯვებული და აღზევებული მაინც საბოლოო მარცხისთვისაა განწირული, რადგან ვისაც ებრძვის და ანადგურებს, მას თავისდაუნებურად უკვდავებას ანიჭებს. ამიტომაც პიესის ფინალზე გაამაზებლებს სურადღებას:

— მოუხედავად ტრაგიკული დასასრულისა, პიესის ბოლო სცენა საოცარი აღმაფრენით არის აღსავსე — ჯერ თარის მთქმა გაისმის, სიბნელეა, მაგრამ უცებ მთელი სცენა ატრიალდება. კვლავ ნაომიზარებია ახმეტელისეული დეკორაციები, გაისმის კავკასიური მუსიკა, აწივდება ტყეები, ცუცხელი ინიება და, რაც მთავარია, მსახიობები კვლავ დაფრინავენ მთიდან მთაზე. აქ ალბათ ქაუქუა ჩოლოყაშვილის სული ტრიალებს. ამ საოცარ სანახაობას კი ასევე საოცარი ხილვა აფერვავინებს. სცენაზე გამოდის ნიკოლოზ პარათაშვილი. ჯერ კოჭლობით მოემართება, გაისმის მელდია ზაქარია ფალიაშვილის „დაისიდან“. ცელ-ნელა აპყვება მუსიკის ხმა და თავბრუდამხვევად ცეკვავს მშვენიერ არსებასთან ერთად. თითქოს კოჭლობაც დაეინყებია, თითქოს ისკანდერის სული ჩაგვამია სხეულში. არ ვიცი, ეს ცეკვა „განწირულის სულისკვეთება“ თუ მედის „სამწიფრის“ ვადალახის სიხარული, ერთი რამ კი ცხადია: თავისუფლების წყურვილი დაუკლებელი, მოუთოკავი განცემა, რომელიც ამ პიესის ყველა გმირს აერთიანებს.

ზურაბ კანდელაკი:

— არ მგონია დღეს თეატრში ისეთი განწყობილება იყოს, რომ ამ თემაზე დანერგული პიესით დაინტერესდნენ. საქმე ის არ არის, რეჟისორი დამიჯიურობა თუ არა, აქ საუბარია იმაზე, გვეყვლება თუ არა მაყურებელი. დღეს კი მაყურებელი როგორ სპექტაკლებს მყავს, იცი.

„ლექსი“ და „ისკანდერი“ მხატვრულ-დოკუმენტური ეპირის პიესაა. ევროპაში არის ამ ყაიდის თეატრები — პოლიტიკური თეატრები, სადაც შეიძლება ასეთი პიესების დადგმა. პირადად ჩემთვის ცოტა ძნელი წარმოსადგენია, მსახიობები როგორ ითამაშებენ სანდრო ახმეტელს, პავლე ინგურავას, თათარ მჭედის... რადიოში სხვა საქმეა — იქ ეს მზარე არ ჩანს, წხოვად ხშით ეცნობი პერსონაჟებს და ფანტაზიით ინატება სურათები...

ლიანა ელიავა:

— ეს პიესაც დიდი ინტერესით წაეკითხე, როგორც ყველა ნაწარმოები როსტომ ჩხეიძისა. მე მისგან ვსწავლობ სამშობლოს სიყვარულს და უმარად რამეს ვიკვებ ეროვნული ფესვების შესახებ. მართალია, ფილოლოგი ვარ — ლიტერატურაშიც და ისტორიაშიც ჩახედული — მაგრამ ასე დაბნინი ჩაღრმავებულს ქართულ ძირებს, არ მინახავს. ამიტომ მას ჩემს დიდ მასწავლებლად მივიჩნევ ქართველური სულის გაგებაში.

როცა ბატონი ზურაბი ამ პიესის დადგმის პერსპექტივაში დაექვდა, მაშინვე გამიჩნდა წინააღმდეგობის გრძობა. ცხადია, რადიოში ეს უფრო იოლია, ვიდრე სცენაზე, კინოში კი — ვაკლუბით რთული, მაგრამ სამაგიეროდ შედეგი იქნება კარგი. უზნალოდ, რეჟისორი უნდა იყოს ისეთივე სულიერი წყობის, როგორც როსტომ ჩხეიძეა. მაყურებელს მხოლოდ დიალოგი ვერ მიიზიდავ, მას სანახაობაც სჭირდება, თუმცა სანახაობა მაინცდამაინც ვართობას არ ნიშნავს, ის შეიძლება შემეცნებითიც იყოს, მაგალითად, შესაბამისი ფოტოები და დოკუმენტური კადრები მოიძებნოს არქივები. თუ კარგი კინემატოგრაფისტი მოკლდება ხელს, უმარავი საშუალება და რეჟისორული ხერხი არსებობს იმისათვის, რომ დიდი აზრი რაც შეიძლება იოლად და საინტერესოდ მიიტანიო მაყურებელამდე.

მინდა გისურვოთ, მოიძებნოს ამ პიესის ღირსი რეჟისორი ქართულ სინამდვილეში.

იოსებ ჭუმბურიძე:

— მე კი ასეთი პეისონაჟი არ ვიქნებოდი ამ პიესის ბუდის მიმართ. ფანტაზიორი არ ვარ, და არც რომანტიკოსი მოკუნებე, მაგრამ გულს სიღრმეში რატომღაც მჭვრავს, რომ ასეთი პიესით შეიძლება დაინტერესდეს ისეთი რეჟისორი, როგორცაა რობერტ სტურუა. აჰ, დიალოგების გარდა, ისეთი ჩანათები, რუბრიკები და ხილვები, გასასაღის მისცემდა მის დიდ ფანტაზიას. ასევე მგონია, რომ თუმცა ჩხეიძემაც შეიძლება მოკლებული ხელი.

მინახარ, რომ ერთ-ერთი ნამქმნებელი მეც აღმოვჩინდი ამ პიესის დანერგისა. მართალი ბრძანა ქალბატონმა მამაკა, სათქმელმა არ მოსავლდა როსტომს, სათქმელმა უკარნახა ფორმა და ოთხ დღეში დაინერა პიესა, რომელსაც არც არაფერი უნდა მოუმატო და არც მოაკლო — მას ის სჭირდება თანაეგორო...

მზისონა ნავაზაშვილი:

— ეს ნაწარმოები უპირველესად იმიტომ არის გამარჯვებული, რომ ამ ძალიან გაბედულად არის ნათქვამი ის, რაც ქართული ერის ანუხლებს. დღეს ჩვენს ახალგაზრდაებს არ აქვს ალტერნატივა თეთრისა და შავის გასარჩევად. ამიტომაც მოენატრათ გმირები, ამიტომაც აიტაცეს ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, როცა ეს სამქტაკალი დაიდავა.

როსტომ ჩხეიძემ რამდენიმე ეპოქა და თაობა გააერთიანა ამ მარადელი სატკიერის ჩვენგანდ მოსატანად და მგონია, რომ მნიშვნელობა არ აქვს, რა ერქმევა პერსონაჟს სცენაზე — ახმეტელი, ბერიკა, მარჯანიშვილი... — თითოეული მათგანი განზოგადებული სახეა იმ პრობლემებისა, რომლებიც გვაქვს. როგორც განხილული არის როსტომ ჩხეიძე ამ პიესაში, ისეთივე რეჟისორი თუ მოჰკიდებს ხელს, ნებაზე, რა დიდებული სპექტაკლი შედგება.

პაატა ჩხატაძე:

— სწორედ ასე უნდა დაინეროს ასეთი პიესები, არაფერი არ უნდა დავამალით. რაც შეიძლება მეტი უნდა დაინეროს. ჩემი აზრით, ეს ის ადამიანებია, რომლებსაც უნდა შეეცადოს ვიტყვი, მით უკეთესი და დროული იქნება.

ვენერა ანდრონიკაშვილი:

— ასე ხატვრულსად და ცოცხლად ასახვა იმ ყველაფერისა, რაც 30-იან წლებში ხდებოდა, ვერც კი წარმომიდგენია. ამ პიესაში იმდროინდელი შიში და პროტესტია, რომელი პიესა ვიცით, რომლის ყველა პერსონაჟი რეალური პიროვნებაა —

საკუთარი გვარითა და სახელით. ჩემთვის ძალიან საინტერესო იყო ბერიას და სანდრო ახმეტელის დიალოგი, ტიკინა ტახიძისა და პაოლო იაშვილის დამოკიდებულება ორგანიზაციებისადმი. უამრავ მნიშვნელოვან საკითხს წამოიწვეს ეს პიესა. ჩვენ მხოლოდ წაწერებთ ვიციტ ის დრო, ან პირადად ოჯახებში ტრავმადიებით... დიდი უბედურება გადაიტანა ქვეყანამ და მანაც დაიბნა თავისუფლება. აი, ამ ყველაფერს წამოიგვივადგენ ეს პიესა. ამიტომაც კეთილი ინებონ ახალი თაობის რეჟისორებმა და იტვირთონ ეს სიმძიმე, ხომ არსებობს სიმტკიცე ბრუკის თეატრი, ერთი მსახიობის თეატრი, თავისუფალი თეატრი... კოდა, შექმნან დიალოგების თეატრი...

წამოწყვიტო კი ამ ყველაფერსა როსტომ ჩხეიძე იქნება თავისი „მერანისებური“ პიესით.

როსტომ ჩხეიძემ თავის პირველ პიესაში ქართველი ხალხის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გულმტკიცეული სახაბა — ერის ინტელექტუალური ელიტის საუკეთესო წარმომადგენელთა განადგურება ბოლშევიკური რევოლუციის მიერ, როდესაც ულამაზესი, თავისუფალი სულის ადამიანები უმხარბველ სისტემისა და მის მსახურთა მსხვერპლი გახდნენ. ამიტომაც ვახტანგ ზახტაძე კომუნისტური ტერორის წლებზე ისაუბრებს და რამდენიმე ფრაგმენტს გაიხსენებს პოლიტიკური დოსიდან იმ უსასტიკესი ფაქტის შესახებ, ვენესეს რომ ატარებდა და არაერთი დიქტატორის მსგავსად, პოეზიასა და მწერლობის დიდი დამფასებელი, კლასიკური მუსიკის ტრფილი გახლდათ; საბჭოთა რეჟიმისული პოლიტიკის ფონზე წარმოაჩენს ლავრენტ ბერიას პორტრეტს და დროის მსხვერპლთა პროტესტს ბოროტების იმპერიის მიმართ, პიესის პერსონაჟების ბედს იტყობს — ეპოქამ, რომ განსაზღვრა — და აღნიშნავს —

— ფიქრებო, ეს თემა უნდა აიძინეროს, რადგან ყველაზე და ყოველთვის მოსალოდნელია მსგავსი მოვლენების განმეორება, მით უფრო ისეთ ქვეყნებში, სადაც დემოკრატიული ღირებულებანი და მისი საერთაშორისო სტანდარტები ფუტკვემ არის გათვალისწინებული.

სამშობლოს წინააღმდეგ მკაცრული საერთაშორისო მასშტაბის შეთქმულება დღესაც ძალაშია.

სიყრუე და სიბრძავე წარსულის მიმართ კვლავაც უცვლელია, არსებული რეალობა კი საკუთარი ისტორიის შემცვენებას ხელს უშლის. სტალინური ტერორის ფენომენი მისი მითტავიკით, აღსრულების მეოთხეობი, სოციალური და ფსიქოლოგიური შედეგებით მრავალთათვის კვლავ შეუცნობ სიერცადე რჩება.

დასასრულ კი ბატონი ვახტანგი პიესიდან პავლე ინგოროყვას შეგონებითაც გაგვაშინებებს:

„იმედო არსაოდეს უნდა ვადაინურო ადამიანმა. საქართველო უარეს დღეებსაც მოსწრდება, არანაკლებ უბედურებებსაც, მაგრამ თავიც გადავირჩინებ და ერთგულად ძარღვივ ძველებურად გვიყვითქავს“.

და რომ გვიფიქთქავს, ამას ისიც მონიშნავს, რომ ასეთი პიესები იწერება დღეს.

— მცირეობისთვის ერთი უფრო მძაფრად გრძნობს ერთდროინის მოსტრიახ, — კონსტანტინე გამსახურდიას სიტყვეებს გაიხსენებს ნანა კუცია და ისაუბრებს საერთო თეატრის და ქართული თეატრის როლზე ერის სუ-

ლიერების განსაზღვრაში, ეროვნული თვითმყოფადობისა და ეროვნული თავისუფლებისათვის ბრძოლაში. ილიას პუბლიცისტკიდან გახსნის ქართული თეატრის „დანიშნულებასა და საღმრთო ვალს“. მერე კი ამასაც იტყვის —

— თეატრისადმი, სცენური სიტყვისადმი როსტომ ჩხეიძის დასაკიდებულება ილიასეულის დეტურისა და ეს უზუსტესად დასტურდება მწერალ-ბიოგრაფოსის პიესით. რასაც და რაზეც უნდა წერდეს როსტომ ჩხეიძე, მკითხველმა უნდა, რომ წანარბოძის არსი ყოველთვის ქვეყნის „წყველკრულვიანი საკითხავი“ იქნება.

წინას გარეწულ მარბეუც გაამაზილებს ყურადღებას ქალბატონი ნანა და აღნიშნავს, რომ პანია, მაგრამ დიდი ტკივილის (დიდი სინათლის) დამმარბეული გამოცემის ფიზიკური მარბეც სიმბოლურია (მხატვარი ნინო ზაალიშვილი) — გარკვევის ფერები ფერთა რობაქიბისეული ნამდვილქართული პალიტრისკენ მიგვახებდებს: „სიღისფერი, ხაფისფერი, ღვინისფერი“ — დაფურსული, შავით (სევედით) განვლებული ფერები, აფურული სილექტი კი თეთრი ცხენისა თითქოს თეიქმარი ტილოა, ტატის მერანსაც რომ მოგვაგონებს, აღექსანდრე ბატონიშვილის შფრანგ რამსაც... მარაღიანი, ნაფლიანი, ამაღლებულ პარადიგმებს.

ეს მხოლოდ მცირე ნაწილია ნანა კუციის ცრცელი და მრავალსიმოცველი მოხატელობა, ქართული ლიტერატურის წიაღიდან გამოიზობილი აღუზიბით რომ განმარტავს ავტორის გულითსქამს. და აი, ისიც: —

— „ლეგენდა ისკანდერისა“ წინაპაროა წინადა სახელებს იმისთვის გამოიხმობს, ჩვეულებისამებრ მამული-სა სლავი“ რომ შეხასხის ქართუელი.

მაღალი ლიტერატურა ყოველთვის პარადიგმულია.

„შეფარვით მითქვამს“, — იტყვის რუსთველი.

„ან ტე, რაკა ვესთქე, რაკა ვესთქე, თუ რაკ მინდოდა, ვერა ვესთქე?“ — ვრამით შექსტავდება გროგოლი-მომლიანი ვარამითე ბრძანებს ილია, „მივიხვი, ჩემო მოხვეცე, რა ნესტართი ხარ ნახსტეცე“.

ილიას ქრესტომათიული წანარბოები ქრესტომათიული ფრანბითე მთავრდება: „როდემდის დამჩრქეს ეგ ტკივილი გულში, როდემდის?“

„მევენიერის აღდგენისა და კურნებისათვის“ თხზულება „ლეგენდა ისკანდერისა“ საღმრთია, „გაყვარელი მინა-წელის პასუხი“ — აღექვნილი ბატონიშვილისა და ქმეცა ჩოლოყაშვილის მშობელი მინა-წელისა...

„არაფერი ნაციონალური საყურადღებო არაა, რასაც უნივერსალური მნიშვნელობა არ მიეწვევა“, — წერს კონსტანტინე გამსახურდი.

სწორედ „უნივერსალური მნიშვნელობის ნაციონალურზე“ ყველა „ლეგენდა ისკანდერისა“ — რომ ჩემ შემდგომად მომქვას ჩემსა სინდელე ვხისა გაუადვილოდეს“.

...და „დაუნერელი პიესაც“ დაინერება.

თემურ ნადარეშილი ნაკითხული ეპიზოდებიდან რამდენიმე მომენტზე გაამაზილებს ყურადღებას და აღნიშნავს, რომ იმ როთულ ეპოქაში ადამიანები „ეკარგებოდნენ“ და არაკინ იცდდა, რა რობობებში იღებოდნენ ისინი, რადგან სწორედ ამ ეპოქაში უახლოესი საპოპულური ეპოქობა აწყობდა ხელისუფლებას. ის საგანგებოდ გამოარჩევს ახმეტელის უკმეხ პასუხს ბერიასადმი — „არავის აქვს უფლება რეპრეტირის დროს ნაეროს რეჟისორის შემოქმედებით პრეცედენტი“ —

შეუპოვარსა და მედგარ ხასიათს რეჟისორისა, რომელსაც მხოლოდ საკუთარი თავის იმედი აქვს; გამოეხმურება გია მურღულიას, ვინც ერთმანეთს შეადარა კოტე მარჯანიშვილისა და სანდრო ამბეტილის მიერ განქვლილი გზა და გაიხსენებს, როგორ იგონებდა რეჟისორის შვილი მამადის, ნინოს, დაბატონების ამბავს რელიგიური მრწამსის გამო. მისი გათავისუფლების თხოვნით კრემლში, ლუჩანასკისთან ჩასული კოტე მარჯანიშვილი ცივი უარის მიღების შემდეგ რამდენიმე დღეში გარდაიცვალა გულის შეტევით.

დასასრულ მან აღნიშნა, რომ როსტომ ჩხეიძემ ლიტერატურის თითქმის ყველა ფანრში თქვა თავისი სიტყვა... და ძალიან წარმატებულია;

— იგი კვლავ განაგრძობს ჩვენს გაკვირვებას და მინდა ახალი წარმატებები უკუსოვო.

— რომ არ ამოშრეს ხალხში ნალევლი ბატონიშვილის ალექსანდრესიო, — თავისაა ნატრობდა პოეტი, რადგან

მისთვის სამშობლოს სიმბოლომდე აზიდულიყო, საქართველოს თავისუფლებასთან, სახელმწიფოებრიობის აღდგენასთან გაიგივებულიყო ალექსანდრე ბატონიშვილის სახელით.

ნღების შემდეგ კი ახლებურად დატრიალებულა ლევენდა; იმ ეპოქიდან გამოკლებული ნასაღებებით აღდგენილია ამბავი პიესისა, რომელიც არ დაინერგა; ხვედრი სექტეკალისა, რომელიც ვერ შედგა.

ნღების შემდეგ კიდევ ერთხელ აზიდულა სამშობლოს სიმბოლომდე ალექსანდრე ბატონიშვილის სახელი, საქართველოს თავისუფლებასთან გაიგივებულა — ალევინდენდისა იკანდერისა*.

— დაიდგება თუ არა, ვინ იცის, — ამბობდა როსტომ ჩხეიძე, — ისე კი... ვისაც თავი ეღირსება სანდრო ამბეტელის სულიერი მემკვიდრედ, კი უნდა მოინდომოს...

კი უნდა ეცადოს: — სანდრო ამბეტელი ხომ დადგამდა და ნეტა მე რა გამოვიგო.

პრიტიკა

ნინო მახშივილი

დარღვეული მთლიანობის აღდგენის ცდა

და

ყოფიარების ნაცრისფერი პოეზილი

ვისაც 80-იან წლებში უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე (და არამარტო) უსწავლია, უთუოდ ემასსორება ნიკოლოზ (იგივე ბუკა) ჩუბინიძე, ნიჭიერი, პერსპექტიული ახალგაზრდა, რომელიც რაღაცწაწიერი, თითქმის აღუწმნავი, მაგრამ მაინც საგონებობი, საცნაური ნიშნით უპირატესობდა სხვა დანარჩენებზე. ამჟამად იგი განათლების ექსპერტი და სულ ახლახან გამოცემული, ქრონოლოგიური პრინციპით აგებული X, XI და XII კლასების ქართული ენისა და ლიტერატურის სახელმძღვანელოების თანამემდგენელია, ასევე — შედგავთა პროფესიული განვითარების სხვადასხვა პროგრამების მწვრთნელი, გამოქვეყნებული აქვს ლიტერატურულ-კრიტიკული წერილები და დღეი ხნის წინათ აღმწახან "ლიახვის" ნომერებში რამდენიმე მოთხრობა. დასაწახანია, რომ დღეს ნიკოლოზ ჩუბინიძეს, თავის დროზე ოთარ ჩხეიძის გამოკრეფულ შეგირდს, როგორც ჩინებულ მწერალს (არ მოვერიდებით ამ სინტაქსის ხსენებას მისი მისამართით), ისე არ იცნობს ფართო მკითხველი საზოგადოება. იმდენ არ ვეკრავთ, რომ მალე იგი არაერთი საინტერესო კრებულში წარსდგება ქართველი მკითხველის წინაშე და მოპულარობასაც მოიპოვებს.

* ნიკოლოზ ჩუბინიძის ერთი მოთხრობის ანალიზისთვის

ამჯერად ჩვენი მიზანია შეძლებისდაგვარად გაეანალიზოთ მისი ერთი პანია (ამ სიტყვას შეგნებულად ემხრობოთ "მცირეწახანის" ნაცვლად, მისსავე სინონიმად) მოთხრობა "—ეცი, თუ გინდა...", რომელიც ყურნალ "ჩვენი მწერლობის" ფურცლებზე დაიბეჭდა (№17, 2009). ასევე დევე მხვ-ზეც (ელექტრონული ბიბლიოთეკა) და დაინტერესებულ მკითხველს შეუძლია ინტერნეტითაც გაეცნოს. ერთი შეხედვით, თვალის ზერულე გადავლებით ის (ეს ნაწარმოები) თითქმის დიდად არაფრით გამოირჩევა: აღდგენის ქალისა და მამაკაცის ურთიერთობის არცთუ ისე ბანალურ სიტუაცია. მაგრამ ტექსტს თუ ჩავუღრმავებდით, მივხვდებით, რომ ერთი მხრივ, თითქმის გამოკვეთილი იმპრესიონისტული მანერის მხატვრული ნაწარმოები ჩანაცვლებულია ცნობიერების ნაკადის ლიტერატურის ნიმუშით; ამასთანავე, იკვეთება ემზისტენტიური მსოფლალქმასათვის დამახასიათებელი ნიშნებიც. უპირანი იქნებოდა გვეთქვა, რომ ჩვენს წინაშე ხელეწინებობს ამა ზემონახსენებ მიმდინარეობაია ეკლექტიური ნაწავის შემცველი მცირე ზომის ფსიქოლოგიური მოთხრობა, არამედ ავტორის მიერ ოსტატურად სინთეზირებული, თითქმისად სხვადასხვა მხატვრული მეთოდის გათვალისწინებით შექმნილი მეორე სინამდვილე. გათვალისწინებით შექმნილი, კი ვთქვით, მაგრამ მწერალს ეგებ წერის პროცესში ამდგვარ რამეზე არც უფიქრია და, რომ ეფიქრა, უფრო ეს (ამგვარი რამ) იქნებოდა შემაფიქრებელიც და შემამოთხებელიც, ჟანრების და მიმართულებათა გამოირჩევა და დადგება უფრო კრიტიკოსთა და ლიტერატურისმცოდნეთა კომპეტენციის სფეროში; გემოვნებისა მკითხველებზე, სპეციალისტებზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, ხშირად ისეთ რამეს დაინახავენ ხოლმე ამა თუ იმ თხზულებაში კითხვის პროცესშიც და შემდგომშიც, ნაყოფიულზე ფიქრის ემასაც, რომლის მსგავსის წარმოებდაც მწერალს აზრადაც არ მოსვლია; და ძალდაუტანებლად ისეთი რეიმინისცხევიბი და ასოციაციებიც ჩნდება ხოლმე, რომ პროზაიკოსი ანალიტიკურ რამეს არც შეუწყებია და იმდგვარად რამ არც გაუთვალისწინებია. თუ ბევრნარი ნაკითხვის საშუალებას ვაძალევეს ტექსტი, ეს მის მხატვ-

რულ ღირსებებზე მეტყველებს მხოლოდ, თავისთავად ცხადია, ნიკოლოზ ჩუბინიძის მიერ კონსტრუირებული მატერიალური სამყარო უფრო მეტყველებს სხვათაგან ვიდრე მათაგან. და აზრთა სხვადასხვაობის არსებობა სწორედ თეი და თავი იმისა, რომ მოთხრობა იგებს და ავტორული მიზანს აღწევს. იგი არა მარტო მოგვითხრობს თავის პერსონაჟებზე, არამედ გარკვეულ კონცეფციასაც ავითარებს. მაგნიტკინი, რომ შინაგანი მონოლოგებისა და კითხვა-მეცხვის ფორმით წარმოადგენს პატარა მოთხრობა თორიად გვერდის შემცველი მოცულობით იგებს არც იხედვდას პროლოგისა და ეპილოგის დართვას, მაგრამ მიგვანია, რომ მწერალი ამ შემთხვევაში ვერ კიდევ შუა საუკუნეებში გაფრთხილებულ მეთოდს, ლიტერატურული ძეგლების თავებდა დაყოფის (ძირითადად ოთხ ნაწილად ოთხბუნის ანალოგიით) რომ გულისხმობს ანდა სულაც შეუძლებელი ნამდვირებას რომ ითვალისწინებს და დასასრულის მიზნადაც ნაწარმოებისათვის (სამბე-ტრიალსების ანალოგიით), საგანგებოდ არ უწლის გვერდს. თუც ვფიქრობთ, ავტორი არა რელიგიურ, არამედ უფრო ადამიანურ ტრიადაზე ახდენს აქცენტურებას, ისე და ისე დედატარების ანალოგიით, როგორც მისსავე შესატყვისზე და არა ინტერპრეტ. სული, სხეული და მათი შემეგრეთეული სამშინველი (იგივე გონი, ფსიქიკა), როგორც ადამიანური ერთიანობის ტრიადას კომპონენტები, რამდენად პარ-მონიულ დამოკიდებულებასთან ერთმანეთთან, ესაა სწორედ არსებობა; საგანგებოდ ნაწარმოებში მოქცეული მკრო-კოსმოსის შინაგან დაუდგომელ ბუნებას მრავალგანზომილებიან სივრცეში "მოხეტიალ" სული რამდენად ჰყვანს ნათესა და სიმნიშვნე - ეს აინტერესებს მწერალს და საერთოდ რიგეცა სამი არის მნიშვნელოვანი, ყველაზე. სათი მივი-ვი პერსონაჟები იმ დამძიმებულ ურთიერთობაში, როგორც მათ ვეცნობთ? კერძოდ, მკითხველისათვის მინიშნულ სამ სტადიამი კიბის საფეხურისებრი აღმასვლა ნაწიგებში მითა-ვი გმირთა თუ დაღმასვლა? თავისთავად გვახსენდება XIX-XX სს-ების მიჯნის შოლანდიელი ფერმწერის, მარიაც ესხე-რის ტოპოლოგიური სივრცე, მისი გრაფიურები. აქვე ყუ-რადღება მივეუბრება ადამიანის გონების სამ ასპექტზეც: ცნობიერებ, ქვეცნობიერსა და არაცნობიერზე. რა უნდათ ქალსა და მამაკაცს, ამ ამომრავალს ამ უქანსკვლად, რას უს-რადიან, რისკერ მიიღებენ, რას აცნობიერებდნ და რას ვე-რ? - აი, კითხვები, რომლებიც ვერძინება საგანგებოდ სამ ნა-წილად დაყოფილი ამ პატარა მოთხრობის კითხვისას. სათა-ურის საბოლოო კამიჯ აკი ვჯარცმის რიტულის გაუფასურე-ბის გამო გაღსმონოლილი ტკივილი; გოლითაზე დატრია-ლებული დრამის შედეგად კაცობრიობის ვერჯანქეცხესების მოყოლილი სედა, ნადველი და პროტესტაც იკვეთება, - თუც, არამარტო ეს მრავალწრტლის ადგენას ასოციაცი-ურ ხატეუბნების მიმართაც ავტორი. უფრო მეტეც: ფალო-სის კულტის პარადიაც იხატება და ქვეტქესტაც ნათელია. და თუ იმ მითაგარ გმირთა (ქალსა და კაცს ვგულისხმობთ, რომელთაც სახელებს არ არქმეებს მწერალი შეგნებულად დრო-მელნიც ვაზოგადებულ სახეები არაინ ქალისა და მამაკაცი-სა) ურთიერთობასაც ვადავებდავით, აღვტორიულად შეიძლე-ვა მთელი კაცობრიობის ფონიკურ და სულერი იმპრეტცივა-ბის მინიშნეც ამოვიკითხთ მოთხრობის ფურცლებიდან, კონტექსტს მივდა. სხვა ქალისა და სხვა კაცის შემოყვანაც სჭირდება ავტორს ინტიმური დამოკიდებულების გამოსაკვე-თად, მითაგარ პერსონაჟთა ურთიერთობისთვის მეტი ფერ-

ბის მისანიტებად და მკითხველისთვისაც დასკვნების უკეთ გამოტანის საშუალების მისაცემად. არ უნდა დავგაბრუნებდ მთხრობელის როლზე, მთხრობელისა, რომელი ავტორის ალტერეგო-ა და რომელიც არ ურდებდა კაცის შინაგან მონო-ლოგს დაუროს თავისი რეპლიკებიც. ეს მომეჩნა, რა თქმა უნდა, სხვა, არანაწილად მრავალფეროვან რამეს ვნახავრება. ამ კუთხით ქვემოთ ვისაუბრებთ. ახლა კი მივყვით თხრობის მდინარებას...

პროლოგში არ ჩანს პავიოგრაფთა და მემბატანეთათ-ვის დამახასიათებელი თავმდაბლობის გამოვლენა (მათი ჩივილით რომ იყო გამახატული იმის გამო, რომ ამ ძალუქ-დათ თავიანთი თხზულებათა იდეალური გმირის თვისებათა ვეროვნად წარმოჩენა) და ეს არცაა გასაკვირი. ვერ ერთი, ჩვენი საკვლევი მოთხრობა ამჟამად პოსტმოდერნიტული ყალიბისა და თანაც, ჩვენ ჩვენი ეპოქისთვის ნიშნულე-ლითკური, ესთეტიკური, ფილოსოფიური და რელიგიური კატეგორიები უნდა გაეთვალისწინოთ უპირველესად და ამასთანავე, ამგამინდელი შემოქმედებით პრინციპებიც ტექსტის ანალიზისას. მითუმეტეს, მწერალი სულაც არ აპირებს საუკუნეთა წინანდელი სინამდვილის აღწერას. იგი თანამედროვე ამბავს მოუთხრობს მკითხველს. შესა-ველ ნაწილში მთხრობელის თვითირონია გამოკვეთილი და არა თავმოწონება იმის გამო, რომ შეარჩია "ჰეროიკუ-ლი, შოქლიდა თქვას, რომანტიკული" სათაური, "ოსტატ-ტურად გამოყენება სხვისი ნაწარმები", როგორც თვითონვე ამბობს და "შეყობრი სტილითა და ლიტერატურული გე-მოვნებით გამოჩრეული" ფრაზებით დახუწმული ოთხიო-დე ამ საჯი მოვგვარება. უშუალოდ დილოგების გაცნობა-დე, მთხრობელი იმასაც შეგვახსენებს, რომ "გამოცდილება მაინც თავისას შერება". თვითირონია ერთგვარი მხატვრუ-ლი ხერხია. ავტორი კრიტიკულ-დამნიტეად დამოკიდებუ-ლებას ავლენს საკუთარი თავისადმი, შენიღბულს სერიოზუ-ლობითა და ქებით. ინტროდუცია შესაბამისია. პერსონაჟისა და მთხრობელის ენის აღრევეც არაა შემთხვევითი. კაცის ერთ-ერთ შინაგან მონოლოგში წართული მთხრობელისე-ული რამელიკა თითქმისა აიგებებს მითაგარ მოქმედი უერ-სონაჟის მტკეველების თავისებურებებს მთხრობელისაში. მოვითანთ ვიტყვით: "იმ მამაცხოვანებულ (როგორ აღარაინ იყენებს ამ ძარღვიან სიტყვას) ფსიქიატრს რომ ამ ვაე-ბურდა ტვინი, ფუტებსაც ვერ მომჭამდა ბავშვობის მოგო-ნებები, მაგრამ გავილაღებდა. აპა - სალიტერატორო ნორმები, სტალი არა, ისა, აირია რამსები". ავტორი ეწომ-რე-სტალიტური კლამების წინააღმდეგ გამოვლენს. თუ-თირონია თვითგადამარჩენის არაინსტინქტური ფორმიცაა. ქილიკი, დაცინება თითქოს მსუბუქია და ხელს უწყობს აფა-მინს, რომ საკუთარ თავს გვერდიდან შეხვდოს, ყოველ-ვარი მარცხი ტრაგედიადა არ მოიწეწის და ზოგჯერ იხა-ლისის კიდევ. დათ, თვითირონია ეხნარება მოკვდავს გამო-ლებში, განსხვავებით თვითკრიტიკულობისაგან, რის ჩვე-ნებასაც ავტორი ასევე არ უფლის ვგულისდს.

პროლოგის შემდეგ ვეცნობით ახალგაზრდა ქალისა და მამაკაცის რომანული თავგანდასავლას. თავდაპირველად თხრობის შემოღობი კაცი თავისი სიტყვით, მერე სხვა კაცი და სხვა ქალი, ასევე თავიანთი სათქმელით, შემდგომ ქალი და კვლავ კაცი ქალი და სხვა კაცი, ზოლის ისევე კაცი და ქალი. თუც ძირითადად მონოლოგებსა და დილოგებზე ავე-ბული ტექსტი სულაც არ ტოვებს პიკის შთაბეჭდილებას.

შინაგანი მონოლოგი ქალისა და კაცისაც გარკვეულწილად მათი აღსარებაცაა. ზოგი იფიქრებდა, რომ თბრობა მთლიანად დილაგოზიზებულია, რადგანაც მოქმედი პირები ერთმანეთს ებასებოიან, მაგრამ ჩვენ უფრო მართებულად მიგვაჩნია, თუ ვიტყვი, რომ ქალისა და მამაკაცის ვრცელ სიტყვა განყენებულად დგას და მონოლოგის შიბაქტილიტებას უფრო ტოვებს. ისმება კითხვა: ვინ არის თუ არა ან მამართვის ობიექტი?

შინაგანი დიალოგი შეიძლება გვექონდეს საკუთარ თავთანაც, უფალთანაც და საზოგადოებასთანაც, — პუბლიკასთან. კაცი დამარკობს თავისი თავის გასაგონად, სხეულის ფურადღებასაც იპყრობს და მისი სიტყვა უფლამდეც აღწევს. ეს ზოგადად კერძოდ კი მის ნიქვამს კომენტარს უკეთებენ სხვა კაცი და სხვა ქალი. ქალმა კი ისედაც იგვიდაფერი მშვენიერად იცის. იგივე ითქმის ქალის ვრცელ სიტყვასთან დაკავშირებით, რომლის საშუალებითაც იგი შემოღის თბრობაში. ქალს პასუხობენ სხვა ქალი და სხვა კაცი, ისმენენ რა მის ამბავს. აქ არ ჩანს კლასიკური სამკუთხედი, მწერალი არ მოგვითბრობს პარალელურ ურთიერთობებზე. საგულვეტებლია, რომ კაცი და სხვა ქალი კაცის ცხოვრებაში ქალის გამოჩენამდეც იცნობდნენ ერთმანეთს, ქალისა, რომელიც კაცს ძლიერ იზიდავს და საურვილს უჩენს, რომ „მისი ადამიანი იყოს“. თუმცა მოუღებენ იმი ვითარდება, რომ მათი ურთიერთობა იშაბება, მოუხედავად იმისა, რომ ქალი ყოველნაირად ცდილობს პარამიონული დამოკიდებულების მიღწევას კაცთან. სხვა კაციც თითქოს მანამდე არსებობდა მის (ქალის) ცხოვრებაში და მერე მას უცებ კაცება დაახვია თავბრუ. არ არის გამორიცხული, პირიქით, ანგარომგასანეციც შესაძლოა იყოს სხვაგვარი ნაკითხვა ტექსტისა. სხვა ქალი და სხვა კაცი საბოლოოდ ურთიერთობის (რომანის) პერსონაჟები შეიძლება იყვნენ კავისთვისაც და ქალისთვისაც, მაგრამ პირველ საგარაუდო შემთხვევაში სხვა ქალისა და კაცის მეგობრობა განწირულია, ქალისა და სხვა კაცისა კი, თუ შედეგაა, პარამიონული მანიც ვერ იქნება, რადგან ისინი ერთმანეთის ცალკეად ვერ წარმოადგენენ საკუთარ არსებათ. შეიძლება ისიც ვიფიქროთ (ეს უკვე მესამე მოსაზრებაა, თუმცა ჩვენ მანიც პირველს ვანიქმობ უპირატესობას, რადგან მიგვაჩნია, რომ ავტორის ჩანაფიქრის ის უფრო მეტად დემონსტრირებულია, რომ სხვა კაცი და სხვა ქალი უბრალოდ მშვენიერად არიან, რომელთაც კონტაქტი აქვთ კაცთან და ქალთან და მათ დამძიმებულ ურთიერთობას აანალიზებენ. მეტიც: რჩევებსაც კი აძლევენ.

სხვა ქალი დუნდობილად ამხვს კაცს, პირნი ახლის, რასაც ფიქრობს მასზე; უბნება, რომ იგი მსხრევედია და მსხრევედობა მისი შინა (შიდა) არსია. ქალს კი სულიერ

მარტობას უწინასწარმეტყველებს და მოსალოდნელ გაუსადღის ყოფაზე მიუთითებს, აფრთხილებს, რომ ვაჭირდება გაძლება მსგავს პირობებში.

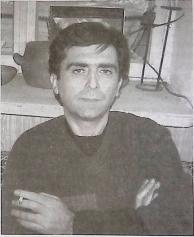
სხვა კაცი კაცს შეახსენებს ზოგადად ქალის ბუნების ერთ დეტალს, რაც ამ უკანასკნელისათვის გამოხატება ქალისთვის დამახასიათებელ თვისებაში, მამაკაცის დაუღებულებას რომ მოიცავს. ქალს კი არ ურჩევს ისეთ ადამიანთან ურთიერთობას, როგორც მისი პარტნიორია, რადგან იგი მხოლოდ პრობლემებს შეუქმნის და მოძღვრავს მას, რომ არაფერი გააკეთოს ვალდებულების გამო, იშვიათი გამონაკლისის გარდა.

მწერალი ზედაპირზე არ ტოვებს არაფერს. სიუჟეტიც თითქოს არის და არც არის. ფიქსიულ ბუნდოანებასაც ვხედავთ და ფეხლირისა და ტარკოსკის ფილმებზე გვახსენდება ამ ასპექტით. ეს ყოველივე, რაც აღვნიშნეთ, ნიკოლოზ ჩუბინიძის პირობობის დადებითად ანდა, პირიქით, უარყოფითად შეფასებას კრიტიკულად კი არ გავმდგება, არამედ ამით მწერლის თავისებურებას ვუსვამთ ხაზს.

იმედგად გულწრფელი არიან კაცი და ქალი, იმდენად რეალურად აფასებენ საკუთარ შესაძლებლობებს, რომ ისინი, სხვათა თვალში დანახული, მკითხველთ ნაკლებად გვიანტერესებს და მათ ვიღებენ სწორედ ისეთგად, როგორებადაც თვითონ წარმოუდგენიათ თავიანთი თავი.

კაცი წუხს, რომ ვერაფრით მოახერხა წარმატებული გამადარყო, რომ ვერ შეძლო გაეთავისებინა საკუთარი განსაკუთრებული ბუნების განცდა, რომ გარბის ადამიანებისაგან, თუმცა კი უყვარს ისინი, რომ უარი თქვა მასთან ურთიერთობაზე საყვარელმა ქალმა, რომ თანდათან დამორღვენ მეგობრები. როგორც ირველიცყოფილი ამბობენ, მან იოლი გზა აირჩია ცხოვრებაშიც, როგორც თვითონ ფიქრობს, სწორედ ესაა მიზეზი, რომ ისეგად კიდება, რომ უბნობი, უპასუხისმგებლო ადამიანია და ზოგჯერ ნიუ-პემზბორელი განდგეცილიცაა სურს მოიქცეს. არადა, ისიც მშვენიერად უნცის, რომ ამგვარი ქმედებით ჩვენი თანამემამულის განდგეილად დაემსგავსება, რომელსაც ვერაფრით გაუგია, რას, რატომ და რისთვის აკეთებდა. თანაც ასეთი გადაწყვეტილება აფრთხილებს კიდევ და ემინია, არ დასცილინ; რიტორიკულ შეკითხვასაც სვამს: „თან ჩვენთან სად უნდა დამიპალ“?

კაცი შესაძლოა ზომავს მეტად თვითკრიტიკული იყოს და მკაცრადაც სჯიდეს საკუთარ თავს. იგი ხელმანქნული და ცხოვრებას დანებებული პიროვნება მანიც არ არის. პირიქით, გარკვეულწილად მეტრძილი სულისკეთებისაცაა. ცდილობს საკუთარ არსებაში დაგნებული მტანჯული სისუსტე განდგინოს, მაგრამ, სამწხურადაც, როგორც კი გარკვეულ ძალას იგრძობს ხოლმე და საკუთარი თავის რწმენა უაუკვცდება — როგორც თვითონვე ამბობს

ნიკოლოზ ჩუბინიძე

— მაშინვე ბავშვობისდროინდელი გაცნა და წამოყოფს ხოლმე თავს და ყველაფერი წააღობ ცერებას. სწორედ ეს გერმონის პერიოდის, მეტიც, ძალზე ადრეული ასაკის ისტორია, მძაფრი და დამორტყმული განცდის ვერადვიწყება უშლის ხელს მეორე ადამიანის ძებნაში. საქმე ისაა, რომ ექვსი-შვიდი თვისა იყო, როცა პაპის გარდაცვალებამ შეაშინა, ცხადად შეაგრძნობინა სიკვდილი, ზუსტად მიახვედრა, რაც მოელოდა და უმტკივნეულებს აღმოჩენის ვერავისთვის განზარებამ მარტოობისცენაც უზიბა, საკუთარ ნაჭურჭში ჩაეკეტა. ახლა აბა რა მიჭირს, ამბობს მთავარი გმირი, უკვე მიზეზები, აღარ უნდა გვერჩრო ცხოვრებას და ყველაფერი აქ კი არ მთავრდება, პირიქით, იქ იწყება ნამდვილი სიამტკობლობაო. ბიჭი უნდა გაიზარდოს, პირველის განაწარმაც ისინავლოს და თვითონ, დამოუკიდებლად, სხვების დაუხმარებლად გააცნობიეროს, რომ სიკვდილის შიში სამყაროს თანდაყოლილი თვისებაა, რომ "კვლემა ბუნების ნებისა". იგი "საღვთო ნეროლასა" უნდა გაეცნოს და დაბრუნდეს "ღვთაებრივი კომედიაც" გაიზარდოს ისე მარტომ, სხვების აუხსნებლად. მას არ შეეცა იოდასაფიცი სულიერ მსხენლად მოვლენილი ადამიანი, რომელც სოფლის მსწრაფლ-წარმავლობისა და ამოავლის შესახებ განუმარტავდა ("სიბრძნე ბილაქავარისი"). აქი უფლისტკიცულით ამბობს კიდეც: "ვიმეხსეთის მინც მეთქვა, იქნებ გადაგრწენილიყავი და დღემდე არ გამოყოლოდა მტანჯული შიში". ალბათ იმ საბჭოთა ფსიქოატრსაც, "ტვიზის გამბურდელს", როგორც პერსონაჟი უწოდებს, ღობის წილი მიქცელის ბიჭის წარუმატებლობასა და მასში რაღაცნაირად არასრულფასოვანებას კომპლექსის გაჩენივაც. კაცის ბავშვობა ნაადრევად დასთავრდა, ფსიქო-სომატური ტრავმა კი მისთვის საბედისწერად იქცა. მტანჯველმა მოგარებმა ხელშემატებად შეაგრძნობინა მოთბრობის გმირს სიზიფეს სულიერი მემკვიდრეობა და საყვარელ ქალთანაც პრობლემები შეუქმნია... ამიარობის ღობის ამოყოფის მწვერულზე განუხრეტელი აზიფვა სასტიკი სინამდვილისადმი დაუმორჩილებლობითა განპირობებული და კაცის ფრასა: "აღარ უნდა ვეურო ცხოვრებას", ფეიქრობით, მხოლოდ პირობით ნათქვამად რჩება. თუ რატომ, ად კითხვაც ცოტა ქვემოთ გავცემთ საუბეს. ვერ კი ქალის მიატრულე სახეზე ვისაუბროთ და მის შინაგან მონოლოგს მივაყურებართ.

ქალი გულსტკივილით აღნიშნავს, რომ მის გვერდით არავის მდგარა და, ერთგვარი სიამყათაც, რომ ყველაფერთს თავისით მიაღწია. მიკთხევის შთაბეჭდილება ექმნება იმგვარი, რომ მთავარი პერსონაჟის რეული წარმატებული ქალი უნდა იყოს; მას არ უნდა, წარმატებული თავის პროფესიულ საქმიანობაში. სუსტი სექსის წარმომადგენლის შედარებითი სილიერით ისარტყელეს და იმის ნაცვლად, რომ იგი დაყრდნობდა სხვას და მოუხაბა ძლიერი შემგარეული, მასში დაიწყეს საყრდენის ძებნა. თუმცა ამგვარ ვითარებას, გართულეზულ ცხოვრებას ქალი არ ეუბნება და საკუთარ თავში გრძნობს სიამობის ძალას, რომელიც ყველაფერს გადააღვინებებს და შეუძლებინებს პრობლემებთან გამკლავებას. იგი სხეულსაც მოერეება და თავსაც მართავს. განა ბავშვობაშივე არ გამოხატა პროტესტი და თავისი ინდივიდუალურობა არ დანახატა მშობლებს იმით, რომ მანაბობისას მოყოლილხდა ხელიდან გაუსხლტა წყალ, გაეცქა წყალს, რაც საშინლად არ სიამონებდა, და მერე ეზობი, სილამი ამოგანგაღულმა ორთქვე ქმინა ანდი მალა ანია და ტირილიც შენვიტა?!

უშუალოდ ქალისა და მამაკაცის დიალოგიდან ირკვევა, რომ ქალმა ყველაფერი გაიღო საყვარელი მამაკაცისთვის, პასუხად კი ორტყობა დახატა. კაცს რაც შეეძება, მისი აზრით, ქალი პრეტენზიულია და სიყვარული არ შეუძლია, დაესკვნა ერთბა: ქალმა თავი კი მოუძღვნა თავის რჩეულს, მაგრამ სანაცვლოდ მოითხოვა. კაცი სულ თიბოვდა, თვითონ კი არაფრის ვალებდა არ შეუძლო. ნივალისი ამბობს, ქქმარტი სიყვარული თავისუფალი სიყვარულია, ყოველგვარი მოვალეობა-ვალდებულებაწინასაგან დაუხრმდაყო. საკუთარი თავის მიძღვნა, სურვილი მიძღვნისა და სანაცვლოდ სრულიად არაფრის მოთხოვნა — აი, კომპონენტები, რომლებიც არ არის სახეზე ერთიანად და ურთიერთობაც იწირება, კონფლიქტი გარდუვალი ხდება. სხვათა შორის, ერთგან მოიხიზვა შენიშნავს: "თამაშის გემო საკუთარი თავის მიგებაა". ადამიანი თამაშით თავის თავს და კოდერ დაიწინაშნება ეტებს ინტუიციურად. შექმნილდა საკუთარ თავში შემოქმედი უნდა აღმოაჩინოს. კაცი თავს უფუნქციოდ გრძნობს, მხოლოდ თავს ირობობს. იგი შეეცნობისთვის თავის მსგავსადვე ბუნებანაკულე ქალური სუბსტანციისკენ მიისწრაფის (სრული სახეს ცალკეულისა არ არსებობს), მაგრამ შარმონისა ვერ აღწევს. ერთი მთლიანობის ორი აუცილებელი ნაწილი ვერ ერთდება... ძალუფინებურად მესხიერებიდან ამოტივტივდება არჩილ სულაკაურის მოთბრობა, "ზეითი და ქვეითი", იქაც რიცხვი სამი ფიქრობრება. ცვიერ შესავალი, პროლოგი, ცვიერ ზომის ფინალი და სამი თავი — პერსონაჟთა ცხოვრების სამ ეტაბს გამოხატავს. თუმცა აქ ბავშვობის კობის საფეხურებზე ჩასახული სიყვარული თანდათან ირბდება და ცნობიერდება. დროსა და სიერეში გამოტარებულ განცდებს სახელი ერქმევა. ლია და გოცა აღმოჩნები, რომ ერთმანეთი უყვართ...

საინტერესოა ნ.კოლოზ ჩუბინიძის მოთბრობის ბოლო, უკანასკნელი დიალოგი. კაცი ინერციით მიქმედებს, ექსტაზითაც უფროსობრდება თითქოს შედისწერისა და საკუთარი თავსაც ექლიკება. მისი ენერგია დამამუხრქუებელია ენთროპიისა, რაც შთანთქმით ემურება სამყაროს (და საერთოდ, კაცობრიობის ცხოვრების შენვევტისა, ესტატოლოგური ფაშის მოახლოებისა). მთავარი გმირი არც რეინკარნაციის შემდგომ შესაძლებელ გამოთიანებაზე ფიქრობს, არც შეხასიათებელი სატრფოსთან მოსალოდნელ სულიერ შერწყნებაზე და არც ამქვეყნად, ამ ორგემგვე საწურფლო რამის არსებით შეცვლის ელოდება იმ მიმენტში, როცა ფაქტობრივად უყვე პარტნიორს დამორებულ კვლავ მუხებდას სთავაზობს იმავ პარტნიორს. ქალის კითხვის შემცველი საუბრე: "რატომ?" და არა დღემოდ, ერთი შპივი, მათი (მთავარი გმირების) ურთიერთობის განახლების მარცვლის შემცველია ერთგვარი, თამაშის მისტიკის მომზიხველულობის თანხლებით, ოლონდ დროის გარკვეული ინტერვალის შემდგომ, როცა ცალ-ცალკე, მარტონი სულიერი ევოლუციის, ინიციაციის გზას გაივლიან და კაცს აღარ მიუქვინებდა ქალი პრეტენზიული, ქალი და გაბეზულის სანაცვლოს მიიღებს კაცისგან. მეორე კუთობი, მიშს, როგორც ფსიქოის თანდაყოლილ თვისებას იმდენად ორგანულად ერთვის მწერლის მირვე შემოტანალი შიშის ფენომენი, კონკრეტული ცხოვრებისეული ფაქტის შემდეგ წარმოიწინილი, რომ იგი შეიძლება მხოლოდ მიმითვე (ისევე სიკვდილის, ოლონდ არა როგორც არყოფნის, არამედ როგორც სხვადასუფნის მდგომარეობად გააზრებულის) აღმოიფხვრას. ამის ტენ-

დენცისა კი (კაცს აღარ შეუმღებოდა ხელი საკუთარი თავის განმორცილებში), ვფიქრობთ, ავტორი არ გვიჩვენებს და მოთხრობასაც უპირიანი, რომ სწორედ „დამარცხებულები“ ერთკვას, როგორც მწერლის თავად გადაუწყვეტია, და არა, ერთკვას, აღნიშნულები“ ანდა „ხელაწინულები“, რადგან დამარცხებულის, ისევე როგორც გამარჯვებისას, შთაფარი ღრსების მწერარუნებაა. ნიკოლოზ ჩუბინიძის პერსონაჟები კი ღრსეულად მარცხდებიან.

ყურადღებას გაგამახვილებთ ერთ მნიშვნელოვან ნიუანსზეც, რის შესახებაც ზემოთ შეტ-ნალებადაც ვილაპარაკეთ, როცა მოთხრობის მთავარ, ძირითად სათქმელს შევეხეთ... მთხრობლის აზრით, მწერის პროცესი არ არის ვერბალური ონანიზმი, ყოველი ახალი სიტყვიერების ნიშუმი სექსუალური სუბლიმიაციის მორიგი აფეთქება (ფროიდიანური სექსუალური იდეები). წერა, ნორმალური (სეკულარული აქტის“ დარად, არეალობის შეცვლისა და გლამაზების მოთხოვნილებაა“. „მაგრამ ახლა რა უნდა შევლამაზო და დაასურათაბო“-ო — კითხვობის მიხრობელი, რომელსაც გაუთავისებია ანტინიმორ ცენზატა და მოვლენათა თანაბრებაა. პუნიზე ისე არ ბრუნავს სამყარო, როგორც ადამიანებს მიამჩნიათ. სიტყვა „გაუმარჯოსთვის“ ასოს დამტებაზე (ილდრ არ ლიტერის) ლაპარაკი და ორი მარცვლის კომბინაციით შედგენილი დიალექტური მიმართვის ფორმისა და ჩვენებითი ნაცვალსებლის ხსენებაც მწერლის მიერ ერთგვარი მხატვრული ხერხია, მითხველის დასაფიქრებლად გამოხრული და ბუნდოვანების საბურველით შემოსილი, ვეიშუ ფოთთან ასოციაციასაც რომ ჰაგებს (ერო) და ანანის შესაბამისი ხისი გამოცნობის პაეც გვიბიძგებს (მეორე)... სექსი თუ რეპროდუქციის საშუალებაა და მოთხრობაში ვერ ვხედავთ კაცის მემკვიდრეებს, მწერლის სხვა ნაწარმოები, დოკუმენტური ქრონიკა — „ნი-

ნია და ქეთუსია“, რომლისთვისაც — ვცეკო, თუ გინდა...“ ერთგვარ შესავალს (როგორც მუსიკალური ნაწარმოებისთვის უფრტორა) წარმოადგენს, მომავლ თობას ეძღვნება და იმას გვეუბნება, რომ, მართალია, პერსონაჟ მამაკაცებს კი ჰყავთ შიღლები, მაგრამ ეს ფაქტაც არაფერს ცვლის, რადგან ანთასთვის მთავარ, დედობის ფუნქციას შეტნებულად არ ითავსებენ მათი შთამომავალი და უფრო მეტეც, — მოტენციერ პომოსექსუალებადაც წარმოვიგვიგებინა. თუმც, გარდა ამისა, მწერალი გვიჩვენებს ადამიანებს შორის ვალცობებს და ევროპიდან ნეგატიური ტენდენციების ქარბად შემოქრანუც გულდნაცვეტილი გვესაუბრება.

სამყაროს ტკუიდანმეშველი სიჭუმეზე გაუსაძლისი უბასუბობა (ალბერ კამოუ), უწნეობა და უწნეობა სკეპსის შობს, მაგრამ ღვთის „ხატად და სახედ“ შექმნილი ადამიანი მინც არ ამბობს უარს ჭიდილზე; თავის ბორციულ ბუნებას ჯვარს აცვამს, რათა სულიერად განმტკიცების კონტრტერტი დიანხას და არსებულ ტრაგიკულ სინამდვილეში არ შეწყვიტოს არსებობის დანიშნულებისა და იფეალის ძიება. მოთხრობის დასასრულს მწერლის მიერ შეტნის ხსენება, ამ ლექსიკური ერთეულის ქართული ცენზარტებითი ლექსიკონისეული ახსნის თანხლებით, პანდორას ყუბით ჩარჩენილ იმედზე სუსტ მობლაუტებაა, მცდელობისთვის გადადგმული კაცეც ერთი ნაბიჯის ტოლფარდა; ასევე, „ნიისისა და ქეთუსის“ სასწარკვეთილი, ქაშარტ გამცვეული პერსონაჟის ნატვრა: „რა მოხდება, ხელი მომიკიდოს ვილადამ და ნამიყვანოს, რა მოხდება, რომ ნამიყვანოს?..“ წავეტ, მკითხველებს, ისეა დაგვრჩენია, ვთქვით, რომ მდებარეების ნაღველს უსათაურე მოჰყვება დასაწყისის ოდნაც ტკილიანი სითბო, რომელიც გულსიფარამდე ჩაადნებს და ნიკოლოზ ჩუბინიძის მოთხრობების პერსონაჟებს ათქმევინებს: „ჰოპლა, ჩვენ ვცოცხლებთ!“

ძრონიკა

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის სხდომათა დარბაზში აღინიშნა გამოჩენილი მეცნიერისა და საზოგადო მოღვაწის, ქართული ორიენტალისტიკის ერთ-ერთი ფუძემდებლის, მწერალი ვალერიან გაბაშვილის დაბადებიდან 100 წლისთავი. ნესისამებრ, ამ რანგის ღონისძიებები წარმოართება ხალხმე ოლიგოპოლის ეტიკეტით და მიერეკლია ელიტარული-საკავშირებისსაკეც; გათავაღინიშებით, უკუაღვლე აღინიშნოს ყოველი რეკალი, რითაც უნა თუ ის მოღვენე გამიჩრია. ბეგრეერ ყოფიდა, პიროვნული ბიბლი, ბუნებრივ ხასიათს, რაც არის სიციცხესის ნამდვილი დამამევენებელი, ამ იგნორირებულა, ანდა არაფერი ჰქონიათ გასასენებელი.

მეცნიერისა და მწერლის ამ სათუბილეო საღამოზე ყოველივე წარმოჩნდა სრულყოფილებით. დიდი ნათელი დარბაზის მრავალრიცხოვანი სამეცნიერო ელიტა არ ჰგავდა შეკრებილებს ვალცებულების იძულებით. გახარებლივეული ღონისძიების მოვლდავეც სუფიდეა ცხოვრები ვრადებუც, მოესმინათ სიტყვით გამოსწულელოათვის. უდიდესი სიყვარულით ინსენებდნენ მოღვაწეს, ვინაც დაინახა კვლი ნათელი — დატოვა სახელოანი მონაფეებეც და მონაფეთა მონაფეებეც.

ღონისძიება გახსნა და წარმოიხა მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტმა, აკადემიკოსმა თამარ გამარტოძემ. სიტყვით და მოხსენებით გამოიყვინენ: ფილოლოგის მეცნიერებათა დექტორი, მწერალი შაკა ჯიხაძე, მწერლის ქალიშვილი, ისტორიის მეცნიერებათა დექტორი მანანა გაბაშვილი, აკა-

დემოსიკენ: მარიამ ღორთქიფანიძე და როინ მეტრეველი, ირანის ისლამური რესპუბლიკის საელჩოს კულტურის განყოფილების ხელმძღვანელი ექსან ხაჯანი, პროფესორები ირინა გოცირიძე და გონა ვაფარიანი, დეკანოზი ზურაბ ცოცოვრიძე.

დარბაზს აჯამებდა მიცეც ენაბი სანიტრეგოლი დოკუმენტური ფილმი „გზა, რომელიც გაიარე“, მონაზადებული საპატრიარქოს ტელევიზიით, ფურნალისტი ნინო თავაგვის ავტორობით და მიღვინილი ვალერიან გაბაშვილისაგმი.

დემონირე გაბაშვილის, მწერლობაში ნიკოლოზ გაბაიონის რომანი „აოინანი ქალბეი“ თავის დროზე ფურნალ „ნიანაბობში“ დაბეჭდილი და მერე ბიბლიოგრაფულ ინიცილობად ქველეთ, რამენიშე წლის ნინათ გამოიოცა და გემეუნებინა, ნიციერი მკითხველის სიყვარული და აღიარება დაინათლა. ეს დიდტანიანი, მიდფრულად ილუსტრირებული წიგნი ასახავს XIX საუკუნის თბილისის, საქართვლისა და ზოგადად კავკასიის ისტორიას, შესაბამისად, მკულე-ვართათვის, სანდობის გამო, სამავილიო საგანძურია.

თუცა ვალერიან გაბაშვილის, რამეცნიერის მოლაშენებობაზე, დიდ ერუდიციანე, პოპულარობას გარადებულს, უარესი განსწავლულობისა და პიროვნული ბიბლისი გამო რომ აღიარებდნენ მოსწავლეებეც და კოლეგებეც.

გამომსწულელობაგ, ყოველი ნაწინაფარის მოგონება შეზავებული იყო თბილი იუმორით — შედაგვის პიროვნული ბიბლისი უკეთ ნაწინაფარის მიხნით, უსაზღვრო მადლიერებით... რაც აკარნყლებდა ე.წ. მითს მადლიერების სწარავწარმავლობის შესახებ.

რა თიხრათ, რით გაბახართ?!

საქართველოს საფლავის ქვა მიდგას თვალწინ, რომელზეც გარკვევით წერილია — 1897 წლის 31 დეკემბერი — 2010 წლის 31 დეკემბერი. ეს წლები, საერთოდ, ადამიანის დაბადების და გარდაცვალების თარიღს აღნიშნავს, მაგრამ საქართველო არც 1897 წელს დაბადებულა და არც 2010 წელს გარდაცვლილა. უზრაველად, თარიღებს შორის ჩვენი ქვეყნის დეფისად, სწორ ხაზად, უმოქმედოდ ქცეული წლები ჩაებტედე, თან ბერი სისხლო, წვალება, იმედგაცრუება, და თითქმის იმედიც ჩაევაოლე...

გაკვირ და ზუსტად 113 წელი, ერთი საუკუნე და კიდევ 13 წელი. მაღე აბალი წელი მოვა, დადგება 31 დეკემბერი. სამწუხაროდ, ისე, როგორც 113 წლის წინათ, მეც ვერაფერი გეტყვი, ვერაფრით გვახარებთ...

ახლა გკითხვოდ და იცი, ასე მგონია, ახლა წერ ამ ყველაფერს, ასე მგონია, აქ ცხოვრობ, ძველი თბილისის რომელიმე ახალგაზნ სახლში. ამ სახლს ანგარეცხე და მის ნაცვლად დიდ კორპუსს აშენებენ, რომელშიც უკვე გაიფუფილი ბინები ჩიხნე, მაღალ ხელფასებზე, დასმენაზე და ა.შ.

სახალწლო ნაძვის ხე წმინდა გიორგის ქანდაკებაზე ჰკიდია, რა ლამაზია, არა? აღბრუნე, ყველას მოგწონთ. როგორი ლამაზია შაგებში ჩაცმული დედა, და, ცოლი... როგორი ბედნიერები არიან უსახკაროდ დარჩენილი ადამიანები... რა კარგია სიციფე სითბოს გარეშე... რა კარგია სიკვდილი შიმშლის გამომ... რა ლამაზია გაიფუფილი საქართველო... როგორი იმედისმომცემია იმედგაცრუება... როგორი იმედინია უიმედობა... როგორი ბედნიერები არიან მიტოვებული ახალშობილები... როგორი გახარებულნი არიან უმოქმედოდ დარჩენილი ახალგაზრდები...

113 წლის წინათ საქართველო არ დაბადებულა და არც 2010 წელს გარდაცვლილა.

113 წელი გავიდა და ამ ხნის მანძილზე ჩვენ ერთი და იგივე ტკივილი გვტანჯავს.

113 წელი გავიდა და ამ ხნის მანძილზე ბერი მმართველი შეიცვალა...

113 წელი გახა ცოტაა???

P.S. ხალხი არასოდეს იმსახურებს იმაზე უკეთეს მმართველს, ვიდრე მას ჰყავს...

„ახალი წელიწადო, თუ რამ შეგიძლიან, თვალი აგვიხილე, ყურებიდან ბაზბა გამოგვატყე, ფუტკრისგან განვასხედ დროთა შესაფერი სამამაკო ზნენია, რომ ჩვენმა შემდეგმა მინც ალრა სთქვას: რა გათხრათ? რით გაგახაროთ?“

113 წელი გავიდა და...

მინც...
„კიდევ ერთი ახალი წელიწადი... რა მოუვლოცით ჩვენ თავს, ქართველნი? რა გვაქვს დღეს სასურველი, რომ დავიკვიებოთ და შევირჩინოთ? რა გვაქვს ხვალ სანატრელი, რომ ვინაზროთ და მოვილოდინოთ? უკან მივიხედავთ ამ აბლო ხანებში და ისეთი არა გვარჩება რა, რომ თავი მოვიწინოთ ან ნანვითა ვთქვათ: „ჰოი, წამო სიხარულისავე, ესე სწრაფად სად ნახვედი?“ წინ ვიყურებით და ხვალნიდელის ნისლში იმისთანა არა მოსჩანს რა, რომ გული გულის ადგილასვე დაგვარჩეს, ან ნატვრით ვთქვათ: „მოვიდინ, დღეო სიხარულისაო!“ „რა გითხრათ, რით გაგახაროთ?“
დაიხ, ეს ნატვები 113 წლის წინათ დანერა ილია ჭავჭავაძემ და დღემდე, სამწუხაროდ, არ გახუნებულა.
პრობლემა იგივეა, უბრალოდ, ცოტა უფრო თანამედროვე ფორმით...

თანამედროვე ფორმით-მეთქი, ვამბობ, არადა, 21-ე საუკუნეში ჩვენ ისეც ომის მსხვერპლი ვართ! სად არის წინსვლა? როდის დავუნევი მსოფლიოს? ჩემს სამშობლოს რომ ვუყურებ, ხანდახან ასოციაციია მიჩნდება, რომ ქვეყნები ერთმანეთს სირბილი (წინსვლაში) ეჯიბრებიან; ჩვენ კი, ვარჯიშს გადაარქვამთ, მალე ვიღლებით და, ექიმო გაჩერებული, იძულებული ვართ „დაჭეროხანა“ ვეთამაშოთ რუსეთსა და ამერიკას. ჩვენ თვითონაც ვერ გავგვიცა, რომელი იქერს, და ვედავართ ასე, ვამეშებოლები, სხვისი დახმარების მოლოდინში. ზუსტად ისე, როგორც ილია ამბობდა, კარგი მოზაველი გვიდა და მხოლოდ უფლის იმედზე ვართ, ჩვენ კი თითის განძრევაც გვეზარებო. გვგონია, რომ აქამდე თუ გადავრით, კვლავ ვერაფერს დავაკლებენ...

არადა, გვაკლებენ!.. გვაკლებენ საკუთარ ეზოს, მსოფლიოში გასასვლელი კარებიითურთ; გვაკლებენ თვალს, რომ ვერ არ ვა დავინახოთ რეალობა და, შემთხვევით მის შეცვლა არ მოვიდომოთ; გვაკლებენ ყურებს, რომ არ მოვისმინოთ, როგორ კარგად არიან სხვები და განვითარების სურვილი არ გავგინდეს; გვაკლებენ იმედს, რომ ყველაფერი კარგად იქნება... ვერაფერს გვეუზნებინა... ვერაფრით გვახარებენ...

ერთმანეთსაც „რა გითხრათ, რით გაგახაროთ?“ თვალებით შევყურებთ და, გავს რომ ვერაფერს ვაკლებთ, საკუთარ თავზე ვიყრით ხოლმე ჯავრს. საოკარია, როგორ შეგვიძლია, ყველას მივუტანოთ სარგებელი, გარდა ერთმანეთს... როგორ შეგვიძლია, ვიამაყოთ შოთა რუსთაველით, ვაფა-ფამეველით, ილია ჭავჭავაძით და არ გვეწინდეს ნაკითხული არცერთი მხოლოდ ქართველს შეუძლია, აღფრთოვანებით აღნიშნავდეს, როგორ უყვარს გალაკტიონის პოეზია და, ამ დროს, არცერთი ლექსი არ ჰქონდეს გაგონილი ვაფასებთ იმას, რაზეც ამბობენ, რომ კარგია — ჩვენ თვითონ ფიქრი და აზრის ჩამოყალიბება გვეზარება — რატომ ვინვალოთ, როდესაც შეიძლება, ჩვენ მაგვირად სხვამ იფიქროს ამაზე? რა გითხრათ, რა გვეშველება?!

სალამა მოგვამოიკა

მართლაც, რა უნდა გვემუქლოს მამინ, როდესაც ქართველი ბიჭი, რომელმაც საკუთარი ბავშვობის მეგობარი სასკოლოდო დაჭრა დედის გინების გამო, ახლა დგას და თავისივე დედის გინებით „უმტკიცებს“ გოგონას სიყვარულს. პო, მართლა... დიდი მანძილს, ეს გოგონა სულაც არ უყვარდეს — უბრალოდ, მოდებია ასე! სხვებმა იფიქრეს და ასე გადმეწიეს... გოგონებთან სხვაბიარი მოდაა: მარხვის შენახვა წინაშე დასაყლებად, უკანასკნელი მოველის მობილური ტელეფონი მამინაც კი, თუ იჯახში საქმლის ფულის პრობლემა, ეკლესიაში სიარული შეყვარებულთან შესახვედრად, ქალიშვილობის მრავალჯერადი აღდგენა და ა.შ. ძალიან მაგარი ხარ, თუ „ოდნოკლასნიკი“ ბევრი „პადარკა“ გქონდა, მენ კი ის მინც გააუქმე იმიტომ, რომ ახლა „ფეისბუქი“ მოდაში!

— რა მითხვ? ნინე? ეგ მერე იყოს, ჯერ „ფერმა“ მაქვს მოსაველო!

აღბათ, განცდრესებთ, გამოთქვამს თუ არა ერთ რაიმე პროტესტს ამ მეგობარობის შესახებ... კი, როგორ არა! იპო-ნიციამ რა აღარ იღონა! მართალია, თვითონვე იაზრებდნენ, რომ კიდევ ერთ რევილუციას ყურე ჩვენს აზროვნების ცევილუცია სჭირდებოდა, მაგრამ კერძოდ აღიარებ 20 ლარიანმა „ფეისბუქმა“ კი არ გჯერა — მოსახლეობამ კარგებს და იპო-ნიციის კარნაუალს ისევე მიღის აუღა არჩია — რევილუციები მოძველდა. ამასე ჩვენს ლელთ ლუნა მახსენდება, თავის ბედს რომ არის შეფუებული და არც რაიმეს შეცვლას რომ არ ედგობო... ილიამ დავგინერა: „ჩვენისიანა ბედნიერი განა არის სადმე ერთი?“ — სამწუხაროა, რომ ბევრი ამას პირდაპირი მინიშნულობით იგებს! ჩვენ მსოფლიოს 1 რეფორმატორი ქვეყანა ვართ — ესეც ხომ კმარა ერის უბედურებისთვის? მე-რე რა, რომ გუბნის და შადრეგების ფულა ჩვენ გვაკლდება და ხანდახან არსებობაც ვეიჭრის?! სამაგიეროდ, არცერთი ქვეყანა სახლში არ ვეგეტუმერება და, გუბნის და ფანტანების დანახვისას, ჩათვლის, რომ საქართველო განვითარდა!

აბადა, ფაქტები „განვითარდნენ“! ვერც ვერაფერს გვეუბნებიან... ვერც ვერაფრით გვახარებენ:

- მხოლოდ საქართველოში აქვთ ტაქსისტებს 2 ნიოელი დიპლომი;
- მხოლოდ საქართველოში სვამენ ჯანმრთელობის სადღვაძელოს ორღორტიანი სასმისითა და ხელში სიგარეტით;
- მხოლოდ საქართველოში ბანანების ზოგერთი გამოყველს არასოდეს გაუსინჯავს ბანანი იმიტომ, რომ ძვირი ღირს;
- მხოლოდ საქართველოში არიან ძალიან ღარიბებიც კი მსუქნები;
- მხოლოდ საქართველოში შეუძლიათ ერთჯერადი ცხვირ-სახეობის მრავალჯერ გამოყენება;
- მხოლოდ საქართველოში იმართლებენ მათხოვართან თავს იმის გამო, რომ ფული არა აქვთ;
- მხოლოდ საქართველოში მიიღიან არჩვენებზე, ღვანან რიგში, წვალბენ, უკან მოიღიან და ფიქრბენ, რომ მინც ჩანებობა, რატომ მივედითო;
- მხოლოდ საქართველოში ითვლიან, რამდენი ნინე აქვთ ნაკიხული და ზუსტად ახსოვთ თითოეულის სისუქე;
- მხოლოდ საქართველოში სიხოვენ მეზობლებს ხახვს და წიორს და, თუ არ აღმოჩნდა, შემდეგ საკუთარს იყენებენ;
- მხოლოდ საქართველოში უკრძალავენ შვილებს მონევას და თვითონ ამ დროს ეწევიან;
- მხოლოდ საქართველოში ამაყობენ მოპარული საქონლის გაყიდვით...

რა გითხრათ, კიდევ რა ჩამოვიფიქრო?...!

„არ ვიცი, რანი ვყოფილვარო; არ ვხედავთ, რანი ვართ; ვანი გამოგვისახია, რანი ვიქნებით...“ თუშეცა...“

ჩვენ შეგვიძლია, არ ვიყოთ „ლელთ ლუნები“... ჩვენ შეგვიძლია, ყოველ მომდევნო ახალ წელს ერთმანეთს მტვი ვუთხროთ, მტვით გავახაროთ! ჩვენ შეგვიძლია, სწორად გამოვიყენოთ ის, რაც მარჩამ ლეგისმშობელმა გვიწილადა... ჩვენ შეგვიძლია, ჩვენი ტრადიციები გავხადოთ სხვისთვის მისაბაძი და არა — პირიქით... სხვას არ შეუძლია, წინაპრად უყავდეს ილია, ვაჟა, შოთა, აკაკი, გალაკტიონა... სხვებს არ შეუძლიათ, იამაყონ მრავალსუკუნეული ისტორიის! სხვებს, უბრალოდ, არ შეუძლიათ, სამშობლო ჩვენსაკით მოწინააღმდეგეობაში შეუძლიათ, შევიდეთ მშობლური ენა, ყველასაგან განსხვავებული, მხოლოდ ჩვენი!

ჩვენ ვიზარდებთ... მომავალი თაობა შეცვლის მომავალს... ჩვენ გავმრავლებით, გავდიდდებით, გავაფერადებთ საქართველოს ციხარველებს! ჩვენ ეს შეგვიძლია იმიტომ, რომ სხვა საქართველო არ არის, არცერთი კუთხე ქვეყნისა! ჩვენ გეტყვით და... ჩვენ გავახარებთ... იმედია!

ილიანა მარგალიტაშვილი

III

დღევანდელი გადასახედიდან ილიას დროინდელი საქართველოს დევსებაზე მეტ-ნაკლებად იოლია. აღბათ იმიტომ, რომ ბევრი არაფერი შეცვლილა. უკან რომ მივიხედოთ, მარტყვად ვიტყვით, „ისეთი არაფერი ვერჩება თავი მოვიწონოთ, ან დანაწიებთ ვთქვათ: „პოი, ნამო სიხარული-სავ, ესე სწრაფად სად წაუვლოო“. ნამო ეს დაუნდობლად, სინანულანერად ირონიით გვიპასუხებს, რომ არასად წასულა, მიუყრებულა. შესაძლოა, ბიჭი სჭირდებოდა, რათა ფსენები გაიშვას და ქვეყანას უკეთესი მომავალი შესთავაზოს.

ილიამ ამ ბუბლცისტური ნაშრომით თითქოს მომავალი იწინასწარმეტყველა. ყველაფერი ისე ორიგინალურად განქვირტა, რომ შეუძლებელია ეს ფაქტი, სამწუხარო ფაქტად ქვეული, აღწინაშევი დავტკობთ. სამწუხაროა, რადგან ნებისმიერი ქართველისათვის ილია წინამძღვარია და მისი ნაწინასწარმეტყველები მომავალი სიხარულით, საქართველოს უკეთესი მომავლისთვის შრომამი ჩაბმული რომ წარმოგვედგინა, იმედი არასდროს ჩაქრებოდა. ცხადია, წარმოგვედგინა წარმოგვედგინა არ დარჩებოდა და ყოველივეს რეალობად გაქცევდით.

ყველაფრის ხელყოფა და იმის დავიწყება, რომ შედარებით უკეთესი მდგომარეობა გვაქვს, არ შეიძლება. საქართველო

უამრავი ოჯახია იმ რიცხვში — ასოციაციები დაუცველია, რომ ენოდება, მაშინ, როცა „ქრისტე — ღმერთმა თავისი კალთა უხეებისა აქ დაიბურტყა. ხელთ გვიჭირავს ეს მშვენიერი ქვეყანა, რომლის მნახავთ შეუძლიათ სამართლიანად თქვანი: „სხვა საქართველო სად არის, რომელი კუთხე ქვეყნისა“.

დღესაც, უწინდელით „არ ვიცი — რანი ყოფილვართ, არ ვხედავ — რანი ვართ, ვერ გამოგვიხიანია — რანი ვიქნებით! ყურებში ბაზმა გვაქვს დაცული და თვალზე ხე გვლი აგვიფარებია. არც არაფერს ვხედავთ, არც არაფერი გვესმის, უზარმაზარი თბილისა ჩვენ, ქართველების წინ და აღწეზნავს არ მოგვიღოს. ამ თბილის პირას ვუვარდნავ და საქაშაო ხელი გვიკრავ და მივ გადავიჩებებით დედა-ბუნდიანა“.

მტანჯველ რეალობას ვერსად გავუქვევით, ფარდის მიღმა ვერ დავტოვებთ მასახობით სავსე სეენასავით. მსახობი იმ პრობლემას შეხვას, თავს რომ არ მალავს და ერთ დღესაც დღის შუქს იხილავს.

ჩვენმა მებრძოლმა და მუდამ განვითარების მცდელობაში მყოფმა ქვეყანამ ოქროს შუალედს ვერ მიაღწია. ამით შემცირდებოდა იმ ადამიანთა რიცხვი, რომელთაც ზოგჯერ ლუკმაპური ენატრებოდა, მაშინ, როცა ვინმე უცხოელი მომღერალი — შაქირა მილიჩინევი იჯობავს. სამხნედ „ნატო“ აგვიჩრევიდა და დაბრმავებულები მოფუსუსუნ ფულტრებს დაევსებავსთა. ჩვენი გაკეთებული საქმეც ცოტა თუა და უმეტესობა ბერუსს მითუქვას. დავესესებები ჩვენს პრეზიდენტს და ვიტყვი, რომ გასაკეთებელი კიდევ ბევრია. ლაპარაკს სჯობია, ვიმოქმედო!

მარიამ ზაქარაძე

IV

ილია ქაეჭავაძის პუბლიცისტურ წერილი: „რა ვითხრათ? რით გაგახაროთ?!“ ნათლად ჩანს, რომ გამსჭვალულია პატრიოტი ადამიანის ტკივილით საქართველოსადმი.

რომ შევადაროთ დღევანდელი საქართველო და ილია ქაეჭავაძის მიერ დანახული მე-19 საუკუნის საქართველო, არ განსხვავდება დაიდა. ამ ყველაფერს თავისი ახსნა აქვს. თანაც საბჭოთა კავშირის დახურვებთან მიზლოდ 20 წელი გავიდა. ეს მცირე დრო-ისტორიისთვის. ისეთი ქვეყ-

ნისთვის, რომლის ისტორიაც მთლიანად გადაარჩენისთვის ბრძოლია. ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკების მაგალითზე გვემართება დაფიქრება. რატომ ნაუვიფა ყველაზე ცუდად საქმე საქართველოს? ალბათ იმიტომ, რომ განმთავსდა ვენთ ამპარტავნობა, რისი ერთი-ერთი მარვენებელიც არის ბოლი დროს უციადურესად გამწვავებული რეალური თეორია რუსეთთან. ამპარტავნობის გამო შევეცადეთ ჩვენზე გაცილებით დიდ „წონითი კატეგორიის“ ძალას.

რუსეთისგან უამრავი ვერაგობა გვახსოვს, მაგრამ ამპარტავნობა ვერაგობასთან ბრძოლაში კარგ სამახურს ვერ გაგვიწევს. ჩვენი გზა გამორჩეული გვეკონია და ამიტომაც ხშირად რეალობას ვწყვედებით, საკუთარ თავზე მომეტებული წარმოდგენა გვაქვს. ამას ემატება ეგონში და ვერცხლისმოყვარეობა. ფულისა და ძალაუფლების სიყვარულმა შეგვიპყრო.

ვერცხლისა და ძალაუფლებისმოყვარე ამპარტავნობა ქვეყანას, სადაც სახელმწიფოს არასწორი საკუთარი პოლიტიკა მართავს. ყველა სფეროში არის კადრების დეფიციტი. ამა თუ იმ სფეროს ხელმძღვანელი არაპროფესიონალები შემოქმედებითადა მართავენ, განათლებულ კადრში კორკურენტს ხედავენ.

მათ, ვინც დღეს პოლიტიკაში არიან, ამონურებს თავიანთი შესაძლებლობები. წინა პლანზე უნდა წამოვიდეს ახალი, ეროვნული ფეხებიდან შობილი ძალა, ხალხმა უნდა გამოარჩიოს ის ქრისტიანული შეგნებისა და პროფესიული განათლების მქონე კვალიფიციური კადრების სახით. შერჩევის დროს საჭიროა დიდი სიფრთხილე. სანამ ეს პროცესი არ დაიწყება, ჩემი აზრით, საქართველო იქნება ჩინში.

კლასში, გადავ ორმოცე ბავშვი ზის, მასწავლებელზეა დამოკიდებული, რისკენ მიმართავს მათ აზროვნებას. როდესაც ეს ყოველი მამართლებლის მიმცემი, მისი ცნობიერებაც თანადაა შემობრუნდება, დაინიშნება და ქართული გენიაც კვლავ გამოჩნდება. მაგრამ ბევრი ფიქრობს, რომ თითქმის ერი აღარ შობს ღირსეულთა. ზოგჯერ ვფიქრობ, რომ ეს სპონტანურად კი არ ხდება, არამედ, ვილაცის ან რომელიღაც ორგანიზაციების გათვალისწინებით შედეგია.

თუ ასეთი მივდივართ ცამეტი მარტის ამბებს განვიხილავთ, შეიძლება ვთქვათ, რომ ცამეტი მარტიც გათვლილი იყო, ოღონდ არასწორად. მოედლებული „ქრონიკით“ მცდელობით მსაფოლიოსთვის გვეჩვენებინა, რომ რუსეთი აპირებს ჩვენზე თავდასხმას, ამით რუსეთის ვითარობა, — ვიცი, რასაც აპირებ და ეს არ გაბედლო! თუმცა ეს არ იძლეოდა იმის გარანტიას, რომ რუსეთი გადაიფიქრებს ზოროტ ზრახვებს საქართველოს მიმართ. ყოველ შემთხვევაში, ასეთი ქმედებით შენ ამპარტავნობის ზრახვებს და ეს არის ვითომ შემაკავებელი ფაქტორი, რომ რუსეთის ინტერვენცია ხელახლა არ მოხდება.

ერთ-ერთ მოძღვარს ვთხოვ, რას ნინავს დღეთისმშობლის ნიღბდარი ქვეყანა-მთეტი? მიხასუხა, რომ ეს გულისხმობს ძალთან ბევრი განსაცდელის და გაჭირვების დაგატარებას. დღეთს რჩეული ხალხი განსაცდელებით გამოიჩინება. გაჭირვებას ქუეა უნდა ახსნავდეს. აბა, ღმერთმა რომ გაგვწიროს, აღარ დავგეზმარებოდა იმ დროს, როდესაც არ ვიშაპებოდა შენყალბებს. ეროვნულ სასულიერო აკადემიაში საუბრობას უწინდესმა და უწეტარესმა ილია მეორემ წამოსწია ასეთი თქმა:

„წინდა მამებს როდესაც განსაცდელი დაიფინებდა, ღმერთს ეკითხებოდნენ, რატომ დამიფინე, უფალო?“ ე.ი. როდესაც განსაცდელი ხარ, ახსოვხარ ღმერთს.

ამიტომაც ძალიან ბევრ რამეს ხალხმა სხვა თვალით უნდა შეხედოს. რა თქმა უნდა, თითოეული ერთი და სახელმწიფო უნდა ესწრაფოდეს, რომ ადამიანები არ იყვნენ მატერიალურად გაჭირვებულები და ყველას ჰქონდეს თავისი ადგილი, თავი დატულად იგრძნოს, მაგრამ ამავე დროს განსაცდელის არსი ყველაფერზე მაღლა უნდა დააყენოს.

ერთ-ერთი მოძღვრის ქადაგებაში აღწერილი იყო ასეთი შემთხვევა: მონასტერში ვიყავით, საიდანაც სურსათი გაემოგვატანეს თბილისში ერთ-ერთი მრავალშვილიანი ოჯახის დასახმარებლად. მონაყალების დანახვაზე ოჯახის უფროსს თურმე ტირილი დაეწყო, ბოლო უღუფადა ვატამე ბავშვებიც. უთქვამს, მარტო იმაზე კი არ ვტირო, რომ უფალომ ამხელა წყალობა მოიღო, ჩემს სულმოკლეობაზეც ვტიროო. რამდენჯერ ყოფილა ასეთი შემთხვევა და ყოველთვის დახმარების ხელი გამოწვდიდა უფალს, ვიღაც მოსულა და შეწმიტა გაუწეცა, მე კი სულ სასწრაფოკეთილებაში ვვარდებოო.

იმის თქმა მინდა, რომ გაჭირვება უფალზე მინდობას განსწავლოს.

შესაძლოა, ეს გასაცნობიერებლად რთულია, მაგრამ ზოგჯერ შეიძლება, რომ მართლაც რაღაც ინსტიტუტები მოუპოვებ, რომ ჩვენი ხალხი ინტელექტუალურად არ განვიითარდეს და შექცნას არასრულფასოვნების ამბეჭდეს. ამასთან, ამ გადასახედებამ, როდესაც ამდენი შეცდომა მოგვივლიდა, ამდენი ცული რამ მოხდა, შესაძლოა მართლაც გაიწივს საზოგადოებაში პოზივია, რომ არმეზღვარი სახელმწიფო ვართ და ავადმყოფი ერის დიაგნოზი უნდა დაგვიყოს. სწორედ აქ ჩანს ეკლესიური ცხოვრების საჭიროება. გამძლეობისთვის ძალა უნდა მოიღო უფლის მადლისგან.

ეს კი არ გამოვა, თუ აღსრულად არ ვქვი, არ ვეზიარ... ისე ვერ გავუმკლავდები ცხოვრებისეულ პრობლემებს. ჩემი აზრით, საქმარისი არ არის მხოლოდ ტვიპარში დგომა და ზიარება, უნდა შეიგნო, გაათავისუფლონიერო, რა არის მართლმადიდებლობა.

მართლმადიდებლობა არის უარყოფით ფიქრებსა და ემოციებთან გამკლავების ხელოვნება. როდესაც ავტორიტეტი აღარ არსებობენ და ხალხი ნილიუსტრად აღის განწყობილი, ფსიქოლოგურად უმძივნე ნებს ეკლესიური ცხოვრებით უნდა გაუმკლავდეს. უნდა მიხედეს, რომ განსაცდელი და ფსიქოლოგიური გაჭირვება ხელის მკურნალი უფლისკენ. ცდილობს მისკენ მივახედოს.

თითოეულმა უნდა მოქმედოს თავის თავში უფლისკენ მისაბრუნებელი ძალა. მიუხედავად იმისა, რომ ის ძალზე მზილია, მაინც უნდა შეძლოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში განხორციელდება ის ვერსიები, რაზეც თითქმის გარეშე ძალიერი მუშაობენ, — გადაწყვეტილი აქვთ ჩვენი ფსიქოლოგიური პორტრეტის შეცვლა.

რა გავავითრინებ?

ეკლესია!

ეს მაშინ, როდესაც ჩვენი ცნობიერება გახდება მართლმადიდებლური. ისე კი არა, დღეს პოლიტიკოსი ეკლესიაში საადგომო ან სხვა სადღესასწაულო მსახურებას რომ ესწრება. არც ისე, მრევლი რომ უზრალოდ აღსარებას ამბობს და ეზიარება.

ეკლესიისადმი ასეთი დამოკიდებულება სრულად განსხვავდება ქრისტიანული მართლმადიდებლური ცნობიერებისგან. ყოველდღე შენს თავს უნდა დაუუკვირებ, რა არის შენს საქციელში უფლისთვის არასათნო. წმინდა იოსებ სინხასტი ამბობს, რომ ყოველდღე, მოხუცი იყვნება, ახალგაზრდა თუ ბავშვი, გამოიკვილოს, დღის რომელ მონაკვეთში რაღაც ისეთს ხომ არ ფიქრობს და აკეთებს, რაც უფალს არ მოსწონს.

ეს არის მართლმადიდებლობა. მუდმივი ზეგავლენა საკუთარ თავზე. თუ ფლობ საკუთარ თავს, დამისახურებ თუნდაც დაკარგულ მინებს, და ეს ისე უცებ და მოულოდნელად მოხდება, რომ გავკვირდებოდა. უნდა მივინძორო უფალს და დავიშაბუროთ მისი წყალობა, ვარგად ვავიძინავენა, რა არის მართლმადიდებლური ცხოვრების არსი. სხვანაირად როგორი პოლიტიკური სვლებიც უნდა დაგვკეთოთ, ისეთვე ვითარებაში ვიქნებით, როგორმაც ვართ დღეს.

ნიმე მათჰპარინი

რადამქინისაგან

გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის ფურნალისტკის მიმართულების I კურსის სტუდენტები გადიან თანამედროვე ქართული ენის, მათემატიკური სტრატეგიის (ძირითადი საგნები) კურსებს სამი სემესტრის განმავლობაში (ლექტორი ასოცირებული პროფესორი შიკა კვეზერელი-კობახი). ამ კურსის სწავლების მთავარ მიზანს წარმოადგენს თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვით მართლმადიდებლობის და მართლმწიფის წესების დაუფლება, მასმედიის ენის ანალიზი, ფართოდ გავრცელებული ბარბარისტრები, ფორენსიკა, კალენდრი ადამიანთა, პარონიმების მუშაობაში ხმარების დაძლევა წერილობით და მტყვევების დროიდან, ქართული ახალგაზრდები, განსაკუთრებით ფურნალისტკის, ამის მიზანად და გაუმართლებლად რომ იყვნენ. სტუდენტები ასევე ატვირთვებიან მონაწილეობა სტუდენტული პარტიზანული კონფერენციებში. გურამი კვეზერელი „დაბეჭდილი სტატიათა ავტორები საპრიზო ადგილების მფლობელები არიან.“

სწავლების პროცესის ერთ-ერთ მთავარ კომპონენტს წარმოადგენს შემოქმედებითი ნერა. სტუდენტებს გავაცნობთ ილია ჭავჭავაძის პუბლიცისტური ნერალი, რა ვითარია, რით გავაბარით და დავუკავშირებთ იგი საქართველოს დღევანდლობას.

ნუ განსჯით, თუ მეფასებისა ავტორები ხანდახან კატეგორიულად მსჯელობენ, მთავარია, მათი თინფიცი, დაკვირვება და ლოკალიზაცია აზროვნების უნარი არ უნდა გამოვიკრებს. ისინი ეძიებენ, აუკრავებენ, სწავლებენ და მრომობენ იმისთვის, რომ უკეთეს საკართველოში იცხოვრონ და იმოღვაწიონ.

რინგოლდ უილმერ ლარდენერი (1885 — 1933) ცნობილია როგორც რინგ ლარდენერი. ამერიკელი მწერალი-სატირიკოსი, ფელეტონისტი, სპორტული მამობილელი. მისი მოხირობების პირველი კრებული გამოიცა 1916 წელს. ლარდენერი შედგარი მშობლების უმცირესი — მეცხრე შვილი გახლდათ. იყო სკოტ ვიჯეჯარალისა და ჯაზური ასასის* სხვა ავტორთა ახლო მეგობარი. ლარდენერის მთავარი მწერლური იარაღა ქვეტექსტის ირონია, გროტესკი და გამჭირდავი ავტორისული კომენტარები.

რინგ ლარდენერი

მოხუცთა ქრისტეშობა*

შობის წინააღმდეგ ტომი და გრეის ქართვრები სასტუმრო ოთახში სახდნენ. ხან საუბრობდნენ, ხან კითხვით იქცევდნენ ისავ და გამუდმებით ერთსა და იმავეზე ფიქრობდნენ. მით ორი შვილი ჰყავდათ — ცხრამეტე წლის ჯუნიორი და მასზე ორი წლით უმცროსი გრეისი, რომლებიც საშობაო არდადეგებზე ჩამოვიდნენ. ჯუნიორი უნივერსიტეტის პირველკურსელი გახლდათ, გრეისი კი პანსიონს ამთავრებდა და კოლეჯისთვის ემზადებოდა.

ჯუნიორმა სახელი გადაიკეთა და ახლა თედი ჰექლია, გრეისს კი ქეროლიანს ეძახიან. ისინი მშობლებსაც აიძულებენ სწორედ ამ სახელებით მიმართონ. აი, ეს იყო სახუხარი, რომელზე ფიქროვ, შობის წინააღმდეგ, მშობლებს არ სურდათ, მაგრამ მათაც ამაზე ფიქრობდათ.

აქური უნივერსიტეტელი ახალბედები შინ ოცდაერთში დაბრუნდნენ — სწორედ იმ დღეს, როცა არდადეგები დაიწყო. თედიმ მშობლებს უდგებდა, რომ სამი დღით შეავიანდებოდა, რადგან საგანგებო გამოცდებს აპირებდა, რაც სამომავლოდ ბევრად გააუადვილებდა მომდევნო კურსს. თედი სწავლას. შინ ისეთი ფერმობდნენ, თვალშეშავი იყვნენ და დასუსტებული დაბრუნდა, დედა დაეცა, — ლიდა და კი ცოდნის შექმნა ჯანმრთელობის დაკარგვის დასად? ქეროლიანსაც დაავიანდა, რაც იმით ახსნა, რომ სამრეცხაო დაიკეტა და ტანსაცმელი დროზე ვერ გარეცხა.

გრეისი და ტომი ცდილობდნენ შეეშებინათ დავაგეგმებით ჩამოსვლისთვის ყურადღება არ მიეცვლიათ და ჩვეულებისამებრ განაგრძობდნენ საშობაო საშხადისს. შვიდობის უამრავი შესანიშნავი სანუჭარი, რომელსაც ღირებულება ორ-სამჯერ აღემატებოდა ტომის ორივე წლიურ შემოსავალს, რომცა ტომი თედის ხელა იყო და აჭარბებდა თავად ტომის ერთი წლის წინანდელ შემოსავალსაც კი, თედრი იგი მიიღებდა „ჯუნერიალ მოტორზის“* ახალ, ვინაგამაძლე საღებავს, რამაც შესაძლებლობა მისცა ქალაქის გარეუბანში ეყიდა ისეთივე მდიდრული სახლი, რომელიც მისი მშობლებისა იყო. აუცილებლობის შემთხვევაში ისინი ცალკე გადაეიდოდნენ და შვილები დამოუკიდებლად იცხოვრებდნენ.

სამუსიკო ოთახის კარს უკან იდგა საგულდაგულად დამუშავებული, გემზანის ფორმის ხე, ასევე პიანინოს სკამი და პიანინო. ხის გარშემო იატაკი მოფენილი იყო ლენტეხიტი მორთული სხვადასხვა ფორმისა და ზომის სასანუჭრე ყუთებით. ერთი ტომს ეკუთვნოდა, ერთი გრეისს — მსაზრუნველთვითაც შეეძინათ, უმეტესობა კი თედისა და ქეროლიანის იყო. დიდ ყუთში ქეროლიანისთვის იყო უძვირფასესი ზღვის ნავის ბენვის ქურქი. კიდევ უფრო

ძვირადღირებული იყო სამკაული, რომელიც შედგებოდა ოპალის გულსაბნევისგან, ოპალისა და ოქროს ფილიგრანულად დაკეთები სამაჯურიისგან და ასევე ოპალის ბექვისგან, რომელიც აღმასის თევლებით იყო გარემორტყმული.

გრეისის საყვარელი ქვა იყო ოპალი, რომელიც ამჯერად თავისთვის არ უყიდა. დედა ქალიშვილს აღმერთებდა და ცქერით დატკებოდა, როცა ოპალის სამკაული ქეროლიანს დაამშვენებდა. ოთახში ეწყო აბრეშუმის წინდებით საცხე კოლოფები, თეთრფული, ზელთათმანები და ცხვირსახოცები. თედისთვის შეეძინათ „პალზაკის“ უძვირფასესი, სამასდოლარაინი საათი; ძვირადღირებული მოქვიარე ჩანთა, ახალი რკინის ზელჯიხი გოლფის სათამაშო და ბოლო მოედლის პორტატული ფონოგრაფი*.

ვაიშვილი კი გველაზე მეტად ავტოფარებსში გადაამალულ საჩუქრებს უნდა გაეოცებინა — შვიი ფერის სედიანა* „გორპამი“ უფრო თანამედროვედ და უკეთ გამოიყურებოდა, ვიდრე თვით ტომის ერთი წლის მანქანა, რომელიც სასაჩუქრე მანქანის გვერდით იდგა. თედს შეეძლო მანქანა მოლოდ არდადეგებისას ეტარებინა, ვინაიდან უნივერსიტეტში აკრძალული იყო სტუდენტებისათვის კერძო მანქანის მართვა.

მას შემდეგ, რაც თედი სამისა გახდა, ხოლო ქეროლიანი კი ერთის, წინათრების ოჯახში ტრადიციად დამკვიდრდა — შობის წინააღმდეგ ბავშვების წინდები დაეკიდათ და იაფფასიანი საჩუქრებით გამოეტყნათ. ტომი და გრეისი ფიქრობდნენ, თუ ამ ტრადიციის წელსაც დაიცავდნენ, ძალიან იმხიარულდებნენ და ნივნებში ჩააწყვეს: შექანიკური ზანგის მოცეკვავე თოჯინა, მუსიკალური ზარდაბზები, კნუტი, რომელსაც ზურგზე პატარა ღლიაკი ჰქონდა და თითის დაჭერისას ენავალი იწყებდა და მრავალი მსგავსი რამ. გრეისის საფირმო ფრანკა იყო, — პატარები ადრე უნდა დაბოლოლიყვნენ, რათა სახტა კლაუსი არ გაეცულოყო სახლიდან.

გამორკევა, რომ და-ძმა ადრიალად ვერ დაიძინებდა — ქეროლიანი სადილად ნასვლას აპირებდა ბეატრის მარდოთთან და ბეატრისის ცხრამეტე წლის ძმასთან — პალუთან, რომელიც მას შვილის ნახევარზე მანქანით წაიყვანდა. თედი კი ორმა სურსელმა პოკეის მაჭრე დაბატოვა. ბიჭს უნდოდა მამის მანქანით ნასვლიყო, მაგრამ მამამ უთხრა, რომ ფეხის მუხრუჭები იყო გაფუჭებული — თედი როგორმე დილამდე ავტოფარებს არ უნდა გამკარებოდა.

თემდა და ქეროლიანმა ნაუქინეს, შემდეგ კი ერთად ნაიდუნენ პაულ მარდოფის ელევანტური „როდსტერი“ და მშობლად შეპირდნენ, რომ მომდევნო ღამით შინ დაბრუნდნენ.

— რა დროა ახლა? — იკითხა გრეისმა და წიგნიდან ამოეწია, რომლის კითხვაც ნასადილეს დარწყო და ჯერ მხოლოდ მესამე გვერდზე ჰქონდა გადახლილი.

— სამის ნახევარი! — უპასუხა ქმარმა (შუალამიდან მოყოლებული მას ყოველ თხოვმეტ-ოც ნუთში უზღებოდა ამ კითხვაც პასუხის გაცემას).

— რამე ხომ არ შეემთხვათ? — თქვა გრეისმა.

— ასე რომ იყოს, აუცილებლად შევიტყობდით.

— ეს წარმოუდგენელია, — თქვა გრეისმა, — მაგრამ შესაძლებელია ისეთ ადგილას მოუხდით ავარია, რომ ამბის მომტანი არავინ იყო. ან... უკვე აღარ ვიცი რა ვთქვა. ჩვენ არც ის ვიცით, როგორი მძლოლია მარდოფის ვაჟი.

— თუდსხელა ბიჭები სისწრაფეზე გივდებიან, თან მანქანასაც საკმაოდ ოსტატურად დააქორწილებენ.

— რა იცი?

— ბევრჯერ დავეკვირვებოვარ, ვიცი, როგორც დაპყაფთ.

— კი მაგრამ, ყველას ერთნაირად ხომ არ დაპყაფს? ახლანდელი ბიჭები ძალიან დაუდევრები არიან.

— კარგი რა, ნუ ლევა! ალბათ მეგობრებს შეხედნენ და დასანაყრებლად შეჩერდნენ, — ტომი ადგა და უღარადელად მოუხლოვდა სარკემას, — მშვენიერი ღამეა, ცაზე ვარსკვლავებს დაითვლის კაცი, — არადა, ცაში არც აუხედავს, მხოლოდ მანქანების ფარებს აყოლებდა თვალს. ტომი ისევ დადგა.

— რომელი საათია? — იკითხა გრეისმა.

— ოცდაორი ნუთია.

— რის?

— სამის!

— მეონი, შენი საათი გაჩერდა. ერთი საათის წინათ არ მოთხარი, სამის ნახევარიო?

— ჩემი საათი მშვენიერად მუშაობს, ალბათ ჩავთვლიმა.

— თვალს არ მომიხუტავს.

— დროა მოხუტო. რატომ არ წვები?

— შენ რატომ არ წვები?

— არ შემიძნეა.

— არც მე. ტომი, იმიტომ ფიზიზლობ, რომ წინდები ჩამოკვიდო, შენ კი უზიზხოვდ იტანჯავ თავს.

— ვიდრე არ დაბრუნდებიან, ვერ დავიძინებ.

— სულელურად იქცევი. არაფერია სანერვიულო, უბრალოდ, ერთობიან, დროს ატარებენ. შენც ხომ იყავი ოდესღაც ახალგაზრდა?

— მე წესიერი ახალგაზრდა ვიყავი, — ტომმა გახეთი აღო და შეეცადა გულისყურით ნაკვირთა საეჭაო ნაოსნობასთან დაკავშირებული სიახლეები.

— ახლა რომელი საათია? — იკითხა კვლავ გრეისმა.

— ოთხს ხუთი ნუთია აკლია.

— ეგეტ მთელი ღამით აპირებენ მარდოფებთან დაბრუნებას?

— არა მეონია, ასეთ შემთხვევაში გაგაფართობილებდნენ.

— როგორც ჩანს, ტელეფონის ზართი ჩვენს გაღვიძებას მოვირდნენ.

ხუთის ოც ნუთზე ქიშკარათ მანქანა გაჩერდა.

— ისინი არიან.

— ხომ გითხარი, არაფერია სანერვიულო-მეთქი.

ტომი სარკემას მოუახლოვდა და მხოლოდ ის შენიშნა, რომ მარდოფის ბიჭის მანქანის ფარები თითქოს გასკდა.

— ფარები აღარ ანათებს, — თქვა ტომმა, — ჩავალ, ეგებ შევეტობა შეუძლია.

— არსადაც არ ჩახვალ! — გადატრით თქვა გრეისმა, — ასეთი ჩვეულება აქვს, როცა მანქანა გაჩერებულია ფარებს არ ანათებს, ენერჯის ზოგავს.

— რატომ არ ამოდიან?

— ალბათ, ხვალანდელ ამბებზე საუბრობენ.

— ამოვიდნენ და აქ ილაპარაკონ. ვაკალ, ვეტყვი, არ გეძინება.

— არა, არ გინდა! — თქვა გრეისმა უწინდებური ტონით და ტომიც სარკემითან მორჩილად გაჩერდა.

ხუთი დღეობდა, როცა ფარები ანითო და მანქანა ქვემოთ დაეშვა-მეთქი. ქეროლიანი ოთახში შევიდა და მშობლების დანახვისას გაოცებული გამომეტყველება მიიღო.

— ღმერთო, კიდევ გლვიძათ?

ტომი რაღაცის თქმას აპირებდა, მაგრამ გრეისმა გამჭოლი მზერით შეაჩერა.

— გასულ შობაზე საუბარმა შეგვიყოლია, — თქვა ქალიშვილმა.

— თედი სადაა?

— ჯერ არ დაბრუნებულა? რაც შოკის დარბაზთან ჩამოვსეთი, მას შემდეგ აღარ მინახავს.

— კარგი, ახლა დაიძინე, — თქვა დედამ, — დაქანცული იქნები.

— ისე რა. ბევრი ვიცეკვეთ. სადილი რომელზე გვექნება?

— რეაზე.

— კი არა, დედა, ცხრაზე არ შეიძლება?

— შობის დღეს ადრე უნდა ადგვს ადამიანი.

— ვიცი, მაგრამ...

— შინ ვინ მოვიყვანა? — კითხა ტომმა.

— რატომ შეკითხები? პაულ მარდოფმა და ბეტატრისმა.

— რაღაც მოუწერს იცვლად გამოიყვანენ.

— ისეთ უხერხულ ადგილას მიიძალადნენ ჯდომას, ყველაფერი ერთბაშად ამწენა, — გოგონას საკუთარ ხუმრობაზე გაცინა, ღამე მშვიდობისა უსწრაფა მშობლებს და საძინებლისკენ კიბის ისე აუყვა, რომ დედამამი სადში მცირედე სითბოც კი არ გამოუტყვავნებია.

— მარდოფები, — თქვა ტომმა, — ვითომდა დახვეწილი ქვევით იწონებენ თავს, არადა, სტუმრებს ასეთ საძინებელ დღემი აგდებენ.

გრეისს არაფერი უთქვამს.

— შენც უნდა დაწვე, — თქვა ტომმა, — მე თედს დაველოდები.

— ეგებ წინდები დაგეკიდა?

— დილით დაგეკიდათ.

— ვიდრე ფიზიზლობ, არც მე დავწვები, — თქვა გრეისმა.

— კარგი, მაშინ ნავიდეო და დავიძინოთ. თედს ალბათ შეგობრები მოაცილებენ, მის დაბრუნებას უთხოვდ გაეცემთ.

ექვს რომ ათი ნუთი დააკლდა, თედი შინ შევიდა.

შვიდის ნახევრისთვის გრეისი უკვე ფეხზე იდგა და მსახურებს აფრთხილებდა, რომ სადღიო ცხრისთვის გადაიხდებოდა. მან წინდები ბუხარათის მიაშავრა და სამუსიკო ოთახში ყველაფერი შეამოწმა.

ცხრას წუთები აკლდა, როცა ტომი გამოჩნდა და ბავშვების გაღვივება მოითხოვა.

— შე გავაღვივებ, — თქვა გრეისმა და ზეითი ავიდა. მან თედის ოთახის კარი შეაღო, შვიხედა და უჩუმრად გაიშინებოდა. მერე გოგონას ოთახში შევიდა. ქეროლაინს ძილისთვის თავი ვერ წაერთმია.

— ახლავე უნდა ავდეგე? ჭამის თავი არ მაქვს, მხოლოდ ყავას მოვსვამდი. შე და თუდი პირველის ნახევრისთვის მარდოფებთან ვართ მინვეფული სასაუზმოდ. მინდა ერთ-ორი საათით გამოვიდინო.

— კი მაგრამ, ძვირფასო, აღარ გახსოვს, ჩვენ ხომ პირველზე საშობაო სადღიო გვაქვს?

— თავს მართლაც უზერსულად ვგრძნობ, დედა, მაგრამ ვიფიქრე, სადღიო ღამით გვექნებოდა.

— ნუთუ საჩუქრების ნახვა არ გინდა?

— ძალიან მინდა, ოღონდ ცოტა მოგვიანებით.

გრეისმა ერთხანს სამზარეულოში გასვლა და მზარეულის გაფრთხილება დააპირა, რომ სადღიო პირველის ნაცვლად შვიდისთვის გადაიღო, მაგრამ უცებ გაიფიქრა, შუადღისით კარგად დანაყრებულ ბავშვები სადღის საღამოს აღარ ისურვებდნენ.

ტომმა და გრეისმა მარტოებმა ისაუბრეს. კვლავ სასტუმრო ოთახში ისხდნენ, საუბრებდნენ, ხან ფიქრი გაიტაცებდათ, ხანაც უგულისყუროდ კითხულობდნენ.

— მგონი, ქეროლაინს უნდა დავაღაპარაო, — თქვა ტომმა.

— დავეღაპარაკები, ოღონდ დღეს არა, დღეს ხომ შობაა?

— მეც მინდა ერთი-ორი სიტყვა ვუთხრა.

— მო, ძვირფასო, უნდა უთხრა, ოღონდ ახლა არა.

— ვეცდები, ამ საღამოსაც არ აპირებენ შინ დარჩენას.

— არა, შეშინებდნენ სახლში ვიქნებითო. მშვენიერი საღამო გელოვს.

— მეტიანეტად დარწმუნებულსაც ნუ იქნები, — თქვა ტომმა.

ნამუღაღევს ბავშვები თავიანთი ოთახებიდან გამოვიდნენ და მშობლების მისაღმებას სიბოძით უბასხუნეს. თედმა ფინჯანი ყავა მოსვა, ქეროლაინმა კი მოიხადოდა, რადგან მარდოფებთან მიეჩქარებოდათ.

— ფიქრობდით, — თქვა თედმა, — როგორც ყოველთვის, შვიდზე ისადალებდით.

— მოხის დღეს შუაღამე პირველზე ვსადაილობთ, — თქვა ტომმა.

— დამეინყდა, რომ შობა, — თქვა თედმა.

— ეს წინდები თქვენთვისაა.

თედმა და ქეროლაინმა გამოზერდნენ წინდებს შეხედეს.

— ნაქვისზე მორთულია? — იკითხა ქეროლაინმა.

— მორთულია, — თქვა გრეისმა, — მაგრამ ჯერ წინდები ნახათ.

— თვადავთ, ოღონდ ისწრაფად, ძალიან ვიქარობთ, დედა, — თქვა ქეროლაინმა.

— კარგი, — თქვა გრეისმა და სამუსიკო ოთახში შევიდა.

მსახურები სულმოუთქმელად ელოდნენ კუთვნილ საჩუქრებს. ნაქვისზე თვლისმოძიქრულად ბრჭყალიალებდა.

— საჩუქრები ვახსენი! — უთხრა გრეისმა ქალიშვილს.

— ახლა ყველა ვერ ვნახავ, — თქვა ქეროლაინმა, — მითხარა, რომელია განსაკუთრებული საჩუქარი.

უზარმაზარ ფუთის საფარებელი შემოსხნეს და ქურქი ქეროლაინის ხელში აღმოჩნდა.

— ო, დედა, — აღმოხდა ქეროლაინს, — ნაისი ბენვის ქურქი!

— მიდი, ჩაიცვი — უთხრა მამამ.

— ახლა არა, დრო არ გვაქვს.

— ამას შეხედე! — ნამოძიხა გრეისმა და ძვირფასეულობის ყუთი გახსნა.

— ოჰ, დედა! ეს ხომ ოპალებია?!

— ჩემი უსავარდესი ქვა, — თქვა გრეისმა აუღელვებლად.

— თუ წინააღმდეგი არაინა, — თქვა თედმა, — ჩვენს დაბრუნებამდე საჩუქრების ნახვას გადავდებ. დარწმუნებულად ვარ, ყველა საჩუქარი მომეწონება. ახლა კი, თუ ჩვენი მანქანა კვლავ შესაკეთებელია, ტაქსი უნდა გამოვიძიებო, მატარებლამდე რომ მივიდეთ.

— მანქანით ნახვალ! — თქვა მამამ.

— მუხრუჭი შეაკეთე?

— მუხრუჭი წესრიგშია. ავტოფარებთან მივიდეთ და თვითონ ნახე.

თედმა ქუდი და ქურქი იღო, დედას აკოცა და გამოემშვიდობა.

— დედა, — თქვა მან, — ვიცი, მამაკიტებთ, რომ თქვენთვის და მამათვის საჩუქრები არ მაქვს. ძალიან დეკავებული ვიყავი. გუშინ რომ ჩამოვივდი, ვფიქრობდი, საჩუქრების შესაძენად დრო დამჩქობდა, მაგრამ საღამოს ყველა მაღაზია დაკეცილი დამხვდა.

— მაგაზე ნუ ნაღვლობ, — თქვა გრეისმა, — შობა ახალგაზრდებისთვისაა. შე და მამაშენს არაფერი გვაკლია.

მსახურებმაც მონახეს მათთვის განკუთვნილი საჩუქრები და მიმოიფანტნენ, თან აღტაცებულნი სკანდინავიურად იხდდნენ მადლობას.

ქეროლაინი და დედა მარტონი დარჩნენ.

— დედა, ეს პალტო ვისი შეკერილია?

— „ჰენრი ლიდის“.

— ისინი თითქმის ყველანიარ მიწვევისკან კერავენ, არა?

— ასეა.

— რომ გამოცვალო, გეწინება?

— გამოცვალე, ძვირფასო. თუ საჭირო გახდა, თანხაც დავამატო — ხეალ ან ხეალზევით ქალაქში წავიდეთ. ნუთუ არ გინდა დღეს მარდოფებს ახალი ოპალის სამკაულით ეწვიო?

— მგონი არ ივარგებს, შეიძლება შემთხვევით დამეკარგოს და გულად ძალიან დამწყდება.

— ფიქრობ, მათი გამოცვლაც შესაძლებელია, — თქვა გრეისმა, — ახლა კი წასასვლელად მოემზადე.

ქეროლაინი დევისს ნებას დაჰყვა და მკერფულად წავიდა. გრეისი კი საკუთარ თავთან მარტო დარჩა.

ტომში ავტოფარების კარი გამოაღო.

— რა ხდება მამა, ორი მინუტაა გყავს? — თქვა თედამა.

— ახალი ჩემი არაა, — თქვა ტომმა.

— აბა, ვისია?

— ეს ახალი მოდელი შენია.

— მამა, შესანიშნავია, მაგრამ ძველივით გამოიყურე-

ბა.

— ჩემი საკმაოდ კარგია, მაგრამ შენი — უკეთესი. როცა გაატარებ, დარწმუნდები. ჩაჯექი, სანვავი ჩასხმულია.

— სჯობს, შენი მანქანით ნავიდე.

— რატომ?

— მამა, ჩემი საოცნებო მოდელი სპორტული „როდესტრია“, ისეთი, როგორიც პაულ მარლოფისა, ოღონდ განსხვავებული ფერის. სხვა მანქანის შექმნა არ ღირს, ვცებ მიგებრუნებინა ან გამოგვეცვალო?

ტომს ერთხანს ხმა ნაერთვა, შემდეგ ძალა მოიკრიბა და უთხრა:

— კარგი, შეილო, ჩემი მანქანა ნაფიქრად, მე კი მოვიფიქრებ, რა შეიძლება მოეუხერხოს შენსას.

ქეროლანინ თედს უცდიდა, უცებ რაღაც გაახსენდა და დედის დაუღძაბა:

— აჰ შენი და მამას საჩუქარია — ორი ბილეთი „შიაირულ ფერნე“. ეს პიესა გუშინ ვნახე, აუცილებლად მოგეწონებო.

— როდისაა? — იკითხა გრისმა.

— ამ საღამოს, — უპასუხა ქეროლანინმა.

— კი მაგრამ, ძვირფასო, საღამოს სახლიდან ვასვლას არ ვაპირებ, ხომ დავგპირდით, შინ ვიქნებით?

— პირობას შევასრულებთ, — თქვა ქეროლანინმა, — მაგრამ შეიძლება სტუმრები მოვიყვანოთ. დავუკრავთ, ეიცვევებით. შე და თედმა გადავწყვიტეთ, ჩვენმა ხმაურმა რომ არ შეგაწუხოთ, კარგი იქნება თუ სადმე ნახვალთ.

— ჩინებული იქნება თუ სტუმრებს მოიყვანთ, — თქვა გრისმა, — თქვენი ხმაური ჩვენ არ შეგვაწუხებს.

— დროა, შენ და მამამაც მიიღეთ სიაშოვნება.

— ჩვენთვის ნამდვილი სიაშოვნება საღამოს თქვენთან ერთად გატარებაა.

— მარდოფებმა ფაქტობრივად თავი დაგვაპატიებინეს, მე კი ვერ შევძელი მათთვის უარის თქმა, რადგან ჩვენდამი ძალიან თავაზიანები არიან. დედა, დამერწმუნე, პიესა აუცილებლად მოგეწონება.

— საეპიზოდო შინ იქნებით?

— მგონი, კი, მაგრამ თუ შეგვაგვიანდა, ნუ დაგველოდებით. თუ ვინმეა, რომ ნარმოდგენიდან საინტერესო არაფერი გამოგრჩეთ, შინიდან შეიძის ოც წუთზე გადით.

პიესის პირველი მოქმედება მართლაც რომ საუკეთესოა. ალბათ, მშვირები არ დაებრუნდებით, მაგრამ ყოველი შემთხვევისათვის ცოტაოდინი საქმელი გადავგინებთ.

ტომი და გრისი საგულდაგულოდ გამზადებულ სამობაო ვახშამს უხალისოდ მიუსხდნენ. როცა დანაყრდნენ, უზარმაზარი ინდური ხელნაწერულივით გამოიყურებოდა.

ტომმა მუღუღეს შეახსენა, რაბან სადღესასწაულო დღეს თეტრში იყვნენ წასასვლელი, შინიდან შეიძის ათ წუთზე უნდა გასულიყვნენ და სასტუმრო მეტროპოლიში ევახშმათ.

ეს დღე გრისის ცხოვრებაში ყველაზე ხანგრძლივად მოეცემა. გრისი და ტომი მატარებლისკენ ტაქსით გაემგზავრნენ. ქალაქისკენ მიმავალი მიღუმარედ ისხდნენ. როცა შეეხება ნარმოდგენას, კომლის შესახებაც ქეროლანინ დარწმუნებული გახლდათ, რომ დედას მივინებოდა, იყო სავეტაკლების აკეთის მძარცველები“ და „სექსი“ ცუდი მიზანქვა.

სუბეტაკლის დასრულები-სას ტომმა თქვა:

— ერთ მყუდრო კლუბში გეპატივები. მიიღი დღე არაფერი გიჭამია, არ შეიძლება ასეთ ბრწყინვალე დღესასწაულზე კაცი გამოფიტული და მშვიერი დედიოდე. ნურგვილ-მაც შემანუხა.

ტომმა ექვსი ჭიქა სოფიანი ვისკი დალია, მაგრამ ადრინდელივით არ გახალისებულა.

გრისი სვამდა სოფიან ვისკისა და ლიქორს, რომელმაც სასიამოვნოდ გაათბო და თავი მშვენივრად იგრძნო, თუმცა მატარებულს ვერ გზის ნახვარიც არ გამოვივლო, რომ სითბო და კარგმა განწყობამ მიატოვა.

სასტუმრო ოთახი ისე მძიმლად გამოიყურებოდა, თითქოს ეს-ეს არის ფონ კლუბის* არნიამ გადაუარაო. თედსა და ქეროლანინს ნაწილობრივ შეეხსურებინათ პირობა — შინ სტუმრები მოეწვიათ. მაგიდასა და იატაკზე ცარიელი ჭიქები და სიგარეტის ნაწინაეები მიმოფანტულიყო. წინდები ლურსნენიანი ჩამოხვითი და ყველაზე საჩუქრები ყვარა. გრისის უსავარლეს ხალჩიზე კი თვალს იტაცებდა ორი უზარმაზარი ამომწვარი ხერელი.

ტომმა მუღუღეს მკლავზე წაალო ხელი და სამუსიკო ოთახში შეიყვანა.

— შენ არასდგის გიჩქვრია საკუთარი საჩუქრის გახსნა, — უთხრა ტომმა.

— მგონი, შენივისაც უნდა იყოს რაღაც, — თქვა გრისმა, — აჰ სტუმრები არ შემოსულან.

ტომმა გრისის შურრული საჩუქარი ნახა — ალმასის სამაგრები და მანეტის ცვეთისანაწილდგეო ლილები

მატვარი კარლო ფაშულია

საზემო კოსტუმისთვის. გრეის კი მუღლის ნაყიდი ობალის ბუჭედი ერგო.

- ო, ტომი! — აღმოხდა ქალს.
- ზვალ დამით სადმე უნდა წავიდე, დროა მათ თავგასულობას წერტილი დაეუსვათ, — გადატრიალდა ტომმა.
- მამ კირვად უნდა წავიდე, ამაღამ მომთენთავ თავდავიწყებას მივცე.
- ზემოთ ამოსულს სასიამოვნოდ გაგაკოცებ, — ამყავდა თქვა ტომმა.

ინგლისურიდან თარგმნა სოფიკო დაუშვილა

***ჯაზური ასაკი** — ეს იყო მოძრაობა, რომელიც დაიწყო 1920-იან წლებში და ხელი შეუწყო ჯაზური მუსიკისა და ცეკვის განვითარებას. ჯაზური ასაკის ხანა დასრულდა 30-იან წლებში დიდი დეპრესიის დაწყებისას, მაგრამ ამერიკულ პოპ-კულტურაში მრავალი ათეული წელი ცოცხლობდა. ჯაზური მუსიკის შემოქმედებით მუდამოხე ახალგაზრდობა ილაშქრებდა წინა თაობების კულტურული ტრადიციების წინააღმდეგ.

***რინგ ლარდერი** მოხუცებში ასაკთან ერთად გულისხმობს ტრადიციების მიმდევარ, თანამედროვე ცხოვრების რიტმს ჩამორჩენილ ადამიანებს.

***ჯენერალ მოტორი** — უმსხვილესი ამერიკული საავტომობილო კორპორაცია. დაარსდა 1908 წლის 16 სექტემბერს. შტაბ-ბინა მდებარეობს დეტროიტში.

***ფონოგრაფი** — ხმის, ბგერის ჩასაწერი (და ჩანარული ბგერის მოსასმენი) ძველდროინდელი აპარატი.

***სედანი** — მსუბუქი ავტომობილის ძარის ტიპი. კლასიკურ სედანს გააჩნია ძველდროინდელი გამოხატული საში მოცულობა — ძრავის ნავეთური, სალონი და საბარგული.

სიტყვა სედანი წარმოდგება ინგლისური სიტყვიდან სედატივიანი. სხვა გერსით კი სიტყვა სედანი წარმოიშვა ფრანგული ქალქის სედანის სახელწოდებიდან. აღნიშნული ქალაქი XIX საუკუნეში საგზაო ეტლების წარმოებაში სპეციალიზირდებოდა.

***რისდები** — ორადგილიანი სპორტული ტიპის ავტომობილი, გვერდითი მიწებისა და საბურავების გარეშე, ანდა მოძრავი სახურავით.

***ჰენრი ლიდი** — ეს საუკუნო ბრენდი ასოცირდება მამაკაცის ხარისხთან და მოდურ ტანსაცმელთან, რომელიც გამიზნულია ყოველდღიური მოხმარებისთვის — აქვს სპორტული დანიშნულება. კომპანია დააარსა სიალენში სპორტის თავყვანიშემუშებმა, მანჩესტერში მცხოვრებმა, წარმოშობით პოლენდელმა — ჰენრი სტრეველკომ. მისი პატენტორი გახდა ანტონ ლიდი, სწორედ მათ დააარსეს 1963 წელს აღნიშნული კომპანია.

***ფონ კლუკი (1848-1934)** — გერმანელი მხედრისმთავარი. პირველი მსოფლიო ომის მონაწილე გენერალი.

მანანა არეულაძე

მსახური სიმაართლისა

ადამიანი ემსახურება თუ სიმაართლეს, ემსახურება ამ სიმაართლითა თვით უფალ ღმერთსა, ღმერთსა, რომელმაც შევკოყვარა, ვითთვის ქმნილი ამ სიყვარულით დიოთმინა ჯვარცხან-სიკვილილი.

წმიდა ჯვარცხითა და სიკვილით ჩვენ გამოვცხივით და საუკუნო ტანჯვისაგან გადაგვარჩინა! მამას შევედრა გულმზურვალად სამწყსო ყოველი, ცხვარი მიპვარა დაკარგული, ჯვრით ცხოველით.

დიდება შენდა საუკუნოდ, ქრისტე ცხოველი! წყალობა მიყავ, დამაშვარალი შენთან მოველი, ვითარ ამითიქვი შეტოვებულს, ან ასე უქმენი, მამარლისა და ტვირთმძიმისა ხარ განმანაცენი.

ანგელოზთასა გალობასა გიგალობდეთ, ალილიუია, ალილიუია, ალილიუია, დიდება შენდა, მამაო, ძეო და სული წმიდა, შენ, ღმერთო ჩვენი, ან და მარადის საცდურისაგან დამიფარეო!

მსურს, რომ კიდევ გითხრათ გულით, სიტყვა ვითხრათ უფრო ბრძნული, მაშით, ძით და წმიდა სულით, იყოთ ქვეყნად კურთხეული! ამინ!

ეს ლექსი, რომლის სათაურიც გახლავთ „ადამიანი ემსახურება თუ სიმაართლეს“, ცულტურის არქივანდრიტ სოვრატ ჭულუბიძეს, დიან, ყველასათვის საყვარელ მამა სოვრატს.

მცირედი მისი გომგრაფიიდან

1933 წლის 19 თებერვალს ცხინვალის რაიონის სოფელ ანაბეთში მრავალშვილიან ოჯახში დაიბადა სენზო ჭულუბიძე. მამა ოშიმ დაეღუპა, დედა, სალომე კახიანიშვილი, ღვთისმოსავი ადამიანი იყო და ყველა საეკლესიო დღესასწაულზე ყველას დასაზავად მტკიცე ნაბიჯით მიემურებოდა ეკლესიისაკენ და ხმამაღლა, სასიამოვნოდ გალობდა. შობას და აღდგომას სოფელ კეხუში, სოფლის ცენტრში მდგარ ეკლესიაში, რამდენიმე მამაკაცი და ქალბატონი სალომე ზეპირად კითხულობდნენ სახარებიდან ადგილებს და გალობდნენ, შემდეგ ეკლესიიდან გამოაბრძანებდნენ ბატებს და გალობით მოაბრძანებდნენ წმიდა გიორგის და ღვთისმშობლის ტაძრებში, რომთაზეც სოფლიდან საკმაო მანძილზე, მთაზეა აშენებული. მაგალობებს გზადაგზა ხალხი უერთდებოდა. მათ შორის ბევრი ბავშვი იყო და მთელ ხეობაში „ქრისტე აღსდგა მკვდრეთით, სიკვდილითა სიკვდილითა დამთრგუნელი...“ ისმოდა, სალომე კახიანიშვილი ამ დროს უცხოობადად ფეხმძიმეული იყო...

...ასეთ ვითარებაში იზრდებოდა სენზო ჭულუბიძე... დაწყებითი განათლება ზემო ანაბეთის სკოლაში მიიღო და ცხინვალის ვეფხე პირველი სკოლის დამთავრების შემდეგ მცხეთის სასულიერო სემინარიაში განაგრძო სწავლა.

1968 წლის 17 მარტს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ეფრემ მეორემ მცხეთის სასულიერო სემინარიის მეორე კურსის

სტუდენტი დაიკენად აკურთხა სიონის საკათედრო ტაძარში. 14 მაისს ნმ. თამარ მეფის ხსენების დღეს დიდუბის ღვთისმშობლის ეკლესიაში ხელდასმულ იქნა მღვდლად. სემინარიის დასრულების შემდეგ ივერე პედაგოგად დაინიშნა. 1971-დან 1974 წლამდე დიდუბის ტაძარში მსახურობდა, 1974 წელს უკიკის ნშიდა ნინოს ტაძრის წინამძღვარი გახდა, რის შემდეგაც მთავრდებოდა იმასხურა მამა დავითის ტაძარში 1975 წლის 30 დეკემბრამდე. ამ დღეს საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა დავით მეხუთემ იგი ბერად აღკვეცა, არქიმანდრიტის ხარისხში აიყვანა და დანიშნა ქაშუეთის წმიდა გიორგის ტაძრის წინამძღვრად.

გამოცემული აქვს ლექსების ოთხი კრებული: „ღმერთო, მიძეოცი მოთმენა“ (1993), „ყოველ მიზეზთ-მიზეზი“ (1995), „ლექსად თქმული ლოცვები“ (1998), „ან ტაძრად ვედავარ“ (2000). წიგნი „მადლიერება“ მოთხრობილია იმ ბედნიერ სასწაულთა შესახებ, რომელსაც არქიმანდრიტ სოვრატის ლექვები ახდენს.

1979 წელს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია მეორემ არქიმანდრიტი სოვრატი გამშვენებული ჯვრის ტარების უფლებით დააჯილდოვა, 1992 წელს კი სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძრის სამთავროს დედათა მონასტრის და ღირსი მამა შიო მღვიმელის მონასტრის მთავარ ხუცესად დანიშნა.

1999 წლის 31 აგვისტოს მას გრაიოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორთა საბჭოს გადაწყვეტილებით პროფესორის წოდება მიენიჭა.

2002 წლის 5 თებერვალს აირჩიეს საქართველოს ეროვნული აკადემიის რეზიდენსისა და ეთნოკულტურის განყოფილების მრჩეველად და მიენიჭა ეროვნული აკადემიის საპატიო აკადემიკოსის წოდება.

ინტერვიუ-მონოლოგი

მამა სოვრატო: — რომ ვწერდი, ვფიქრობდი, ნუთუ გამოვა? კომუნისტური ნეობა იყო, მაგრამ ვთქვი — დრო მოვა და გამოვა! წარმოიდგინე, არ ვფიქრობდი, რას ვწერდი და როგორ იწერებოდა ისე, რომ შესწორება არ უნდოდა.

„ან ტაძრად ვედავარ“ როგორც ჩანს ამ ტაძრის ასავე და დამაწერინა.

იგულისხმება ანდრია პირველწოდებულის ტაძარი, რომელიც თბილისში წმიდა მიხეილის საავადმყოფოს

ეკლესია აგებული, და რომლის წინამძღვარიც მამა სოვრატი გახლავთ და კითხვაზე — ტაძრის აგების იდეა თქვენი იყო? არქიმანდრიტი გვპასუხობს: — არა, უფლისა.

საუბარი ჩართვის ვთხოვე ქალბატონ ნათელა ვაშაკიძეს, რომელიც 32 წელია არქიმანდრიტს გვერდით უდგას.

ქ-ნი ნათელა: — მამა სოვრატი წავიდა ჯვადმყოფთან, საავადმყოფოში შესვლისთანავე შეუძლოდ შეიქნა, ის ავადმყოფი კი მაშინვე გამოკეთდა, ლოცვა არ ჩაუტარებია მამა სოვრატს, ისე ამ შემთხვევის შემდეგ მამა სოვრატი მოხვდა კარდიოლოგიურ კლინიკაში ბატონ ანზორ მელიასთან. გავიდა ორი კვირა, კლინიკის ეზოში ესერიზობდით ჯანმრთელობა-გაუმჯობესებელი მამაო და მე. გაჩერდა და თქვა: ნათელა, აქ უნდა ამინდეს ანდრია პირველწოდებულის ტაძარი. არქიმანდრიტმა გადაიხიდა პატარა პარაკლისი, მობრძანდა ანანია ჯვფაროძე.

მამა სოვრატო: — მომწერდა ლოცვა, დავინეცე პარაკლისი, ვიგრძენი, რომ ჩემ გარშემო აღიზარათა ტაძარი.

ქ-ნი ნათელა: — ვუთხარი, ნამოდი, ანანია ჯვფაროძე გვეწვია.

მამა სოვრატო: — მაშინ მე ვუთხარი ნათელას: ის თვითონვე იყო. მართლაც მოვიდა. ვუთხარი — ტაძარი აქ უნდა აშენდეს. ანანია ჯვფაროძემ გადასახა ადგილს ჯვარი და თქვა: ამინ! უპ, ის მადლიანი ადგილია!

...და 2002 წლის აგვისტოში დაიწყო ტაძრის მშენებლობა...

მამა სოვრატო: — მე ცოტა თანხა მქონდა, რომელიც საძირკველს მოხმარდა, დანარჩენი ხალხმა ააგო. ამ აშბის შემდეგ საქართველოში ჩამოსაყდრეს ანდრია პირველწოდებულის თავი. მანამდე კი, 1976 წელს ჩამობრძანებული იყო საბერძნეთის დელეგაცია, სერფივეტ ეპისკოპოსმა მამუქა ჯვარი საბერძნეთის დელეგაციას კვლავ ესტუმრა თბილისს, ეპისკოპოსი — ქისტო დულე, ისეთი გრძობა მქონდა, რომ რაზე უნდა დაეტყვიან, და მართლაც ეპისკოპოსმა ჯვარი გადმომცა და მიითხა: ამ ჯვრით დალოცე მრევლი. მაშინ, როცა ანდრია პირველწოდებულის თავი უნდა ჩამოსვენებულიყო, არქიმანდრიტმა თემურ ბერიძემ მიითხა, ვიდრე ანდრია პირველწოდებულის თავს ჩამოაბრძანებენ, ორი ხატი შევქნათ მის სახელობაზეო. თავად არქიმანდრიტმა თემურ ბერძნამ შეიყვანა ფოტოგრაფი სახელმწიფო მუზეუმში, გადაიღეს ფოტოები და ამის მიზეზით დაიწერა ანდრია პირველწოდებულის ორი ხატი. მივიტანეთ პატრიარქთან, მისი უწმიდესობის ლოცვა-პურათხიციე ერთი დაეტოკეთ, ერთიც წამოვიღეთ, ქაშუეთის მღვდელმსახურებმა ხატი ანდრია პირველწოდებულის თავს მიადეს. დღეს ეს ხატი ამ ტაძარშია.

...ფიქრობთ, ჟურნალისტური მინანქრი სრულიად ზედმეტია.

არქიმანდრიტი სოვრატე ქუღუბიძე

მალხაზ ხარბეია

გაქლება და მარბინალიზი

გამომცემლობა „ინტელექტი“ აგრძელებს თავის სერიას, სადაც თანამედროვე ქართველი მწერლების ჩანაწერები გამოიცემა. ამჯერად ოთარ ჩხეიძისა და ლევან პრეგაძის უბის წიგნაკებზე ვისაუბრებთ.

ჩანაწერების ფანრის თავისებურებების განხილვა ალბათ მომავალში უნდა განხილვას, რადგან გამომცემლობა „ინტელექტი“ მიერ აღებული ტემპი იძლევა ამის საშუალებას. ეს ის ფანრია, რომელიც საქართველოში მაინც დაბრუნდა დიდი ინტერესით არასადროს სარგებლობდა, ჯერ ერთი, იმგვარად, რომ გულახდილად აკლდა, მეორეც, სიღრმის, გრძელდროის, მახვილგონიერების, სისხარტის გამო. მხოლოდ რამდენიმე გამოჩენილი არსებობდა და ამ გამოჩენილებზე მომავალში ვისაუბრებთ, დღეს კი, მოდი, კრიტიკოს ლევან პრეგაძეს მანერქონით, რომელიც ამ ფანრის ისტორიის სულბან-საბადან იწყებს:

„ჩემში ალბათ ეს ფანრი სულბან-საბა ორბელიანით უნდა დაიწყოთ. თუმცა მისი მოგზაურობა ევროპაში ვერსაუბრად სობაზნორტობდა, მერამ ტექნიკა, ოთხი კი ამ რეპორტაჟს წერს, არის ჩანაწერების ტექნიკა. ნაშედეგი ჩანაწერები კი, ფანრობრივად, მაინც ორბა მუხანარგადად იწყება იგი, ჩემი აზრით, პირველია. ჩემი აზრით იმგვარად ვამბობ, რომ ამ ფანრის ისტორია და თვითონა მუხანარგადად, თორემ შეიძლება სხვაც გამოჩენილ უფრო ადრინდელი და მე არ ვიცი. ჩემზე ასევე დიდი მთავებდებდა მოხდინდა ლეონ კიათურის ჩანაწერებზე, რომელიც 1978 წელს გამოცემულ ერთტომიანულში შევიდა...“

მხოლოდ ერთ მესწორებას შევუბნებ ბატონ ლევანის სიტყვებში და გაგახსენებ მუხანარგადად გატოლებით ადრე შესრულებულ, უკვე კლასიკად ქცეულ ჩანაწერებს — გრიგოლ ორბელიანის „მგზაურობა ჩემი ტფილისიდან პეტერბურგამდე“, ასევე — მის დილორებს.

ბოლო რამდენიმე თვის მანძილზე გამომცემლობა „ინტელექტი“ სპეციალურ სერიაში 8 წიგნი გამოცემა. ოთარ ქლაძისა და ბაჩანა პრეგაძის ჩანაწერებზე უკვე გვერნდა საუბარი, დღეს კი ოთარ ჩხეიძის წიგნზე ვისაუბრებთ და ასევე ლევან პრეგაძის „მარგინალიზების“ კრებულზე.

ოთარ ჩხეიძის ჩანაწერები 1965 წლიდან იწყება და მის პირველივე აბზაცს გადვყავართ ქართული ლიტერატურული სცენის მიღმა, კულსებისში, იქ, სადაც სულ სხვა ვენები ტრიალებდა. ავტორის პირველივე ჩანაწერი მისი რომანის, „კვრნაქის“ განხილვის შედეგია. აქ დეტალურადაა გადმოცემული მოხსენებლების გამოხსენებები, აღწერლია გარემო, დამოკიდებულება:

„კრიტიკოსა და ცენზურის მიერ განაზიარებული იყო ოთარ ჩხეიძე და ასეთი ძნელი ცხოვრება იმგვარად ქვიზია მწერლის. და ხშირად გასაგებები არის მისი უხელო. ეს ჩანაწერები მრავალგონიერია, აქ არის სატრულო ჩანახატები, იუმორი, ისეთი ჩანაწერებიცაა, სადაც ის თითქოს დაბრუნდა... ერთგად ასევე ამბობს, ნეტა რაღაც უცებ მომიხდებდა ბოლო, რადგან ასე ნელ-ნელა რომ მკვლავ, ეს სამინილებდა არისო. რითი იყო გამომწვეული ეს მისი პრობლემა? საქმე ისაა, რომ თითქმის ვერცერთი რომანი (ოთარ ჩხეიძემ, საბოლოოდ,

22 რომანი დატოვა, რომ აღარაფერი ვთქვათ სხვა წიგნებზე — დრამაზე, ნოველებზე, თარგმანებზე და ენებზე) ოთარ ჩხეიძემ იმ სახით ვერ გამოაქვეყნა, რა სახითაც დაწერა და მწერლისთვის ეს ძალიან დიდი უძებრება გახლავთ.“

ჩანაწერებში ძალიან საინტერესო პორტრეტებია დახატული: გიორგი ლეონიძე, ლევან გიოთა, სერგო კლდიაშვილი, ვახტანგ ქტიძე და მრავალი სხვა. ძალიან ხშირი უაღრესად ზუსტი და იმ დროისთვის სრულიად ახალი დაკვირვებები. მავალითად, ასეთი: „გალაქტიონის პირველ ლექსებში ილიას ინტონაცია, ილიას ნაველი და ელექტორი განწყობილებანი მოისმის. ლევან კტიონის კრიტიკოსებს ეს არასოდეს შეუძნევიანო. თვითონაც, გალაქტიონიც, არ მოიკონებდა ამ შთაგონებასა, ის უფრო აკაკის ეფერებოდა, აკაკის აღიარებდა და თავის წინაპრად, მერამ აკაკისა მხოლოდ გარეგნობა მის პოეზიაში, ხოლო ილიას სული და ინტონაცია...“

ოთარ ჩხეიძეს, მისი ჩანაწერების მიხედვით, ძალიან ხშირად ეხებოდა საგამომწერ დარბაზებში. იგი ბევრს წერს მთავრად, მხატვრობაზე, კიდევ ახლებდათის თიბისისა, გუდამაქვლზე, თავისი თაობისა და შედარებით უმცროსი თაობის მხატვრებზე. არის კულარული ისტორიებიც, ამაზე ჩემთან საუბარში ლევან პრეგაძემაც გაამახვილა ყურადღება:

„ერთი რამ მინდა აღვნიშნო, რაც განსაკუთრებით საინტერესოს ხდის ამ ჩანაწერებს. აქ არის კულარული ამბები, რომლებიც სხვაგვარად ვერ შემორჩებოდა ამ ნაკლებად შემორჩებოდა ისტორიას. ძალიან საინტერესოა მწერლების ეს ურთიერთდამოკიდებულება. ავტორის დამოკიდებულება იმითადა, ვინც მას ეწერის. როდესაც ავტორი ინიშნავს ამ თავის დამოკიდებულებას, იმ ნუთში ის შეიძლება არაფერი არ არის, მერამ უცინავარი რაღაც ხდება, გადის დრო, გადის წლები და ძალიან მნიშვნელოვანი ხდება ეს ჩანაწერი. ამ ფანრის დახმასათათებელი თვისება ხდება და აქ ძალიან კარგად ჩანს რამ გათქვინა ავტორს ამ ვითარებაში. გააძლებინა მოწინააღმდეგეებზე სულიერი აღმშებულობის შეგნება, ეს საერთოდ აძლიერებს ნაწიანებას და ეს კარგად ჩანს ამ ჩანაწერებში.“

სრულიად განსხვავებული თავად ლევან პრეგაძის „მარგინალიზი“, რომელიც რამდენიმე თანლეულის მანძილზე მოგორილი ფრზუბის, პორტრეტებისა და დაკვირვებების შედეგია. ნიგბე თემბურ თავებადაცა და ფოფოლი, სადაც ერთი ნაკვეთი მობლიოფილებს ეძენებათ, მერამ — თარგმანის პრობლებებს, სხვები — ზაგუმებს. ლევან პრეგაძის მარგინალიზები ძალიან დაღად იკითხება, ხშირად გაგვიცნობა, ბევრჯერ გაოცდებით, ერთი მხრივ, ავტორის მიგნებებით, მეორე მხრივ კი — დაძაბინა მახვილსტყუანებით თუ სიბრძნით, ვისაც ავტორი ინიშნებს:

„ჩემი ჩანაწერები სხვაგვარად არის შეგონებულნი. ეს მართლა უბის წიგნაცაა, უბის წიგნაკში ჩანინიშული ჩანებობით და კიდევ, უბის წიგნაკის გარდა, ეს არის წიგნის ამაშიც, სადაც კითხვის დროს რაღაცა აზრი მოგვება, ინიშნა, მერე მისუბრუნებები, დაამუშავებ, ლიტერატურულ ფორმას მისცემ... მე მაინც ცვილიობით, რომ ესენი რაღაცა პატარა მინიატურული ნოველებითი ყოფილიყო.“

ასეთ მინიატურულ ნოველებს, შემეცნებითის გარდა, სხვა დანიშნულებაც აქვს. იგი არბობს მკითხველს და აფრერებს კიდევ. ზოგიერთი ხუმრობის კი სწორედ ლევან პრეგაძის წყალობით შემორჩება ლიტერატურის ისტორიას. როგორც, მავალითად, ეს:

„ახალი გამომცემებელი იყო ბესიკ ხარინაიულის „კარტოფლის ამბობა“, როცა დაიბეჭდა რეკლამა ინანიშნის „ღორის დაკვლა“. ნიკა აგამბეძე თქვა: კარტოფილი ამბობებდა, ღორი დაკვლიდა. ახლა ღროა, ვინმემ დაწეროს „სოუსის მომზადება“.“

* რადიო „თავისუფლების“ რეპორტაჟი (15.05.2011)

რეჟინის ცინის გლადა

ყველა მოსწონებია გია დანელიას ფილმი „არ იდარდო“. უბრალო მავურებლებსაც მოსწონებია და ღვან-ღვანის მისილი კინორეჟისორებსაც. ამ უკანასკნელთაგან მარტო-ერთი ორმა დანელა დანელიას ახალი ქმნილება. ერთი იყო ცნობილი კომედიოგრაფი ლერიუდი გაიდავი და მეორე — ჩვენებური სერგო ფარაჯანოვი.

გაიდავის უთქვამს დანელიასთვის: ორი ფანრი ტყუილად შეგიზავებია ერთმანეთში, ეს საიკადილები და ქლევები რომ არ ჩაეტეხნა, საუცხოო კინოკომედია გამოგივიდოდაო.

ფარაჯანოვს კი, უწინარეს ყოვლისა, ის პირტერესებდა, ფრანგული რომანი, რომელმაც შობა „არ იდარდო“, როგორ გაიხარებდა და საქართველოს მიანაყალზე არეუნა დანელიამ ფილმი. ფარაჯანოვი დიდხანს, ძალიან დიდხანს დუმდა და ბოლოს ძლივს ამოლერდა: გია, გული არ გაიტეხო, რას იხამ, ყოველ ხელოვანს აქვს უფლება, ერთხელ მაინც განიცადოს მარცხიო.

დანელია გვარამუნებს, გული სულაც არ გამიტეხიაო. „არ იდარდო“ არაფრით არ შეიძლება, რომ ფარაჯანოვს მოსწონებოდა, ის ხომ სრულიად სხვაგვარად აზროვნებდა.

არ მოეწონებოდათ, ალბათ, არც ტარკოვსკის და არც ბერგმანს. ისინიც სრულიად სხვაგვარად აზროვნებდნენ.

სამაგიეროდ მოეწონებოდა თვით ჩარლი ჩაპლინი!

როგორც ამბობენ, იმ წყვეულ წარსულში ფილმის გადაღება უფრო იოლი იყო, ვიდრე მისი გაშვება ეკრანზე.

კინმატეორეტიკოსი საქმეთა მინისტრს რატომღაც არ უყვარდა და საჭარბოდ. არც ვუფხისტკაოსანი უყვარდა და არც ნოდარ ტყეშელაშვილი, არც გაფრინდი შავი მერცხალი და არც ამ სიმღერის ღრმადი ქართული კაცი, რუსები რომ უყვარდა. ამა თავად განახლო, რატომ შეუყვარდებოდა მინისტრს დანელიას ფილმი? მართალია, არც „მოსულიშვილი“ დირექტორი გვიდებოდა საქართველოზე, მაგრამ პრეგმატიკოსი ბრძანდებოდა და ერჩივნა, რომ ფილმი, რომლის გადაღებაც საკმაოდ ძვირი დაუჯდათ, მინისტრის ახარებული ანტიპათიების გამო, თარიღზე არ დაშინებულყოფი, რაც ანატირ ჩინებულ ფილმს გრძობა წილად.

მეგავნებთან არ მივსვლებო? — კითხვა დანელიას. როგორ არ მივსვლებოდა! სახელგანთქმული საბჭოთა უფრანალისტი მქოლორ სტურუა მისი მეგობარი იყო, ხოლო მქოლორის უმცროსი შმა, სახელად დევი, მჭიდრი საქართველოს ცეკვა მღვიანო იყო იდეოლოგიის დარტყ. ასე რომ, დანელიას ფილმის წარდგენა (დღეს პრეზენტაციას რომ ეძახებ) საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ბიუროს წევრების წინაშე უნდა პრობლემას არ წარმოადგენდა.

წარადგინეს და ყველას მოეწონა — ვასილი პავლოვიჩ მგავანაძის თამაშობით.

განსაკუთრებით მოსწონებია ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის საარტის, გენერალ-პოლკოვნიკი... (დანელია გვარს არ

სახებლებს. ეტყობა, ბევრ ახსოვს თავისი კეთილსამართლელის გვარს). ამხ დევი სტურუას ფრთხილად შეუპარებია გენერალ-პოლკოვნიკისათვის ჩემი აზრით, უროგო ფილმი არ არისო. გენერალ-პოლკოვნიკს კი ბრძანების კოლოტი ვანებდავებოდა: არ გეთანხმებით, უროგო კი არა, ბრწყინვალე ფილმი არისო!

გია დანელიას ფილმს უყოყმანოდ მიანიჭეს პირველი კატეგორია. საკავშირო პოლიტიბიუროს ნეკროპის კანდიდატის ამხ. მგავანაძის ევრდიტეს სად გაეტყუოდნენ! გამოსხა და ხანი.

ფედერიკო ფელინისა და მისი ფაფორიტი სცენარისტის ტონინო გუერას მშობლიურ ქალაქ რომინში ტარდებოდა პანინა კინოფესტივალი, რომელიც კანსა და ვენეციას ვერ გაუტოლდებოდა, მაგრამ ფელინის დიდი ავტორიტეტი მას გააკეუვლ ნონას შმატებდა.

ისევე გია დანელიას ვაითხოვთ ყური.

რომინის ფესტივალის ფინალში სცენაზე გამოხუტა გუერა და დაუნჯია ლაპარაკი, ცხადია, იტალიურ ენაზე, რომელიც დანელიას არ ესმოდა. გაურჩევია მხოლოდ „ფელინი“, მერე — „ფარაჯანოვი“ და ბოლოს — „დანელია გრანდა რეჯისტა“ (დანელია დიდი რეჟისორი არისო).

ატყდა მუშუარე ტპი. ტონინომ სცენაზე იხმო გია, რალაც კოლოფი გადასცა

და სთხოვა, ახლავე გახსენი და დარბაზს აჩვენეო. დანელიამ გახსნა კოლოფი და შიგთავსი აჩვენა დარბაზს. ისევე იქნება ტაშმა. კოლოფის მოკლავთბუფიყო ვერცხლის მომცრო მგდალონი ღვინისმობლის გამოსახულებით.

შემდგომში გია დანელიასთვის აუხსნიათ ყველაფერი.

საბჭოთა ლაგერში დამწყვეტული ფარაჯანოვი თურმე აგრუებდა ფოლგის ხუფებს, თავზე რომ ეხურათ რისხის ბოთლებს; წნებს და მთვინისმოდ და ლურწინით ზედა აკანტვდა ქუდაურბაჟი. პოდა, ერთი ასეთი მფადალონი ანუტა გუერას, რომელმაც იგი ვერცხლებში ჩაშობსა და, თავის მხრივ, გადალოცა ფელინის. იმან კი აუნჯა: ეს მფადალონი მთავარი ჯალღო იყოს ის კინოფესტივალზე, რომინში რომ ვაწყნობი, იმ ქალაქში, სადაც ჩვენ რომინი გვიზარდენით და სადაც „ამარკოვნი“ გადავიკეთეთ.

ფარაჯანოვი ლაგერში, რა თქმა უნდა, ვერ დანერდა „რედინგის ციხის ბაღადას“, რომელმაც სახელი გაუთქვა მის ინტელსელ წინამორბედს. ამა რანაირად დანერდა, როცა იმგინოსურის ინიპინიტი არ იცოდა. მაგრამ ბელოუენმა კაცმა მიარე იპოვა ასპარეზი თავისი შემოქმედებითი ვნების გამოსავლენადა. საბჭოთა ლაგერის ერთობ დისკომფორტულ პრობლემას სარფიან და სასარგებლო საქმეს მოჰკავდა ხელი. ამხვე სარფიანი და სასარგებლო რალა უნდა იყოს, ისეთი ხელშეწყობის ნიშნულ დაწახვად, თვით ფედერიკო ფელინის რომ მოეწონებია!

აი ასე მოხდა, რომ იტალიელებმა ფარაჯანოვის ხელიდან გამოსული ნაკეთობით დაჯავღლოვებს ფილმი, რომელიც თავად ფარაჯანოვს არ მოსწონებია.

გია დანელია და სერგო ფარაჯანოვი

სიკარე ესპანურად

იგდა 1970 წლის შემოდგომა. ამერიკელი სამხედრო ბანკების ბედის გადასაწყვეტად ესპანეთში ჩადან ამპ პრეზიდენტი რიჩარდ ნიქსონი და სახელმწიფო მდიანი პენრი კისინჯერი. სასაბჭო სტრუქტურა დაახდერის ცენტრონა მშვენიერად ჩატარებულა, მაგრამ მოლაპარაკებისას სადავანუღ ფრანსისკო ფრანკოს (სამოციდათერამეტი წლისა გახლდათ) უფარდელად ჩასთინებია. ატლანტის ოკეანზე ფრენით გადაქანულშობა კისინჯერმა დაასკენა, თხა თხანა ნაულებითა და იმანაც გემრიელი ხვრინვა ამოუშვა.

ნიქსონი შეატოვებს ესპანეთის საგარეო საქმეთა მინისტრს. აბა ნარნობდრინეთ წვითია, რომ სტრუქტურა გენწითი მძლე-თამძლე, ღვითიფრინველი ამერიკის პრეზიდენტი, სულერთია, სახელიანი ფონ ფიცჯერალდ კენედი იქნება თუ უსახელია ფარჯ ბუმ-უმცისო, თვეენ რიხელ საგარელობო მოუწყდეთ და ძილს მისნით თავი. მაგრამ ყელსაფდერი გუპატივბა, ვინდ ხვრინვა და ვინდაც მომანაწილი გაცხების ვაგებმა, როდესაც გქვია ფრანსისკო ფრანკო, სწორედ ის კაცი, ენაც ინგლისელი მკვლევარის გახრილა ენფორ პოჯესის სატყვით, ენმაკაცებოდა პიტერისა და მუსლიბის, უპირისპირდებოდა ჩერჩილს, რუხელტსა და ტრუმენს, ეთაც ელილიაციებოდენ ეიუნანაველი და ნიქსონი; სწორედ ის კაცი, რომელიც ინარჩუნებდა აბსოლუტურ ძალაუფლებას ესპანეთში 1939 წლიდან, ანუ სამოქალაქო ომში გამარჯვებამან, ვიდრე 1975 წლიამდე, ანუ თავისი გარდაცვალებამდე, ე.ა. მთელი ოცდათექვსმეტი (36) წელიწადი — უჩინებელ მეტანას, მუსლიბიელ მეტანას, სტალინზე მეტანას.

მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში, როგორც პრძიანებს ხუმისტენებელ ინგლისელი მკვლევარი, ამაყად ყელსაფლობდა საგარეოპირის პოლიტიკურ სივანზე.

მართალია, ერნესტ ჰემინგუეიმ და ულიამ ფოლკნერმა გაამასხარებულ პირისხლიანი ესპანელი დიქტატორი, მაგრამ ისიც ხომ უნდა ითქვას, რომ ნიქსონის პრეზის ღარჯებამ რეპლიქონ დაიხსტურე ფიშის ლიესიტანზე რიდი ვაისერინდენ ხელს. ისინი იდე თვე წებს უფრო ეტანებოდენ.

1970 წელს აღარც ერთი იყო ცოცხალი და აღარც მეორე. ასაკით მთავრე უფროსი „დიდი თვენი“ ბერდებოდა, თუმცა კლავ დიქტატობოდა და სასიკვდილო განაწინებს გულუბნე-ვად აცხობოდა.

და მიიწე თავისი გაქონდა სიპტერს. მუღომიწიფლობან თანამი და სამორტული ლატარისი ზილუთების შექსება უფრო ენა-ლესებოდა, ვიდრე სახელმწიფო საქმეებში თავის ატკიცებდა. ერთ მშვენიერ დღეს ფრანკომ მილიონი პესეტა (ცუკივალენტიბა დახალ 100 ათასი გირეანება სტერლინგისა) მოიგო ლატარისი ზილუთით.

ისი მოგება ყველაფერს ერიონა — სისხლისმღერელი სამოქალაქო ომის მოგებასაც და ფეხბურთში ევროპის ჩემპიონობასაც (1964 წ.); ოლინდ არ იყოდა, რამი დაებარჯა ამდენი ფული, უმრომლად რომ მოიხებტა. ყველაფერი ჰქონდა, რასაც ამტკიცებდა ინატრებს კაცის გული. უწიოდა მხოლოდ ვაგმრთობობას, მაგრამ მილიონი პესეტაც ეს ევრაფერს გაანწობდა შერყვეულ ვაგმრთობობასთან. მისი ნეგროლოგოური მთლილობა უკვე ვანგამ იწვევდა. დასწივდა პორცია სარაულო, ანახდედ ადგილზე გაქვავებდა, პირია გამოძივსყვევებოდა.

რეგიზის იდიოლოგია აზრით, ფრანკოს საგარეო გამორენა უფრო იმითია და ჩანმოკლე უნდა ყოფილიყო.

ერველდებოდა ანეკდოტები კაუფდობის (ესპანურად ნიშნავს „ბედება“) უკედავებაც. აი, ერთი მათგანი: ფრანკოს აჩუქეს კუს იმითია სახეობა, რომელსაც სამასი წლის სოცოცხლდ ენრა. მაგრამ ფრანკომ უარი თქვა ამ საჩუქარზე, მაგისი სიკვდილი ძალიან დამამწუხრებოდა.

1968 წლის 8 დეკემბერს დაკარგულ იქნა ფრანკოსივლი რკინის კონტროლი თავისი შარდის ბუმბუზე. უძლეველი დიქტატორი იძულებული გახდა, მთავრობის სხდომა მიეტოვებინა და თავისი პიანტი ნაბრძანებელიყო ტრულებოც. ერთგულმა მინისტრებმა, რომლებიც თეთორ, იმავ დელეკატური მიზეზით, ხმარ-ხმარად ტრუებდნენ ათბიბობებს, ეს უპრეცედენტო მოვლენა შეაფასეს, როგორც კაუფილორის დაფულურების შემამოთებელი ნიშანი.

1974 წელს თავისი ბიძისთვის უსწილდა: ერთადერთი, რასაც ახლა ეინატრებს, მონასტერში ბერად დატკიცა არისო.

იმავე გახრილა პოჯესის დესკვით, „რეგიზი, ისევე როგორც მისი ბელადი, სულის ამოხდის ვაგამ, ისეთივე რეგისტული და სასტიკი რჩებოდა, როგორც თავისი ჩასხვისისა იყო“. ვარდნიცადა თოხმცოდისანი წილისა. არც ერთი თვალსაჩინო სახელმწიფო მეთაური, ვარდა ჩილელ დიქტატორის გენერალ მონორტისა, ფრანკოს დაკრძალვას არ დასწრებია.

ქრონიკა

1918 წლის 26 მაისს საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა. ამ მიზეზდროინი თარიღის აღნიშვნას მივსვანა წელს, 25 მაისს მიხილე ჯავახიშვილის სახელ-მუზეუმიში გამართული ლინისტებო დირექტორის ნუგაზ ერისთავის თოისნობით.

საქათვა ემოცებო რეპრესირებული, დასჯილი მწერლების, მოღვაწეების გახსენება იყო შეკრებოლთა მთავარი მიზანი. სტუმრებს მორის იყენენ: რევაზ კვერენჩილაძე, ვამბოქცილომა „ნაკადულის“ ნარნომადგებლობა, ცისანა ვანგებხაძე, თენგიზ მუხრანი, 124-ე სკოლის მომავლები.

ყველა გამომსვლელმა სიამოვნება გამოთქვა იმის გამო, რომ სალაშქოს მონაწილეებიც ენსერებოდნენ. — ახალგაზრდა თოისამ უნდა იცოდეს ნამწიფილი, მუღლანაზეული ისტორია, რათა ვითოვალისნიშოს ნარსულის შეცდომები და მომავალი არასოდეს ვაიმეორეს — თქვა რევაზ კვერენჩილაძემ. შემდეგ ვაისხენა კოტე უზანი, გრიგოლ რომაძეც, საინტერესოდ ისაბრა მიხილე ჯავახიშვილის შემოქმედებაზე. დამწერე უროსა, ნიკოლოზ მწროლის ჩანანერები უზის ნივანკიდან, რომელიც გამოძივსელომა „ინტელექტმა“ დასტამბა.

საქართველოს დამოუკიდებლობის დღისადმი მიძღვნილი ლექციები და ჩანახატები ნაიკოთხეს მოსწავლეებმა. მათმა სიმღერამ გააღაღაშა საღამო.

ცისანა ვანგებხაძის თქმით, ამ ახალგაზრდებმა იმის იმედი განთქვიცა, რომ საქართველოს გადაშენება არ უფრია.

მან საინგებოდ მოიხსენია ოსტომ მჩვიდის ბოჯაფული რიწანი „მაგი ჩოხა“, რომელიც დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი გმირს — ქაქუცა ჩოლოყაშვილს ეძღვნება. გამომსვლელის თქმით, ავტორმა ამ რიწანით იცდამეორე საუკუნეში ვაგე-ოცოდლა მისივე ჯავახიშვილი, რადგანაც მის ჩანახატებს შეახსა ხორცე ერთგულად ჯავახიშვილის დაღურელი ჩაბანი იქვა ჩვენი დროის მწერლისათვის შთაგრების წყაროდ.

ჩვენ უ დიდაბანს დავრჩით „ბიზნებად“, რის შესახებაც ვაფრთხილებოდა ვამნავედა მწერლა. — აღნიშნა ქაბაბტონმა ცისანა. საღამოზე ვამართა ავტორზე ნარდგინება „ინტელექტის“ მიერ გამოქვეყნული მიხილე ჯავახიშვილის ჩანანერებისა და „ქართული მწერლობის“ 35-ე ტომის, რომელშიც შესულია მიხილე ჯავახიშვილის რომანები.

როგორ იწვივებოდა „სოსუმში“ დაბრუნება?

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ნიგნის მალაზიაში

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ნიგნის მალაზიაში „ლიგამუსი“ მწერალი გურამ ოდიშარია ილიას პოეზიის კლუბის წევრებს შეხვდა. შეხვედრა ტრადიციულად პროფესორმა ცირა ბარბაქაძემ გახსნა. სტუმარმა ისაუბრა ნიგნზე „სოსუმში დაბრუნება“.

ძალიან მშვიდი და თბილი საღამო გამოვიდა. საუბარი სოხუმით დაიწყო და სოხუმით დამთავრდა. ყველაფერზე ვისაუბრეთ და უჩვეულოდ მშვიდები წამოვიდით ლიგამუსიდან... გურამ ოდიშარიამ თავისი რომანი „სოსუმში დაბრუნება“ გვისახსოვრა. ჩემდა სამარცხვინოდ, ვაღიარებ, არ მქონდა ნაკითხული და ახლა ძალიან ვნანობ ამას. სულ სხვა თვლით დავინახე საუბარი. საკუთარ ტკივილთან გაევიკვივე ალბათ... ძალიან მეტკინა...

„ზნეობა და სინდისი ზეციური საჩუქრებია. ზნეობა და სინდისი ის კოსმოდრომებია, სადაც ზმირად უნდა იკრიბებოდნენ ბელდამწვარი ხალხები. არა და, რაც დრო გადის, ჩვენს პლანეტაზე მცირდება მათი ადგილი“ – ზუსტი და შესაფერისი დახასყისი რომანის, რომელიც ერთდროულად ატარებს უზარმაზარ ტკივილს, მონატრებას, სინანულს და უწოლო სიყვარულს.

მე სოსუმში ვიყავი. უკვე (თითქმის) ყველაფერი ვიცი სოსუმზე. ვიცი, როგორია სოსუმის ზღვა, რომელზეც ამდენს მელამპარაკებოდნენ და რომელიც „ახე შორია“. ვცნობ უწესებს, სახლებს, ადამიანებს. ვიცი, როგორ მეგობრობდნენ და როგორ უყვარდათ სოსუმში, სადაც არის საუკეთესო ყავა და ღვინო.

უკვე ვიცი, რატომ გეტკივა სოსუმში. ჩემი თაობა ის გამოჩენილია, რომელიც სოსუმში მხოლოდ ძველი ვიდეოფორებისა და უფროსების მონაყოლით იცის. მახსოვს, ჩემს ბავშვობაში, ნატახტართან არსებული დიდი წარწერა: „აფხაზეთი ჩვენი ტკივილია“ და „ჰვებსოვდეს აფხაზეთი“. იმ დროს კარგად არ მესმოდა, რატომ იყო ტკივილი აფხაზეთი, რადგან რუკაზე საქართველოს არის გამოყოფილი არ იყო.

სამწუხაროდ, მხოლოდ რუკაზე... ახლა ვკითხულობდი და თავი მეც აფხაზეთიდან დევნილი მეგონა. გავაცნობიერე დევნილობის საზარელი განცდა... თითქოს მეც იმ უღელტეხილით მოვდიოდი...

გურამ ოდიშარიას ყველა წერილის ერთადერთი ადრესატი სოსუმია – მეგობარი, რომელთანაც დროებით განშორება მოუხდა და რომელთანაც აუცილებლად დაბრუნდება. და მაინც... რისთვის დავსაჯეთ? რატომ დავეკარგეთ თაობა, ტერიტორიები?

ძალიან რთულია წინასწარობის შენარჩუნება. მით უფრო, ჩვენს საზოგადოებაში, სადაც ერთმანეთის ზნს პატივს არ სცემენ, სადაც მუდმივად „განტყვევის ვაცის“ ძიებაში არიან, სადაც არაფერ მიიჩნევს თავს დამნაშავედ იმაში, რაშიც ყველა დამნაშავეა. ჩვენ ერთმანეთის სიყვარულზე უკეთ ღამილვა და კრიტიკა შეგვიწლია, ვფიქრობთ, რომ ყველაზე კარგები ვართ... არადა, ამპარტყენები ვართ და სწორედ ამ ამპარტყენულმა დამოკიდებულებამ მიგვიყვანა ძმთა შორის ომადე ჯერ თბილისში, შემდეგ კი სოსუმში.

გურამ ოდიშარია

ჩვენ შეგვიძლია გავალმერთოთ, შემდეგ კი გაღმერთებულს ტალახი ვესროლოთ. ბევრი გვიკლია სრულყოფილებამდე, მაგრამ მაინც სრულყოფილება მოგვაქვს თავი. რომანში ერთდროულად არის ადამიანობის და არაადამიანობის მაგალითები. ერთმანეთს სიკვდილი და სიცოცხლე ხვდება. აქ ნათლად ჩანს, რატომ დაეკარგეთ აფხაზეთი. ჩვენ ის პატარა ბავშვები ვართ, ჭირვეულობით რომ ცდილობენ ფონს გასვლას.

სიყვარული გვაკლია. ნამდვილი და არა მლიქვნელური. „ბავშვის ღანჯზე დაგორებული ცრემლივით კამკამა და წმინდა“.

ტკივილიანი სტრიქონების შემდეგ სოსუმში ჩემთვის სამოთხეა, რომელსაც, როგორც ბატონმა გურამმა თქვა, ფერები დაუკარგავს.

თუმცა ოპტიმისტურად განწყობილი გურამ ოდიშარია ჩვენს გვამლევს ოპტიმიზმის საფუძველს. ჩვენ დაბრუნდებით და დათვიდან გავაფრადებთ სოსუმს.

დაბოლოს, „ლიგამუსი“ გურამ ოდიშარიას ვერაფერი ვკითხვ, რადგან სოსუმზე საუბრისას მის თვლებში ცრემლებს ვხვდავდი... გულწრფელ ცრემლებს და მეც ისე მეტკინა სოსუმში, როგორც არასდროს.

იმედ ვიტოვებ, რომ კიდევ მომეცემა ამის საშუალება, სოსუმში დაბრუნდებით და ცრემლები ვეღარ დამაკავებს, რადგან სინარების ცრემლები იქნება.

ევა ათოშვილი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტი, პოეზიის კლუბის წევრი

1-50

ველა კეხიძე

საქსტე

